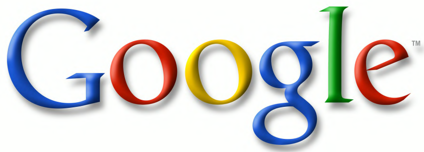
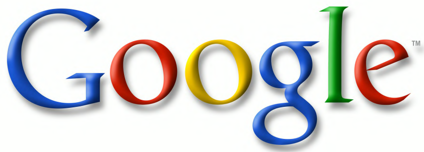
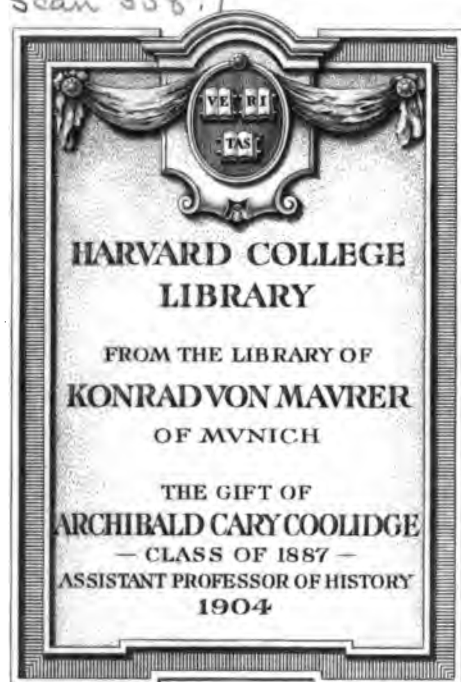

Google

VE RI
TAS
HARVARD COLLEGE
LIBRARY
FROM THE LIBRARY OF
KONRAD VON MAVRER
OF MVNICH
THE GIFT OF
ARCHIBALD CARY COOLIDGE
— CLASS OF 1887 —
ASSISTANT PROFESSOR OF HISTORY
1904

SKRIFTER UTGIFNA AF SVENSKA LITERATURSÄLLSKAPET

SAMLAREN

TIDSKRIFT

UTGIFVEN AF SVENSKA LITERATURSÄLLSKAPETS ARBETSUTSKOTT

ÅTTONDE ÅRGÅNGEN 1887.

Innehåll:

UPSALA 1887
AKADEMISKA BOKTRYCKERIET
EDV. BERLING.

SAMLAREN

TIDSKRIFT

UTGIFVEN

AF

SVENSKA LITERATURSÄLLSKAPETS ARBETSUTSKOTT

ÅTTONDE ÅRGÅNGEN

1887

UPSALA 1887.
AKADEMISKA BOKTRYCKERIET,
EDV. BERLING.

Innehåll.

Härjämte medfölja såsom särskildt bihang för år 1887:

Samlade Dramer af I. Messenius. 3 h.

1500- och 1600 talens Visböcker II. Bröms Gyllenmärs Visbok. 3 h. (sluthäfte.)

Redogörelse för Svenska Literatursällskapets årsmöte.

Den 30 April 1887 samlades Svenska Literatursällskapet till sitt sjunde årsmöte, hvarvid först af sekreteraren upplästes:

Årsberättelse för arbetsåret 1886.

Den berättelse om Svenska Literatursällskapets värksamhet, som nu för Sällskapet framlägges, omfattar en kortare period än vanligt. Enligt Sällskapets på allmänt årsmöte d. 3 Maj 1886 fattade beslut, att för framtiden räkna arbetsåret efter kalenderår och att till följd däraf afsluta det då inträdande arbetsåret d. 31 December, innefattar Sällskapets sjunde arbetsår blott tiden från 1 Maj t. o. m. 31 December 1886.

Under denna tid har till Sällskapets medlemmar utdelats »Samlaren VII», »Samlade Dramer af J. Messenius h. 2» samt »Bref rörande Nya Skolans historia h. 2».

Till »Samlaren» hafva bidrag lemnats af Öfverbibliotekarien Dr. Klemming, Docenten H. Schück, Biblioteksamanuenserne E. H. Lind och E. Lewenhaupt.

Årsafgifter hafva erlagts till ett antal af 398.

Arbetsutskottet har under året haft 3 sammanträden.

Upsala den 30 April 1886.

Eugène Lewenhaupt.

Därefter föredrogs följande Revisionsberättelse:

Undertecknade, som fått i uppdrag att granska Svenska Literatursällskapets räkenskaper under dess sjunde arbetsår, räknadt från den 1 Maj till den 31 Dec. 1886, få härmed aflemna följande

Revisions-Berättelse:

Sällskapets inkomster under denna tid hafva varit:

Saldo från föregående år		1,914: 36
Afgift af en ständig ledamot		50: 00
Årsafgifter af 378 ledamöter		1,890: 00
Svenska Akademien för 20 exemplar		100: 00
Redovisning från Finland från föreg. år		72: 75
Privat bidrag till utgifning af Messenii dramer		411: 38
Såldt af lagret		169: 14
Räntevinst i Uppl. ensk. bank		8: 59
Debiterade frakter		107: 75
Summa Kronor		4,723: 97

Sällskapets utgifter hafva under samma tid varit:

Författarearvoden		562: 00
Boktryckareräkningar		2,216: 10
Bokbindareräkningar		79: 15
Frakter och porton		175: 12
Distributionsutgifter		175: 40
Saldo behålln. i Sparbanken	912: 64	
» » i Uppl. Ensk. Bank	422: 49	
» » i kassan	181: 07	1,516: 20
Summa Kronor		4,723: 97

Räkenskaperna utvisa således en behållning af 1,516: 20. Jemförd med den från föregående räkenskapsår visar denna en minskning af 398: 16. Härvid är dock att ihågkomma, dels att en utgift för tryckning å 950: 00 i detta årets räkenskaper egentligen tillhör dem för det föregående, dels att författararvode för färdigt, men ännu outgifvet arbete blifvit utbetaldt, hvaraf framgår, att Sällskapets ställning under året ingalunda försämrats.

För det privata bidraget till utgifvandet af Messenii dramer står Sällskapet i tacksamhetsskuld hos en mecenat, som önskar blifva onämd.

Räkenskaperna voro väl och ordentligt förda, hvarföre det är revisorerna ett nöje att föreslå, att Sällskapet beviljar skattmästaren full ansvarsfrihet för det tilländalupna arbetsåret.

Upsala den 4 April 1887.

P. A. Geijer. *Carl Wahlund.*
Revisorer.

I följd häraf beviljades skattmästaren full ansvarsbefrielse för det tilländagångna arbetsåret.

Det vid föregående årsmöte som hvilande antagna förslaget om den ändring i stadgarnes § 3 att »sällskapet sammanträder till allmänt årsmöte — — — under *Januari* månad» i stället för under *April* månad, antogs.

Vid den i stadgarnes § 4 föreskrifna lottningen utgick v. Bibliotekarien *Bygdén* ur Arbetsutskottet, hvari han dock ånyo invaldes.

Till revisorer för löpande arbetsår utsågos Docenten *C. Wahlund* och Lektor *S. Boëthius* med Professor *O. Alin* och e. o. Bibl. Amanuensen *R. Almquist* som suppleanter.

Vid arbetsutskottets samma dag hållna sammankomst omvaldes Professor *C. R. Nyblom* till ordförande, Biblioteks-Amanuensen Grefve *E. Lewenhaupt* till sekreterare och Biblioteks-Amanuensen Dr. *A. Andersson* till skattmästare.

Utskottets öfrige medlemmar äro Vice Bibliotekarien *L. Bygdén* och Docenterne *H. Schück* och *A. Noreen.*

E. L.

Kellgrens bref till Rosenstein.

(Forts. från sjunde årgången).

[9]

Skatelöf[1]) d. 7 aug: — 89.

Min nådigaste Bror.

Tre eller 4 millioner tacksägelser för Brefvet och presenten, lika oväntade som kära. Jag fick dem af Biskopen[2]) och hos Biskopen vid bivistandet af ett stort Calas, där alla de förnämsta i Stiftet och Länet tycktes vara församlade. Det var en ganska honnête démenti af de hushållsprinciper, han söker inplanta genom herdabref. Bror torde väl sett det sista[3]), han skrifvit, och hört

1) Skaldens broder, Jonas Kellgren, hade 1786 utnämts till kyrkoherde i Skatelöfs pastorat af Wexiö stift. Samma år hade han gift sig med den i Kellgrens dikter förevigade i Kristina (Klara Kristina Lidmark). Enligt Rosensteins bref af den 2 juli 1789 hade Kellgren då rest till Skatelöf; den 28 sept. skrifver Rosenstein, att skalden återkommit till hufvudstaden.

2) Biskop öfver Wexiö stift var sedan 1787 den bekante Olof Wallqvist (född 1755, död 1800). Såsom medlem af Rikets allmänna ärendens beredning och föredragande i kyrkliga angelägenheter var Wallqvist för tillfället en bland landets mest inflytelserika personer.

3) Detta tryktes i Stockholms Posten för den 21 juli 1789 och följande dagar. Det är omtrykt i den af Montan utgifna upplagan af Minnen och Bref af Olof Wallqvist. Den punkt i herdabrefvet, på hvilken Kellgren här anspelar, är antagligen följande:

»Svårigheten att oftanämda bevillning utgöra är icke möjligt att på något sätt hjälpa än med indragning af vårt öfverflöd. Hvad oss angår, förer jag därunder alla de konsumtionsartiklar, som för icke mer än 40 till 50 år tillbaka i prestehusen voro antingen alldeles okände eller åtminstone obrukade, och likväl i senare tider på flera ställen medtagit lika många penningar som kronoutskylder och tjänstefolks löner tillsammans lagde. Om vi i denna del gifve ett samhälligt godt exempel, så hoppas jag därigenom mycket godt skall kunna uträttas i en landsort, där ganska få hafva råd och lägenhet till gifvande af ett ondt.

Vi hafva så många tillfällen att genom gagn och nytta i våra ämbeten skaffa oss ett värkeligen godt anseende, att det vi skulle söka genom prakt och öfverflöd är lika umbärligt, som visserligen under vårt ämne och aldrig hedrande vårt stånd.»

Bror Petters[1]) Commentarier, som nästan tycks vara ond för det jag ej ansett det med nog indignation. Jag tycker för min del, att det icke är illa skrifvit i afseende på sitt ändamål; att det är aldeles så lösligt, så krångligt och obestämt, som fordras att förvilla en o- och halftänkande Prästpöbel. Jag medger dock, att det anständigaste, kanske äfven det klokaste, hade varit att ej skrifva, om det icke måst ske ex nobili & sacro officio, som jag starkt soupçonnerar. Jag har gjort honom en reproche för utfallet mot upplysningen och Philosopherne[2]); och därpå svarade han mig uppriktigt, hvad jag redan gissat, att det skett för att göra en hommage åt en viss hög Herres tänksätt, och att han för öfrigt blott ment några fanatici, såsom Raynal, Linguet[3]) &c. — Sedan taltes

1) Härmed menas Kellgrens intime vän, advokatfiskalen i tullen Pehr Bergström, född 1740, död 1824.

2) Härmed afser Kellgren troligen följande punkt i herdabrefvet:

»Närvarande tider uppblåsas af en frihetsanda i hela Europa, utgången från de snillen, som i sina skrifter på en gång befrämjat all slags frihet och upplöst all slags ordning, roat några regenter med en skarpsinnig kvickhet och därföre blifvit uppmuntrade, just under det de väkt frågor om deras mest älskade rättigheter, uppgifvit människans rätt i motsats till medborgarens förbindelse, i tänkesätt och seder infört den löslighet, som, om hon tilltager i den mon hon begynt, visserligen förstörer både allmänna och enskilda välfärden.»

Dessa åsikter voro stick i stäf mot dem, som hyllades af Kellgren och Rosenstein (Sv. Vitt. Häfd. I 62 ff.). Hvad särskildt den förre beträffar, tyckes han på många håll hafva väkt anstöt genom de frisinnade åsikter, han öppet uttalade. Så har Nordin i sin Dagbok (den 2 okt. 1790) antecknat följande anekdot:

»I går eller förrgår var Kongl. Sekreteraren Kellgren på källaren Dufvan, råkade där avancera några missnöjde politiske utlåtelser i närvaro af mycket folk, ibland dem Kapten Karl Leonh. Stålhammar, som strax tog till orda och förestälde Kellgren uti hårda expressioner hans begärlighet att frondera och hans ingrate uppförande mot konungen, som gjort honom så mycket godt».

Af Schröderheims bref till Gustaf III af den 23 april 1790 framgår, att Kellgren upphört »att assistera vid lectyren hos kungen om aftnarne». (Schröderheims Anteckningar s. 250). Jämf. Bilaga G.

3) Guillaume Thomas François Raynal (född 1713, död 1796) var en bland 1700-talets mest berömda skriftställare och nära befryndad med encyklopedisterna. Hans viktigaste arbete är Histoire philosophique et politique des établissements et du commerce des Européens dans les Deux-Indes (1771), ett arbete som på parlamentets befallning offentligen brändes tio år därefter. Efter att länge hafva irrat omkring i landsflykt, erhöll han 1787 rätt att återvända till Frankrike. Hans arbete var, såsom Hettner yttrar, »de lidandes och de betryktes nödrop till den hårdhjärtade själfiskheten».

mycket om Frankrikes öde. Det är här som är öpnadt ett lyckeligt fält för alla sanna eller lossade mörksens apostlar, och sker det som de tro och som troligast tyckes vara, att alt stadnar därstädes i en onyttig blodspillan och ett än djupare förtryck, så hvem vågar väl mer att nämna ordet uplysning i en monarkisk regering? Och skola ej från den stunden Uprorsstiftare och Philosopher, Mordbrännare och Snillen blifva hållne för Synonymer? Hvem skall mer våga undersöka, om packets resning i en omätelig Stad, som hotas af hunger, är värkeligen en följd af den allmänna upplysningen; om flere uppror ej timat i barbariske tider och under Despotiske Regenter; om Turkarnes upplopp och flere strypta Sultaner ej vittna härom; och ändteligen om ej enda preservativet och remeden mot hopens orolighet vore att upplysa sjelfva hopen så väl, att de tydeligen sågo sitt egit bästa förenadt med det allmänna lugnet, att de således ej sökte sin hämnd på Regeringen för sådane olyckor, som Regeringen hvarken vållat eller kunde hjelpa; ty hur upkomme en revolt, om folket vore öfvertygadt att dess regering vore god, billig och vis, om det ej ägde en lång erfarenhet, att det förtryckes och bedrages, att de styrande icke uppfylla sina pligter mot dem som lyda, att de sjelfva äro vållande till den nöd och de olyckor, som skyllas på naturen, att deras klagan ej framkommer till Despotens öra, att det är endast genom våld, som våld kan hämmas, som bot kan vinnas, och som den ofta blifvit vunnen? Folket som enskildte — ingen griper till vapen utan emot den, som han anser för fiende, och då han ej får nyttja skäl eller skäl ej blifva hörde. Alt uppror således vittnar om ett värkligt eller inbilladt förtryck. Tag bort denna inbillning, sedan saken är borttagen, lägg styrelsen inför dagen, gör Financen ej till

---

Simon Nicolas Linguet (född 1736, död 1794) tillhörde samma riktning som Raynal. En del af sitt lif tillbringade han i landsflykt; några år satt han fängslad på Bastiljen. Hans kanske mest kända arbete är Mémoires sur la Bastille (1783). I Stockholms Posten hade några gånger förekommit utdrag ur hans och Raynals skrifter.

Några dagar efter sitt samtal med Kellgren skref Wallqvist till konungen (den 17 aug. 1789):

»Rörelserne i Frankrike äro ohygglige. Det tyckes, att konungen kunnat dem förhindra. Necker möter efter min tanke på en gång sin upphöjelse och sitt fall; men det hade bort ske utan konungens olägenhet. Alt detta är en

en hemlighet, visa den skattdragande, att han ej plundras för en eller någras vällust och nycker, att alt hvad hvar och en contribuerar, den rike af sitt öfverflöd, den fattige af sitt bröd, och sjelfva uslingen af sina tårar, användes alt till Statens nödvändiga behof, till det allmänna bästa, lät enskildtas klagan eller råd komma fram genom trycket, nationens genom fullmäktige; bevis, med ett ord, bevis för folket, att det äger i sin regent — icke en Gud, som gör alt af nåd, som ej har afseende på förtjensten, som ej känner annan lag än sin egen högsta och nådiga vilja, som i nåder för godt finner att regera som honom täckes — icke en Tyran, Dei gratia, som tror att hans folk är en honom af himmelen förunnad fäskock, den han äger att piska, flå och slagta efter behag — men den första bland medborgare, en vän, en Far, deras like i alt, undantagande i den magt, som han fått af deras hand, som han äger med deras samtycke, och för hvilkens förvaltande han dem är ansvarig. — Men här kommer den stora frågan: Är det möjeligt för hopen att nånsin vinna denna upplysning? — Det är detta man kanhända ej nog säkert kan påstå, men ock ännu mindre neka, till dess att man tagit samma möda och väg att bibringa äfven den ringaste classen ljus, sanning och dygd, som man härtills tagit att inpumpa mörker, villfarelser och tro. Lät allmänna lärosättet och lärobyggnaden omskapas. Gif folket en förnuftig och moralisk Catecbes. Lät Dygden, den sanna, ensamt nyttiga Samhällsdygden inplantas som tro, som fördom, i barnens sinne. Lät Prästerne taga till Texter för sina predikningar blott hvar 3:dje eller 4:de Söndag en Fabel af Aesopus, sådan som t. ex. den om Hufvudet och lemmarne i stället för Liknelsen mellan Himmelriket och Senapskornet; lät jämte Apostlagärningarna äfven läsas något sammandrag af stora Ämbetsmäns, tappra Generalers, rättsinniga Prästers, redeliga Köpmäns, oförskräckta Soldaters och andra goda medborgares patriotiska gärningar; lät S:t Curius och S:t Decius och den helige Camillus och de heliga Catoner blifva kända litet bland hopen, om just icke med alt det anseende som S:t Paulus

följd af det värde man gifvit Franklin, Raynal, Linguet m. fl. Det vore önskeligt, om literaturen återfördes till skolorna och sattes på latin, men regeringen blefve hos konungarne på blotta modermålet». (Minnen och Bref s. 147).

och S:t Petrus och alla andra Christna Helgon. — Om Svebelii Cateches innehåller till det minsta 600 sottiser i frågor och svar, om däribland finnas de aldraintricataste gåtor och subtilaste distinctioner mellan oting och oting, och om icke dess mindre ingen enda så dum bondhjerna finnes, i hvilken all denna heliga smörja likväl hinner att inpräglas; huru vill man då tvifla, att ju fjerndelen så många, med förnuftet instämmande, simpla, sunda satser i Moral och Politik åtminstone lika lätt skulle finna ett rum i det enfaldigaste hufvud; och att hvar och en som kan lära att skilja mellan graderne i Nådenes ordning, mellan den rättfärdiggörande tron och den saliggörande tron, mellan Christi trenne ämbeten, mellan personer och naturer, mellan utgåendet af Fadren och utgåendet genom Sonen &c &c &c — den bör äfven kunna fatta eller tro sig hafva fattat (som kan komma ut på ett och samma) de lättare skillnader, som utstaka gräntsorne och förlika collision mellan medborgerliga pligter och undersåteliga pligter, mellan rättigheterne som menniskja och som medlem i ett Samhälle, naturlig frihet och frihet, bunden genom lagarne; dessa hufvudpuncter af allmänna upplysningen, hvari misstaget är vådeligt, men ock desto vådligare ju mindre upplysning fins, ända till dess att den aldeles ej funnes, att man aldeles ej kände någon minsta rättighet mot den som förtryckte; en okunnighet, ett förfäande, hvari menniskjan sannolikt aldrig varit, och hvartill åtminstone hon aldrig mer kan komma — Jag finner för sent, och sen jag fullplottrat 4 sidor, att jag började med ett bref, och att detta bref var till Ros — — — Det är Bror, som det tillhör att med sin vanliga grundlighet, ordning och sagesse afhandla detta svåra och kinkiga ämne; kinkigast i det land och på den tid, som Bror skrifver. — Men hvar var jag, inan jag skenade? Lät se: jo i Wexiö hos Hans Högvördighet. Jag får säga, att han visat mig en ganska oväntad förtrolighet, och som på intet sätt är naturlig. Den har summariskt gått ut på att låta mig tro, att alt hvad som skett illa har han ej haft del uti, utan en annan liten Collega[1]), som vi båda väl känna; att om

1) Härmed afses den förut omtalade Karl Gustaf Nordin, Wallqvists bittre fiende och dennes medtäflare om konungens ynnest. Nordin var icke ledamot

däremot något värre kunnat ske och ej skett, har det varit hans merite. Denna justification är säkert i afseende på mina relationer. Den tyckes bevisa mig, att han ej anser sin ställning för alldeles säker. Mer härom när vi råkas. I öfvermårgon kommer han hit med sin Biskopinna och gästar här 3:ne dagar. — Nå Hermansson död![1]) En ny sorg, nytt bekymmer för Bror. Ny förlust för Academien och det allmänna. Få nu se, om Lehnberg kan i Nåder få påtänkas, men jag instämmer i Bergströms frugtan, att denna platsen utan tvifvel på nådig vink, med vårt fria val, kommer att bortgifvas åt en långt större och frodigare Präst. Jag har ock dömt af flera anledningar, såsom vissa frågor med mycket interêt om Academiens beskaffenhet, om succession efter Höpken[2]), och hvilka flere då voro i fråga, men i synnerhet af de flere vittra arbeten, som nyss kommit från hans hand, och om hvilkas utspridande han tycks vara angelägen, att han redan vid förra ledigheten haft sin vue därpå. Han har säkert skickat Bror sin parentation öfver Floderus; jag har därvid den anecdoten, att han ej åtog sig detta onus, utan med vilkor att Talet skulle bli tryckt. Också tviflar jag ej därpå, att jü hans Herda Bref blifvit omtryckt i St. Posten på hans egit föranstaltande[3]). — Hvad Bror säger om

---

af Rikets allmänna ärendens beredning; det blef han först 1792; och då endast för några dagar. Hans inflytande på konungen var vid denna tid egentligen blott af enskild natur. I ett bref till honom (7 maj 1790) yttrar Wallqvist: »Den beställning, konungen i nåder mig uppdrog i anseende till ecklesiastikärendena, hade du kanske åstundat, som den där lagt grunden till hela stiftelsen. Jag ville gärna, att du vunnit din önskan och ännu att det må ske, så fort konungen finner mig onyttig på ett ställe, det jag aldrig begärt och det jag hvad dag som hälst gärna lemnar åt en annan» (Minnen och Bref 157). Såsom medlem af den s. k. Ecklesiastikberedningen, hvilken upphörde med 1789 års riksdag, hade Nordin förut varit den föredragande i kyrkliga befordningsfrågor·

1) Grefve Mathias von Hermansson (född 1716), hvilken kort förut nedlagt sitt riksrådsämbete, afled den 25 juli 1789. Han var den förste innehafvaren af den femte stolen inom Sv. Akad.

2) Grefve Anders Johan von Höpken (född 1712), af konungen utsedd till innehafvare af den första stolen inom Akademien, hade aflidit den 9 maj 1789. Till hans efterträdare hade den 18 juni 1789 utsetts Grefve Nils Filip Gyldenstolpe.

3) Om dessa arbeten skrifver Wallqvist till Gjörwell (den 10 juli 1789): »Jag har parenterat öfver en sällsynt scholælärare, rektor Olof Floderus, bror

qvartalerne, är i högsta måtto bedröfligt. Jag skall följa Brors råd och bli här i det längsta. Frugtan för höstkölden är det enda,

till den storståtlige professorn af samma vedernamn. Jag har skrifvit ett vidlyftigt politiskt bref till presterna, och därtill har jag trykt tre ark på 2:dra flocken af Ecclesiastique Samlingar. Kan detta vara nog till redogörelse hos en vän för en månad?»

Till Hermanssons efterträdare utsågs den 27 aug. 1789 d. v. hofpredikanten Magnus Lehnberg. Både Kellgren och Rosenstein voro synnerligen ifriga för att genomdrifva dennes val. Redan den 28 juli hade Rosenstein skrifvit till konungen:

»Genom hans dödsfall är en plats ledig i Akademien. Vi hoppas, att Eders Kongl. M:t tillåter Akademien att denna gång välja Lehnberg. Det blir ganska svårt att denna gång finna någon förnäm, omöjligt att välja någon-[annan] vitterhetsidkare, som icke skulle göra Akademien orättvis i allmänhetens ögon. Det enda skäl, som mot Lehnberg kunde anföras, att han däri genom skulle dragas från skrifvande, försvinner därigenom, att våra stadgar ålägga ledamöter att skrifva, då ingen skrift kunnat belönas. På alla dessa skäl smickra vi oss med det säkra hopp, att Eders Kongl. M:t ej onådigt upptager, att vi välja en man, den ingen ibland [oss] icke anser mera värdig en plats i Akademien än sig själf».

Den 31 juli upprepar han:

»Jag hoppas, att Eders Kongl. M:t tillåter oss att välja Lehnberg. Det ligger oss ömt på hjärtat. Det kritiska i R. R. Hermanssons eloge kan ej falla i försiktigare händer, och jag vågar svara [för], att Eders Kongl. M:t skall vara fullkomligen nöjd».

Efter Lehnbergs val skrifver han den 28 aug:

»Sedan Baron Armfelt försäkrat oss, det Eders Kongl M:t denna gång tillät oss att välja Lehnberg, anställdes i går, som nu var 33 dagar efter vakansen, val, då af 14 röstande när- och frånvarande alla liksom par inspiration valde på denne förtjänte man. Det återstår för oss att anhålla Eders Kongl. M:t Nådiga Bifall, hvarom vi i hosgående under. bref anhålla. Vi våga därom göra oss så mycket säkrare hopp, som det vitsord Eders Kongl. M:t gifvit Lehnbergs talang är det yppersta, han kunnat och kan få. Alla frånvarande hade insändt sina sedlar utom R. R. Fersen, till hvilken jag ej skref, och biskop Celsius, som måtte hafva glömt svara. Orsaken, hvarför jag ej skref till R. R. Fersen, utbeder jag mig en gång muntel. få förklara». (Gust. Saml. Vol. 39 kvart).

Äfven vid nästa val, då Zibet utsågs till Botins efterträdare, trodde man konungen önska detta rum åt sin gunstling Wallqvist. Men enligt Leopolds berättelse skall konungen på tal om dennes kandidatur hafva svarat: »Wallqvist har ett ganska godt hufvud; jag kunde sätta honom till hvad jag ville, jag kunde till och med göra honom till krigsminister, men aldrig till academicien». (Se Sv. Akad. Hist. I 152). Wallqvist tyckes hafva känt en viss bitterhet öfver detta förbigående. Så skref han till Nordin: »Den heder, dig tillfallit af dina rum i akademierna, är jag icke nog fåfäng att missunna dig. Jag vet, huru litet man vinner, om man sitter där utan allmänhetens bifall, som alltid vore min lott, och jag gratulerar dig af alla tillfällen att vinna eller njuta ett förtroende». (Minnen och Bref 156).

som kan påskynda min resa härifrån, ty jag är i alt afseende mycket nöjd med stället. Min hälsa är ej god, men dock i allmänhet mindre elak eller mindre ofta elak. — Clewberg har skrifvit mig till, att K[unge]n i sitt bref till Armf[elt] skulle yttrat mycken förundran däröfver, att hans credit i Academien hade varit så stor. — Jag längtar mycket att få läsa Brors Afträdes-Tal i W. A.[1]). För all ting i verlden frugta ej, att det blir för långt! Hvad Bror skrifver kan aldrig blifva det för andra än dem, hvars omdöme man ej bör afse. Om den allmänhet, vi nu äga, ej är värd att läsa hvad en upplyst man skrifver, om sannerligen dess bifall föga hvarken kan väntas eller hedra, om det blir en nödvändighet att ge hoppet förloradt om någon sensus communis, mindre upplysning här i landet ännu på en 5 eller 6 generationer, så måste dock tiden, ehuru sent, en gång komma, då Snillet och Sanningen skola njuta sin rätt. De fläste philosopher hafva skrifvit för framtiden, och då gör det ju lika mycket, om man sätter den några Sekler mer eller mindre långt bort. — Jag har läst i det sista af Götheborgska Bladen (som altid har Tidningarne några dar förr än i Stockholm), att efter ett nytt upplopp i Paris, där 1500 menniskjor omkommit, har Necker å nyo d. 17 blifvit rappellerad. Om detta vore sant och det apparement medförde det lyckliga slut på förevarande crisis, att den goda saken segrade och att Frankrike vunne en frihetsregering, så tviflar jag, att många Fransoser skulle känna däröfver en lifligare glädje än jag. Det vore utan tvifvel det lyckligaste, om ändamålet kunde vinnas utan dessa föregående blodiga Scener, men om de påskyndat denna hvälfning, om det ej gifs annat medel att bryta ett långvarigt och helgadt våld, så hvad är väl för Staten några hundrade lif mot millioners frihet och lyck-

1) I sitt sist citerade bref skref Rosenstein till konungen: »I onsdags nedlade jag mitt presidium i Vettenskaps Akademien. Jag talade om Upplysning, sökte att visa, hvari rätta och sanna kunskaper bestå, och att vederlägga Rousseaus sats, att de äro skadeliga för samhället. Detta tal blir på lång tid ej tryckt, ty ännu äro 5 tal otryckte, som skola tryckas förut. Om ej ämnet vore kärft, kunde jag således hoppas att få underkasta det Eders Kongl. M:ts ompröfvande». Rosensteins berömde tal, Försök til en afhandling om Uplysningen, utkom i omarbetadt skick först 1793.

salighet genom Sekler?[1]) — Efter den Acten, som slöt sista Riddarhus plenum, den sista af våra Riksdagar och frihetens sista andetag, hörde jag med förargelse äfven klokt och godt folk, som tackade gud, att man heldre cederat än trottsat pöbeln, hvarvid flere kunnat bli olycklige. Faran var visst icke stor, men om det ock händt, hvad är det för en kärlek för lag och frihet, där man ej håller dem värda att försvaras med en blodsdroppa, där håren resa sig vid blotta tankan af ett knappnålsstyng? O tider! o seder! — Och en sådan nation, är den väl värd att vara fri? Om efter detta prof Despotismen likväl skulle stadna vid någon gräns, om den äfven ej tillväller sig en oinskränkt rätt öfver hvarje medborgares gods, lem och lif, hustru och barn, så är det en skänk af Regentens ädelmod, icke ett offer af hans aktning för nationen. Man drifver den sattsen, att Regenten har rätt att för Statens säkerhet uppoffra, när så påtränger, några enskildtes lif, att sådant är ett lappri, som ej förtjenar någon regret (fråga Herr Prosten); man lämnar sina barn, sina käraste vänner och anförvandter utan klagan att uppoffras i hopar till många, många tusen för tvisten om en bäck, ett gråstensberg, en träbro eller ock för att hämnas ett mauvaise plaisanterie emellan 2:ne krönta eller kröntas favoriter; och vid faran att en slusk, en full Skomakare Gesäll kunde mista ett finger för att rädda hela riket från träldom och föragt, så skriker man på horreurer. En sådan skillnad gör distancen och pompen. — Men nu förvillar jag mig igen. Som jag förhetsar mig i tal, så går det ock, när jag skrifver. Bror känner mig och förlåter mig. — Hälsa 1000 falt Bror Petter. Nu hinner jag ej att skrifva

---

1) Ett egendomligt motstycke till denna hänförelse är Wallqvists bref till Gustaf III af den 20 Sept. s. å.:

»Våra resonnörer finna nu rikare ämne för sig i Frankrike än Sverge. Man begynte med att berömma Necker och sjunga segersånger öfver den återställda folkrätten. För det närvarande ser man ändteligen fasan af folkväldet och grufvelsen af själfva reformationen. Emellertid äro händelserne karaktäristiske och teckna en allmän brytning i tänkesätten, grundlagd och utbrusten inom samma århundräde. Frankrike har först tålt den friare filosofien, först gynnat exekution af dessa tänkesätt i Amerika och torde blifva det första land inom vårt system, som af de samma hemsökes».

honom till. Det är svårt att säga, hvilket är nödvändigast för ens nöje, när man ger sig på resor, antingen att ha honom till reskamrat eller Correspondent. — Om Bror råkar Clewberg, inan näst ankommande Post, så var gracieux och säg honom, att Bjuggens Opera ligger ofelbart i Holmbergs kammare på hans skrifbord[1]). — Hörs det något af Leopoldt? — Blef ingenting af med Lehnbergs resa? — Gud gifve oss snart igen fred och quartaler! — Må väl och tänk någon gång åt Småland.

[10]

Söndag afton d. 9 [aug. 1789]

Min Nådigaste Bror.

Jag tackar ödmjukast för Brefvet. Bror ser af mitt förra den frugtan, jag hyser om Lehnbergs reussite. Enda sättet att befordra den är den skyndsamhet Bror nyttjat att prevenera ordres. Det vittnar om Brors vanliga ferma nit att vaka för vänners och skicklige mäns fördelar. Jag skickar min Sedel, men skulle olyckan vilja, mer till vår egen än Lehnbergs tort, att ordres kommo till W[allqvist]s utväljande, och således min skiljaktighet skulle tjena till intet annat än att göra mig känd (ty det kunde icke döljas) som en upprorisk undersåt och en oklok fiende af en man i lyckan, som jag mer än mycket i denna stund bör menagera; så önskade jag, att min Sedel blefve bortbytt mot en annan, med senare namnet teknad. Han är just nu här, har i dag installerat min Bror i sin syssla, har utnämnt honom till Prost, och så väl nu som förut försäkrat mig om sin ynnest för min fattiga Svåger, Göthberg. Det har varit min första ledsamma, långa och tröttsamma dag, sen

---

1) Den halfförrykte rimsmidaren Matthias Bjugg (född 1750, död 1807) hade 1789 utgifvit En skaldedikt öfwer Swerige, som anmäldes i Stockholms Posten den 24 april s. å. Härpå svarade Bjugg den 6 maj. Såsom genmäle på dennes dikt intogs den 15 maj en synnerligen kvick lofsång. Den 25 s. m. var Bjugg färdig med ett nytt inlägg, »Ode öfwer Owett», och den 3 juni med ännu ett, en dramatisk dikt, der Ödet, Jofur, Minerva m. fl. notabiliteter uppträda. Den 5 juni kom ett svar i form af en afhandling Om Skaldekonsten. Striden fortsattes den 12 och 17 juni samt den 3 juli.

jag bitkom. Bror kan föreställa sig en Gudstjenst, som räcker från 9 till 3, med alla ceremonier, Tal och förhör inberäknade, och det i en liten miserabel Landtkyrka, där man står på hvarann och ingen luft inslipper att utspäda bondfisen; däruppå en middag, som räcker mot 7, ett sorl af några och 50 personer, mäst talföra Prostar med bukar af ressonance, öfver alt trångt att quäfvas: sådant söker en fattig Stockholmsbo. — Men nu kommer Hans Högvördighet. Han vill tala politik. Det räcker till kl. 1. Mitt ljus är utbrunnit. Hela huset såfver. Posten går i mårgon helt bittida. Mitt bref får dröja till den nästa. Jag hoppas ingen ting är förloradt.

[Fortsättning af samma bref]

Fredag d. 14. [aug. 1789]

Biskopen reste förl. Måndags e. m. jämte hela sin svite. Han har visat mig och huset oändl. mycken höflighet. Däraf anser jag ej för den minsta, att han vägrat en tribut af en 50 Rdr, som vanligen bör eller plägar erläggas. Gud gifve han kunde hjelpa min fattiga Svåger, ty viljan tror jag han har; allenast vår Herre behagade annamma nu i vefvan någon Regal Westgötha-Prästsjäl! Men de lära icke så stält sig. Göthberg har vunnit första rummet på förslaget; enhällig kallelse kan ej manqvera, sedan den enhälliga suppliquen redan är i mina händer, och deputerade bond-Gubbar endast vänta på ordres att komma efter; men hvad hjelper alt detta, utom ny plats för Knösen? Jag törs icke säga det, men — — — om Upsala ännu ville släpas med honom någon tid — om de ledigheter, där yppats, kunde gifva honom något rum, som han vore belåten med — Hans far är högeligen emot, att han skall skiljas från Lärda verlden — Han blir sjelf föga lycklig att komma till ett Pastorat, där han mötes af allmän motvilja och som snarare skall ökas än häfvas af hans personliga egenskaper. — Bror täckes förlåta mig: jag nämner detta blott som en fråga, ty jag vet ej, hvart jag skall vända mig, och det kostar så mycket mer på mig att se en fattig slägting med 7 barn i förtviflan, som jag ej kan

undgå att reprochera mig sjelf att genom min försummelse hafva bidragit därtill[1]. — Liljehorns förhållande är här ännu lika så obegripeligt som i Stockholm[2]. Som han är känd här på orten att bland alla upptänkeliga laster dock ej äga någon, som kan jämföras med hans snålhet, så är man mäst böjd att tro på corruption. Det är dock ej utan, att några heldre vilja gissa på ett förräderi af hans Skepps Chefer. Han säges sjelf påstå det och blott undantaga 3, som varit färdige att lyda; men hvarför gick han ej med de 3? Huru kan man supponera, att de öfrige då skulle vågat vägra? W[allqvist] har sagt mig, att den nedresta stora Revisorn öfverljudt yttrat sig på gatorne i Carlscrona, att han endast kommit ned för att yppa ett tillämnadt, men då redan utfördt förräderi. De

1) Erland Gjöthberg, född 1745, död 1798, var gift med Kellgrens syster. Hedda Eleonora, hvilken dog 1793. Kellgren uppgifver, att de hade sju barn, men Warholms Herdaminne upptager blott sex. Gjöthberg hade 1775 utnämts till komminister i Källby pastorat af Skara stift. Då kyrkherden därstädes, Johan Elfstedt, den 8 april 1789 aflidit, erhöll Gjöthberg enhällig kallelse till pastoratet och uppsattes af konsistorium på första förslagsrummet. Såsom extra sökande fruktade man dock den lärde och begåfvade e. o. Akademiadjunkten Olof Andersson Knös (född 1756, död 1804), hvilken likväl ej var prestvigd. Ständigt förbigången och ständigt gäckad med hoppet om akademisk befordran, afstod Knös äfven för denna gång från att söka pastorat. Den rättrådige Rosenstein uppträdde likväl — trots Kellgrens bref — såsom Knös förespråkare, under det att Wallqvist med en viss ifver synes hafva lagt sig utför Gjöthberg och därigenom råkat i strid med Nordin. Se Wallqvists bref till konungen i Minnen och Bref s. 153. Gjöthberg utnämdes värkligen till innehafvare af platsen, och Knös stannade obefordrad i Upsala ända till 1797, då han för brödfödans skull nödgades mottaga ett lektorat vid Skara Gymnasium.

2) Den 26 juli hade den svenska och ryska flottan sammandrabbat söder om Öland. Striden hade säkerligen slutat med ett nederlag för ryssarna, så vida arrière-gardet, hvilket kommenderades af Liljehorn, ej underlåtit att rycka fram. Trots upprepade signaler seglade Liljehorn »med stormärssegel back». Då det ej är troligt, att storamiralens flaggkapten gifvit honom oriktiga signaler, synes han med berådt mod hafva handlat såsom landsförrädare. Men när man betänker, dels att han vid 1789 års riksdag visat sig som ett bland Gustaf III:s servilaste kreatur, dels att dödsdomen öfver honom af kongl. nåd förvandlades till några månaders landsflykt — till Greifswald, så synes samtidens misstanke grundad, att förräderiet skett på högsta befallning. Rörande denna händelse, som för öfrigt vidröres i samtidens flesta memoarer och brefsamlingar, se Skjöldebrands Marche och Segling (De la Gardieska Archivet XV) och Grefvinnan Pukes memoarer (Ur Svenska Hofvets och Aristokratiens Lif VI, 176).

redan afhörda vittnen skola vara mycket graverande för Liljehorn. Sjelf håller han sig ännu hurtig och rak. Få se, hur det slutas. — Man medger, att Cronstadtska och Kögebugtska flottorne nu äro förente; man säger väl ej, att de inspärra vår, efter den sjelfmant gått in, men väl att de ligga $^1/_4$ eller $^1/_2$ mil från Staden. — Jag tror som Bror, att Wexionensis icke gagnat sig med Brefvet, icke en gång hos sitt Prästerskap, men hvad som gagnar honom mindre är det mundteliga bevär, han vid alla tillfällen tager sig att predika för nödvändigheten och nyttan af de steg, som blifvit tagne. — Vid sista sammanvaro[n] taltes ej om upplysningen, franska affairerna och frihetsandan. Jag hade ock den complaisancen att ej röra vid ett så kinkigt ämne. Nå himmelen vare lof! Det fins då på jorden ännu ett folk, som har känt sig vara menniskjor. Hvad gör oss att vara kastade några hundrade mil ifrån? Hvad är längre bort än Solen, och dock är hon ej allas Sol? Och sanningens älskare, är ej jorden hans fäderneslan? Och har jag ej gråtit som ett barn — som en Man — vid berättelsen af denna stora Seger! Säg mig Bror, som är Historicus, har väl Rom eller Grekland något mera sublimt att framvisa? Och detta är den nation, som Nordiner och Lannaerer[1]) kallat vekliga, förskämda genom upplysning och Spectakler! Jag är glad, att jag ej denna tid är i Stockholm; jag hade utbrustit i sottiser; och om jag råkat denna Prästen, denna mörksens ande — — — — Han hade fått mycket att rapportera[2]). Gud gifve, att sakerne måtte få en god utgång — Jag talar om de franska — våra röra mig icke mer: åt helvete efter vi vilja det! — Det, som gläder mitt hopp, är den oförmodade ordning, som i sjelfva oordningen visat sig. Det är

1) Andreas Lanærus, född 1738, död 1810, var sedan 1781 kyrkoherde i Ifvetofta församling. Han hade 1778 utgifvit »Försök om Europeiska och i synnerhet Svenska Folkets Seder och beskaffenhet», hvars andra upplaga utkom 1789 eller samtidigt med Kellgrens bref. Det i Sverge rådande sedefördärfvet ansåg han härleda sig från fåfänga, yppighet och böjelse att efterapa fransmännen.

2) Med detta utfall afser Kellgren troligen Nordin. Att denna misstanke ej var alldeles ogrundad, synes af Nordins annotation, hvilken här anförts s. 6 not 2.

ej upploppet af en pöbel, som endast rasar och förstör; det är resningen af ett Folk, som störtar för att uppbygga. — Om Bror ännu håller på att författa sitt Tal, så gratulerar jag Bror att kunna göra det med lika sagesse och säkert med mindre grämelse. — Hälsa, Bror Petter, om han råkas. — Lenngren berättar mig, att några vers, som stå i Allehanda om Potiphar och hans Fru, skola syfta på Schröd[erheim]ska huset och någon Lieutnant. Hvad kan det vara? Holthusen, som är auctor, har mycket anfägtat Lenngr[en] för att få dem in i Posten[1]). Förlåt min odrägeliga längd.

[11]

St[ock]h[olm] d. 30 Jan: — 92.

Min Nådigaste Bror

Jag tackar ödmjukast för Brefvet och de meddelte Nyheterne. Jag hade första Posten så när manquerat dem genom en més-entendue af Regnér[2]), men nu är alt arrangeradt. — Vi längta nu efter propositionerne[3]), i fall de göras bekante. Här vandrar mycket lögn. Man uppsköt först Riksdagen på 8 dar; sedan har man tagit lifvet af 3 Biskoppar; med den ena lär dock vara alfvar[4]).

1) Detta — icke öfverdrifvet kvicka — poem infördes i Dagligt Allehanda den 5 aug. 1789. Författaren var d. v. kaptenen Karl Gustaf von Holthusen, född 1749, död 1818 och känd såsom författare af åtskilliga teaterpjeser, af hvilka »Slädpartiet» sedermera framkallade en vidlyftig recension af Kellgren. Anna Charlotta Schröderheim, född Stapelmohr, (1754—1791) var vid denna tid i konungens högsta onåd i följd af ett bitande infall mot hofcirkeln efter 1789 års riksdag. Om Gustaf III:s låga hämd se Engeströms Minnen och anteckningar I 65. Då man vet, att Holthusen tillhörde konungens literära umgängeskrets (Schröderheims Anteckningar s. 250), är det ej otänkbart, att konungen haft något att skaffa med denna nidskrift.

2) Rosenstein vistades vid den då pågående riksdagen i Gefle. Gustaf Regnér (född 1748, död 1819), känd såsom utgifvare af Svenska Parnassen, Kellgrens Samlade Skrifter m. m., förefaller att hafva deltagit i Stockholms Postens redaktion.

3) Från den 26 jan. innehåller Stockholms Posten redogörelser från riksdagen i Gefle. Den 2 febr. meddelas trontalet. Konungens propositioner, som — under tysthetsed — den 30 jan. delgåfvos det hemliga statsutskottet, blefvo ej i Stockholms Posten införda.

4) Biskopen i Borgå Paul Krokius, född 1724, afled i Åbo den 12 jan. 1792 under resa till riksdagen.

Lycka till godt tålamod under ledsnad och bekymmer. Vi hoppas här, att Riksdagen icke länge varar. — Adlerbeth hedrar sig ej i Brors plats. Vi fingo förleden Lördags ej mer än 2 Jettoner hvar till utdelning. Vi voro mangrant, 8, uppe, utan tvifvel alla i samma speculation som jag att skörda mycket silfver under så många Medbröders frånvaro. Hvad tycks om Ferssen[1]), som i stället att vid Riksdagen skaffa oss och Riket Specie, icke låter sig förtycka att dela med oss fattige den yttersta skärfven. — Gefle Blad af den quicka *Anonyme* Författaren behöfver Bror icke skicka, ty vi hafva derpå prénumererat[2]). — Jag fick härom dagen ett Bref från Thorild, som jag ämnar att återsända oupbrutit med svar, att som jag ej supponerar någon grad af Ovett, som ej Auctorn till Straff-Sången kan säga mig i tryck, så ber jag (mig) åtminstone att slippa det skrifteligen. Han har äfven skrifvit till Leopold ett Bref, som han säger sig ej besvarat. Denne synes mycket uprörd och lofvar reda sig till strids, hvartill han ock i Brefvet blifvit utmanad. Om Bror skrifver honom till, så glöm ej att billigt sporra hans nit för det *allmänna Vettets sak*[3]). — Petter Bergström och öfrige vänner må väl. Mera vet jag ej denna gång.

[12]

Wexiö och Skatelöf
d. 12 Julii 1793.

Min Nådiga Bror.

Hade jag ägt aldrig så litet hälsa, så hade jag gjort en resa till Carlshamn för att ännu en gång omfamna den Man, jag högst

---

1) Grefve Axel Fersen d. ä. (född 1719, död 1794) deltog ej i 1792 års riksdag.

2) Under riksdagen utgafs i Gefle Historiskt och Politiskt Nytt af den nyss omtalade Holthusen. T. o. m. Wallqvist förklarade tidningen usel. (Minnen och Bref 106). Äfven Nordin fäller om utgifvaren ett mindre fördelaktigt omdöme (Hist. Handl. VI, 220).

3) Thorild hade på nytt angripit Kellgren i sin i aug. 1791 utgifna skrift, Kritik öfver Kritiker. Kellgren — vid denna tid dessutom farligt sjuk — hade svarat hofsamt, men detta tyckes endast hafva retat Thorild till häftigare an-

vördat och älskat, då jag var här på jorden; men nu är min belägenhet alt för usel. Hvarken Sommarn, Landtluften eller rörelsen vilja hjelpa mig. Gud gifve, att Bror desto mera måtte vinna till sin hälsa genom resan!

Lenngren har skickat mig innehållet af Brors Arbete; jag tackar derföre ödmjukast. Det återstod nu allenast att lägga några raders ingress dertill. Men jag är på ena sidan så rädd att begå någon indiscretion, på den andra så aldeles i mistning af mitt hufvud, att jag ber Bror förlåta, om jag tar mig den friheten att, innan jag upsänder dessa rader, underkasta dem Brors granskning och rättelse. Jag känner mig mycket under förmågan och dermed rättigheten att dömma Brors arbeten, men vore det tillåtit en känd Recensent att få tala ifrån sitt hjerta, så skulle jag åtminstone hafva gifvit mig den hedern att låta mine Landsmän få veta, till hvad grad jag vetat beundra en Man, som — förlåt mig, jag säger det — var vida öfver dem alla i Snille.

Jag hoppas Bror hedrar mig med några ord från Carlshamn eller Christianstad. Min adresse är ut supra.

De Stycken jag sagt att vi ämnade anföra i St. Posten kan man taga så många och så ofta man behagar, då man ställer dem under serskilda rubriquer; såsom till exempel:

---

fall. Till försvar för den sjuke Kellgren — och delvis äfven för sig själf — uppträdde då Leopold, hvilken den 13 febr. 1792 utgaf Bref till den store och märkvärdige författaren Th. Med denna skrift började striden mellan Leopold och Thorild. Brefvet från Thorild till Leopold läses i Sv. Vitt. Häfd. I 536; brefvet till Kellgren synes vara förkommet.

1) Rosensteins förut omtalade skrift om upplysningen utkom i slutet af juni 1793. Den 26 juli s. å. innehöll Stockholms Posten en recension, som med undantag af en tämligen djärf inledning egentligen blott bestod af ett referat af Rosensteins arbete. Denna artikel åtalades af regeringen och Lenngren förklarade sig vara dess författare. Emellertid framgår af detta bref, att Lenngren endast skrifvit referatet och Kellgren de inledande orden, hvilka just gåfvo anledningen till åtalet, som emellertid inom kort nedlades. Utdrag i den anda, Kellgren i detta bref föreslår, infördes den 10 aug. s. å.: »om skillnaden mellan Kunskaper, Lärdom och Uplysning» och »Hwad som förstås med en allmän Uplysning». Jämf. Sv. Vitt. Häfd. II 93—94.

Hvari består en rätt Uplysning?

Hvad verkelig nytta har Uplysningen redan gjort i Europa?

d. v. s. allenast med citation i slutet af Svaret. Jag tror, att denna Method är den bästa för att oftare kunna återkomma och tjenligast för att småningom instöpa Sanningen i lata Läsares hufvun. Ville Bror äfven häri vara god och leda vårt val, så tjentes både vi och Publiken. Ty i mängden af så vigtiga och interessanta ämnen, som ständigt påfölja hvarandra, är ej valet lätt och likväl nödvändigt.

Ville Bror anmäla min respect till H. Stats-Secret. Rosenblad[1]) och fråga, om någon expedition hann att utfalla i Stockholm angående Censorsarfvodet för mig och Edelcrantz?

Ännu en gång önskar jag Bror en förökad hälsa med hvar mil af sin resa och mig då och då en vänskapsfull åtanka!

[13]

[odateradt][2])

Jag hade ämnat att på Måronstund få upvakta Bror. Jag hade äfven lofvat mig till St. S. Schröderh[eim] till middag. Intetdera förunnas mig. I stället måste jag blifva hemma och hålla sällskap med min sjukdom och min förtviflan. Termen är ej öfverdrifven; mitt tillstånd är förskräckeligt. Jag äger ej hopp att på många månader restitueras, om jag annars någonsin bör hoppas det. Med alt det är sjukdomen ej hvad som mäst plågar mig, men att sättas ur stånd att cultivera en mans vänskap, hvars aktning jag räknat för min största lycka i verlden —

Just nu får jag Brors billett. Så usel jag är, skall jag söka Bror hemma på sagdan timma; ty jag törs ej begära ett alternatif.

---

1) Matthias Rosenblad föddes 1758 och dog 1847 efter att hafva beklädt rikets högsta ämbeten. 1792 hade han blifvit Stats-Sekreterare vid Inrikes-Civil-Expeditionen. Beträffande Kellgrens och Edelcrantz' arvode såsom teatercensorer upplyses i Hofkansleren Lars von Engeströms Diarium (Riksarkivet), att det utföll först den 20 aug. 1793. Det skulle dock utbetalas redan i maj.

2) De tre sista brefven äro odaterade, men det andra af dem synes — att döma af det sätt, hvarpå Ristell omnämnes — böra föras till 1789.

[14]

d. 22 April. [1789?]

Jag har på 2 dagar haft 2 visiter af 2 timmar hvardera af Kongl. Secret: Rosenheim [1]), som berättat mig sina olyckor, läst sina verser och sluteligen begärt min recommendation och anmälan till ett besök hos C. R. Rosenstein.

Som jag svarat, att hans namn, person och talanger utan alt tvifvel måste vara Bror bekanta och att jag för min sjuklighet sällan hade den lyckan att få göra Bror min uppvaktning, har han bett mig åtminstone skrifteligen prévénera Bror om hans uppsåt att i mårgon bittida få göra Bror sin Cour.

Detta har jag ej kunnat neka, ehuru jag väl ser, det en sådan connoissance skall blifva Bror besvärlig. — Som han berättat mig, och jag nog vill tro, är han i absolut nöd, sen hans sista soutien, Ristell, försvunnit. Han har trott att genom arbeten för den nya theatern kunna vinna sin utkomst och kungens nåd, men fruktar så stor prévention mot sin person, att de därföre ej skulle mottagas. Jag har sagt honom, att den simplaste reméden häremot vore att jouera incognito, tills publiquens bifall hunnit göra honom justice; men därtill lär han ej ha tid. En af hans Tragedier, som redan vistes mig i vintras af Ristell, var värkeligen bättre än jag skulle förmodat, om hans namn varit mig kändt. Men alt detta lär han sjelf nog omständeligen vidröra, om Brors tålamod ej tryter. — Jag har i middag varit ute på värdshus med Bror

1) Wilhelm von Rosenheim, född 1755, död 1822, öfversatte och författade åtskilliga teaterstycken, af hvilka det mest bekanta, tragedien Frode, uppfördes för första gången den 10 jan. 1789, men tryktes ej. Af hans i Bilaga D nämda tragedier tryktes blott Ingiald Illråda 1816 under namn af Drottning Öda, men hvarken denna eller Brita Lejonhufvud blefvo uppförda. Uppvaktningen hos Kellgren synes ej hafva varit utan effekt. Den 23 aug. 1789 rekommenderades han af Clewberg till erhållandet af en pension, och den 14 okt. s. å. skref Rosenstein till konungen om honom, dock utan att till hans förmån framställa något yrkande.

Petter, Nordin och Clewberg. Det som minskade vårt nöje var den möjlighet vi påminte oss att ha kunnat öka det af Brors sällskap, om vi i tid därom prevenerat. — Jag håller nu på att rehabilitera Kungens Gudinnor.

[15]

[odateradt]

Nådigaste Bror. Tackar ödmjukast för presenten och visiten. — Om min närvaro skulle befallas i Academien i måron e. m., är jag färdig att lyda. Hälst önskades dock permission. Jag är nu hvarken Stads- eller Landbo, utan vistas mäst i en chaise mellan Djurgården och här. I natt har jag legat där första gången. — Hvad vill Hr Lands Höfdingen med Encyclopedien? I fall han åstundade köpa den, skulle jag ej särdeles vara emot att transportera min subscription. Det är så förbannadt dyrt, och jag får dessutom aldrig ur mitt hufvud, att icke det framdeles kommer att säljas i partier efter särskildta Wetenskaper[1]. Någon dag, då jag kommer mig mer i ordning, måste Bror göra mig den äran på mitt Landtgods.

Underdånigast.

---

1) Diderots bekanta Encyclopédie utkom mellan åren 1751—1772, och blef sedermera några gånger omtrykt. Ett af dessa omtryck (Lausanne och Bern 1778—1781; 36 vol. och 3 vol. plancher) utbjöds i Stockholms Posten den 16 nov. 1784 för 45 Rdr. Så vidt jag vet blef denna encyklopédie aldrig i någon upplaga ordnad efter vetenskaper. Däremot utkom 1782—1792 Encyclopédie methodique, uppstäld efter olika ämnen. Kellgrens yttrande om subskriptionen är något dunkelt, ty vid den tid detta bref måste tänkas skrifvet, var ingen upplaga af Diderots Encyclopédie under utgifning. Emellertid måste Kellgren till någon annan person hafva afyttrat sitt exemplar, ty bland hans efterlemnade böcker finnes ej Encyclopédien.

Bilaga A.

[Efterföljande bref från Kellgren till Gustaf III förefaller onekligen hafva en något abrupt början, men i brefvets yttre skick finnes intet, som angifver det såsom fragment. Det förvaras i Gust. saml. vol. XII fol.].

Je ne savois que penser de ces deux éloges bien équivoques. Mais tout d'un coup, Mercure me parla ainsi: Mon cher poëte, tu as très-bien fait d'employer tes momens à quelque chose de plus utile que cette rimaillerie éternelle. Ton premier essai n'est pas un chef-d'oeuvre; mais tu feras mieux. Je ne suis pas fait, moi, comme ce pauvre Dieu des vers, qui ne recompense les talens que par une vaine fumée de gloire: moi, je les paie en argent comptant. Je sais que ta bourse est assés mal garnie & que tes revenus ne suffisent que justement à te nourir. Il te faut encore un peu d'aisance pour faire quelque chose qui vaille. Eh bien! je m'en vais de ce pas à Rome supplier ton Roi d'avoir la bonté de doubler ta pension de de 166 Risd:r sur le Fondes Manufactures. — Alors Apollon, un peu piqué, sans doute, du dicours de son Confrére, me dit: mon ami, à te parler franchement, ton Acte de Christine ne vaut pas grande chose. Tu n'as fait que rimer les pensées de ton Maitre. Cependant je ne puis pas louer ta hardiesse. Je ferais plus encore. Comme je ne doute nullement, n'en déplaise au Seigneur Mercure, que l'honneur ne te soit aussi cher que son argent, & comme il n'y a point d'honneur pour un poëte de ton païs s'il ne voit pas son nom imprimé sur un beau papier dans l'Almanac Royal, j'irais dès ce jour chés mon très-cher Fils Gustave te procurer un Brevet de Commerce-Råd. — Je les remerciai de leurs promesses magnifiques, sans pourtant trop m'y fier, sachant bien que ces Dieux ne sont pas toujours extrêmement scrupuleux à tenir leur parole. Messeigneurs, leur dis-je, s'il est vrai que Vous allés chés mon Roi solliciter en ma faveur, ne Lui dites pas au moins que c'est moi, téméraire, qui Vous en a chargé.

Ils me saluerent, & disparurent.

Ah Sire! que je crains d'avoir écrit avec trop de liberté! Mais si Vôtre Majesté s'en offense, Vôtre Humanité le pardonnera. Car c'est au Philosophe le plus éclairé, à l'Auteur le plus indulgent, au Père de son peuple, à l'Ami des lettres, à l'Homme enfin, plus qu'au Roi, que j'ai osé m'adresser.

Je supplie très-humblement Vôtre Majesté de croire, que, parmi tant de millions d'hommes qui La benissent & L'admirent, il n'y en a point qui soit avec plus de zèle et de vénération que moi,

Sire,

De Vôtre Majesté,

Stockholm ce 28 Janv:
1784.

le très-humble, tres-obeissant et très-soumis sujet et serviteur,
Jean Henri Kellgren.

Bilaga B.

[De trenne bref, af hvilka utdrag här meddelas, äro skrifna af d. v. presidentsekreteraren G. U. Franc till N. v. Rosenstein. De förvaras i Rosensteinska brefsamlingen på Upsala Bibl. Jämte dessa har här äfven meddelats ett kort utdrag ur Schröderheims otrykta prolog, Kaffehuset, i samtidig afskrift bevarad i Kongl. Bibl.].

[1]

Stockholm, den 25:te April 1783.

— — — — — — — — — — — — — — —

— — — I går upfördes på Ulricsdals theatre af Swenska språkets Förbättrings Sällskap för 4:de gången, men för 1:sta gången på berörde ställe, Kungens Drame Gustaf Adolphs Ädelmod, precederad af en til Albertinas dag lämpad prologue. Gustaf Adolphs role, som på Gripsholm speltes af Hertig Carl, speltes nu af Gref Stakelberg, Menin du P:ce Royal. Riks-Cantzleren Oxenstjerna, som då föreställtes af Riddaren Bonde, också Menin, representerades nu af Baron Wrangel, Cavalier hos Hertig Fredric, som, soit dit en passant, skall gifta sig med R. R. Fredric Sparres äldsta dotter. Spectaclet ut-

märktes medels en mängd wackra Balletter, i huilka den altid söta Grefwinnan Lövenhjelm wann priset genom sina intagande behageligheter. Bar. Düben dantzade Solo med mycken succès, ehuru åldren märkeligen degraderat dess dantz; men figuren är altid rätt wacker. En ny danseur wisade sig för första gången: gissa hwem det kunde wara? Jo det war Otto Bruse. Han dantzade til och med solo skjäligen bra. Jag trodde ey mina ögon, då jag feck se honom på theatren som en liten Adonis, han som jag förut nästan altid sedt snuskig som en ifrig jägare. Denna metamorphose är croustilleuse och ett nytt bewis att Regis ad exemplum totus componitur orbis. Jag swär ey före, att icke jag i en smal wändning också kommer att bli figurant, souffleur eller ljusputzare, med ett ord en spectacle assistent. — K:gens nyssomtalte Drame kjänner Min Rosenstein förut af wåra beskrifningar. Prologuen war qwick och rolig, skrefwen af K:gen, Oxenstjerna och Kjellgrén styckewis, men den är såsom mäst alla occasions compositioner ey gjord för lecturen, utan blott pour le moment de la représentation. Att Barnekow, nu som tilförene, agerade bäst, behöfs nästan intet sägas. Han är wärkel. en admirable acteur. — —

— — — — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — — —

[2]

Drottningholm, den 19 Augusti 1783.

— — — — — — — — — — — — — — —

— — — I afton är Philoctete härstädes för 1:sta gången blefwen upförd. R. R. Creutz, hwars podager denna tiden nog ofta spelt le role d'un revenant, mådde i dag så wäl, att han kunde låta bära sig i Portechaise til Comedien samt biwista hela Spectaclet. Monvel har spelt Philoctete admirabelt wäl, och i allmänhet hafwa Acteurerne mera än Piecen blifwit applauderade. Jag såg den ey. Je suis blasé sur les Spectacles, och ehuru jag här bor nära Comedien, wårdar jag mig intet att gå dit oftare än hwar 14:de dag en gång. Speltes Opera Comique françois eller Opera Buffa, så wore jag aldrig dän.

Denna dagen firas här aldrig, men d. 21, torsdag, ärnar Svenska Språkets förbättringssällskap hedra sig 1:o med en Prologue, ett mästerstycke af malice och qwickhet, Autore Domino Schröderheimio. 2:do en Tragedie *Sune Iarl*, Autore Comite Gyllenborg och 3:tio en liten Piece, där Dreyer spelas och hwilken Schröderheim och Armfelt hulpits åt att sammanswarfwa. — — — —
— — — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — —

[3]

Drottningholm d. 22 Augusti 1783.

— — — — — — — — — — — — — —

— — — Han [Grefve Creutz] feck i går för 1:sta gången återse sin gamla Wän Cantzlirådet Gyllenborg och det just då dennes nya Tragedie Sune Jarl för 1:sta gången upfördes. Jag tror att R. R. Creutz haft mera nöye att återse sin gamla wän än att se dennes nya snillefoster, hwilket både genom de högtförnäme Acteurers högt örnäma sätt att spela samt några defauts i Caracterernes developpement ey i en kjännares ögon kunde gjöra särdeles fördelaktigt intryck. Tänk söta wän att wi ey kommo från Spectaclet förr än klockan half tu i morse. — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — —

[4]

[Utdrag ur Kaffehuset].

Stjernöra.

— — — — — — — — — — — — — —

— — — — Herr Ruff känner Hofvet; jag vet att herrn har altid bref.

Ruff.

Jo, ödmjuke tjenare, passablement, och dessutom har jag nu för Processens skull legat en 14 dagar på Drottningholm och vet att där kan ingen ting ske i dag.

Stjernöra.

Jo, hertigen kan nog gifva en fete. Han har nog kärlek för sin bror, nog smak och nog förstånd att ställa till.

Ruff.

Kära hjertans! Hans Höghet är Hercules på skiljovägen; han har nu ingen, som repeterar med sig i Declamationerne, och är ännu intet deciderad för Balletten.

Stjernöra.

Hertiginnan, hon är ju Dansens Gudinna.

Ruff.

Wisserligen. Och Hertiginnan vill visst väl; men det kan vara ovisst, om hon just finner omständigheterna sådane, att hon kan dansa.

Stjernöra.

Gref Oxenstjerna skrifver väl en Prolog?

Ruff.

Han är intet där. Han kunde väl citera en Gud ur taket, som skrämde en Scholmästare och hans flicka att slå ikull en peruqueask.

Stjernöra.

Baron Armfelt är ju där och aldrig dän?

Ruff.

Nog vill han hålla Kungen i godt humeur, men tillfället gör intet altid Tjufven.

Stjernöra.

Än Adlerbeth? Han kan väl skrifva en ny Opera?

Ruff.

Han är på Landet, så han skrifver nu inga Choeurer till wäder Balletter.

Stjernöra.

Zibeth kan låta upföra en ny piece.

Ruff.

Han i Golconda somnat har.

Stjernöra.

Än den tjocka Stats Secreteraren på Nybrogatan, som Presterne fara till?

Ruff.

Schröderheim? Nog vill han göra sitt till och fjäsa. Men han har många jern att blåsa på, och dessutom har han complexion emot sig.

Stjernöra.

Wassera! Jag glömmer den bästa — Kellgren —

Ruff.

Han har tagit Medewi för Aganippen eller om några corporella omständigheter distrahera honom.

Stjernöra.

Nå, nå Mons:s de Monvel gör väl en Prologue eller några Coupletter?

Ruff.

Han gjorde en Prologue åt Fru Svea Midsommarsdagen; men den 19 Augusti bör allt vara Svenskt.

Bilaga C.

I Nordenskjölds smädeskrift, 1796 införd i Allgemeiner Litterarischer Anzeiger, berättas, att Holmberg varit Stockholms Postens egentlige utgifvare och Kellgren från början blott en betald medarbetare; vidare uppgifves, att Kellgren genom sitt inflytande hos konungen lyckats beröfva Holmberg rätt att utgifva denna tidning, som han därefter tillskansat sig själf. Både Atterbom och (i viss mån) Ljunggren hafva bestridt riktigheten af denna beskyllning, men frånser man den illvilliga tydningen, torde Nordenskjöld i hufvudsak hafva anfört riktiga fakta.

Tidningens *distribution* värkställdes af bokhandlaren Johan Christoffer Holmberg från den 29 okt. 1778, då det första numret utgafs, ända till den 31 dec. 1789, då tidningen innehöll följande tillkännagifvande: »Hos bokhandlaren Utter i huset N:o 70 i Stora Kyrkobrinken kan med Två Riksdaler prenumereras på Dagbladet Stockholms Posten, som ifrån nästa års början kommer att i hans Boklåda utgifvas».

Samtidigt upphörde Holmberg att *trycka* tidningen. Då Stockholms Posten först utgafs, var Holmberg blott bokhandlare, ej boktryckare. Men ungefär vid denna tid synes han hafva blifvit delägare i Lars Wennbergs tryckeri; 1779 var han det med säker-

het. Från detta tryckeri utgafs nu tidningen från den 29 okt. 1778 till den 11 okt. 1781[1]), hvilket år tryckeriet såldes till J. G. Lange. Som Holmberg själf saknade privilegium såsom boktryckare, kunde han ej öppna eget tryckeri, utan måste härför begagna en annans namn. Han träffade då öfverenskommelse med boktryckaren Carl Stolpe att i dennes namn idka boktryckerirörelse, och från den 11 okt. 1781 till den 21 febr. 1883 blef tidningen trykt hos Carl Stolpe. Men som denne därjämte själf dref ett annat tryckeri, utfärdade Öfverståthållaren (i febr. 1783) förbud för Holmberg att i Stolpes namn idka sin rörelse. Från den 21 febr. 1783 till den 6 okt. s. å. tryktes tidningen i »Stolpiska tryckeriet», hvarmed antagligen menas det tryckeri, Stolpe själf i lifstiden drifvit; han hade nämligen aflidit den 19 febr. 1783. Under tiden hade Holmberg sökt förvärfva sig egna privilegier, men hans i dec. 1781 gjorda ansökan blef den 10 maj 1782 af Kongl. Mayst. afslagen, dels på grund däraf att Holmberg ej ansågs äga tillräcklig förmögenhet, dels till följd af »de svåra påminnelser och anmärkningar, Boktryckeri-societeten emot Holmbergs förhållande uti boktryckerikonstens utöfning anfört». Då det Stolpiska tryckeriet 1783 såldes åt P. A. Brodin, måste således Holmberg uppsöka ett nytt tryckeri. Från den 6 okt. 1783 till den 20 sept. 1784 blef tidningen därför trykt hos Anders Jac. Nordström. Men samtidigt med det Stolpiska tryckeriets försäljning hade Holmberg förnyat sin ansökan — denna gång med bättre framgång, ty den 8 aug. 1784 erhöll han privilegium. Med den 20 sept. s. å. kunde ändtligen tidningen tryckas hos Johan Christoffer Holmberg, hvilken fortfor därmed till och med den 31 dec. 1789, då Anders Jac. Nordström återtog tryckningen och Holmbergs befattning med tidningen upphörde.

---

1) Den 29 okt. 1778 — 14 juni 1780 hos Wennberg et Compagnie; den 14 juni 1780 — den 2 jan. 1781 hos Holmberg och Wennberg; den 2 jan 1781 — den 6 mars 1781 hos J. C. Holmberg; den 6 mars 1781 — 11 okt. 1781 hos J. C. Holmberg et L. W.

Vi kunna nu öfvergå till frågan om tidningens *redaktör* och *ägare*. Då Stockholms Posten först utkom, gälde ännu 1774 års tryckfrihetsförordning, enligt hvilken det ej behöfdes något privilegium på utgifvandet af periodisk skrift. Kanslikollegii protokoll och registratur samt Inrikes Civil-Expeditionens protokoll och registratur innehålla ej häller något om ett dylikt, Stockholms Posten beviljadt privilegium. Men att Holmberg under denna tid varit tidningens förläggare, framgår af flere skäl. Så t. ex. innehåller Stockholms Posten för den 23 dec. 1782 följande annons:

På alla, år 1783, på Bokhandlaren Holmbergs eget Förlag från Kopparprässen och från Carl Stolpes Tryckeri utkommande Portraiter, Gravurer, Böcker och Skrifter, Dagbladet Stockholms Posten inberäknadt, emottages Prenumeration til och med den 1 Februarii nästkommande år i et för alt med 6 Rdr. Specie.

Ännu 1787 intygar Kellgren själf, att Holmberg var tidningens ägare (se Bref 2). Af samma bref underrättas vi äfven, att ägarens och medarbetarnes ömsesidiga skyldigheter och rättigheter ordnats genom ett särskildt kontrakt. Holmberg utbetalade till hvar och en ett arvode, för hvilket medarbetaren var skyldig att aflemna ett bestämdt antal uppsatser eller dikter. Men redaktionen — d. v. s. rättigheten att intaga eller förkasta insända bidrag[1]) — var antagligen en sak, hvilken Holmberg förbehöll sig själf eller sin ställföreträdare. I handlingarna rörande den Halldinska processen nämnes ej ens Kellgrens namn, ehuru det onekligen varit ganska bekvämt för Schildt och Holmberg att på honom få välta alt ansvaret för den brottsliga artikeln; men hvarken åklagaren eller boktryckarna yttra ett ord om någon literär redaktör

1) Så uppfattades under denna tid en redaktörs rättigheter. I Stockholms Posten för den 24 febr. 1785 finnes ett epigram, hvarur följande utdrag må göras:

O du, som fått i commission
At Stockholms Posten redigera,
Och som i egen klok person
Har myndighet at retranchera,
Cassera eller aprobera
Hwad Almänheten täcks fournera
Til detta Dagblads provision! . . . . .

af tidningen. En blick på Stockholms Postens spalter visar äfven tillfylles, att urvalet ej värkstälts af Kellgren. Där finnas artiklar, hvilka tydligen aldrig skulle hafva fått inflyta, såvida han haft någon bestämmanderätt. Den bekanta händelsen med Kellgrens poem, Ode öfver Christus, borde också vara ett tillräckligt bevis för, att han ej varit Stockholms Postens redaktör. Denna dikt infördes i tidningen utan skaldens vetskap, och i anledning häraf afgaf denne följande protest:

Min Herre har i sin tidning N:r 69 låtit inflyta en ode, underteckad med mitt namn. Jag nekar ej, att jag någon gång författat denna öfversättning för att öfva mig i min andakt; men som man oftare i mitt namn torde insända dylika stycken, för hvilka jag törhända ej önskade vara känd, kanske äfven sådana, som jag aldrig en gång sett; så anhåller jag, att M. H. ville visa mig den vänskapen och ej vidare utsätta mitt namn förutan mitt samtycke, hvilket äfven M. H:s egen varsamhet fordrar.

Så yttrar sig i sanning ingen redaktör! Både af dessa skäl och af yttrandet i Bref 2 framgår, att Kellgren blott varit en af Holmberg betald medarbetare, hvilken — det må gärna medgifvas — genom sin samhällsställning och halten af sina bidrag kunnat tilltvinga sig ett visst inflytande på tidningens redaktion.

Den 3 maj 1785 utkom en ny förordning, som under sken af att vilja skydda boktryckarens rätt på det mest betänkliga sätt kringskar tryckfriheten. Genom denna förordning erhöll boktryckaren *ensam* rätt att utgifva periodisk skrift, dock blott med det villkor att han förut erhållit Kongl. Mayst:s eller Kanslikollegii privilegium. Post- och Inrikes Tidningar, hvilka innehade gammalt privilegium och utgåfvos under Kanslikollegii egen kontroll, behöfde naturligen ej söka nytt tillstånd. Assessor Pfeiffer, som tillika var boktryckare, hade visserligen privilegium på Dagligt Allehanda, men inlemnade ej dess mindre ansökan om förnyelse därpå, hvilket Kongl. Mayst. den 30 nov. 1785 biföll. Regnér, som utgaf månadsskriften Svenska Parnassen, anhöll äfven om privilegium. Om denna ansökan yttrade sig Kanslikollegium den 26 juli 1785, och den 29 aug. s. å. biföll Kongl. Mayst. hans anhållan, ehuru han ej innehade eget boktryckeri. Äfven Kellgren och öf-

riga medarbetare i Stockholms Posten ingåfvo en begäran att utan hinder af den nya förordningen få rätt att utgifva Stockholms Posten[1]), och förmodligen gjorde äfven Holmberg en ansökan om privilegium på samma tidning. Men på dessa ansökningar gifves ej ett ord till svar. Både Kongl. Mayst. och Kanslikollegium föredrogo att ignorera dem och *låtsa,* som om tidningen redan ägde privilegium. Att vederbörande likväl voro fullkomligt medvetna om det falska i detta antagande, framgår af ett bref, som Stats-Sekreteraren Schröderheim i slutet af maj 1785 afsände till Gustaf III. Den del däraf, som rör denna fråga, lyder:

Veckoskriften Posten har intet, som jag trodde, något Privilegium, men för att hielpa den saken har jag bedt Kiellgren säga sig hafva privilegium, till dess med Eders Maysts. nådigste tillåtelse ett antidaterat honom får tillställas, emot det han gifver sin förbindelse ställd på Riks-Råd: Fredrik Sparre, som då var HofCanceller, att han, neml. Kiellgren och Dess associerade Lenngren, icke få öfverlåta det på någon annan. Derigenom vinnas 2:ne ändamål, neml. att Regeringen har i sina händer en redan accrediterad ströskrift och den andra eller »Dagligt Allehanda hålles derigenom innom sina skrankor. I hopp om nådigt Bifall dertill har jag i dag inför Hans Excellence Herr Grefve Vachtmeister förständigadt Boktryckaren Holmberg att *Posten* är priviligierad. (Gust. Saml. vol. 43 kvart).

Vi skole nu se, huru frågan vidare behandlades. Det skedde i samband med en af boktryckaren P. A. Brodin till Kanslikollegium inlemnad ansökan om rätt att utgifva tidningarna Den Swenska Lycurgus, Den Upmärksamme och Tryckfriheten den Wälsignade. Den 5 juli föredrogs denna petition i Kanslikollegium. Efter en längre inledning yttrade kollegiet till svar på denna och liknande ansökningar:

Kgl. Collegium anmärkte härvid, att i Stockholm utgifvas för det närvarande Vecko Bladen, *Post* och *Inrikes Tidningar*, som för längre tid tillbakars voro auctoriserade och priviligierade; att vid den förres författande all sorgfällighet blifvit i agttagen, det måtte utrikes händelser med tillbörlig varsamhet därutinnan införas, hvarföre denna Tidning ock städse

---

1) Att denna anhållan, som vi känna endast genom Kellgrens Bref 2, varit skriftligen uppsatt och formligen inlemnad, framgår otvetydigt af Kellgrens ord.

varit under Kgl. Collegii tillsyn och af dess Ledamot Stats Secreteraren Benzelstierna besörgd.

Enär nu härtill kommer det för detta privilegierade DagBladet *Dagligt Allehanda* jämte *Stockholms Posten*, som jämväl skall vara med Privilegio försedt, syntes denna hufvudstad tillräckeligen, om ej till öfverflöd försedt med detta slags Tidningar, hvartill Kgl. Collegium yttrade sig hafva anledning att sluta däraf, att uti sistnämde dagblader i brist på behörige ämnen icke sällan införas utom Utrikes Nyheter, tidningar ifrån Lands Orterne, med hvarjehanda anmärkningar beledsagade, Utdrag af Böcker, Strid Skrifter, och flera andra i sådana Blad förekommande ämnen.

— — — — — — — — — — — — — —

Såsom häraf framgår, kände Kanslikollegium intet om Stockholms Postens privilegium, utan *förmodade* blott, att tidningen redan var med ett dylikt försedd. Kanslikollegii utlåtande afsändes sedermera till Kongl. Mayst., som den 29 aug. 1785 afgaf sitt svar. Detta börjar med ett *referat* af Kanslikollegii yttrande, men i den del, som angår Stockholms Posten, är detta referat tydligen falskt. Den ofvan anförda punkten återgifves nämligen på följande sätt: »ytterligare att då för det närvarande veckobladen Post- och Inrikes tidningar samt dagbladen Dagligt Allehanda och Stockholms Posten i stöd af dem nådigst beviljade Privilegier ännu ytterligare få fortfara . . . ». Sedan genom detta konstgrepp en förmodan blifvit gjord till visshet, följer resolutionen, »att Kongl. Mayst. företog jämväl härmed en Granskning af Weckoskrifter, hvarå Privilegier blifvit begärde, och som för hufvudstaden redan äro priviligierade utom Post- och Inrikes Tidningarne jämväl Dagligt Allehanda och Stockholms Posten, så fant Kongl. Mayst. inga Privilegier för flere kunna beviljas». I den skrifvelse, som afgick till Kanslikollegium, förklaras t. o. m., att »Dagligt Allehanda och Stockholms Posten *redan längesedan* undfått Nådige Privilegier». Den 8 dec. s. å. föredrogs denna skrifvelse inför Kanslikollegium, som ytterligare förbättrade saken. I dess protokoll står nämligen: »af de *inkomne ansökningar* hafver Kongl. Mayst. låtit för Stockholm utfärda Privilegium på Dagbladen Dagligt Allehanda och Stockholms Posten». Om än på något egendomliga vägar hade således en officiell förklaring tillkommit,

enligt hvilken *tidningen* ägde ett privilegium, men en fråga var ännu oafgjord: för hvilken *person* var detta gällande, och denna fråga var desto nödvändigare att besvara, som enligt Kongl. Förordningen privilegiet måste vara personligt.

Att saken till en början fick den nu skildrade utgången, kan knapt bero på annat än Kellgrens personliga inflytande. Man hade svårt att bevilja hans ansökan, ty följden skulle hafva blifvit, att denna förordning, som tillkommit i uppgifvet syfte att skydda boktryckarens rätt, faktiskt ledt till det resultatet, att ingen af Stockholms boktryckare (utom assessor Pfeiffer) fått privilegium på att utgifva någon tidning — ett resultat, som onekligen borde förefalla betänkligt. Man valde därför utvägen att ignorera hvarje anhållan om privilegium på Stockholms Posten och i stället falskeligen antaga, att tidningen redan ägde ett dylikt; att detta för att vara gällande likväl skulle vara personligt, var en omständighet, hvilken man förbigick med tystnad. Genom denna tvetydiga resolution hade man ej bundit sina händer: Holmberg hade intet privilegium — och bråkade han, lopp han fara att förlora den faktiska rätt, han hade att utgifva tidningen —, Kellgren var visserligen ej häller privilegierad, men han kunde hoppas att blifva det i en icke altför aflägsen framtid, då man hunnit glömma det till boktryckarna afgifna löftet. Slutligen vann äfven regeringen den fördelen att mer än eljest hafva landets mest inflytelserika tidning i sin makt: vid minsta tecken till opposition kunde den såsom opriviligierad indragas.

Då privilegiefrågan slutligen måste afgöras, fanns det knapt mer än ett medel att lösa svårigheten, nämligen det af Schröderheim föreslagna: att för Kellgren utfärda ett privilegium, dateradt före den 3 maj 1785. Men emedan den förutvarande hofkansleren, vid detta tillfälle Riksrådet Fredrik Sparre, kanske ej kände sig böjd för detta väl tvetydiga tillvägagående, fann man på en utväg att hjälpa sig hans medvärkan förutan. Den 15 febr. 1788 biföll nämligen Kongl. Mayst. Kellgrens anhållan om »*förnyadt* privilegium» på att utgifva Stockholms Posten. Resolutionen, i hvilken

man visligen aktade sig att omtala, *när* detta tillstånd först erhållits, lyder:

6) Anmäldes i underdånighet Kongl. May:ts Handsecreterares, En bland de Aderton af Svenska Academien, Johan Henric Kiellgrens underdåniga ansökning om förnyadt Privilegium på utgifvandet af Dagbladet Stockholms Posten: Och som Kongl. May:t under de 10 år detsamma redan blifvit utgifvet med nådigt nöje funnit det innehålla nyttiga underrättelser, valde och samlade med god smak och urskillning; Så behagade Kongl. May:t, med villkor att Författaren utan förändring af ämnen fortfar på lika berömligt sätt som hittils och för öfrigt ställer sig Kongl. Författningarne om Skrif- och Tryck-friheten till obrottslig efterlefnad, i nåder bevilja honom, Kongl. Secreteraren Kiellgren, Privilegium Exclusivum på Trettio års tid att få berörde Dagblad af Trycket utgifva, vid Ett hundrade Rikdalers vite och Exemplarens confiscation för den eller de, som under den tiden detsamma här i Riket eftertrycka eller eftertryckt utifrån införa låta: Hvaremot Kiellgren icke tillåtes att detta Privilegium, hvilket endast och allenast för honom blifver gällande, uppå någon annan igenom kjöp, afhandling, eller på hvad sätt som hälst ske kan, försälja och öfverlåta, åliggandes honom att af hvarje blad ett Exemplar genast till Kongl. Canzli-Collegium insända: Och blifver för öfrigt detta Privilegium återtaget, så snart det i någor måtto skulle varda missbrukadt.

Stockholms Slott d. 15 Februarii 1788.

expedieras
under wårt secret.
Gustaf.

Med 1788 års början hade således Kellgren blifvit Stockholms Postens ägare. Holmberg fortfor likväl att ända till slutet af nästa år trycka samt distribuera tidningen, och inför allmänheten tyckes han ända till 1790 hafva gält såsom tidningens utgifvare; såsom sådan besvarar han äfven artiklar, stälda till denne, t. ex. i nr. 302 af årg. 1788. Men nyåret 1790, då han både såsom distributör, boktryckare och nominell redaktör upphörde att hafva någon befattning med Stockholms Posten, betecknar värkligen — såsom Ljunggren Sv. Vitt. Häfd. I. 487—489 visat — en vändpunkt i tidningens historia.

Emellertid synes Kellgren ganska snart efter privilegiebrefvets utfärdande hafva börjat att sköta de redaktionella angelägenheterna.

Så t. ex. skrifver Rosenstein till konungen den 25 juli 1788: »Kellgren såsom utgifvare af Stockholms Posten anhåller und., det E. K. M. täcktes tillåta at i denna tidning äfven måtte få införas Tidningarne från Arméen, och jag vågar förena mina böner med hans, öfvertygad som jag är om dess zèle och pålitelighet». I april 1790 skref också konungen till Grefve Wachtmeister: »Var god och anstalta så, att det [underrättelsen om Armfelts seger] kommer in i Posten äfvensom i Dagligt Allehanda, åtminstone på samma gång; ty eljest får jag en process med Kellgren, och jag vill ej brouillera mig med poeterna, då vi andra stackars krigsmän slita ondt och klä skott för att förtjäna några vackra verser». I Bref 4 talar Kellgren därför med rätta om sin »befattning med Stockholms Posten, som hädanefter, då jag blir ansedd som utgifvare, fordrar mera min omsorg».

De olika medarbetarna tyckas dock hafva innehaft en jämförelsevis stor frihet beträffande sina respective afdelningar. Så kunde Kellgren i april 1791 skrifva till Schmiterlöw: »jag har ingen annan rättighet än den att förbjuda, det något får införas, som kunde strida mot författningar. Men hvad som angår litteraira omdömen, tillhör mig ej att neka redacteurerna den frihet, förutan hvilken de ej åtogo sig ett sådant besvär». I dec. s. å. skref han till Rudbeck: »du har de förra gångerna ej funnit mig nog ledig. Nu är jag det fullkomligt, sedan jag lemnat Posten och alla affärer från mig». Dessa ord hafva af några tolkats såsom en förklaring, att han då upphört att vara tidningens redaktör, men såsom Ljunggren — Sv. Vitt. Häfd. I 529 — visat, afse dessa ord blott en tillfällig sjukdom. Vid flere tillfällen under de följande årens strider gjorde Kellgren äfven bruk af sin makt att införa eller förkasta insända uppsatser. Likväl är det tydligt, att hans tilltagande sjuklighet alt mer skulle hindra honom att personligen öfvervaka tidningens redaktion, hvilken därför de facto öfvergick till Lenngren, ehuru Kellgren förmodligen ända till sin död kvarstod såsom tidningens officielle utgifvare.

Bilaga D.

[Efterföljande bref från Edelcrantz till Gustaf III finnes i Gust. saml. vol. 26 kvart].

Underdånig Pro Memoria.

Den af Konungen allernådigst befallte underrättelse om Flintbergs pension har jag, som den tiden ej med Spectaclerne ägde någon befattning, i okunnighet om Regeringsrådets Zibets vistande nödgats söka på 50 mil härifrån hos Kongl. Secret:n Kellgren, hvarföre den ej hunnit att förr än nu i underdånighet afgifvas.

Kongl. Secr. Kellgren berättar, att Flintberg, som öfversatt *Orphelin de la Chine* och för Theatern skrifvit några andra mindre arbeten, erhållit af Kongl. M:ts Handcassa en pension af 100 Riksdaler i hopp att än vidare blifva nyttig för Theatern och utan någon särskildt uttryckelig förbindelse. Men då han sedermera för sin oordentliga hushållning nödgades lämna Stockholm och skulle resa till Ryssland, som likväl ej skedde, blef denna pension indragen. Kortt däruppå erhöll Kongl. Secr:n Kellgren densamma och behöll den till dess han benådades med en större ur Manufactur fonden.

Om Håfjunkaren Rosenheim komme att njuta samma förmån, som i Dess nuvarande belägenhet vore honom en stor nåd, lär han, åtminstone det första året, lätt kunna upfylla det föreskrifna vilkoret, emedan utom *Frode* Tragedierne *Brita Lejonhufvud* och *Ingiald Illråda* snart kunde se dagen.

Stockholm d. 23 Augusti 1789.

Underdånigast.

A. N. Edelcrantz.

Bilaga E.

[Efterföljande bouppteckning efter Kellgren förvaras i Stockholms Rådstufvorättsarkiv (K. M:ts. Nedre Borgrätts Bouppteckningar För Åren 1795—1799). Då den i flere fall torde vara belysande för skalden, har man här ansett lämpligt att meddela den. Dock hafva för mindre viktiga poster uteslutningar skett, hvilka här angifvas med — — — — — —].

År 1795 den 15:de Junii förrättades af underteknad Hof Anditeur och Hof-Notarius laga Bouptekning efter Konungens Hand Secreterare, en af de Aderton i Swenska Academien, Högädle Herr Johan Henric Kellgren, som den 20 sistlidne April död blifwit, till rättelse för dess Broder, Prosten och Kyrkoherden i Skatelöf i Wexiö Stift Herr Magister Jonas Kellgren, åt hwilken den Afledne genom skriftligt testamente af den 5 Januarii detta år, som nu upwistes, öfwerlåtit all sin Ägendom både i penningar och Husgeråd med mera; Närwarande härvid jämte den Aflednes Systerson, Notarien Herr Christ: Lengblom, Assessoren i Kongl. Maj:ts och Rikets Commerce Collegio Herr Carl Peter Lenngren, som med Herr Kongl. Secreteraren Kellgren i lifstiden warit i ett nära förtroende, och hwilka genast efter dödsfallet tagit Qwarlåtenskapen under deras wård, samt den samma nu uppgåfwo på sätt som följjer. —

Contante Penningar:

Wid dödsfallet har funnits i Riksgäldsedlar	291: 12: —		
En Riksgälds-Contoirets Discont sedel, dat. den 25 Januarii 1794	150: —		
3 procents ränta till d. 20 April 1795	4: 39	154: 39	
En dito, af den 6 October 1794 .	200: —		
3 procents ränta till den 20 April 1795	3: 11.2	203: 11.2	
En dito, af den 27 November 1794	600: —		
3 procents ränta d:o	7: 7. 1.	607: 7. 1.	1256: 21.3.

Gulld och Nipper: — — — — — — — — — 56: 24. —

Silfver: — — — — — — — S:a 84 lod

— — — — — — — — — à 20 Sk. 35. —

21 st. Större och 1 st. mindre Jettoner i en silkespung . . . . 8: — 43. —

Koppar: — — — — — — — — — — — 2: 16. —
Järn och Bläcksaker: — — — — — — — — —: 47. —
Porcellaine: — — — — — — — — — — 3: 24. -
Linne: — — — — — — — — — — — 12: 4. —

Gång- och Linnekläder.

1 st. Gala drägt. — 1 st. Hofdrägts Jacka af sattin. — 1 st. d:o af kläde. – 1 st. Jacka och wäst af swart taft. — 1 st. d:o af swart kläde. — 2 st. wästar af rödt sattin. — 4 st. Kappor af swart taft. — 2 st. Skärp af rödt taft. — 2 st. d:o af svart d:o. — 1 p. böxor af svart sattin. — 1 p. d:o af swart kläde. — 1 st. frack af grårandigt kläde. — 1 st. d:o af svartrandigt d:o. — 2 st. d:o gamla. — 1 st. väst af swart Casimir, brodderad. — 1 st. d:o af randigt Casimir. — 3 st. diverse siden västar. — 4 st. wästar af hwitt bomullstyg. — 1 p. böxor af grått Casimir. — 1 p. d:o af gult Kittag. — 5 p. d:o af randigt bomullstyg. — 1 st. varg skinnspäls. — 1 st. Slängkappa af blått Kläde. — 1 st. Kappa af brunt ruggkläd. — 1 st. Cabaije af brunt taft. — 1 st. d:o af randigt bomullstyg. — 1 st. Öfwerråck af d:o. — 3 st. Morgonråckar af Kypert. – 2 st. d:o af vadmal. — 1 st. Natträck af Cattun. — 8 st. diverse natttröjor. — 5 st. Lifstycken. — 1 p. Ridböxor af ruggkläde. — 7 p. diverse Caleçoner. — 2 p. damaskor. — 4 p. Silkesstrumpor, svarta. — 3 p. d:o hwita. — 7 p. d:o Couleurta. — 10 p. Bomullsstrumpor hvita. — 2 p. d:o Couleurta. — 3 p. trådstrumpor. — 11 p. Ullstrumpor. — 2. p. Harullststrumpor. — 2 p. Silkesvantar. — 6 p. Öfverskjortor bättre. — 9 st. Öfverskjortor sämre. — 11 st. Nattskjortor. — 20 pl. Manchetter med bröstkrås. — 3 st. Kragar. — 8 st. Nattmössor. — 18 st. diverse Hallskläden och bindlar. — 22 st. diverse näsdukar. — 1 st. Bomulls Chale. — 1 st. Hatt. . .
. . . . 158: 32.
Sängkläder: — — — — — — — — — — — 13: 36.

Meubler och Husgeråd.

1 st. Spegel af 2:ne glas i förgyld ram. — 1 st. Pelarebord förgyldt, med stenskifva. — 1 st. Chiffonniere af Mahogeni. — 1

st. Spelbord af Mahogeni. — 1 st. Soffa med lösa tagel dynor klädde med Cattun. — 2 st. Armlänstolar med d:o. — 9 st. Ryggstolar med d:o. — 4 st. Tabouretter med d:o. — 1 st. Divans Soffa med blått kläde samt lösa kuddar, klädde med Cattun — 1 st. Fyrstolpigt sängställe, med Cattuns omhänge. — 9 st. Ryggstolar med beklädning af randigt lärft. — 1 st. Claver. — 1 st. Skrifbord svartbetsadt. — 1 st. Skrifpulpet rödbetsad. — 1 st. Natt Commod Laquerad. — 1 st. Theebord af Ahlrötter. — 1 st. d:o af al Laqueradt. — 1 st. d:o af furu, brunmåladt. — 1 st. Dragkista Laquerad. — 1 st. Bord d:o. — 1 st. d:o af furu, brunmåladt. — 1 st. Spelbord d:o d:o. — 1 st. liten spegel med Mahogeniställning. — 1 st. Toilets spegel med Mahogeni ram. — 2 st. Thermometrar. — 1 st. förstugu skåp omåladt. — 2 p. fönster gardiner randiga, — 5 p. d:o gaml. — 4 st. Rullgardiner af randigt lärft. — 1 st. Golfmatta af grönt kläde — 2 st. Listmattor . . . . 138: 36. —

Equipage.

1 st. Coupé vagn med selar . . . . 50: —

Böcker.

In folio:

Sorani Lexicon. — Ihres Glossarium Sv. Got. — Dictionnaire de Bayle 2 T. — 6 st. Geografiska Chartor.

In quarto:

Schvans tyska och franska Lexicon 2 Voll. — Sahlstedts ordbok. — Lindbloms Latinska och Swenska Lexicon 2 Voll. — Dictionaire de Trévoux 3 Voll. — Ihres Dialect Lexicon. — Gustaf Adolph och Ebba Brahe, Drame, 22 exempl. — Widegrens Swenska och Engelska Lexicon. — Stjernhjelms Musae Svetiz. — Rosenhanes Rådslängd. — Lagerbrings Sv. Historia 3:dje del.

In octavo et duodec:

Johnson's Engl. Dictionary. — Lettres sur La Danse. — Oeuvres de Voltaire 71 Voll. — Satires de Juvenal. — Sur les finnances

de la france p. Necker 3 Voll. — Elegies de Properce. — Hist. philos. et polit. p. Raynal 10 voll. et 1 voll. de planches. — Essai sur l'ame p. Bonnet. 2 Voll. — Rosensteins Tal om Uplysning. — Tunelds Geographie 2 och 3 Del. — Dalins arbeten 2 Voll. — Witterhets Academ. Handlingar, 4 delar. — Lidners Arbeten 2 del. Witterhets nöjen 3 del. — Fredmans sånger. — Djurbergs Geographie 3 del. — De la Félicité publique 2 voll. — Hist. de l'Art chez les anciens p. Winkelmann, 2 voll. — Oden, Tragedie af Leopold. — Liljeblads Sv. Flora. — Kraaks Äng. Gramm. — Poësies diverses. — Tingsstadii Öfvers. af Psaltaren. — Esprit du Voyages du jeune Anacharsis. — Hellzéns Tal om Uplysning. — Le Maitre Italien p. Veneroni. — Grammaire générale 2 Voll. — The Works of Pope, 6 Voll. — Botins Swenska Språket i tal och skrift. — Virgilii Opera. — Taciti Opera 5 Voll. — Quinctiliani Inst. Orat. 2 Voll. — Sallustius. — Tjällmans Gramm. Svec. — La Poetique de la Musique p. de la Cepède, 2 Voll. — Horatius med Sv. noter. — Oeuvres de Rousseau 32 Voll. — Young's Works, 5 Voll. — Milton's Paradise lost. — Oeuvres de Racine 2 Voll. — Oeuvres de Mollière 7 Voll. — Oeuvres de Crébillon 3 Voll. — Essais de Montaigne 10 Voll. — Le Mois, p. Boucher 2 Voll. — Elite de Poësies fugitives, 5 Voll. — Remarques sur le Commerce, p. Nickolls. — Maximes du Duc de Rochefoucauld. — Oeuvres de Montesquiou 6 Voll. — Oeuvres de Helvetius, 4 Voll. — Oeuvres de Thomas, 4 Voll. — Synonymes Francois 2 Voll. — Eloges des Academiciens 6 Voll. — Ossian's Works 2 Voll. — Logique et Principe de grammaire, p. du Massais 2 Voll. — Discours sur Salluste, p. Gordon 2 Voll. — Le Héros de Gracien. — L'Homme universel p. le même. — Melanges de Litterature, 5 Voll. — Swenska Theatren, 6 Voll. — Chef-d'oeuvres de Corneille, 3 Voll. — Ouvres de Dorat 3 voll. — Oeuvres de Boileau, 2 Voll. — Oeuvres de Fontenelle, 6 Voll. — Oraisons funébres p. Fléchier. — Oraisons Funébres p. Bossuet. — Principes de Litterature p. Batteau, 5 Voll. — Elémens d'Hist. génèrale ancenienne et Moderne, 9 Voll. — Esprit des esprits. — Virgilii Opera. — Quinte Curce. — Les Saisons, p. Thomson. — Gencé de Buffon —

Lettres sur l'esprit du patriotisme etc. — Des Tropes etc. — Essais polit. sur le Commerce, p. Melon. — Les Jardins, p. Delille. — Munthes Resa. — Saltzmanns anwisning till en förvänd Barnaupfostran. — Ödmans Samlingar i Naturkunnigheten. — Bruns beskrifning om Egypten. — L'ami des Hommes, p. Mirabeau, 6 Voll. — De la Richesse des nations, p. Smith, 6 Voll. — Esprit des Journalistes, 2 Voll. — Experiences sur la digestion. — L'année Françoise, p. Manuel, 4 Voll. — Telemack på Italienska. — Il Pastor fido. — Il Petrarcha. — Pope's Essay on Man. — Essais sur les Femmes. — Milton's Paradise regained. — Hallenbergs Gustaf Adolphs Hist. 2 delar. — Fischerströms resa genom Mälaren. — En samling af åtskillige defecter, theatre stycken, Åminnelsetal och andra smärre skrifter . . . . .102: 24. —

Fordringar:

Begrafningshjelp och April månads pension, sedan afgifterne blifvit afdragne:		
I Kongl. Statscontoiret	91: 24. —	
I Ordens Gillet	286: 12. —	
Hos Bokhandlaren Utter för försålde Böcker	17: 42. 6	395: 30. 6
	Summa Inventarii	2,234: 6. 9

Afgår:

Fattig andelar etc. — 416: 2. 10

Behållningen blifwer således Rr 1,818: 3. 11

Sålunda vara upgifwit, värderat och förrättat, intyga

Stockholm Ut Supra

På Ämbetets vägnar:

Gust. Edman. *Gust. Biörck.*

Bilaga F.

[De två dikter af Kellgren, hvilka härefter meddelas, äro mig veterligen hittills otrykta. De förvaras i ett handskriftsband (V. 25. a. på Ups. Bibl.), skrifvet af Bibliotekarien Berge Frondin].

[1].

Supplique.

Ers Majestät af sjelfva skriften vet,
At menskjan icke blott med bröd kan lifvet nära,
Så mycket mindre en Poet:
Han äfven torstig är och torstig efter ära.

Det är ej blott ur jordens barm,
Som vårens blomma föda njuter,
Om icke Dagens Gud sin blick til henne gjuter,
Hon sitt behag med sorg och harm
I knoppens Fängsel evigt sluter.

Min Kung, längst ned i dalen står
En ört, som sig i skuggan gömmer:
Du eld och ljus kring fältet tömmer,
Kring henne köld och mörker rår.
Kanske den knopp man ren berömmer
I blomman större fägring får,
Men om din åsyn henne glömmer,
Hon hastigt till förvis[s]ning går.

[2].

Til Grefvinnan Mejerfelt.

I går jag i Olympen var;
Där såg jag Jofur, Verldars Far,
Med Gudar och Gudinnors skara
Uti et vigtigt värf begripen vara.

Det var då någon Opera,
Som Jofur snart åt Hofvet gifva ville,
Hvars anstalt kunde så hans omsorg til sig dra,
Lär någon Hofman utaf Snille
Mig svara straxt — Nej, hvad otroligt är,
Det var en sak ännu af mer besvär,
Ännu af mera vigt, ännu af större värde.
Förunderligt — Hvad var det då på färde?
Jo, at jag straxt må gå til sakens slut,
Det var det värf, som nu vår Jofurs omsorg väckte,
At dela Nyårsgåfvor ut.
Ej blott åt en och två, men åt et menskjo-slägte.
Jag såg då hvarje dödligs lott,
En tunna full med ondt och några droppar godt.
Sist frågan blef om någon viss Grefvinna;
Ja hon, ja hon, sad Jupiter och log,
Hvad godt sku vi åt henne finna?
Godt? ropte hvarje Gud; godt? ropte hvar Gudinna,
Har hon ej än fått sällhet nog?
Der blef et fasligt sorl, man fann ej något fog,
At en skall njuta alt det sälla och det täcka,
Som annars väl til hundra kunnat räcka.

Minerva först til orda tog:
Jag henne smak, förstånd och snille gifvit,
Men huru slätt min godhet erkänd blifvit!
Hvad större otack och förtret!
Hon ej en gång af mina gåfvor vet.

Och jag, föll Plutus in, hvad ömnig rikdoms gröda
Har icke jag den otacksamma skänkt!
Men mån hon derför nånsin tänkt
At lyckans förmon bordt förakt och högmod föda?
Mån likars rätt hon derför nånsin kränkt?

Än jag, än jag då, ropte Fröja,
Har nånsin dödlig mer min .öma nåd fått röja?
Har ej min hand hvar enda dag
Ju nya blommor skänkt at hennes skönhet sira?
Ja, i des hand jag bragt min egen spira!
Dock vet hon ej sjelf af sitt behag.

Cupido stampar, ilsknas, gråter,
Och som et barn han löper fram och åter,
Ach! hämna mig, ach! hämna mig, min Far!
Min godhet har hon lönt med smärta.
Mitt koger, som jag glad åt henne lemnat har,
Hon tömde mot mitt eget hjerta.

Man gnälde, skrek och fältes så,
Man pinte så den stackars Jofurs öra,
Tils ändtlig, trött at detta larmet höra,
Han sade: mina barn! gen akt och hören då,
Hur jag beslutit har at Er till viljes göra.
Så mycket jag af Edert stoj förstått,
Den vackra Mejerfelt deri et fel begått,
At hon ej lärt til skryt och högmod draga
De gåfvor hon af Eder fått,
Och dock behagat mer, när hon ej sökt behaga.
Et sådant brott förtjent sin aga,
Välan! jag vil, at en Poët
Uppå det nya år den sköna tid förtret
Skall hvarje dag och hvarje timma
Om des förtjenst med Bagers anda rimma.

Til denna dom gafs handklapp öfver alt.
Men huru flat, när sjelf jag blef befalt
At Jofurs dom i verket ställa.
At pruta mot, det gick ej an —
Man vet, at skäl ej mot de Höga gälla.

Jag från Olympen straxt försvann
Och mig bestört i Eder åsyn fann.
Hvad, sade jag, en Bager skulle våga. . . . . .
Nej, sådant djerfhets prof ej Jupiter begär,
Så mycket skönt med rim och lofsång plåga,
Nej, sådant grymhets prof långt mer än menskligt är.
Så mot sin Gud de arga Judar gingo
Med värjor och med bloss, som man af skriften ser,
Men när den första blick de af hans åsyn fingo,
Så tumlade de straxt som stielpta krukor ner.

Grefvinna, för den första gång
Jag vågat Edra dygder prisa,
Men för at mer min vördnad visa,
Det ock skall bli min sista sång.

Bilaga G.

[Såsom belysande Kellgrens ställning till hofvet må följande anteckningar meddelas. Den första återfinnes i ett bref af den 2 nov. 1787, skrifvet af Schröderheim till Gustaf III. Det förvaras i Gust. Saml. Vol. 43 kvart. Den andra är hämtad ur ett bref af den 31 mars 1786, skrifvet af Gjörwell till domprosten Sam. Älf. Det återfinnes i Älfska brefsamlingen Vol. XI, Ups. Bibl].

[1].

Operan öpnades i går med Atis. Premier var mycket tom. Tisdagen var en jour de Bataile för Ristell och Stenborg; men bägge hade det nöyet att se sina Sahlar fulla. Hertiginnan för att decouragera ingen delte sig imellan dem bägge. Ristells piece, en öfversättning af La fausse Agnes med tilläggningar af Magnetismen, vant ovanliga applaudissements; de voro långa och bullersamma. I början så länge Piecen attaquerade mesaliancer och gamla familliers företräden, voro de anförda af Hertigen af Södermanland, som i det ögnablicket kanske för första gången

charmerade publiquen. När Ridiculen föll på Magnetismen, var Salomons Visaste helt stilla, men Kongl. Secreteraren Kiellgren ifrån Directions Loge, biträdd af folck med sens commun på Parterren, satte sig då i spetsen för handklappningarne.

[2].

— — Ibland upgående Stjernor på vår Lärdoms- eller Vitterhets-Himmel är däremot ofelbart Lidénske Bibliothecarien Hr Leopoldt. Knapt synd (sedd?) i Hofvet, hälsas han i Hufvudstaden åtminstone för Baron Armfelts Gunstling. Ej under at en Man af hans Snille och Seder gjör lycka i stora verlden, hvars Tänkesätt och Manér han vetat sig så tilegna som vore han född och upfödd uti våra förnämsta Hus — icke den ringaste Smitta af Skola eller Pedanteri låder vid honom. Sin Voltaire kunde han för 10 år sedan utantil, då jag gjorde hans första bekantskap, och både jag och min Hustru, som också piquerar sig af fin Smak, icke kunde nog beundra den unge Studentens sätt att tala och lefva. Hans sedan genomgångne literaira och poetiske äfventyr känner Min Bror förmodligen äfven så väl som jag; får nu bara tillägga, at han genom denna sin Apparition i Hofvet mycket minskat Skenet af Hr. Kellgrens Lyseldar, så att de segrar denne vunnit i Posten bytas nu så skäligen ut mot de Tropheer, som det mägtigare Snillet skapar. Det förljudes vidare, at Hans May:t varit så nådig och låtit tilställa Hr. Leopoldt en Douceur af 1000 Riksdaler för at reglera sina affairer och försäkra honom om Survivance på Riks-Bibliothecariatet efter Cancellie-Rådet Wilde.

Bilaga H.

[Sedan föregående brefsamling blifvit till trycket befordrad, hafva ytterligare treune bref från Kellgren återfunnits, hvaraf det första i E. M. Fants Brefsamling Vol. II, Ups. Bibl., de båda senare i en ännu ej signerad brefsamling, förvarad på samma bibliotek. Det första brefvet är skrifvet till d. v. magister docens, sedermera professor Erik Mikael Fant, de båda senare till Majoren Per Herman von Rosenstein (1763—1799). en systerson af Nils von Rosenstein].

[1].

För Herr Magisterns ärade skrifvelse aflägger jag min ödmjuka tacksägelse. Det kan ej annat än på det högsta smickra mig att kallas till ledamot i ett sällskap, där jag får räkna Herr Magistern för medbroder. Om detta sällskaps ändamål vore det, som Herr Magistern behagar föregifva, skulle jag tillstå utan skryt, att ingen vore skickeligare att uppfylla det än jag. Men då man läst sällskapets tidningar och Herr Magistern arbeten, förfaller på en gång Herr Magisterns paradoxe och min skickelighet. Jag emottager med öm erkänsla offerten af Herr Magisterns hedrande vänskap; det första bevis jag däraf vågar begära, är, att Herr Magistern behagade förvissa sällskapet Apollini Sacra om min vördnadsfulla tacksamhet mot dess förtroende, och det andra, att då och då genom brefväxling i brist af närmare och ännu kärare medel så försäkra mig sjelf om fortsättningen af Herr Magisterns benägna tänkesätt och Herr Magistern om den högaktning, hvarmed jag har äran framhärda

Stockholm den d. 23 april 1778.

ädle och Höglärde Herr Magisterns ödmjuka tjenare

J. H. Kellgren.

[2].

Wexiö och Skatelöf den 12 aug. —92.

I går återkom jag hit på mitt boställe efter en mycket nöjsam resa. Jag dröjde en dag på Wernanäs och en annan hos Landshöfdingen i Calmar, som mådde väl och ofta omtalte det glada besök, han nyss haft från Carlskrona. — Jag sänder efter löfte mitt fullkladdade exemplar af Olympie. Tecknen må ej förvilla; de angå blott declamation. De understrukne orden utmärka vigten i ton och känsla. De sammanbindningstecken, som finnas här och där, ofta i slutet eller midt i versen, ha till afsigt att förekomma den högst monotona, ledsamma hvilan vid hvarje rim och hémistiche, så vanlig i förra tiden, då man ännu ej lärt att läsa en vers utan blott att scandera den. Men jag bör ej trötta

med dessa minutier, utan nämner det endast för att göra begripeligt, hvarför papperet blifvit nedplottradt, ty det var ur detta exemplar, som Rolerne sedan utskrefvos. Hr. Majorn är väl god och ej glömmer sitt löfte att efter nyttjandet återsända Piecen hit på Wexiö och Skatelöf, så väl som att ej lemna den i främmande händer. Jag reser, om Gud vill, härifrån d. 1 september. [. . . . .]. Kommer jag nånsin mer till Carlscrona, så antar jag säkert den vördade Wäby-Philosophens offert att en 8 dar eller mer få dricka min Honung i Gröna Stugan och se och glädas åt den Vises lycksalighet. — Honungscuren fortsättes och tyckes redan ha god verkan. Den stora svårigheten är att få god Honung. Jag kunde ej få mer än ett stop i Calmar på Apotheket, och jag tviflar dock på dess godhet. Den har ej den fina syran som på Wäby. [....] Må väl, och låt mig altid få behålla ett rum i Hr. Majorens benägna och vänskapsfulla hugkomst.

P. S. Allestådes der NB framför versen finnes, har Texten vid Spelningen, Auctor ovetande, blifvit ändrad på sätt som följer.

NB (a) står *Kungars* — sades *Menskjors*

(b) sades *Nej, brott och välde sig förent de flästa tider.*

(c) Dessa rader, utmärkta med rödkrita, hade funnits anstötlige, men tiden hade ej medgifvit min goda vän att dem ändra.

(d) På samma sätt.

(e) På lika sätt; men sista raden ändrad på följande sätt: *Vårt lugn, vår Frihet fly, och våld och orätt vinna.*

(f) På lika sätt marquerade till fördömelse, men försent att ändra dem.

(g) *Folkets rop* — ansett som anstötligt.

(h) *Hämde Guden* och *Tigrar;* anmärkte som anstöteliga. Det påminner om Drängen i Comedien, som då han kommer i ett främmande hus och hör ropas: Coquin! blir förskräckt och säger: Parbleu, il-y-a quelq'un ici, qui me connoit.

(i) Desse 2 vers, Auctorn oåtspord, ändrade således vid spelningen: Är då Nationers blod *af Ödets händer* såld,
Att spillas etc.

Jag har bifogat dessa anmärkningar för att roa discreta vänner.

[3].

Skatelöf den 25 julii 1793.

Jag är beklagligen så långt ifrån att kunna profitera af den gracieusa invitation, som blifvit mig gjord, att i stället för *Gröna Stugan* är det den *Svarta Gropen*, som snart öpnar sig att mottaga mig. Detta val är bittert i de år, då man ännu har ett hjerta, som känner sig. Min belägenhet är förtviflad, sedan landtluften, sommaren, rörelsen, Honungen intet mera vill hjelpa mig. Om jag varit så lyckelig och ännu en gång fått se och tala med den vördnadsvärde Philosophen på Wäby, så skulle jag icke mera begärt, förgäfves, en cur mot döden, men ett råd att dö; ty jag bekänner det upriktigt, att jag tviflar det någon menniskja sämre förstått denna sak än jag, mera djupt känt smärtan af denna grufliga dom: »I mårgon skall du lämna -- för evigt lämna alt hvad du älskat och högaktat på jorden». — Förlåt mig dessa mörka idéer, bär min vördnad och tacksamhet fram till dem, som så nådigt täckts ihågkomma mig, och tänk någon gång sjelf med vänskapsfull hågkomst på en man, som haft den äran vara

Herr Majorens
ödmjukaste tjenare
J. H. Kellgren.

P. S. Så mycket det skulle gläda mig att ännu få omfamna Hr. Majoren här i Skatelöf, kan jag föga smickra mig med det hoppet, ifall jag äger så mycken styrka quar att om 8 dar, som jag ämnat, kunna företaga återresan till Stockholm.

En hittills okänd dikt

af

Aurora Königsmarck.

(Meddelad af C. S.)

I Klemmings dramatiska bibliografi och C. Silfverstolpes skildring af »Svenska Teaterns äldsta öden» (sid. 44.) omtalas huruledes i Januari 1684 hofdamerna uppförde Racine's *Iphigenie* till konungens och det kongl. husets ära. Nyligen hafva i riksarkivet anträffats tvenne bref från en af sekreteraren i Paris J. Palmqvists korrespondenter i Stockholm, som undertecknar sig *Fr. Andr.* I det första af dessa bref, dateradt den 12 Jan. 1684, läses följande skildring af nämnda fest:

»Pour vous donner de nos nouvelles je vous dis que mesdemoiselles les Comtesses Königsmarck et De la Gardie presenterent au Roy et à la Reine mere — (la Reine regente etant un peu malade) — la Comedie d'Iphigenie le lundi passé avec tant d'adresse et de splendeur que ses Majestés en furent tres-satisfaites et tout le monde étonné. Ceux qui connoissent les belles choses asseurent que tout ce qu'il y a de plus habils comediens en Italie et en France ne le sçauroit pas faire mieux. Mademoiselle la comtesse Marie Aurore de Königsmarck y a donné particulierement des preuves éclatants de ses illustres qualités et de son sçavoir, et je n'ay pas cru de vous faire de déplaisir, de vous envoyer le Prologue que cet Esprit achevé a composé avec le nombre de personnages qui le chanterent et qui parurent sur le theatre. Quoyque tous ensemble fissent des merveilles on peut dire que les trois premiers generaux de la Grece s'acquiterent selon leur caractere. Apres la comedie la cour fut traité par Madame la Comtesse Königsmarck. Tout fut fini a 1 heure aprez minuit».

Sedan Palmqvist besvarat detta bref, mottog han ett nytt, dateradt den 19 April, hvari det bl. a. heter: »Je vous suis infinement obligé de votre derniere lettre et ayant cru gagner des merites auprez de mademoiselle la Comtesse Königsmarck d'avoir envoyé son ouvrage a un si digne estimateur, je n'ay pas manqué de luy communiquer par l'entremise de Mademoiselle Mallet le jugement que vous en avez fait avec une propreté convenable . . .»

Det synes att representationen väckt verklig hänförelse; den framkallade också, som bekant, beröm ifrån Erik Lindskölds, Carl Gripenhjelms och Sophie Elisabeth Brenners vittra pennor. Af deras i anledning af *Iphigenies* uppförande författade dikter har man antagit att Maria Aurora v. Königsmarck utfört titelrollen. Det program, som till Paris öfversändes, var dock af följande innehåll:

»Personnages de la Comedie».

Agamemnon:	la comtesse	*Augusta Wrangel.*
Achilles:	la comtesse	*Amalie Königsmark.*
Ulysses:	mademoiselle	*Rehmen.*
Clytamnestre:	la comtesse	*Marie Aurore Königsmark.*
Iphigenie:	la comtesse	*Johanna Eleonore De la Gardie.*
Eriphile:	la comtesse	*Eba Marie De la Gardie.*
Achines:	la comtesse	*Cathrin Lillie.*
Doris:	la comtesse	*Eva Leijonhaupt.*
Ismene:	mademoiselle	*Eleonore Spar.*
Uribat:	mademoiselle	*Mallet.*
Arcas:	mademoiselle	*Rebeque.*

Onze Amazones: la comtesse *Augusta Wrangel,* mademoiselle *Anne Cathrin Wrangel,* la comtesse *Hedewig De la Gardie,* la comtesse *Dona de Leijonhaupt,* la comtesse *Charlotte Stenbock,* mesdemoiselles *Cathrin Eba Horn, Juliane Horn, Eva Gyldenstierna, Elsa Banier, Eba Banier,* la comtesse *Eba Marie De la Gardie.*

Entrée de 4 Nymphes: mademoiselle *Eba Banier,* mademoiselle *Elsa Banier,* la comtesse *Eleonore Steenbock,* la comtesse *Charlotte Steenbock.*

Entrée de Harlequin et Scaramouze: le comte *Benoit Oxenstierna*, le baron *Pierre Baneer.*

Den af Aurora Königsmarck författade, i ofvan anförda bref omtalade prologen, som ej finnes upptagen i Hansellis upplaga af hennes poetiska skrifter, torde förtjena att här meddelas.

Le 7 de Janvier 1684.

Prologue.

Personnages:

L'Histoire, representée par m:elle la comtesse *Amalie Königsmarck.*

Le Temps: m:elle *Rosenhahn.*

La Poësie: m. la comtesse *Augusta Wrangel.*

La Musique: m:elle *Elsa Baneer.*

La Comedie: la comtesse *Eba Marie De la Gardie.*

Suite de la Musique; suite de la Poesie; suite de la Comedie.

La Gloire: la comtesse *Marie Aurore Königsmarck.*

L'Immortalité: la comtesse *Hedewig De la Gardie.*

(Le Theatre represente le Palais de l'Histoire).

L'Histoire, écrivant l'histoire de Suede; *Le Temps* qui luy soutient son livre; *La Poesie; La Musique; La Comedie:* suite de la Poesie, suite de la Musique, suite de la Comedie; *La Gloire.*

L'Histoire.

Vous qui du temps passé relevez tant la gloire,
Qui le rendez fameux par vos divins talents,
Malgré tous vos efforts des jours plus éclatants
De toute sa grandeur font perdre la memoire,
Rien ne peut egaler leur celeste clarté,
Deux Reines adorables
Y font briller des vertus innombrables
Qui sont de l'Univers l'éclat et la beauté,
L'on ne cognoit plus rien que leur gloire supreme,
La triste Antiquité, dont le lustre est terny,
Demeure pour jamais dans un profond oubly.

Vos Arts seront traités de meme
Si vous ne vous parez de ces charmes nouveaux
Par des chants mille fois plus beaux.
Reverez leur gloire immortelle,
Vous les rendez eternels avec Elle.

La Poesie:

Cedez Astres, soleil, siecles et vos vertus!
Je ne nommeray plus
Votre gloire infinie.
Une plus noble ardeur agite mon genie
Je ne vous cognois point dans l'eclat ou je sers,
Deux Reines font changer de face à l'Univers,
Adorant leurs vertus je ne veux que redire
Heureux les jour ou l'on vous admire.

La Musique:

De l'eclat que je vois trop surprise et troublée
Ma voix mal asseurée
Ne sçait plus sur quel ton
Elle doit exprimer notre admiration.
Mais un transport nouveau m'emporte,
Mon zéle ardent rend enfin ma voix forte,
Je pousseray jusques aux hauts des Cieux
De vos vertus le bruit si glorieux.
Chantons, admirons sans cesse
Ce qui fait notre allegresse,
Tous les coeurs sont satisfaits,
Votre vertu les enchante,
Votre gloire les contente,
Leur bonheur dure à jamais.

La Comedie:

Qu'on adore tous jours ces belles qualités,
Cet auguste merite,
Et qu'a l'envie on s'en aquite,
Mais pourquoy me priver de mes Antiquités,
Pourquoy de mes heros perdre toute mémoire,
Pourquoy mèpriser leur histoire,
Si ses beaux incidens

Peuvent servir aux divertissemens
De nos illustres souveraines?
N'at elle point des Roys, n'at elle point des Reines,
Qui par leurs actions possedent les grands avantages
De pouvoir étre des images
De leurs perfections?
Si rien ne les egale en aucune maniere
Est ce un grand attentat
Que d'opposer à leur éclat
Une moindre lumiere?
Des Reines, des Heros, des Roys les plus hauts faits,
Reines, de vos vertus relevent les attraits,
Ils cherchent votre gloire et peuvent nous apprendre
Qu'il faut des nobles couers pour oser y pretendre.
Voyez de ce haut rang d'eternelle grandeur
Leurs genereux efforts, leurs travaux, leur bonheur
Et quant tout devant vous s'abaise et s'humilie
Benissez d'un regard le sort d'Iphigenie! —
Mais quel rayon nouveau se repand en ces lieux!
(Ici parait la Gloire dans les nuages.)
Brillante Gloire! qui s'offre à nos yeux,
Quels recits etonnants viens tu faire à l'histoire?

La Gloire:

Le Heros qui toujours moissonne mes lauriers,
Le plus fameux des Roys, des Vainqueurs, des Guerriers,
Dont retentit partout la valeur triomphante,
CHARLES qui me cherit, qui me rend si brillante,
Fait que j'éclatte ici de mes plus beaux rayons,
Dont je viens couronner les belles actions;
De cet employ je suis tous les jours occupée,
De plus en plus sa vie est de gloire comblée
Je ne vois point de jour
Qui ne peut à son tour
Par des beaux faits nouveaux, des actions nouvelles
Me demander encor des couronnes plus belles!
Portons son nom à l'immortalité,
Celebrez sa splendeur, votre felicité,
Et que les jours de sa puissance
Soyent des jours de rejouissance!

L'Histoire.

Heureuse Mere, Épouse heureuse,
Que votre vie est glorieuse!
Le ciel comble vos jours des grandeurs, des bienfaits,
Et la gloire de Charles accomplit vos souhaits!
Unissons nos concerts, et qu'une joye parfaite
Soit du bonheur public la fidelle interprete!

Tous ensemble.

Tout vous adore et vous cede,
Mille peuples sont jaloux
De la bienheureuse Suede
Et vont se sousmettre a Vous!
Votre gloire sans seconde ,
S'attire par tant de voeux
Et jusques au bout du monde
Se fait des sujets heureux.

En förebild till Asteropherus' Tisbe.

Asteropherus' »lustigha comoedia vidh nampn Tisbe» intager bland vårt skoldramas alster ett af de aldra mest framstående rummen, ja det är i afseende på en kraftig komik och scenisk byggnad törhända det bästa.

Att det på sin tid varit synnerligen omtyckt, framgår ock af, att det uppförts på flere ställen af skolynglingar, och det i trots af sina slipprigheter och cynismer.

Frågan *om* och *i hvad mån* stycket är att anse såsom *original* har alltid synts mig särdeles intressant, och till att lemna ett litet bidrag till utredningen af denna fråga må följande anteckningar tjäna.

Det må först erinras om, att styckets upptäckare *Eichhorn* med värme tager till orda för dess svenska ursprung, under det *Ljunggren* står mera tveksam till frågan och starkt ifrågasätter, om Asteropherus ej snarare varit öfversättare eller bearbetare än författare. Ljunggren nämner titlarne på ett par *holländska* stycken om ämnet: »En historie van Pyramus ende Thisbe» af Mathys de Casteley och en »Pyramus ende Thispe», båda från 1500-talets midt, hvaremot han säger sig icke hafva funnit inom den tyska litteraturen något skådespel, som behandlar Tisbesagan.

De af Ljunggren omtalade holländska dramerna har jag ej haft tillfälle taga kännedom om; däremot har jag vid forskningar i ämnet påträffat ett *tyskt* skådespel, som behandlar Tisbesagan, och som synes ha varit kändt för Asteropherus.

Det finnes å Berlins k. Bibliotek i ett *unikt* exemplar (yq. 2206) och dess titel är (en del af titelbladet bortrifvet och här suppleradt):

«Sehr lustige newe Tragedi(e)
Von der grossen unaus (sprechlichen)
Liebe zweyer Mensche(n Pyra)
mi und Thysbes auch von dem k(ummerlichen)[1])
und jämmerlichen Aussgang derselbigen
zum Theil genommen auss dem Poeten Ouidio (Rei)
mensweiss in ein Spiel verfasst
un nun zum Dritten Mahl Ubersehen
und beschrieben durch

Samuel Israel von Strassburg damahlen zu Münster in S. Gregorij Thal. Gehalten daselbst zu Münster den 19 Augustii 1604.

Getruckt zu Basel bey Johann Schröter 1616».

Då Asteropherus' Tisbe skrefs 1609 eller 1610, skulle det alltså vara tidigare än *denna* upplaga af Samuel Israels stycke. Men enligt förordet var detta tryckt i en äldre upplaga redan 1601, och det hade, som af titeln framgår, uppförts 1604[2]). Exemplaren af första upplagan hade dock gått snabbt åt och nästan försvunnit. Man hade därföre uppmanat Samuel Israel att ånyo upplägga stycket, något som nu skedde, efter att det blifvit öfversedt. Dock, eftersom stycket vore tämligen verldsligt, och det icke lämpade sig för författarens dåvarande kall (han hade 1610 blifvit pastor i Münster i Gregorienthal) att syssla med dylika öfningar, ville han därmed ej hafva förargat hvarken ung eller gammal. Det heter vidare i förordet, att han tagit sig för att bearbeta ämnet som tragedi *weil ich noch nie gehört wnd gesehn dass sie Spielsweiss wer (!) discribirt wnd beschrieben worden».*

Han har alltså näppeligen haft någon direkt *dramatisk* förebild.

---

1) Eller »kläglichen».

2) Samma år uppfördes enligt *Schück* »W. Shakespere» i Nördlingen af *engelska* komedianter en »Pyramus och Thisbe».

Samuel Israel, som var född i Strassburg, var en tid organist i Lahr, senare adjunkt hos pastorn i Münster i S. Gregorienthal, blef 1610 själf pastor. Han dog 1633.

Personerna i stycket äro:
Herold
Venus, die Göttin der Lieb
Cupido
Pyramus, eines Grafen Sohn
Thysbe, dess Königs Tochter
Rosina, Ihr Jungfrau Gspiel
Ninus, der König
Semiramis, die Königin
Rathsherren
Wahrsager
Thraso, der Wachtmeister
Thyraus, der Jæger
Diana
Syrus, des Jægers Knecht
Sathan
Beschluss,

I afseende på personalförteckningen skola vi endast nämna, att då Eichhorn — i motsats till de i Tisbe förekommande namnen Albertus, Tuscnelda och Bonaventura, hvilka lånats ur tyska komedier — påpekar namnen Lydus, *Syrus*, Liscus och *Thraso* såsom lånade från de gamla romerska komedierna, så påträffa vi två af dem i detta stycke för motsvarande figurer.

Det tyska stycket börjar med, att Herold redogör för pjesens innehåll, och vi finna däraf, att detta *endast* omfattar den Ovidianska Pyramus-historien, en *väsendtlig* olikhet med Asteropherus stycke och dess Ladislas-intrig.

Därefter inträder *Venus* med sin son Cupido. Venus håller följande *monolog,* som något liknar andra aktens tredje scen i *Tisbe.*

Venus

Niemand darff sich verwundren drab,	Förvndrer ey mina wener kiär
Was ich allhie zu schaffen hab.	Thet Jagh så Synligh kommer här
Das ich tritt erstlich auff den Plan	Venus, en gudinna ähr iagh nämbd
Und solchs keim Weib wol stehet an,	I alla land och städer ähr iagh kiänd
Doch solt Ihr wissen was ich thu,	The som elskogh hafva kiär
Bey mir ist weder rast noch rhu	Förvist iagh theras gudinna ähr
Vor grosser hitz lauff ich geschwind,	
Wie auch Cupido hie mein Kind,	
Wie solchs zeigt an mein brennend Herz	
Darauss erbrennt manch grosser Schmerz	
Auch bin ich nit kommen hieher,	Jagh sätter till ähra hwem iag wil
Dass ich erlangen wöll gross Ehr,	Jagh kan och snart förderfua ther til
Sondern alles unglück stifften an	Dem som migh wilia förachta
Wie ich solchs in gewonheit han,	Och ey på mina saker wachta
Gross Jammer soll entstehn noch heut	— — — — — — — —
Darzu auch grosses Hertzensleyd	Men när the högst i kiärleken komma
Zwar lieblich bin ich anzusehn	Och mena sigh ther af få lust och fromma
Holdselig, frundlich und auch schön	Då skal iagh saken så laga och wenda,
Aber wie gross mein macht und gwalt	Deras kiärleek skal få en sorgelig ända
Das solt Ihr alle sehen bald	Thet skal huar man höra och see
Ein lieblich gifft trag ich bey mir	Huru iagh skal min macht betee
Damit ich manchen gar verführ	
Wenn ich damit berühr das Hertz	
Der empfind ein lieblichen Schmertz	
Doch dass Ihr wisset wer ich sey	
Das ich solch Ding eröffne frey	
Die Göttin Venus bin ich gnant	
Mein Kind für ich bey der Hand	
Welchs wird genant Cupido blind	Cupido min son, kom hit till migh!
Hilfft mir gar hurtig und geschwind	Jagh hafuer något att säya tigh.

I andra scenen klagar Pyramus sin kärlek, tredje scenen är en dialog mellan honom och hans vän Florentinus. Den senare varnar Pyramus för att höja sina blickar ända till en kungadotter.

Enstaka likheter finnas här med 3:dje aktens 3:dje scen i Tisbe. (Samtalet mellan Pyramus och Felix.)

O, Pyramus, was denkst du doch	Hå det ähr högh krubba ått lågan häst,
Dein Hertz das steigt dir viel zu hoch,	En rijker värd, en fattig gäst,

Dann dir drauff stünd gar gross Gefahr,	Om du kunde digh rätt förstå
Wann solches wurde offenbar	Du skulle icke ens tänkia derpå.
Weil sie von königlichem Stam	
etc.	— — — — — — — —
hvarefter Florentinus afråder, men	Ty gifver iagh tig min hand therupå
lofvar dock hjälpa Pyramus.	Att iagh skall troliga mz tigh ståå.

Andra akten visar först Venus triumferande. Därefter scen mellan Thysbe, Rosina, hennes förtrogna och Florentinus, däri Thysbe klagar sin kärlek och Florentinus framför Pyrami frieri.

I förra afseendet finnas ganska märkliga parallelställen i Tisbes Act 3 scen 2.

Thysbe:	*Tisbe:*
Wie ist mir doch Rosina mein	Hofmestarinna tager moot migh,
Mich hat etwas genommen eyn	Iagh faller omkull rätt wisseligh.
Dann wir was gross gelegen an,	— — — — — — — —
Das ich es schier nit sagen kan.	*Tuscnelda:*
Rosina:	Nådige fröken, wi ähre alleen
Wie ist euch dann mein Thysbe frumb.	Säger, huad eder gåår tillmeen.
Thysbe:	*Tisbe:*
Die Glieder mein gantz umb und umb	*Ack mig tycker mina lemmar alla*
Seind ganz erschlagen sag ich dir	*wille migh ifrån kroppen falla*
Ach könnt doch jemand helfen mir	
Rosina:	*Tuscnelda:*
Drumb zeigets an, so wollen wir sehn,	Hör du war snar, gif stolen här!
Ob euch vielleicht mocht Recht geschehn	Sätter Eder nu fröken kär,
Dann man doch alle suchen hat	Så wil jag Eder sterkwatn gifua
Damit man kranken schaffet Raht	Ho weet thz kan wel bätter blifua.
Von gebranten Wasser mancherley	
Dessgleichen andrer Specerey	
Wie solchs ewer Frau Mutter bereit	
Zu guten Ihr und andrer Leut.	

Tredje scenen: Florentinus bringar svar till Pyramus, att Tisbe älskar honom.

Fjärde scenen: Tisbe monolog.

Femte scenen: Pyramus och Tisbe mötas — (jmfr Tisbe 5:te akt scen 2).

Därefter: »Ein schön Lied von dem Urtheil Paridis», inlagd.

Tredje akten. Ninus, fadren, talar med sin maka om slemma aningar.

Därefter *drömtydningar* af tillkallade spåmän. Man märke, att i tyska pjesen drömtydningarne äga rum *före* olyckans händelse, i den svenska *efter*.

Alla spåmännen tyda olika, få med anledning häraf bannor, hvarefter en af dem åkallar djäfvulen (Sathan) som verkligen kommer. Därmed akten slut.

Fjärde akten. Soldater rumla, sjunga visor.

Andra scenen. Thysbe inträder (jämför Tisbe akt V. scen 4.)

Wie angst war mir biss ich hieher	Thetta gick nogh lusteligh
Bin kommen so mir schrechen sehr	Att ingen af wachten kände migh
Die Wächter sollten wachen zwar	De tänckte mig en frustu mö vara
Aber ich sahe keinen dar.	Nu will iagh genast åt lunden fara
Der seine Augen offen hett.	
Ich will geschwegen sagen thet	
Nächten waren sie alle voll	
Frassen und soffen sich so doll,	
Das sie jetzt liegen schlaffen all	
Weiss nit wie es dem König gfall,	
Aber solchs kompt nur mir zu gut	
Vielleicht schön Pyramus Warten thut	Och see om Pyramus för migh ähr
Drumb muss ich gehen jetzt hinaus	Som ähr min tröst, min hiertans kär
Gross lust und freud zu holen drauss	Ney inthez ähr han kommen än.
Wevol es ist noch zimlich frih	Hui dröyer tu så, min hiertans wän.
Kan ich vor Lieb nit bleiben hie	
Ich will zum Brunnen gehen hin	
Nach meines allerliebsten Sinn	

Tredje scenen.

Vaktmästaren Thraso grälar på soldaterne

Fjärde scenen. *Thysbe* klagar öfver djuret (jmfr Tisbe V. 4).

O weh was für ein schrecklich Thier	Hielp Ewige gudh, huad kommer der?
Kompt da gegangen her zu mir,	Ett skadeligit diwr tycker mig thz ähr
Wo sol ich auss, wo sol ich eyn?	Dett giör migh skada wisserligh
Verloren hab ich das Leben mein,	Huar fåår iagh nu fördölia migh
Ach Pyramus ach hilff mir doch	Iagh will här krypa i denna wråå
Ich wil fliehen in disen Wald	Hoo wz thet kan wel snart bortgåå
Vielleicht so wird er kommen bald	

Mein mantel hab ich liegen lahn
Darfst aber nit mehr hinzu gahn
Sonst uebereylt mich dieses Thier
Wird ihn wohl wider finden schier.

Femte scenen: *Pyramus:* (jmfr V: 4).

Pyramus

In grosser Frewd und Fröhlichkeit
Wil ich hinreiten allbereit
Suchen mein allerliebstes Herz
Die mir gemacht schon manchen Schmertz
Die mich offt bracht in trawrigkeit
Auch wiederumb in Fröhlichkeit
Ich hoff heut sol mirs wol ergehn
Der Lieb auch ein Vergnugen geschehn

Nu will iagh migh till luuden skynda
Och see om iagh kan min kiärast finna
Deri wy hafua oss föresatt
Att wy skola mötas i denna natt

— — — — — — — —

Hie soll sie sonsten warten mein
Mit weiss ich wo sie möge sein
Schaw ist nit dieses Thysbes kleid
Welchs sie nur pflegt anthun zur Freud.
O weh was wird bedeuten dies
Das ist ihr Mantel, ist gewiss
Thysbe, Thysbe ach wo bistu
Wo stechstu Thisbe ge herzu
Ach dieser Mantel ist furwar
Zerissen un zerserzet gar
O Thysbe wie bringst mich in noht
Ich sieh und spür das du bist todt

Än ähr hon inthz kommen här
hielp, ewige gud! huadh ligger der?
Itt lindekläde fult mz blodh;
denna tidenden är inthz godh
Detta iu Tisbes slöyor ähr,
Ach wee, ach wee min hiertans kiär!
Mitt lyff, min tröst, ach wee mig siäl
Aff wildiur ästu rifuin ihiäl.

Pyramus tar sig afdaga.

Sjätte scenen: Thysbe: (jmfr Tisbe V: 4).

Nun wil ich auch gehn wider hin
Da ich zuvor gewesen bin
Vielleicht so ist die Löwin wegh
Die mir gebracht ein solchen Schrech

Må iagh icke uu wara utan fahra
Huar må thz skadeliga diwret wara

— — — — — — — — — — — — — — — —

O, wer liegt auf den Erden dort
Als wer er todt und gar ermordt
O weh, o weh, der grossen noht
Hie liegt mein Pyramus ist todt

Ach wee, ach iemmer och nödh!
hwilken ligger här slagen til dödh?
Forwisso thetta Pyramus ähr
Ach wee, ach wee min hiertans kiär

— — — — — — — —	Ia dut, ia dut, thy ynkliga mordh
Gesegnet seit ihr Eltern mein	— — — — — — — —
	Far well min fadher och hiertans
Mein liebe Freund all in gemein	moder!
— — — — — — — —	Far well min syster och kiäre broder,
Gesegnet sey Himmel und Erd	Sool och måne farer wel!
Alls was darin begriffen werd,	Jagh will nu genast slå mig ihiäl
Fewr, Wasser, Luft, gesegne Gott	Planeter och stiernor i gemen
Auch alle Menschen früh und spat	Fahrer nu well huar och een!
Ach ich muss eygentlich verstahn	Fahrer well *Elementer* och werlden all
Dass dich die Thier zerrissen han	Från eder iag nu skilias skall.

Nymfer inträda och klaga de älskandes olycksöde.

Femte akten. Diana håller jagt. Thyraus och hans dräng Syrus finna de döda, Ninus och Semiramis komma in, uttrycka sin förtviflan. Slutord.

Som man lätt finner, är handlingen i den tyska pjesen betydligt enklare än i den svenska. Hela häxhistorien och scenerna mellan Holger och Jarib saknas, likaså den del af handlingen som rör Ladislas och torneringen till täflan om Thisbe och hela återuppväckelsehistorien, med Diana som dea ex machina. Men detta oaktadt äga styckena, om man jämför dem sig emellan och med Ovidius' Metamorfoser, en massa likheter, som *icke* hafva sitt ursprung i själfva källan. Så t. ex. att Tisbe göres till en konungadotter och af förnämare börd än Pyramus, att *Venus* uppträder och sätter den olycksbringande »kärleken» i gång (dock starkare motiveradt hos Asteropherus), likaledes Dianas uppträdande, vidare scenen med de falska *drömtydarne*, som visserligen är skiljaktigt använd, men dock företer en del likheter; slutligen de just genom sina afgjorda likheter i *småsaker* ganska betecknande öfverensstämmelserna i vissa scener och repliker.

Anmärkas må ock att *båda* styckena äro utan sedolärande tendens. I S. Israels stycke förekommer inga sådana cynismer eller slipprigheter som hos Asteropherus.

Det är i öfrigt icke tu tal om, att icke Asteropherus stycke *i allt* är Samuel Israels vida öfverlägset både i intrigens mångfald och kraft, i den yttre motiveringens förträfflighet, i en saftig komik och i en icke oäfven, om ock mycket bjärt karaktersmålning.

Det synes mig sannolikt, att Asteropherus, som tydligen varit begåfvad med mindre vanliga anlag för dramatiskt skriftställeri, ur olika stycken hämtat impulser till sitt Tisbedrama, till hvilket han tagit ämnet ur Samuel Israels stycke. Det torde nämligen kunna anses afgjordt, att han kände till detta — ty det är ej sannolikt att de tydliga likheterna härröra ur någon gemensam källa, hälst S. Israel säger sig aldrig ha hört, att något Tisbestycke skulle vara skrifvet. Att Asteropherus äfven känt till och begagnat ett af HIBALDEHA' dramerna nämligen: »Vincentius Ladislaus», framgår ju — såsom förut är påpekadt — af följande parallelställen:

Ur Vincentius Ladislaus	*Tisbe sid. 7.*
Första Akten.	
Der Lachey schlägt den zettel an: »Vincentius Ladislaus, Satrapa von Mantua Kempfer zu Ross und Fuss Weylandes des Edlen un Ehrenvesten auch namhaftigen und streitbaren Barbarossæ Bellicosi von Mantua Ritter zu Malta Ehrlicher nachgelassener sohn mit seynen bey sich habenden Dienern und Pferden.	Hann är den strydbare mannsens sonn, Barbarossæ, en förste af Rom Vincentius Ladislaus ähr han benämd, Satrapa von Mantua vidt bekäänd Kiämpe til häst och kiämpe til foot, Dän ingen kiämpe tör emoot.
	Tisbe sid. 7—18.
Andra akten 2 scenen. Vinc. Ladislaus beställer hos värden. »Habt Ihr auch Vasanen, Raphüner, Haselhüner, Krametvögel, Uhrhanen, Berghanen so fein safftig gebraten, hab Ihr auch Forellen, Schmerling, Osterling krebs undder-gleichen gute Schnabelweide lasset ja zusehen.	Maat beställa skall tu på bästa sättet Alt til en 40 eller 50 rätter, — — — — — — — — Allehanda foglar, som nämpnas kan Dem man plägar äta i thetta land Orrar, ierp, dufvor och tjädrar Änder och svanor mz huyta fiädrar, Kramzfoglar, bofinkar, steglitzer mz Åkerhöns och starar förgät icke det

Tu skall och kiöpa feta Capuner
Phasanter, ankor och kalkuner,
Fysker skall tu köpa ocksså
De ferskeste och skiönaste tu kan fåå
Carpar, lax, ål och snirlingh,
Maal gäddor, simpor och grönlingh,
Färsk torsk, flunder och färsk sill,
helleflundror och hiutlingh iagh haffua
will.
Braxen, giöös, syk och stör
Och sådan som iagh plägar äta för,
Räckor pläga och tiäna them wäll,
Som gierna dryfua älskogz speel
Humer och krabber beställ och såå.

Antagligen hafva äfven andra det tyska skoldramats alster tjänat till förebilder för Ladislas-intrigen med turnertäflingen; för scenerna mellan Holfredh och Jarib, (de senare möjligen hämtade ur något fastlagsspel). Hvem vet — kanske har den gode Arbogarektorn haft med sig hem från sina resor ett litet bibliotek af dramer, däribland den nu försvunna 1601 års upplaga af Samuel Israels stycke, hertig Julius af Braunschweigs »Vincentius Ladislas» och flere, och af dessa olika ingredienser sammanfogat sitt märkliga, genomlustiga, men i afseende på handlingen icke synnerligen enhetliga drama, hvilket med skäl intar en hedersplats i vår äldre dramatik.

Karl Warburg.

Bref från Leopold till J. Axelsson Lindblom.

1774—1815.

(Forts. fr. föreg. h.)

Min Bäste Biskop. Jag var i går eftermiddag befalt hos Kungen; och som jag ej försummar något tillfälle at tala om Bror, berättade jag at Bror mycket questionerat mig i anseende till den Dramen, som det sägs at jag skrifvit[1]), hvartill jag sade Kungen at jag hade haft mycket svårt at svara; men at Bror på berättelsen om innehållet deraf fått stor lust at se den spelas, för at sjelf vara vittne till sin Elevs första seger. Hs. M:t syntes icke missnöjd dermed; hvarföre jag tillade at Bror anbefalt mig omsorgen för en Loge åt sig och sin Fru, den jag icke vore viss at få, om ej Hans M:t ville tillåta mig at befalla en i Dess namn hos Ristell. Konungen gaf mig tillstånd dertill, och i dag skickar jag till Ristell. Nu är en enda omständighet at iakttaga. Kungen vill hafva Piecen spelt om Lördag; men ingen af aktörerne kan ännu sin rôle. Alla hafva anmodat mig at hos kungen afbedja den nödvändighet at skämmas publikt, hvari Hans M:ts skyndsamhet försätter dem. Jag är befalt till Haga till kl. 10 i förmiddag. När jag kommer derifrån skall jag lemna vidare besked.

L.

---

1) Jfr Bil. A.

Bilaga A.

Denna »Drame» hvilken ryktet visste berätta att Leopold »skrifvit» och som hans vän Lindblom fått stor lust att under sin vistelse i Stockholm på genomresa till Upsala[1]) se spelas, »för att sjelf vara vittne till sin Elevs första seger», kan ej vara någon annan än den bland konung Gustaf III:s dramatiska skrifter upptagna *Siri Brahe och Johan Gyllenstjerna*, enligt Geijers åsigt »den bästa svenska Original-Dram, som vår theater äger».

Ehuru Leopolds biljett till Lindblom är odaterad, anger den sig själf vara skrifven mellan den 15 April 1787 och den 17 April 1788, den tid, under hvilken Ristell var entrepreneur af Svenska Dramatiska Theatern i Bollhuset.

Att det i Leopolds biljett är fråga om en dramatisk produkt af konungens och Leopolds samarbete, framgår af biljettens ordalydelse. De enda af Leopolds dramatiska arbeten, som uppfördes före 1790, voro *Prologen till Armide* och operan *Frigga*, hvilka bägge uppfördes på teatern i Operahuset, den förra d. 24 Jan. och den senare d. 31 Maj 1787. Det första af konungens arbeten, som gafs på teatern i Bollhuset, var *Siri Brahe och Johan Gyllenstjerna* eller, som den kallades de bägge första representationerna, *Den Nyfikna*, hvilken uppfördes första gången *Lördagen d. 8 Mars 1788.*

Som af biljetten synes, ville konungen »ha pjesen spelt om Lördag», hvilket föreföll Leopold nästan outförbart, då ingen af aktörerna vid biljettens skrifvande kunde sina roler. Att detta var förhållandet just med »Siri Brahe» är bekant genom bref från

1) Enligt bref från P. F. Aurivillius till J. H. Lidén af d. 25 Mars 1788 skulle Lindblom då åter afresa från Upsala efter någon tids uppehåll därstädes. [Lidéns Brefs. Ups. Univ. Bibl.]

Leopold och Armfelt till konungen. I en odaterad biljett till konungen [Gustav. Saml. Quart. XXXIV. Ups. Univ. Bibl.] skrifver Armfelt». — — — il y a demain au soir à 5 heures repetition au petit Theatre de l'Opera utaf Den Nyfikna Drame af en obekant auctor. Si votre Majesté veut changer quelque choce à cet arangement j'attend à cet egard ses ordres» och i en annan likaledes odaterad biljett föreslår han att Siri Brahes rol lemnas åt madame Hæffner[1]) i stället för åt mamsell Löf[2]), då dennas helsa ej var att räkna på.

Det var dock ej endast sjukdom, som förorsakade dröjsmål å »mamsell Löfs» sida, utan äfven hennes kända okunnighet, som gick ända därhän att »hon icke kunde läsa skrifvet, utan måste lära sina roler genom andras föreläsning». Leopold omtalar i en odaterad biljett till konungen att han under tre timmars tid sökt lära henne hennes rol. Ända in i sista stund tycks det också ha varit osäkert om pjesen skulle kunna uppföras eller ej, ty ej blott i de föregående dagarnes nummer af Stockholms Posten och Dagligt Allehanda utan äfven i numret för den 8 Mars annonseras en annan pjes till uppförande, dock med tillägget »så vida ej en ny pjes blir färdig».

Att Leopold på ett eller annat sätt varit medarbetare vid »Siri Brahe's» författande har redan Warburg i en anmälan i Göteborgs Handelstidning af docenten Friedlanders »Gustaf III som dramatisk författare» uttalat som sin förmodan med anledning af det i Gustaf III:s skrifter under № 1 bland brefven till Leopold upptagna odaterade bref, hvari konungen skrifver: »Se här ett litet tillägg till pjesen. Jag har trott mig på flera ställen böra utmärka tonen och böjningarne i deklamation för Aktörerne. Jag har kallat henne den *Nyfikna* och det är under det namnet hon skall anslås första dagen hon spelas. Som Anna Gyllenstjernas obehöriga nyfikenhet utgör största

1) *Gertrud Elisabet Forselius*, f. 1771 † 1850. g. m. 1) Sångmästaren J. C. F. Hæffner 2) Skådespelaren J. J. Fahlgren, anställdes 1787 vid Ristells teater. »var en förträfflig skådespelerska särdeles i komedien». [Dahlgren Anteckn. om Stockh. Teatrar].

2) *Jeanette Fredrique Löf [Löven]* f. 1762 † 1813, den för sin skönhet, sin talang och sitt lättsinne beryktade skådespelerskan. Hon uppträdde i Siri Brahe's rol först d. 6 Maj 1788.

delen af intrigen i pjesen, är namnet icke så illa valdt. Sedan den är spelt några gånger, kan hon återfå det namn, som förut var ämnadt — — —».

Warburgs antagande att detta bref förskrifver sig »från början af 1788» är rigtigt, ty på originalet i Brinkmanska arkivet å Trolle-Ljungby bär det datum »7 Janvier 1788», hvilket utgifvaren af konungens skrifter i stället gifvit åt det i original odaterade brefvet № 3[1]).

Att Leopold just vid denna tid var sysselsatt med renskrifning och »granskning» af konungens arbeten framgår af följande biljetter till konungen.

På nådig befallning skickar jag underdånigst det redan färdiga. De återsände 9 arken skola om Söndagmorgon, eller aldrasidst, middag förena sig med dessa. Om något skriffel insmygt sig, ber jag om nådig tillgift. Jag har icke haft tid änn at collationera. De små tecken, som finnas i bräddarne betyda några likaså små anmärkningar i anseende till språket, som jag tror min underdåniga skyldighet vara at vid tillfälle underkasta den Höga Författarens bepröfning. Jag kan fela i dessa: men jag har hälre valt at göra det genom öfverflödigt nit, än genom uraktlåtenhet. Den lifliga beundran, hvarmed jag närmare betraktat detta ypperliga stycke, tillåter sanningen af en granskning: man kan blott frambära den för Stora Snillen och Stora Konungar.

allerunderdånigst
C. G. Leopoldt.

Stockh. Slott d. 4 Jan. 1788
kl. $^1/_2$ 10 om aftonen.

* * *

Jag hade bedragit mig: icke på antalet af de öfriga bladen, men på antalet af dem som borde renskrifvas. Åtskillige voro i duplo. Detta gör at jag nu kan hafva den nåden nedlägga slutet för Ers Majestäts fötter.

allerunderdånigst
C. G. Leopoldt.

Stockh. Slott d. 5 Jan. 1788
kl. 10 förmidd.
[Orig. i Gustav. Saml. Quart. XXIX].

* * *

---

1) Benäget meddeladt af Kammarherren Grefve Hans Wachmeister.

Hos allmänheten gällde också Leopold under den aldra första tiden som pjesens värklige och ende författare. Den 1 April skrifver den sedermera som naturforskare bekante Olof Swartz till Lidén: »— — — Leopold har blifvit H. May:ts Handsekreterare med Tromans heder lika som Kellgren och Clewberg. Den förstnämnde har allmänt Auctors namnet af den nya Dramen Siri Brahe och Johan Gyllenstjerna, men nu erkännes K. May:t för rätta upphofsmannen. Den är torde hända den bästa production på svensk Theater; i alla afseenden det förnöjande, intagande, värdiga och på det högsta rörande». [Lidéns Brefs. Ups. Univ. Bibl.].

Ännu den 2 Maj skrifver Schering Rosenhane, som redan d. 18 Mars omnämnt pjesens uppförande och den 22 April börjat en redogörelse för dess innehåll, som fortsättes d. 2 Maj, i bref till sin syster friherrinnan Jennings angående skildringen af Tegels personlighet» — — — Je ne sais si le caractère du bon Tegel étoit tel, mais Mr. *Leopoldt* un des dishuit de l'Academie suédoise a cru que ce Secretaire d'État du Charles IX étoit guidé des sentimens de Tartuffe de Molière et du Simoniaque de 14eme Siècle».

Fö att åtminstone för en tid bortleda uppmärksamheten på konungens delaktighet i författarskapet, tyckes Leopold hafva spelt rolen af författare, hvilket han kanske till en del hade rätt att göra. I det i Gustaf III:s Skrifter under № 3 upptagna och felaktigt d. 7 Jan. 1788 daterade brefvet skrifver nämligen konungen. »Här följer några anmärkningar rörande Debroens spel, dem jag ber Eder afskrifva och gifva honom i Eder egenskap af författare, att han må rätta sig derefter. Jag tackar Eder för det min pjes lyckats, som till en stor del är en följd af edra omsorger; och jag tackar Er ännu mer derföre att Ni vela lånat ert namn åt ett arbete, som annars icke kunnat lyckas. Det var en verklig uppoffring. Er ryktbarhet är gjord, det är sant; en misslyckad framgång kunde likväl skada den, och Ni har varit så god och velat blottställa Er dertill för min skull.

P. S. Jag har borttagit två långa kupletter i Tolfte scenen af Tredje Acten».

Ehuru detta bref är odateradt och pjesens namn ingenstädes nämnes, kan intet tvifvel råda därom att det är fråga om »Siri Brahe». I ingen annan af konungens pjeser finnes någon 3:dje

akt med 12 scener och af bref från Leopold vet man att han hos konungen framställt mamsell Löfs önskan om förkortning af tolfte scenen.

På detta konungens bref svarade Leopold med följande:

Eder Majestäts befallningar äro efterföljde. De Broun har fått under mitt namn de anmärkningar Eders M:st med så mycken kännedom af scenen författat. Det är jag som bör underdånigst tacka Eders Majestät för den äran at vara nytjad härvid. Eder Majestäts Autorskap är en Scola för mig. Det är mindre Actörerne än Auctorerne som Eders Majestät genom sina skrifter undervisar. Faran för mitt namn anser jag som et nådigt skämt af et Snille wida öfver möjligheten at kunna misslyckas. Om någon fara för mig kan vara härvid, är det at efter en sådan Piece som denna gifva en egen. I sanning efter en seger, mera lysande, mera afundsvärd än någon svensk författare hittills njutit den, säger mig känslan af blygsamhet lika som den af rättvisa, at det icke mera är jag, som bör emottaga af almenheten äran för et arbete, som hedrar icke blott ett Snille bland Konungar, utan konungen ibland Snillen. Jag träder ner ur den ovanda glans, som omgifvit mig — men, jag tillstår det — icke utan önskan at deraf behålla et svagt återsken. Eders Majestäts nåd förunne mig det. Och då jag, tillika med mitt eget offer af känslofull beundran — underdånigst återställer Eders Majestät äran af en Autor, hvars person jag förestält, bönfaller jag — för at ej på en gång förlora alt — at i almenheten få behålla åtminstone den af Dess *Handskrifvare*. Den nåden at upvagta omkring Eders Majestäts person gör detta till et ämne för min ärelystnad. Lika som den lyckan at oftare låna min hand åt en så berömd Författare lofvar mig en undervisning, hvilken en dag torde höja min medelmåtta ända till at begära höras på samma scen, där hon hittills blott tjenat at — för ett ögonblick — skymma et *stort namn*.

allerunderdånigst

Leopoldt.

Thorsd. kl. 10.

* * *

Samma dag, Thorsdagen d. 13 Mars, då *Siri Brahe* uppfördes för andra gången, skref han äfven bl. annat följande i en »Thorsdag kl. $^{3}/_{4}$ 1» daterad biljett: »— — — Jag vet att sådana mått äro tagne, som lofva Eders Majestät at med nöje se andra representationen af Dess Piece» [oaktadt mamsell Löfs sjukdom]. — — — Eder Majestäts

nådiga påminnelse angående Fröken Annas sidsta ord har blifvit iagttagen. De Broen stolt af det beröm, hvars höga ursprung han väl känner, bereder sig, som jag tror, att i afton förtjena det. — — —» [Liksom föregående i original i Gustav. Saml. Quart. XXIX. Ups. Univ. Bibl.].

Pjesen gafs ej blott denna afton utan sedermera upprepade gånger under allmänhetens bifall.

De bägge författarnes samarbete fortsattes, som bekant är. Knappt var *Siri Brahe* uppförd, förr än konungen underställde Leopold en ny pjes med dessa ord: »Här skickar jag Er åter en Komedie, som jag ber Er skrifva ren. Gud gifve Ni kunde ta rätt på mina kråkfötter. Det är bara en akt, och af en helt annan art än den förra; jag ber Er vara dess fadder och gifva henne namn. Jag skulle vilja kalla henne *Le qui pro quo*, men jag vet icke något motsvarande ord på svenska. God afton». [Odat. N:o 2 i G. III:s skrifter].

Härpå svarar Leopold:

Med underdånigste erkänsla för et nyt nöje, återställer jag Eders Majestät härmedelst detta nya Skådespel, hvarmed Eders Majest. värdigats ära och rigta vårt språk. Jag har funnit det äfven så qvickt som fort skrifvit och värdigt Författaren af Siri Brahe och Johan Gyllenstjerna. Eders Majestät lyckas lika i alla slag. Men man skall denna gången, som jag tror, icke misstänka Eders Majestät. Man skall icke gissa til at en Kung skämtar med denna kännedom af det lägre samhällets dårskaper, och at Eders Majestät har lika stor talang at komma ett helt folk at skratta som at darra. Jag tackar Eders Majestät äfven underdånigst för at blifva brukad i dessa ämnen. Denna tacksägelse är uppristig. Min renskrifning skall giöra mig odödligare i Historien än mina egna ofullkomliga försök. Man skall tillägga, när man berättar för efterwerlden framgången af Eders Majestäts arbeten: Konungen brukade dervid till renskrifning en vid namn Leopoldt, känd på den tiden, igenom några små flygtiga verser, som nu äro förgångna. Den mannen har för öfrigt icke lämnat efter sig något annat minne, än sin tillgifvenhet för den Konung, han beundrade, han älskade, och af hvars godhet han drog sitt bestånd. Här som förra gången har jag tagit mig frihet at tekna på några ställen tillstymmelser till vissa ganska obetydliga påminnelser i språket, hvarom Eders Majestät torde visa mig den nåden at munteligen höra mig. Den titul Eders Majestät nämner, har ingen Svenska. Dessa orden *(Qui pro Quo)* utgöra et talesätt kändt, som jag tror, i alla språk. Det måste omskrifvas för at försvenskas. När jag får den nåden att upvagta Eders Majestät i detta ämne, skall jag yttra mina un-

derdåniga tankar angående pjesens namn. Om Ers Majestät gillar någon af dem är det lätt nedskrifvit.

Stockh. Slott d. 28 Mars 1788 kl. $^{1}/_{2}$ 5 eft. m.

allerunderdånigst
C. J. Leopoldt.

[Gustav. Saml. Quart. XXIX. Ups. Univ. Bibl.].

* * *

Leopolds i brefven af d. 13 och 28 Mars uttryckta önskan om att ej blott vara utan äfven kallas konungens handsekreterare uppfyldes genom konungens bref af d. 6 April, hvari han skrifver »— — — Se här en biljett [Fullmagten att vara Handsekreterare] ifrån mig i en annan stil: efter Ni gjort tjenst som min Sekreter, så är det billigt att Ni också har titeln». [№ 4 i Gustaf III:s skrifter].

Med denna titel lät skalden sig nöja och afstod åt konungen hela äran af författareskapet till den berömda dramen, en ära, hvarpå konungen tydligen satte ett högt pris, som man kan se däraf att han vid det bekanta deltagandet i Leopolds triumf vid »Odens» tredje representation började sitt lyckönskningsbref med orden: 'L'auteur de Siri Brahe fait bien ses complimens à celui d'Oden — — — —».

Min Hederlige Vän och Bror.

Om jag intet ofta skrifver, kommer det deraf at jag begynner finna få saker värda at skrifvas. Det som sker vet min Bror åtminstone så väl som vi, efter vi veta nästan intet. Mitt poëme[1]) hörde jag at Kongl. Sekret. Lindblom skickat. Jag höll det ej värdt at läsas af en vitter Biskop.

Härjemte sänder jag min Discont-sedel, jemte Brors Caution. Det är ej i mening at denna gången betala, men Rev. Secr. Ugglas[2]) har lofvat mig omsättning, då Bror har den godheten at ännu på ett halft år förnya Cautionen. Var säker at Bror ingenting risquerar antingen jag lefver eller dör. Jag mår annars bättre än på många år. Förändrar summan till jemt 100:de dal. emedan Ugglas sade mig det vara bättre. Jag förmodar at M. Bror icke denna gången mera än den förra nekar mig dess biträde. Det faller sig, i anseende till min nog dryga Brunscur[3]), litet svårt at umbära dessa penningar detta halfår: men nästa bättre. Var viss at ingen accuratesse hos mig skall brista. Man väntar Bror opp, hör jag. Välkommen. Då mera. Innelyckt min sedel. För alt i verlden låt mig ej räkna falskt på min Brors namn. Detta namn är i alla öden, som det har varit, min borg den jag mig vid håller; at tala ur financetheologien. När jag får se min Bror, kan jag säga saker, som ej böra anförtros pennan. Min vördnad till Hennes Nåd. Tänk at man af mitt Poeme sålde innom 2 dar tre uplagor. — Omfamna eller pussa i pannan sin Famille, för

1) Öfver Segren vid Hogland den 17 Julii 1788 Sth. 1788. 4:o.

2) *Samuel af Ugglas*, Rev. Secr. 1783, sedan Öfverståthållare, En af Rikets Herrar m. m. f. 1750 † 1812.

3) Af ett bref från Leopold till Rosenstein, d. 14 Juni 1788 och till Gustaf III d. 20 Juli, bägge dat. Söderköping, framgår att Leopold denna sommar drack brunn därstädes.

min räkning. Likväl den undantagen, som jag förut haft äran hälsa. Gud välsigne Min Bror. — Bästa Bror skicka detta papper med omgående till min käraste Brors

ödmjukaste tjenare
och redlige Vän
Leopoldt.

d. 22 Aug.
1788.

* * *

Min käraste Bror och Vän. Ditt bref, ett nytt bevis på din vänskap för mig har upfylt mig med andra känslor än fåfängan öfver Ditt loford[1]). Tro mig at så ofta mig händer något, som rättvisar din omsorg för mig, är jag glad däröfver likaså mycket för denna orsaks skull, som för min egen. Jag hade utom dig ej varit, ej kunnat vara det jag är. Mitt hjerta finner en obeskriflig vällust at påminna sig detta, och at bära dig denna erkänsla. Om du tycker at den heder mig skett är något annat än ett ljud, en skugga, om du finner der någon art af verklighet, så njut i den, i din väns ära, frugten af dina välgerningar.

Jag har skyndat mig at sända Konungen Hr. Handelsman Jerners tal[2]). Det har gjordt verkan äfven på mig, fast blott Läsare. Jag har underrättat Hans Maj:st at det är Min Vän Biskop-

1) Jmfr. Lindbloms bref af den 26 April 1790. [Handl. ur v. Brinkmanska Archivet].

2) »Ers Maj:st finner jemte detta bref ett tal af en handlande i Linköping i anledning af Säkerhetsakten. Jag har varit rörd at läsa det. Alt är godt, när det gör effect, skrifver min vän Biskopen, som skickar mig det, och jag är viss att Ers Maj:st med hela sin Ciceronianska själ ej skall läsa det utan känsla. Mannens namn är Jern, riksdagsm. 1789. Mig tyckes att detta offer är väl värdigt en Landets fader, och mitt hjerta lyckönskar dertill en Prins, som det tillber, en Herre, som det ville se på höjden af all dödelighetens ära, dyrkad af hela menniskoslägtet. En bonde, närvarande vid samma tillfälle, trädde fram efter talet, och deponerade i samlingens åsyn 600 Dal. Rmt, hvarför han sade sig vilja köpa exemplar at utdela bland sina medbröder. Jag tror at denna nyhet bör vara Ers Maj:st angenäm och jag skyndar mig at den meddela». [d. 1 Maj 1790, Gustav. Saml. Quart. XXIX].

pen, som skickat mig det: jag har dervid nyttjat till en stor del Dina egna ord, och har ej glömt anecdoten om bonden, som deponerade de 600 dl k:pmt till exemplar. Det lärer ej fela at behaga Monarken, och at röra hans hjerta. Om eller när H:s M:st värdigas yttra sig något deröfver, skall jag ej försumma at meddela Dig sådant.

Oden [1]) blef ej uppförd på utsatt dag, och de svårigheter, som yppade sig vid inläsningen af denna piece, gjorde det nästan omöjligt at ge Dig tillkänna dagen af dess första representation. Den blef uppförd temmeligen väl, och gjorde temmeligen effect. Jag förundrade mig at finna allmenheten mera bevågen än jag väntat. Äfven ställen af blott poetiskt värde applauderades. Man klappade i tre omgångar vid dessa rader:

Naturen kastar då (af hvad Försyn bestämt?)
I alla Länder frön till dessa stora själar,
Som väga opp hvaran at hålla verlden jemt.

Sekret. Sjöberg [2]) som satt i min Loge, vände sig i anledning deraf till mig, som hade gömt mig bakom honom, och sade: *Du skall se at vi ändå få en theater.* — Piecen är tryckt. Jag har ej skyndat dermed efter jag förmodar at Fru Fougt [3]) ej lärer ha försummat at för debiten skull, förse Landsorterna dermed. Men jag har tvenne exemplar liggande för din och Fru Biskopinnans räkning, som jag har räknat på den hedern at personligen få öfverlemna. Jag ärnar neml. at försöka Medevi, om Gud och Acrel behaga. Men innan dess passerar jag några dagar, om det tillåtes mig hos Biskoppen i Linköping, eller hos Pastorn i Vreta. Kanske önskade jag också (om jag torde yppa det) at för eller efter brunnscuren få dricka några bouteiller Sppavatten i det *Gröna Vreta, kärt för mitt minne,* at tala i Homers styl. Du mins at jag

1) Jmfr. Bil. B.

2) En af d. 18 i Svenska Akad. skalden *Nils Lorents S.* f. 1754 † 1822.

3) *Elsa Fougt,* enka efter innehafvaren af Kongl. Tryckeriet Henrik F., öfvertog efter dennes död 1782 tryckeriet.

haft condition i soknen[1]), om du annars mins det goda du gör menniskor, och hvari jag hoppas at Prælaten icke efterger Lekmannen.

Aftonen för tredje representationen af min Tragedie, blef mig ifrån Konungen tillstäld en ask, hvari låg en Lager krans, en rätt vacker Brillant Ring, och ett bref fullt af nåd. Se här några ställen ur detta bref, som jag skall hafva det nöjet at visa i Original, när jag en gång blir din gäst, som du har den godheten at önska[2]).

»L'auteur de Siri Brahe en faisan bien ses complimens a celui d'Oden, le prie de vouloir bien Lui procurer un billet de Parterre pour demain, en Lui offrant ces feuilles de Lauriers *cueillis il y a 6 ans sur le tombeau du plus grand Poëte du tems d' Auguste.* Il se sont un peu fannés entre ses mains, mais ils reprendront une nouvelle fraicheur, lorsqu'ils seront placés sur la tête du poète, qui a fait parler Pompée aussi noblement qu'il n'a jamais parlé. Il espere au reste, de joindre ses applaudissemens á ceux du Publique demain, etc. — Ie n'ai pas osé indiquer des retrachemens á quelques scenes parce qu'il ne faut pas toucher d'une main profane a l'ouvrage d' 'Appolon même, mais si j'avois á proposer etc. — Ie sens toute la hardiesse qu'un mediocre dramaturgue, tel que moi, prend d'oser indiquer á un vrai Poëte, et á un tragedien, des retranchemens, et cela au plus bel ouvrage qui a encore été faite dans nôtre langue, mais l'auteur d'Oden excusera l'effet, par l'interet sincere que je prens aux succes de la *piece et de son Auteur;* c'est aussi cet interet seul qui m'a fait hazarder ces lignes ce 22 Mars».

1) På Stjernorp.

2) I bref till konungen af d. 1 Maj 1790 skrifver Leopold: » — — — I Tyska avisan står en berättelse om Ers Maj:st nåd emot Auctorn af Oden. Den talar om ringen och något om Ers Maj:ts altför smickrande uttryck i anledning af denna piece, men talar till min harm ej om kransen, och till min glädje ej om den nåd Ers Maj:t gjorde mig at skrifteligen skicka mig alt detta. Jag bäfvade för misstankar af antingen fåfänga eller indiscretion. [Gustav. Saml. Quart. XXIX].

Tillstå min Bror at ett sådant bref vore tillräckligt gifva en liten högfärd åt den blygsammaste, tillstå at när man 1778 sönderslet mig i Stockholms posten för Oden öfver Kronprinsen, inbillade man sig aldrig at Konungen, Dess Fader, en dag skulle gifva mig en så lysande reparation. Tillstå isynnerhet at aldrig en Monark skrifvit med mera behag, mera humanité, mera sann talang; och at man ej bör förundra sig om splitets ormar stelna och bli vanmägtige vid denne store Kjusarens röst. Är det kronan eller pennan, som ger mesta värdet åt detta document; ty jag tror at det förtjenar ett sådant namn? —

Hans M:st har derjemte behagat gifva mig survivance på en plats vid Nummer lotteri Direction, som räntar 6000 d. k:mt. Detta vore ej en nåd för mig, utom den assignation af lika summa at årligen den 1 Julii utbekomma af Hr. Baron Ruut[1]), eller hans efterträdare, intills sysslans ledighet, hvarmed denna survivance fullmagt beledsagades. Dertill har Konungen behagat föröka min pension i Akademien, ifrån 100 till 150 Rdr. Mina inkomster utgöra således nära 1000 Rdr. och om jag ger en piece årligen kunna de med visshet räknas till 1300, ty Oden gaf blott i första Autorsrecetten nära 200 Rdr., och man har tre recetter af hvarje Piece. Hans Majestät har lofvat dessutom at framdeles bättre sörja för min utkomst.

Det ser således ut, min Bror, som något borde kunna företagas i afseende på min framtid, oagtadt, hvad Kellmanska[2]) successionen angår, ryktet deri ljugit efter vanligheten. Jag fortfar i min böjelse för den Person, du vet[3]). Mina inkomster förenta med

1) *Eric R.* f. 1746 † 1820, slutl. Grefve, En af Rikets Herrar m. m., var 1790 t. f. President i Stats-Contoret, Ordf. i Directionen öfver Allm. Magasins-Inrättningen m. m.

2) Hvilken plats härmed åsyftas, har ej kunnat utrönas. *Axel K.* var 1790 Öfver-Directeur i Gen. Landt-Tulls-Contoret; *Dav. W. K.* Copist i Landt-Tulls-Cansliet; *Birger K.* Assessor och Fiskal i Colleg. Medicum.

3) *Sara Petronella Fehman*, kammarfru hos Drottning Sophia Magdalena, dotter af danske justitierådet *Peder Pedersen F.* och dess maka *Brigitta Johanna Goës*, blef 1790 Leopolds maka. Hon dog d. 3 Maj 1829.

hennes, fast än ringare, kunna dock kanske utgöra ett litet bo. Min tanke är således at till hösten göra alfvare deraf. — Se här mitt förslag, som jag tror at Du skall finna ej obetänkt. Jag betalar till nästkommande Juli månad all min skuld. Kanske kan jag till hösten hafva en liten summa af 3 à 400 Rdr. besparda af recetten, qvartalen etc. etc. Men dermed kommer jag ej långt. Mitt Privilegium har jag ej kunnat föra till mognad: men Konungen har lofvat at på annat sätt hjelpa den saken, när fred blir. Till min inrättning nödgas jag således låna penningar, synnerligast som jag innan, likaså litet som efter giftermålet vill tillgripa min fästmös lilla capital af circa 4000 Rdr. Men när jag hinner utverka af Konungen rättighet at vid min död disponera 150 Rdr. af mina pensioner, betalar jag (om alt annat skulle slå felt, hvilket det ej kan göra) med hennes penningar, mot 9 procents lefnads ränta af den förlorade summan: en ränta som hon då äger i den fortfarande pensionen. Min tanke är således at låna på den nya Disconten 1200 Rdr. hvilka tillagde till de 3 à 400 jag till hösten kan ha besparade, utgöra det nödvändigaste för ett etablissement. Som jag efter giftermålet har min hustrus penningar i händerna, dem vi nu till hösten indraga från Danmark, kan jag beqvämligen dermed besörja omsättningarna till dess antingen jag på en gång, eller efter handen kan göra mig skuldfri. Vi hafva kommit öfverens at i första årets depenser på alt möjeligt sätt inskränka oss, och kunna äfven göra det, såsom ensamma två personer: ty stat ämna vi ej föra i vårt förståndiga hushåll. Vi hafva derigenom sett möjligheten at betala hälften på vår skuld, redan första året, af våra säkra inkomster, ty min fästmö säger, at man kan hålla ett beskedligt hushåll äfven här i Stockholm med 2 tusen plåtar eller något deröfver. Jag hoppas at lyckan och händelsen dess förinnan skall betala den andra hälften. Jag har redan en Tragedie färdig på prosa ifrån första till sista scenen (Nb hon skall rimas) hvaröfver blygsamheten nekar mig at uprepa Konungens och de öfrige Herrarnas omdömen, samt en annan på vers färdig ända till fjerde akten. En d:o hvaraf jag har 2 akter

skrefne. Den första heter Chelonide[1]), den andra Semiramis, den tredje Grachus. Du ser at deraf kan blifva en om året. Dervid bör dock märkas at jag delar min Poësie i tvenne slag, liksom du vet at de gamla philosopherna delte sina undervisningar. Jag skiljer den neml. i min pensions-poësie, och den poësien, hvari jag lägger mitt namn. Oden är en blandning af begge slagen. Semiramis och Grachus blifva ensamt pensions-piecer. Men af Chelonide, och *Virginia*[2]), (hvaraf jag blott har ämnet i hufvudet) ämnar jag göra alt, hvad mig möjligt är. Till dessa begge Tragedier inskränker jag hela min vittra bana, och ämnar derpå använda alla min utslitna sång-mös återstående krafter, när jag dertill lägger et philosophiskt poëme, som jag sedan länge beslutat angripa, och några smärre piecer, hvilka tid efter annan torde undfalla mig. Du ser således at jag äfven tar arrangementer för mitt minne. — Hvad lånet beträffar, ärnar jag addressera mig till 2:ne mina, och en min salig fars goda Vän, H. Biskoppen i Linköping, Herr Cancelli Råd Rosenstein, och Herr Bruks Patron Ebberstein, som jag tror ej lärer neka sin väns son, at stå in för 3:de delen af summan. Hvad min Bror beträffar, ber jag Dig om denna sidsta godhet, såsom en krona på det öfriga. Som jag känner eller inser dina egna omständigheter, skola vi när vi råkas taga i anseende till din 3:die del, serskildta mått, oss emellan. — Men jag ber om ditt namn till hösten, eller rättare i höst. Jag betalar innom halfva året 1000:de plåtar och lika så mycket i

1) I bref till konungen af d. 1 Maj 1790 skrifver Leopold: »— — — Jag har lofvat Ers Maj:st en piece årligen så länge mina krafter det tillåta, hvilka jag hoppas i sommar skola öka sig. Jag tänker at nästa år passa bättre på dagen än denna första gången. Men det blir nästa gång ej Chelonide: detta ämne, det bästa jag funnit, kanske det bästa jag känner, behöfver tid till mognad och jag vill ej förhasta det». Af dessa tre tragedier är ingen, så vidt kändt är, tryckt. Ännu 1796 i ett bref af d. 21 April skrifver Lindblom till Leopold »— — — När helsan återkommer, hvilket jag önskar och önskar med hopp, så få vi åter något vackert af dig. Skall då Chelonide dö i moderlifvet? Skall icke Wirginia en gång få framträda i sin fulla skönhet? Skall Odin för alltid ensam vara det yppersta stycke i Svenska vitterheten. Bort thet! — —» [otryckt bref i Brinkmanska Archivet å Trolle-Ljungby].

2) Uppfördes först den 4 Juni 1803.

höst ett år till. Förr dör jag ej heller, skulle jag då aflida, betalar endast ringen Konungen gaf mig nästan hela den återstående hälften, fast såldes han också lågt. Innan den tiden, skall jag också hafva förtjent af Konungen den nåden at få disponera en liten pension efter min död åt min hustru, och då betalas resten af hennes capital. Se der hela min plan, Jag ber att Du ville med nästa eller möjligaste första yttra dig som min Vän och far, öfver alt detta mig synes at jag i alt detta tänker temmeligen förståndigt, och at jag icke bygger slott i luften. — Nu hinner jag ej skrifva mer. Lägg mig för Fru Biskoppinnans fötter, hälsa dina Barn mycket kärligen ifrån deras goda Vän, och emottag min försäkran om den grundade respect och den eviga erkänsla, hvarmed jag lefver och dör.

Min käraste Brors

ödmjukaste tjenare

Leopold.

Stockh. d. 7 May
1790.

* * *

Bilaga B.

»Oden», som ursprungligen var bestämd att uppföras den 21 Februari 1790, hvilket äfven framgår af den tryckta titeln: *Oden eller Asarnes Utvandring. Tragedie i Fem Acter. Antagen af Svenska Dramatiska Theatern at upföras den 21 Febr. 1790. Stockholm MDCCXC.*, gick dock ej öfver scenen förr än d. 16 Mars. Om utförandet skrifver Schering Rosenhane, som i bref af d. 24 Mars 1790 till sin syster egnar Oden en utförlig granskning »— — — La piece a été bien mal jouée. De Broen, qui representoit Oden, n'avoit pas oublié qu'il est le Domestique en Sigrid Brahe et le capitaine de Guet dans les Borgersmännen[1]). Ainsi il ne paroissait avec cette dignité qu'on doit observer en representant des Rois. Un nouveau acteur nommé Widerberg[2]) representa Pompée avec toute la noblesse que doit avoir celui qui foule les Rois à ses pieds» — — — Samma uppfattning af De Broens spel hyste äfven Leopold själf, som man kan finna af följande i Gustav. Saml. Quart. XXIX förvarade afskrift af ett »Bref från Författaren af Tragedien Asarnes utvandring till Hr. de Broen, som deruti spelar Odens rôle».

Min herre. För att första gången utföra en rôle både så lång och så svår som Odens, måste man göra min Herre den rättvisa att föga kunde fordras af publik eller författare öfver hvad som presterades. Jag tackar och har skäl. Näst den anmärkningen at den sidsta reciten måste sägas med den aldra största skyndsamhet och med hela häftigheten af en svallande känsla, har jag ingen annan at göra vid min Herres spel,

1) Borgersmännerne och Julklappen, Comedie i tvänne acter, af C. G von Holthusen. Upförd på Kongl. Svenska Dramatiska Theatern första gången den 20 December 1788. Stockholm 1789.

2) *Andreas W.* f. 1766 † 1810 debuterade som Pompée i »Oden» d. 16 Mars 1790. Jmfr. Dahlgren. Anteckn. s. 446

än at där kunde saknas till äfventyrs den värdighet man hos Oden väntade sig. — Oden var ej en from man. Han talte ej blödigt och ömt. Värdigheten är ej derföre arghet. Den är med ett ord sagt — värdighet och den själ, som ej känner betydelsen af detta ord, kan ej lära det. Herr de Broen gjorde ej scenen i fjerde Acten som på Repetitionen. Däri var ej då den blödiga fromhet, den oskyldiga lidande, som sattes i spelet i förgårs. — En viss allt för familier ton vill på alla ställen infinna sig i Herr de Broens declamation. Tro ej att detta är godt därföre at det är naturligt. — Det är detta *Låga Naturliga*, som är högst förkasteligt. — Aldrig ett ord bör sägas utan sin *uphöjning*. — Man bör i alt igenkänna konungen, skaparen af ett folk, icke — Stolpe, icke svärdfäjaren i Borgersmännen, icke ens Herr de Broen sjelf. — Tro mig, ändra detta stora fel i den Dramatiska konsten. — Sök ej så mycket detta *pastorligt naturliga*. Det gifs ett sätt att tala mer uphögt än ifrån predikstolen ehuru högt den vanligen står. — Hör konungen tala. Det är schola. Imitera hans declamation. Se hans åtbörder, sätt dem i sitt spel och Herr de Broen skall tillägga till förtjensten af mycken värma, af en rätt god organ, af rätt mycken fattelighet, äfven den at uplyfta genom ädelheten och styrkan af *sitt sätt at säga*. Var öfvertygad at denna egenskap är den första hos den Tragiske Acteuren, och detta nöje det största hos åhöraren. — — — —

hastigast
Ödmjuke tjenare
Leopoldt.

* * *

»Oden», som uppfördes 13 gånger 16 Mars 1790 — 14 Febr. 1792, underkastades under tiden en liten omarbetning. Enligt en rapport af ordningsmannen vid Dramatiska Theatern N. B. Sparrschöld [Gustav. Saml. Folio. XXVIII.] för den 20 April 1790 »uppfördes Oden efter författarens förkortning — — —. Spectaclet hade tämligen mycket folk». Härom skrifver Leopold själf i sitt bref af d. 1 Maj 1790 till konungen: »— — Jag har förkortat min Tragoedie på öfver 600 verser. Den har varit en gång uppförd, sedan Ers Maj:ts afresa. Man har ej tyckt om förkortningen: (det är ej Auktorn, som berättar detta). Man vet ej hvad man vill. Man håller ej af at det är långt och håller ej häller af at det blir kortare — — — —».

Ehuru »Oden» ej uppfördes förr än 1790, var den tidigt nog påbörjad. Det har uppgifvits att den författades »under åren 1789--90», men att den var under arbete redan 1788 framgår af ett bref från Leopold till konungen af den 29 Sept. 1788 [Gustav. Saml. Quart. XXIX] hvari han säger sig ha »lämnat Oden så länge för en större konungs tjenst. Jag arbetar alla dagar i E. M.-s Bibliotek».

I Upsala Univ. Bibliotek finnes i Nordinska Saml. [Quart. № 1149] ett exemplar af »Oden», som enligt C. G. Nordins anteckning är »original af de tre första akterna, dem Auctor utskref åt konungen 1788. Uti det 1790 tr. ex. äro åtsk. ändringar som vid jämförelse upptäckas. C. G. Nordin».

Stockholm den 10 December 1792.

Tusende tacksägelser för Ditt bref eller för alt det förbindliga det innehöll.

Brodren Gabriel, som nu reser ner, ger mig tillfälle at få skicka med honom de begärde 12 Exempl. af min Afhandl. om imitationen[1]), hvaraf ännu slutet felas. Ditt bifall har varit min största och enda verkliga belöning. Men du gör mig tusende gånger för mycken ära. Likväl strider jag ej deremot. Blott skall jag då göra ett par eller tre correctioner dervid, hvilka jag tillika med det sidsta bladet skall skicka så fort det utkommer. —

Huru går det med Doctors Hatten? Kan den fela Dig, så göres dermed, som skriften säger, *icke glädjena myckna*. Kanske blir det ej du som dervid eller deraf skadas mest. — Widéns[2]) sak har gjordt mig Chagrin, för Landsmannaskapets skull, ty mannen har på ett onyttigt och dumt sätt Exponerat sig. — Man vet ej hvad utgång det tar, man börjar nu att icke mera tala derom.

Tingstadius[3]) har fått ett pris af Svenska akademien för sin Psaltar. — Af de vanliga prisen gifves för i år blott *Skaldekonsten*, men det gifves dubbelt. Tvenne Phoenomener i Poesien hafva här uppstått, som begge tillvunnit sig upmerksamhet. Den första är en Vice Notarius Blom[4]) i Policen, som tillryckt sig af

1) I bref af d. 21 Nov. 1792 anhöll Lindblom om 12 ex. af Leopolds i Extra Posten [n:o 28. 29. 40. 41] införda afhandling »Om Imitationen» för att utdelas till premium i Linköpings skola.

2) Kh. i Westerlösa pastorat af Linköpings stift mag. *Johan W.* blef med anledning af ett anonymt insändt bref till hertigen-regenten 1792 dömd till döden. Benådad med lifstids landflykt, återkallades han 1796 och dog 1813 som Kh. i Örebro.

3) Professoren, sed. Biskopen i Strängnäs, En af de 18., *Johan Adam T.* erhöll 1792 Lundbladska priset för öfversättning af Psaltaren.

4) *Isak Reinhold B.* f. 1762 † 1826 Justitieråd. En af de 18. Det belönade poëmet var »Skaldebref till dem, som söka ett odödligt namn». Jmfr. Ljunggren. Sv. Akad. Hist. I. s. 165—66.

Akademien det stora priset af 2:ne Guld medailler, den andra är den förut i vältaligheten bekanta Hofjunkar Silfverstolpe[1]), som i år får en guldpenning för poësien. Begge hafva verkliga förtjenster.

Om dina böcker har jag redan fogat all möjlig anstalt. Anmäl detta, tillika med min vördsamma hälsning till Farbror. Jag sätter mig för Min Nådiga Cousines fötter och kysser hennes famille. Min compliment till Herr Mag. Lindblad[2]). Äfven ber jag om min hälsning till Bröderne Harlingsson[3]), Wimmermark[4]), Kernell[5]), Moberger[6]) etc.

Af nytt höres nu intet. Borgerskapet gifva i dag en fest åt Hertigen på Beursen; men han är ej der, emedan han är sjuk. — Baron Reuterholm berättas äfven må illa genom en olycka, som han haft i dessa dagar[7]). Den bestod deri, at en hyrkusk, som i halkan kom släpandes med sina hästar utför Kyrkbrinken, körde

1) *Axel Gabriel S.* f. 1762 † 1816. Riddarhussekreterare. En af de 18.

2) *Petrus L.* f. 1766 † 1802. Konsist. Aman. i Linköping 1792, Konsist. Not. 1799.

3) Den kände skriftställaren, lektorn och konsistorienotarien i Linköping *Samuel Gustaf H.* f. 1740 † 1810.

4) *Sven W.* f. 1746 † 1795. E. o. Phil. Adj. vid Ups.Univ. 1782, Math. Lector i Linköping 1788.

5) *Petrus K.* f 1763 † 1807. Eloq. et Pol. Docens vid Ups. Univ. 1791, Konsist. Not. i Linköp. 1792, Kh. i Hellestad 1799.

6) *Olavus M.* f. 1753 † 1801, Kons. Am. i Linköp. 1787, v. Not. 1790. Rector Sch. i Westervik 1791.

7) Om denna händelse skrifver Lars von Engeström i sina Anteckningar: »— — — Reuterholm kunde — icke vara stolt öfver sin härkomst på fädernet; men hans mor var en Gyllenstjerna, och slägtskapen med denna ätt blef hos honom anledning till en löjlig högfärd. Hans vagn var försedd med Gyllenstjernska vapnet — icke med Reuterholmska; och efter som den var ett arf, var vagnen gammal och urmodig. En dag då han var på väg till slottet, mötte han en åkare, som ej kunde hålla tillbaka sina hästar, och desse respekterade icke det Gyllenstjernska sköldemärket. Vagnsstången krossade dörrspegeln till Reuterholms vagn och gaf honom en stöt för bröstet, som ofelbarligen skulle ha dödat honom, om stången ej brutits af. Reuterholm köpte vagnsstången, låt till den göra ett silfverbeslag och förság den med en inskription. Efter detta äfventyr var han under en vecka ganska sjuk. Om denna sjukdom hade lagt honom i grafven, så skulle hertigen haft samma skäl till belåtenhet som en skolgosse, som blifvit fri från sin skolmästare». [Minnen och Anteckningar af Lars von Engeström Utg. af E. Tegnér B. I s. 211].

stången in igenom sidan af Barons vagn, som i samma ögonblick for tvers öfver gatan, hvarigenom hans bröst säges hafva blifvit skadadt, likväl ej farligen. Han har sjelf bedt om förskoning för den olycklige hyrkusken. — Mera en annan gång. Gud välsigne min Biskopp.

ödmst

Leopold.

* * *

Stockholm d. 6 Mars 1793.

Nådige Vän. Jag hade visserligen föresatt mig at denna gången upvakta Dig med ett bref så fullt af ursäkter, som min långa efterlåtenhet at besvara Ditt sidsta oumbärligen synes fordra, men sådan är min belägenhet i detta ögonblick at jag, vid Gud, intet kan mer än nedlägga för dina Apostoliska fötter offret af inneliggande försvar för vår nya Prof-Psalmbok emot en aldeles skamlös angripare[1]. Må det vara dig tacknämligit, ehuru sent det annars kommer för at göra någon effect. — Nå jag är nyfiken det bekänner jag, och du vet hvarom. Är du Doctor, eller är du blott värdig at vara det? — Recensionen[2] skall efter befallning dröja; och skall ske med all både rättvisa och varsamhet. — Huru mår Brodren Doktor Tingstadius? ty om detta kan man väl intet

1) Upsala Domkapitel, som vid 1779 års riksdag fått i uppdrag af presteståndet att utarbeta ett förslag till ny psalmbok, framlemnade vid Jubelfesten i Upsala sitt »Förslag till Kyrkosånger för Svenska Församlingen» hvilket bl. a. blef föremål för polemik i Extra-Posten. Det här omnämnda »Försvar» var den i N:o 54 för d. 6 Mars intagna artikeln: Till Författaren af den lilla Anmärkningen rörande den nya Prof-Psalmboken i Extra-Posten N:o 52», hvilken fortsattes i N:o 55. Ett svar härpå i N:o 66 fick gensvar i N:o 69, hvilket åter besvarades i N:o 87.

2) I bref af d. 11 Jan. 1793 nämner Lindblom att han uppsände »icke ett Fautors exemplar, som du med mycket skäl kunnat vänta, utan ett Recensions exemplar i Extra-Posten» af Benj. Koppes Läro-Bok i Christendomen, som öfversatt från tyskan af v. Rektor Wiebe i Norrköping där utgafs 1792 med företal af Lindblom. Boken utkom i ny uppl. Linköping 1799.

Af första uppl. eger Ups. Univ. Bibl. Lindbloms d. 12 April 1793 afsända dedicationsex. till Lidén, hvilken några dagar före sin död d. 23 April lät försegla det för att till Ups. Bibl. öfversändas.

tvifla. Och Wallqvist, bär han sidentyg på hjessan eller huru? Huru har annars jubilæum aflupit? — Få vi då als intet se dig här i Stockholm. Sätt mig för din vördnadsvärda Frus fötter. Gud låte Dig ej vara ond på mig för min långa senfärdighet. Ännu har jag ej slutat afhandlingen om imitationen;[1]) men dina anmärkningar hafva alt det sanna vettets rigtighet. Mycken tjenst gjorde Du mig äfven om Du utmerkte de ställen du ville hafva mera utlagde. Farväl min älskade Far, Bror och Vän. I detta ögonblick, i alla ögonblick har jag din bild för mina ögon och mitt hjerta. Tro at jag gör dina förtjenster rättvisa icke blott med vänskapens varma, utan med all förnuftets köld. En tid skall man göra det allmännare. Bär fram min hustrus respect till sin älskvärda Cusine och vän, och tag emot hennes vänskapsfulla hälsningar till Dig sjelf. Gud välsigne Dig. Älska beständigt din sjukliga vän och

ödmjukaste tjenare

Leopold.

* * *

Min Nådiga Bror. Jag har varit tre eller fyra dagar så sjuk af mina vanliga vårkrämpor at jag ingen ting kunnat företaga, icke ens at skrifva bref. Ett af de behagliga ämnen, som derunder gifvit mig någon tröst och lindring, har varit det bref hvarmed Min Bror behagat ihågkomma sin gamle Vän och lärjunge. Men det min Bror omtalar, såsom skrifvit från Upsala[2]), det har aldrig kommit i mina händer, ehuru efterlängtadt det varit, och oagtadt alla de efterfrågningar jag gjordt derefter på Posthuset.

1) I ett bref af d. 7 Jan. 1793 tackar Lindblom för erhållna exemplar af nämnda afhandling, samt tillägger: »Men jag behöfver mera. Jag behöfde samma mästares hand, från hvilken detta sköna stycke har flutit, satte det i en slags didaktiskt systeme, gjorde afdelningar, stundom inströdde några exempel, toge bort kanske hvad som vore partikuliert rörande Thorild o. s. v. Härtill behöfdes ett interfolieradt exemplar, der titlarne öfver de marquerade afdelningarne insattes. Gossarne behöfva se *endels* (säger Paulus) de kunna ej omfatta det hela. Jag dömer af mig sjelf hvad lättnad det gör mig, då jag läser Brors skrift mot Thorild att fästa mig vid Capitlen. Penes te judicium sit. — — — [otryckt bref i Brinkm. arkiv. på Trolle-Ljungby].

2) Lindblom deltog i Jubelfesten i Upsala d. 8—10 Mars.

Då detta bref var mig, under de dagarna, så intressante at erhålla, dömde jag af dess uteblifvande at min Bror funnit något skäl till missnöje emot mig[1]. Och som Bror vet at man altid faller åt den sidan man lutar, så har det händt at några rader i min Brors sidsta nästan öfvertygat mig derom. Sådant har kunnat förminska, ej förderfva det nöje hvarmed jag emottagit denna senare skrifvelse. Och jag hoppas, at när vi fått rätt förstå hvarandra alt skall åter bli som det förut var, hvilket begynner at blifva det bästa som kan timma, så väl i de enskildte som i de allmänna sakerna.

På min Brors uttryckliga begäran upsköt jag recensionen till efter Jubelfästen. Ja. Men det är ännu flere veckor sedan den slöts? Visserligen, men se här händelsen dervid, antingen Bror nu anser den med missnöje eller välbehag.

Då det kommer an på en sådan vän som Bror, tycker jag altid, at jag ej kan göra för väl. Jag fruktade at en recension af min till kyrkosaker ovanda penna möjligtvis torde röja mindre bekantskap med dessa ämnen och mindre mognad i omdömen deröfver än sakens värde och alfvar visserligen fordrar. Jag känner illa våra catecheser, äldre och nyare, likasom församlingens behof i den vägen. Ur dessa skäl dem Bror lär finna åtminstone blyg-

---

1) Som svar härpå skrifver Lindblom i bref af d. 29 April 1798 [delvis tryckt i Handl. ur Br. Ark. 2. s. 404—5 men dateradt 1795, ehuru det genom den deri meddelade nyheten om Lidéns nyss inträffade död själf anger sig vara från 1793]: »Hwi dömer du så om din Tjänare? Eller huru kan jag så skrifva att du kunde komma på den tanka att jag funnit skäl till missnöje. Bort thet! Numquam in gratiam redibimus, ty vi kunna aldrig komma i de termer med hvarandra. Att jag intet skref från Upsala är mig obegripligt, men då måtte jag tagit uppsåtit för verkställigheten, så fast hade jag föresatt mig det. Nu tar jag saken för gifven att jag är rentvättad hos dig och går more solito till våra ämnen: 1) Tackar jag dig i hela ortens namn för kyssen till Bilang, den har fröjdat oss och lifvat under den tyngd hvari andre avise-ämnen nedsänka Läsare. [Se härom Ljunggren Sv. Vitt. H. 2. ss. 291—292]. Ingen annan än du kan så skrifva. Hvi har du icke hälsa. Jag önskar dig den ja jag hoppas den med en blidare årstid. 2) Tackar jag dig för all din omsorg vid recension och anhåller att du ville sända mig den förut innan han införes. Ehuru bråttom jag har att få den i Tidn. önskade jag dock få se honom, för att stjäla in något yttrande, som fälldes öfver boken af jubelfolket, hvilket äfven kommer att intagas i handlingarne. Jag väntar utdrag deraf från Upsala — — —».

samma, beslöt jag at betjena mig till denna recension af en i alla afseenden bättre hand än min egen, och det val jag gjorde af vår gemensamma vän, Öfver-HofPred. Lehnberg[1]), som med nöje åtog sig at författa recensionen af detta arbete, hoppades jag ej blifva min Bror obehagligt. Han hade redan begynt dermed, då jag i anledning af Min Brors senare önskan sade honom at saken ej skyndade. Nu sedan några veckor har han varit illa sjuk. Derifrån det längre dröjsmålet. Ändteligen är han åter så vida återstäld (fast han ännu hvarken kan göra sin tjenst eller ens gå ut) at jag hoppas inom få dagar få pryda Extra-Posten med denna artikel. Ifäll min Bror deremot ingenting har at påminna, är denna sak oss emellan afgjord.

Lycka till Doctors Hatten. Gåfvan var ej stor; men nödig. Jag har åtminstone för min del derigenom sluppit ett missnöje. Jag slipper ett ännu större, om min Bror med nästa bref försäkrar mig om dess tillfredsställelse med hvad jag här ofvan före berättat.

Min hustru och jag bedja samfält om vår respect för hennes Nåd, och våra hälsningar till den öfriga familien. För min del uphör jag aldrig at vara med vördnad och tacksamhet, Min käraste Brors

ödmjukaste tjenare
Leopold.

Stockholm
d. 23 April 1793.

* * *

Stockholm d. 22 Maj 1793.

Far och Bror. Antingen du nu blir ond eller god se så här recensionen, sådan som Lehnberg[2]) ändteligen åstadkommit den.

---

1) *Magnus L.* f. 1758 + 1808 som Biskop i Linköpings st., var vid denna tid Kh. i Kungsholms förs. i Stockholm, Öfverhofpredikant samt En af de 18.

2) »Bref till Redacteurerne af Extra-Posten med anvisning på en god Lärobok i Christendomen» i Extra-P. N:o 112 för d. 21 Maj 1793. I bref af d. 8 Juni 1793 skrifver Lindblom härom: »Först tackar jag och tackar ånyo för all din åtgärd vid recension. Jag känner ock väl huru boken sedan blifvit efterfrågad. Jag kände min Man, då jag adresserade mig till dig ook hvad du gjort antingen sjelf eller genom andra förbinder mig lika». [Handl. ur Brinkm. Arkiv. 2].

För hans tour och hans sätt ansvarar jag aldeles intet: måtte du vara dermed till freds! Mig har verket synts vackert och berömligt, och här uppe tror jag at det skall väcka upmerksamhet på boken. Du förstår at det är recensionen, som jag kallar *verket*. Omöjligt var det mig at skicka recensionen dig till handa innan den trycktes. Tag mig ej det illa. Ett stort skäl var at jag för ögonblicket var angelägen om något åt *Extra-Posten*, hvartill jag ännu contribuerar men blott två gånger i månaden. Det andra skälet var tidens utdrägt: ty nu börjar folket resa ur staden, hvarefter alla recensioner göra ingen nytta i verlden. Men det tredje och största var författaren sjelf. Han vill ej vara känd, ens af dig: ty han tycker at hans recension är ej god nog emot boken. Detta är verkeligen hans sanna mening. Nu, huru skulle jag, efter at hafva så faseligen hojtat på honom, som jag gjorde de sidsta dagarne, huru skulle jag, (säger jag), ännu fjorton, eller åtminstone 10 dygn, upskutit tryckningen af recensionen, utan at gifva honom misstankar? Ännu verre hade det varit, om Du tillagt eller förändrat något. Finn då Nådige Bror, at jag nödgas göra som jag gjordt, och at Du, nöjd eller missnöjd, måste ursäkta mig. Låt mig emellertid veta ditt tycke, och säg mig det rent ut.

Hvad skulle Min Bror väl säga derom, ifall jag med min Gumma flyttade till Linköping under de återstående åren af Kungens omyndighet? 1:o Skulle der väl kunna fås en anständig våning till hösten? 2:o Är det väl sant, som man påstår, att man kan lefva der för vida ringare pris än i Stockholm? Haf den godheten at gifva mig en väns råd i detta ämne. Ty saken är den i korthet:[1]) Jag köper nu bort min hustrus styfrar i en gårdsdel, som jag vill at hon skall äga. Systern blir hennes bolagsman. Nu måste jag nödvändigt lefva för mina inkomster. De stiga ej öfver 900 Rdr. sedan contributionen afgått. Detta kan jag ej i Stockholm. Jag behöfver dessutom lugn och nöje. Verlden tröt-

1) Jmfr. Leopolds bref till Kh. Jonas Nordvall af d. 5 Mars 1793 om denna affär [tryckt i utdrag hos Ljunggren: Sv. Vitt. Häfder 2. s. 282].

tar mig. Hvad menar du om mitt förslag? ty på två eller tre år tror jag vist at jag skulle kunna få permission.

Nordin[2]) stackare, har varit illa framme. Hans svåger blef *imbecille* af förskräckelse öfver det, som timade honom vid Jubelfesten. Knapt behåller mannen nu mera ett barns förstånd. Hans mor dog af slag. Hans barn hafva sedan hans ankomst till Hernösand legat dödssjuka i en farlig messling. Han sjelf är sjuk och från alla sidor hotad. Så angenämt är lifvet. — Må Ditt, Bäste vän, vara så lyckligt som Du förtjenar, och som Dig till önskas af Din tacksamme.

trotjenare och Vän

Leopold.

* * *

Käraste Vän och Broder. Knapt gaf mig nånsin en sak större fägnad än de begge saker ditt bref innehåller. At du är nöjd med recensionen gläder mig otroligt. Just der före at du skulle bli det valde jag dertill 1:o en annan än mig sjelf; 2:o Lehnberg. Skall jag säga sanningen, har recensionen här uppe gjordt en aldeles förunderlig verkan. Icke allenast det bladet af Posten har blifvit nästan helt och hållet upköpt, utan äfven sjelfva boken; så at Holmberg ännu samma dag måste skrifva ner efter en ny försändning af ex. Hvem som jag hört tala derom berömmer ditt värdiga nit för Religionen och församlingen. Sjelfva de förnäma göra dig denna rättvisa och köpa med täflan din bok. Ty kort om godt det är du som gifvit oss den. Din fru och min, som sutto med i rätten öfver skrifarten eller rättare sagt öfver svenskan deraf, hafva skäl at vara nöjda med deras befattning.

Efter du således ej är missnöjd med recensionen, skall jag också göra dig närmare bekant med dess öden och börd. Den

---

2) *Carl Gustaf N.* f. 1749 † 1812 som Biskop i Hernösands st., var vid denna tid Lektor i Hernösand. I onåd hos Hertigen-regenten och Reuterholm förbjöds han att infinna sig på mötet, ehuru lagligen vald som deputerad. Om detta förbuds sorgliga följder för hans närmaste se hans af Ljunggren Sv. Vitt. H. 2. s. 290 not. 6 anförda bref till Rosenstein.

har två farar: ty Lehnberg hann ej skrifva mer än ingressen, som likväl utgör den längsta delen. Det öfriga eller den egentliga recensionen, den är af mig, och börjas straxt efter indelningen af bokens innehåll. Det var ej möjligt at prässa mera af honom på en gång. Han har gjordt Portiken. Sjelfva byggnaden har jag sammanplankat.

Nu till Linköpings Affairen. Alt hvad du säger derom har charmerat mig. Är det möjligt at man skall kunna lefva beskedligt för 5 à 600 Rdr. der nedre? och vore du verkeligen glad at ha mig der?[1] Jag skulle nästan intet önska något högre än dessa begge saker, för de tre års sällhet, som jag har eller kan få at använda på en sådan sejour: ty det är väl troligt, at Konungens uppstigande på thronen, ifall jag då ännu lefver, torde åter göra min närvarelse i Stockholm oundviklig. Emellertid har jag för tvenne ändamål önskat denna flyttning. Först för hvilan, hvilken jag till kropp och sinne behöfver; och för det andra, för at med mina inkomster kunna berga mig obekymrad; eller om möjligt vore, äfven bespara en styfver, hvilket jag här ingalunda kan göra, hvarest mitt hushåll och mina nödvändiga sommarresor förtära för mig omkring 1300 Rdr. årligen. Bristen af årligen 400 Rdr. har jag således varit nödsakad at genom ett trälsamt arbete nedsätta. Det ville jag slippa.

När du räknar på circa 1000 Rdr. för ditt hushåll, utom säden, äro då Caffe och Specerier deribland inberäknade?

Nådige Vän, både min hustru och jag tänka rätt alfvarsamt på denna sak, och värkeligen fröjda oss deråt. Men ännu har

---

1) Härpå svarade Lindblom i sitt bref af d. 8 Juni 1793: »Dernäst tänker jag uppsäga Brorskapen med dig och det af följande skäl 1:o 2:o 3:o 100:o att du frågar om jag vore *verkeligen* glad att ha dig här. Högädle Herr Expeditions-Secret. var god och gör Edra vänner rätt, och sätt dem icke i nödvändighet att brista i bevis, då de ej hafva andra documenter än hjertats tillgifvenhet att framlägga.

Hvad summan angår, så äro deri Specerier, Caffe och Socker inberäknade. Det förstås att man kan depensera, om man vill, mycket mera; men jag talar om hvad man anständigt kan komma ut med och som förslår till egna beqvämligheter» — — — [otryckt del af detta bref].

jag ej kunnat angripa verket *ansökningsvägen*, som jag väl ej tror kunna misslyckas, men dock är en formalitet, hvilken måste iakttagas. Dessförinnan, ingenting vist. Men till medium af Juni eller slutet deraf, skall jag vara i stånd at decidera mig. Till den ändan vore emellertid högst nödvändigt at veta hvad hopp vi kunna göra oss om någorlunda habitabla rum; ty der på beror rätt mycket; och at, enligt din önskan, sjelfva på stället se oss före, dertill få vi väl ej lägenhet i anseende till vår instälda brunsresa detta året, hvartill orsakerna varit, dels besparing, dels fåfängan af en brunnsresa nästan mitt för näsan på ett hof, som i år kommer at besöka Medevy. Vill du därföre ej hafva den gracen för oss at underrätta oss om de lägenheter, som Du kunde finna för oss lämpeligast. Sal, förmak, sängkammare, Garde Robe, kök, pigkammare, skafferi, och dertill et snygt rum, som kunde stå upstädadt för mitt främmande, önskade jag måtte finnas på en botten. Sedan ofvanpå (om ej i samma våning) ett par rum åt mig till arbets och klädesrum, något rymliga om möjligt vore. Se der ungefärligen utom nödiga uthus och drängkammare hvad jag önskade finna; färdig likväl at nöja mig med hvad ödet, i gunst eller vrede, dertill läggandes, eller derifrån afdragandes varder.

Nådige Vän, jag lägger ingenting till hela detta långa bref, utom vår respect för cousine och min hustrus förbindliga hälsning till sin mycket älskade Biskopp. Begge små bröderna och Farbror Söderberg omfamne vi äfven derj:te i tankarna.

Gud välsigne Dig, önskar utan all compliment den redligaste och förbundnaste af dina Venner.

Leopold

Stockholm
d. 30 Maj 1793.

P. S. Det som gör at jag desto ifrigare önskar fullbordandet af mitt nerflyttningsproject är at vi just i dessa dagar stå färdiga at köpa oss i sällskap med min hustrus syster Eva Fehman en liten gårdsdel i Skåne, hvilken jag destinerar till min

hustrus Enkesäte[1]). Gården heter Gångvad, tillhör ännu General Strussenfeldt[2]). Priset 10000 plåt. Nordvall[3]) är vår commisseonaire. Svägerskan, som kommer at föra en resande lefnad, vinner derigenom afkortning i vägen.

* * *

Drottningholm d. 25 Juni 1793.

Bäste Bror. Tack för ditt bref från Upsala m. m. Min hustru och jag dricka nu här Brunnen. I går var för mig en af mina sällaste dagar, åtminstone en af mina sällaste midsommardagar. Jag erhöll då genom Hs Excellence Bar. Reuterholm, af Hertigens egen hand författad och stäld i de nådigaste uttryck, min treåriga tjenstledighet, tillika med en ample försäkran om en pension på lifstid för min stackars hustru *af Ett hundrade och femtio Rdr.* i händelse af mitt frånfälle. At beskrifva Baron Reuterholms ädla förhållande i denna affaire, skulle göra mitt bref för vidlöftigt; ty jag skulle då öfverlämna mig åt nöjet at tala derom så fullkomligen som det väl förtjente. Nu Bäste Broder, nu frågas: huru får man nu en vacker våning eller byggning i Lindköping? Haf nu den godheten, den ynnesten, och upfyll ditt löfte. För all del låt mig med möjligaste första åtminstone få höra Dina tankar och förslager; ty för mig at komma ner, förrän med alfvar, (hvilket då skulle ske circa i medio af September) låter väl icke göra sig. Nu hinner jag ej skrifva en rad mer. Min vördnad till alla som den tillhör och min vänskapsfulla helsning till de öfrige. Gud välsigne dig Bäste broder.

önskar Din altid tacksamme och
trogne *Leopold.*

* * *

1) Herregård i Össjö s:n N. Åsbo h. Kristianstads län. [Var 1878 $^1/_2$ mantal tax. 40,000 Rdr.] egdes af *Alexander Michaël Strussenfelt* [f. 1716 † 1797] Gen. Major, hvilken förmodligen fått den med sin hustru, som var dotter till Öfverstelöjtn. Silfversköld, egare af det i samma socken liggande godset Rösjöholm.

2) *Jonas Nordvall*, f. 1748 † 1834, Kh. i Risberga 1788, Kh. i Warberg 1812.

Stockholm d. 17 Aug. 1793.

Bäste Bror och Vän.

Ett temmeligen långt upskof har nu haft rum i vår brefväxling. Dina resor och mina fortskyndande angelägenheter i anseende till husrum, m. m. hafva gjordt det nödvändigt, åtminstone rådligast för mig at directe adressera mig till Din Agent Kernell, som tillika är min gamle Vän. Han har haft den godheten at på bästa sätt åtaga sig och bestyra affairerna för mig, varandes alt nu stält på så god fot, som det förmodligen kunnat blifva. Jag har fått de Hornstedska rummen och hoppas blifva rätt nögd dermed, då de förbättringar dervid göras, som i Contractet, genom Kernells omsorg blifvit faststälde. I detta ögonblick stå Packlådorna redan på gården, och frakten är redan betingad med en skeppare, som kommer at afgå härifrån i början af nästa vecka. — Kernell skrifver at vi böra vara i Linköping helst vid medlet af September, för at kunna sjelfva bevaka de vid rummen nödvändige reparationer. Detta finner jag äfven bäst; men det gör åter nödigt för oss at finna ännu ett interims-boningsställe, till dess vi kunna draga in i vår koja. Kernell lärer väl hafva den tillagda godheten, at utse något sådant, tillika med någon vind eller uthus der våra saker kunna sättas och stå torra, under den tiden. Jag skrifver honom till, om detta, med mera.

Det är ej här jag skall tacka Dig, Bäste Broder, för all den godhet som du i detta, likasom alla andra mål, visat mig. Tillät mig at göra det till ett ämne för vårt första muntliga samtal.

At Du, som jag hört af Cansli-Råd. v. Rosenstein, blifvit af Konungen och Hertigen med utmerkt nåd emottagen, gläder mig. Ty at blott njuta rättvisa, är redan ett gjädje ämne[1]).

ödmjukaste tjenare
och vän
Leopold.

* * *

1) Enligt Lindbloms egenhändiga dagboksanteckningar [Ups. Univ. Bibl. X. 274] uppvaktade han d. 4 Juli d. å. konungen och hertigen i Krokek och ledsagade dem i Quillinge kyrka, samt mötte sedan d. 8 i Westervik.

d. 8 Oct.

Jo min Bror, Drottningen i Frankrike, denna olyckligaste af alla menniskor, är ej mer[1]). Hon blef citerad för revolutions Tribunalet — fick advocater — trodde at hennes sak stod mindre slätt än den gjorde, — svarade, nästan med ödmjukhet, fastän dock värdigt, — och blef efter 72 timmars undersökning, dömd — till — döden, kl. 4 om morgonen, samt kl. 11 exeqverad.

Hon fördes med afklippt bakhår, i en hvit deshabillée, baklänges på bödelskärran, hade skarprättaren bredvid sig, som satt rätt före, och en constitutionell präst i brun råck på andra sidan. Hennes hår voro grå, hennes ansigte affallit. Förut hade hon tagit afsked af sina barn, med Domstolens nådiga tillstånd. — Hon dog utan stolthet och utan svaghet. De ädla fransoserna, i synnerhet bland dem det ömma könet, öfverhopade henne med skälsord. När hon kom till schavotten sprang hon opp före och kastade sig straxt under knifven. Hennes hufvud visades från fyra sidor. Vivat republiken hördes då, påstods det. Hon blef begrafven i kalk, som hennes Gemål. Så slutade Maria Theresias dotter sina dagar, i det uplysta Frankrike. — En ung man, mindre fransos än de öfriga, doppade sin näsduk i hennes blod, och tryckte den med vördnad till sitt hjerta. Han blef insatt, förmodeligen för guillotionen. Baylis saker, tyckas stå slätt.

L.

* * *

1) I bref till Rosenstein d. 18 Nov. [Ups. Univ. Bibl.] skrifver Leopold härom: »Hvad säger Hr. C. R. om Drottningen af Frankrikes öde? För min del öfvergår det i horreur min förmåga at säga något derom; men Hr. C. Rådet känner mina tänkesätt i detta ämne, och den ende, för hvilken jag tryggt skulle töras yppa mina tankar, behöfver ej höra dem upprepas.

Jag gör ingen annan jemförelse emellan oss; men det fins en enda likhet. Hr. C. Rådets Jacobinisme förhåller sig aldeles likasom min Royalisme. Och kanhända med så stridiga namn, stå vi begge alldeles under samma meridian i philosophien om Regeringsätt».

C. Rosenstein ber mig säga Bror, at han skall skrifva Dig till med nästa post, angående aflemnandet af Brefvet till Hertigen, som han måste åtaga sig, i anseende dertill at Rosenblad ej ville derigenom ge sig en färg af partiskhet, för at kunna så mycket finare arbeta för Harlingsson. — Se en gång hvilken styl! till den grad anfäktar snufvan mig, i värdig förening med bröstverk och colik, at jag knapt behåller sundt menniskoförstånd. — Likväl har jag läst Stenhammars Arbete[1]). Det synes mig rätt godt till sitt ändamål. Kanske något för mycket styliseradt på somliga ställen, hvilket gör altid en temlig styfhet i en privat persons äreminne, om hvilken man måste inskränka sig at säga ganska litet, när man intet vill säga annat än sådant, som kan antaga en viss updrifning af skrifart. Jag kan ej uttrycka mig bättre för snufvans skull. Men så gerna jag hade velat läsa i Fru Doct. Lindbloms minne den anecdot Bror berättade mig, så litet har jag funnit ett ställe der den passade at införa. Bror mins at jag i talet öfver Sleincour[2]) till och med nämnde hans åkedon; men detta tal bibehöll från början till slut det lägre slag af styl, som medgifver sådana smerre anmärkningar.

— — — — — — — — — — — — — — —

Leopold.

d. 21 Febr. 1794.

P. S. Skaldebrefvet[3]) till Corrinna, är likasom *Pandora*[4]) var af Secret. *Blom*. Hvad tycker Bror om den Autorn?

* * *

1) *Johan S.* [f. 1769 † 1799]. Docent vid Ups. Univ., utn. Lektor vid Linköpings gymnasium. Höll tal vid Lindbloms moders begrafning, hvilket trycktes jämte verser m. m. under titel »Då Prostinnan och Doctorinnan Fru Regina Margareta Lindblom född Pallavicini jordfästes i Odensvi kyrka d. 30 Aug. 1793».

2) I sitt den 11 Nov. 1786 hållna »Åminnelse-Tal öfver framl. Professoren — — — Joh. Peter Sleincour på Östgötha Landskaps vägnar — — —». [Sth. 1787] nämnde Leopold bl. a. huru Sleincour »begaf sig derpå till sitt hem med ett obekymradt anlete öfver de förbigåendes halflöje, hvilka efter vanan beundrade sällsamheten af hans resetyg».

3) I Extra Posten 1794 N:o 38 (d. 15 Febr.).

4) Härmed menas den i Extra Posten 1794 N:o 28 (d. 4 Febr.) införda öfversättningen af »Origine des Metiers», kallad »Ståndens uprinnelse», sedermera upptagen bland författarens »Samlade Skrifter».

— — — — — — — — — — — — — — —

— — — — — En bedröflig nyhet: Kellgren dras med döden, efter de berättelser jag har om honom från Gref Oxenstierna och C. R. Rosenstein. Hans Medicus skall förtvifla om hans återfående. Min Gud, hvilken förlust! På mig har denna föreställning gjordt en förskräckelig impression, antingen för den sanna högaktning jag altid hyst om honom, eller för likhetens skull med mitt eget öde, arme sjukling, som vist kommer at lämna en långt mindre distance emellan begges vår afgång, än emellan våra talanger. Förlåt mig at jag talar om mig, sedan jag nämnt honom, men grafven gjör alla lika. — — — — — — — —

— — — — — — Farväl Gode Broder. Jag har denna natt ej sofvit en timma, sammanräknadt. Sof och må bättre än Min Brors

ödmjukaste tjenare.
Leopold.

d. 10 Jan. 1795.

* * *

20/10 [1795].

Bäste Vän. Jag hinner blott med tre ord tacka för sidsta kära Brefvet[1]). Ännu är i min sak ingenting föregånget som kan synas på minsta sätt botande[2]). En liten förklaring har jag inlämnat till Kämn. Rätten, som blott innehåller berättelsen om huru stycket kommit att inflyta, och ingenting annat, icke ens at det verkeligen fins i Luthers skrifter. Jag vill först se hvad man ärnar göra, och huru Actor tar saken Nb. emot mig. Ty emot Holmberg har han tagit den som smädelse emot sacramentet. Emot mig har ännu ingen talan bifvit vänd.

1) Af d. 12 Oct. 1795 tr. i Brinkm. Arkiv. 2.

2) Som bekant åtalades Extra Posten för en i N:o 203 för d. 7 Sept. 1795 intagen öfversättning ur Luthers skrifter under titel: »Märkvärdigt ställe hos den gudsmannen Mårten Luther, som läses i dess arbeten — — — — —», till hvilken artikel Leopold själf angaf sig vara författare.

En annan och större sak[1]) sysselsätter oss här, som lärer vara Dig bekant af Dagl. Allehanda. Hvad tyckes om sådant? Bestörtningen har varit, på Drottningholm, allmen. I staden vet man ej mer hvad man skall säga. Somliga misstro berättaren och tro nationen eller någon deraf incapable af en slik gemenhet. Andra hafva andra tankar. Pistolen har varit för Polisen. Genom kappan skall vara ett hål skutit med kula, men en hel hagelsvärm skall tillika hafva gått in i ett närintill beläget plank. Förmodeligen har den spridt sig kring kappan, efter hon blifvit skonad. Samme Man, (Nederwood) skall äfven ett par dar förut hafva blifvit anfallen af samma tre karlar, hvilka äfven då efter at hafva känt igen honom lämnat honom fredad. Han är annars (som det säges) vist ej snarlik den helgade person för hvars fara vi alla bäfvat. Gud vare lof, om någon nedrighet tillämnats, at ingenting skett. Gud låte canaillerna i sådant fall bli upptäckta. Tänk sjelf hvad dessa horreurer skola göra för impression hos vår unga konung. — — — — — —

L.

Ingen Action är ställd emot den omtalta boken[2]). Den är till vers och prosa, som det sägs, af Adlersparre (Georg). Den är äldre än artikeln om Luther.

* * *

---

1) Om denna händelse se i »Ur Svenska Hofvets och Aristokratiens Lif» III friherre J. af Nordins bref af d. 19, 22—26, 29 Oct. 16, 19 och 23 Nov. 1795! Den i saken inblandade *Adam Fredrik Netherwood* f. 1771 † 1803, afskedades 1795 och gick i fransk tjenst, där han efter att bl. a. varit adjutant hos Bonaparte avancerade till Brigadchef. Dog på St. Domingo af ett sår erhållet under negerupproret.

2) I bref af d. 12 Oct. skrifver Lindblom: — — — — — Vi ha fått en liten piece kallad *Läsning för Landtmän* hvaraf jag endast läst *Herdabrefvet.* Är icke denna bok förbuden? Har den ingen gemenskap med Luthers dispute? Är någon action äfven mot densamma å färde? — — —

Stockholm d. 10 Febr. 1796.

Min käraste Bror. Jag tror väl at man kan göra vackra och roliga verser på Näsby[1]), men man gör dem ej i Stockholm nu för tiden. Annars skulle jag vist bättre än med torra prosan söka at betala Min Brors Apostill i Dom Probstens bref[2]) som gaf mig det första goda skratt jag på lång tid njutit. Tack för *glad hugkomst*, och förlåt phrasens origtighet. Gör god mening deraf, liksom Du gör goda verser. Lutherska processen har slutats med femtio plåtars pligt. Man måste säga at man frälser ej sitt hufvud för bättre köp. Det är att pruta med Domaren, nästan som med en Västgöthe. Jag måste likväl säga at man till Vederbörandes pris förhållit sig i denna sak, åtminstone hvad mig angår, med den anständigaste höflighet. Jag har aldrig svarat inför någon rätt, icke ens skrifteligen, om jag ej skall så kalla, at jag sagt i två rader in summa de två eller tre orden: *Jag har skrifvit detta; ingen mer än jag har del i brottet*; *dommaren dömme*. Ty det bör merkas, at saken icke ens kommit så långt at jag behöft säga: *detta står hos Luther*. Jag har det största skäl at berömma vederbörande, om det annars förtjenar beröm, som det visserligen gör, at icke missbruka magten, när man har den i händerne. Tro likväl ej, at, oaktadt alt detta, mina actier stå fullkomligen väl[3]). Jag är begrafven, och har fått, i min graf, en snusdosa om ej, af första, dock ungefär af andra handen, at roa mig med. Som jag lyckligtvis redan verkeligen är död, så bekommer detta mig ändå icke så illa. Såsom redan död, tackar jag också det lilla Vittra Sällskapet i Linköping för den ära det visat mig på min mull, med at då och då fästa ögonen på någon af mina skrifter[4]). Gud är mitt

1) Antagligen den i närheten af Vreta i Rystad s:n belägna egendomen.

2) På detta bref från Domprosten S. Ålf svarade Leopold d. 9 Febr. [Bref till S. Ålf. XIII. Ups. Univ. Bibl.].

3) Jmfr. Lindbloms svar af d. 14 Febr. [Brinkm. Arkiv. 2].

4) Se Lindbloms bref, af d. 25 Nov. [Brinkm. Arkiv. 2].

vittne at jag hade velat göra dessa långt bättre, äfven som at de behöfde vara det. Men de kunna ge en stor lärdom, den at varna, genom exempel, för de fel hvari jag fallit. Om jag ej dör helt och hållet, innan jag ännu förmodar, skall jag omarbeta och sluta mitt försök om Imitationen. — Ingen ting sker för öfrigt hos oss. Kellgrens arbeten utgifvas ändteligen. Låt mig ej få den skammen at de säljas mindre i Linköping och bland Min Brors Prästerskap än öfveralt annars. Jag har gifvit Lengblom (systersonen)[1]) adress på Harlingsson. Pålägg honom, som den yttersta skyldigheten mot den afledne store mannen at efter samvete utbreda hans lof och hans skrifter. Och hvad behöfs det påläggas honom? *Harlingsson* behöfver till detta värf, ej någon annan förmaning än sitt eget namn. Serskildt skulle jag skrifva honom till, om min djupa lättja ej hindrade mig derifrån. Men säg honom blott at ingen enda af hofvet, från Konungen till Princessorne, och från dem till de högre Herrarne, har gifvit sitt namn till denna prænumerationen. Han begriper då väl, at Nationen måste göra dess mer, efter det är blott hon som återstår. Ve öfver henne, om af 1,700 exempl. (så liten är upplagan) ett enda skulle komma at ligga osåldt. Låtom oss laga så, att detta ofrälse arbetet åtminstone går åt.

Jag mins nu intet mer at skrifva, utom hvad jag aldrig glömmer, neml. den vördnad och lifliga tillgifvenhet hvarmed jag aldrig upphört at vara

Min Brors

ödmjukaste tjenare

Leopoldt.

P. S. Jag glömde göra min ursäkt i det bref jag med denna post skrifvit till Dom Prosten för mitt långa dröjsmål. Men denna ursäkt, Nådige Broder, gör den i mitt ställe hos sig sjelf

---

1) Son till Kellgrens styfsyster Anna Elisab. Frisenheim och hennes man Kyrkoherden i Floby I. B. Lengblom.

och Dom Prosten. Annars är det vid Gud sanning, at brefven voro redan gamla när jag fick dem. Men detta skall ej mer kunna hända, ifall någon från Linköpingsorten gör mig den äran at skrifva mig till.

* * *

Min Bäste Bror. Sedan flera veckor har jag varit så sjuk, at jag icke ens kunnat skrifva ett bref, och jag gör det verkeligen ännu med svårighet. Således förlåt at jag sent tackar för det, hvar med Min Bror sidst hedrade mig. Mitt hufvud är alldeles förderfvadt af hemorrhoidalplågor, hvilka under denna Vår-Vinter stigit till en grad. som jag förut ej erfarit. Min regering på Parnassen, som Min Bror omtalar, kommer således knapt at lysa i historien, men from och oskyldig lofvar jag at den skall bli, och så litet tryckande at den ej ens skall merkas. Ja, Min Bror, med mig är det beställt, åtminstone i alt som angår poësie och vitterhet. Det är ej blott förmågan, som jag förlorat, men lyckligtvis äfven all lust dertill. Min stora ledsnad är at jag någonsin skrifvit, när jag icke kunnat göra mer och bättre. Men det som är skrifvit, det är skrifvit, sade Pilatus, och den skurken hade den gången beklagligen rätt.

Ingen ting nytt, blott dumma rykten, dem jag icke vill upprepa, och som väl torde hafva låtit höra sig äfven i Landsorterna. Lagerbrings lycka[1]) har som bekant är återtagit sin glans. Adlerbeths minne öfver Schröderheim[2]) berömmes mycket och synes mig förtjena det. Tvifvelsutan är det redan känt och läst i Linköping.

---

1) *Carl Lagerbring* f. 1751 † 1822 som Grefve, En af Rikets Herrar m. m., Efter Gustaf III:s död i likhet med andra af dennes vänner aflägsnad, blef han slutligen 1796 Öfverpostdirektör.

2) Lefvernes-Beskrifning öfver Stats-Secreteraren. — — — Elis Schröderheim — — — författad och upläst den 27 Februari 1796 i Kongl. Witterhets-Hist. o. Ant. Acad. af G. Adlerbeth. Sth. 1796. 8:o.

Från Dom Prosten hade jag med samma post, som jag fick Min Brors sidsta bref, ett på vers, som fullkomligen rättvisar alt hvad jag i mina rim hade sagt till hans beröm. Det innehåller ställen om vår aldrig nog saknade Gustaf III, hvarvid jag fält tårar, och som charmerat alla dem som läst detta vackra skaldebref. Utan afund, men icke utan undran ser jag andra behålla ännu i långt senare år en lifligbet, som hos mig aldeles försvunnit, om det annars kan sägas, at jag någonsin ägt den. Pehr Enbom fick resten af mina sidsta krafter, och jag kunde vid det tillfället hafva sagt som Entellus hos Virgilius, när han slog Pris-Oxen i pannan så at han stöp till jorden: hic victor cæstus artemque repono.

Med nöje har jag hört at Bror Axel[1]) rest till academien, dit han visserligen burit ett namn kärt för Landsmän, som jag hoppas at han skall hedra. At jag altid skall älska honom, likasom alt hvad som tillhör Min Brors hus, är en sak hvarom jag tror at inga nya försäkringar behöfva gifvas.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Gerna skulle jag med denna post skrifva till Kernell, om jag orkade. Men så klen är jag at två bref, som jag skrifvit, redan öfvergå mina krafter. Jag måste derföre gömma det till en annan gång. Hälsa honom oändligen, likasom Harlingsson.

Med de tänkesätt af respect och erkänsla hvar till Min Brors tjugotre åriga vänskap förbinder mig, upphör jag aldrig at vara, så länge jag lefver

Min Brors

ödmjukaste tjenare
Leopold.

Stockholm
d. 1 April 1796.

* * *

1) Lindbloms äldste lefvande son *Axel Johan* f. 1781 † 1838 som Bergsråd, Kammarherre och adlad med namnet *Linderskjöld.*

Stockholm d. 7 Junii 1796.

Bäste Broder. Jag har från Ungdomen fått en sådan vana at vara i skuld hos min Bror, at jag lämnar mig qvar deri hela långa tiden, nästan utan at göra mig samvete deraf. Så har det fordom gått med penningar, så går det ännu med bref. Någon ursäkt kunde jag väl söka deri, at jag varit under flera veckors tid *ovanligt* sjuk, hvilket hos mig vill säga rätt mycket. I sanning har jag aldrig släpats med ett pinligare lif. Och ännu kan jag ej glädjas af mycken förbättring. Det har förökat mitt lidande at ärfara Min Brors också mindre goda hälsa. Min Brors bref, Dom Prostens och Kernells hafva varit nästan min enda hugnad; ty hvarken enskilda eller allmenna ämnen hafva för öfrigt gifvit den. Kriget ha vi Gudi lof sluppit. Till hvad pris, hvarken vill eller kan jag gissa. Jag är trött vid verlden och vid plågan. Det är nytt, ej oangenämt för mig at åldras. Jag tror att det fordrar mer contenance hos Dig, som altid varit lycklig och, à peu prés, frisk. Hvad är då lifvet? frågar jag mig ofta sjelf, sittande sjuk och ensam opp i min vindskammare, och genomlöpande i tanken hela kedjan af mina dumma öden. Men denna fråga kan jag ej göra Biskoppen i Linköping, som andas, åtminstone emellan hostningarne, frihet och sällhet på sitt vackra Vreta, omgifven af rika åkrar, vackra ängar, välartade barn och nöjsamma granskaper.

A propos af Högvördigheten. Lehnberg har, som min Bror vet, nu foten på Biskopstrappan. Men hans venner vilja ej hafva honom till Gottland, och han vill ej sjelf komma dit, utan at likväl undansäga sig förslaget. Han har som man kallar det gjordt lycka, utan at derför vara lyckligare. Hans sällskap har under mina plågor mycket tröstat mig. Han är ljuf, som Gellert; har hans Genie och det som är väl så godt, äfven hans hjerta. Men hans snille och hjerta på Gottland skulle, jag bekänner det, rätt illa bekomma mig. Måtte Regeringen göra väl och kröna

Möllers förtjenster med Biskoppsmössan[1]). Efter den mannen nödvändigt måste tala och skrifva i någon slags mössa, önskar jag honom den hederligaste jag vet, näst Påfve Mössan, som jag ändå hellre såge honom bära i detta ögonblick.

Säg mig, och glöm det ej, huru sälja sig Kellgrens arbeten? Häruppe vilja ej alla göra dem den rättvisa de förtjena[2]). Våra stora mäns omdöme derom är det, at de väntat flera och vigtitigare stycken. Det anstår icke min ringhet at fälla ett omdöme deröfver. Hvad jag i förbigående kan säga, är at Kellgrens arbeten förblifva altid juvelerne i vår Vitterhets-krona, ehuru det utan tvifvel måste finnas i verlden kronor, i all bemerkelse, rikare än vår. Arbeta mera, vända sin talang på flera och större ämnen hade han kanhända bordt och vist kunnat. Men Dagbladsreputationen skall evigt skada den sanna stora odödligheten. Kellgren skall så mycket är förena begge. Men O at han icke delat sin lager, som vi dela lifvet, i timmelig och evig; ehuru man aldrig skall få mig ur den tanken at det mesta af honom går till odödligheten. Den sidsta tomen kommer att innehålla en öfversatt tragedie, några bitar på prosa och några smärre öfversättningar.

Det har nu blifvit ett mode at utgifva sina arbeten[3]). Sjöbergs utkomma i dag eller morgon. Oxenstiernas skördar kännas

---

1) *Johan Möller*, f. 1738 † 1805 utnämdes d. 7 Juli 1796 till Biskop i Wisby. Han blef 1776 Kh. i W. Haninge s:n af Strängnäs st. och erhöll 1785 Theol. Professors n. h. o. v. samt 1793 Th. Dr-s.

2) Se Lindbloms svar härpå af d. 9 Juni [N:o 24 i Brinkm. Arkiv. 2 origtigt dateradt *1799 i st. för 1796]*.

3) I bref af d. 7 Juni skrifver Leopold till Ålf »— — — Redan lärer Herr Dom Prosten hafva emottagit skänken af Hs Excellences lika wackert skrifna och tryckta Poëme. Min prophetie är således uppfyld. [I ett föregående bref d. 1 April hade nemligen Leopold på tal om Oxenstjerna skrifvit: »snart få vi hans skördar ut på trycket. Så snart det sker, lär han ej försumma at göra den Romerska Sång Gudinnan ett vänskapsoffer derafr»]. Måtte publiken göra honom för detta mästerstycke den utmerkta rättvisa han visserligen förtjenar, Men det är beklageligen ej vår Publiks natur at vara belönande. Ännu en stor skald torde snart komma i ställning at erfara detta. Sjöbergs arbeten utkomma i dag eller i morgon. Af alla våra poëter är han den, som mest bildat sig efter Latiens och Greklands mönster och som bäst känner dem. Se der våra vittra nyheter — — —». [Ups. Univ. Bibl.].

förmodligen redan i Linköping. De gå här långsamma steg till beundran och försäljning. Han gcr snart ut sina öfriga skrifter. Adlerbeth gör det samma. Än om jag vågar samma djerfhet? Jag kan säga som Paulus: jag har mer arbetat än de alle. Men spindelens arbete är icke lika med silkesmaskens. Emedlertid arbetar jag på at samla hvad jag spunnit i min lefnadsvrå. Ingen vet bättre än jag huru litet värde det har; men det är åtminstone en tröst at lämna det efter sig, bättre valt, ordentligare förenadt, och med mindre ofullkomligheter, än kanske genom andra i framtiden skulle ske. Säg mig uppriktigt Dina tankar häröfver och smickra ej. Månne jag kan hoppas at bli skadelös? Nu har jag blott rum öfrigt att tillägga min vördnad för Nåd. Cousin och at sätta här under mitt torra namn.

Leopold.

P. S. Bäste Vän, gör min ursäkt hos vår älskelige Kernell, at jag ännu ej svarat på hans ömma och vänskapsfulla bref. Förnya hos honom mina lyckönskningar till hans giftermål[1]), som i dag lär ske. Säg honom at jag är på bröllopet med mina tankar och kanske der den längst qvarblifvande af gästerne. Med första har han bref af mig.

* * *

Stockholm d. — Junii 1796.

Bäste Vän. Detta är en commission som jag uträttar, och intet något bref som jag skrifver. — Härjemte begge de begärda arbeten. — Millioner tack för sidsta brefvet, Det är ej mina bref som borde samlas: det vore Dina[2]). Tro ej att jag säger

1) P. K. Kernell gifte sig d. 7 Juni 1796 på Boxholm med Charlotta Elis. Burén, dotter af Brukspatronen Joh. B. Af detta äktenskap föddes utom två döttrar den kände Pehr Ulric. (f. 1797 † 1824).

2) I sitt bref af d. 9 Juni hade Lindblom skrifvit: — — — »Dina bref, jag talar om de prosaiska, hafva väckt mångas önskan att äfven deraf en sam-

en Compliment. Sedan jag begynte läsa bref, har jag ej sett dem bättre skrifna än dem jag förvarar af M. Brors hand. Ty så böra bref vara, och inga Chrior. Mina äro stundom något af denna senare arten. Tack för prophetian om mina skrifter[1]). Må den uppfyllas. Jag har redan samlat till en Tome poësie (hvaribland dock ej fins något Theatre-stycke). Derefter följer en Tome prose, och så ömsevis. Jag ärnar begära subscription, ej prænumeration. — Ingen ting nytt. Gärdet fortfar ännu. Här talas om en resa för Kgn. mot Ryska gränsen, men den blir troligen ej af. För 8 dar sen afreste från Petersburg en Rysk *Ammbassadeur* hit. — Hvarför han ej är här ännu, vet jag ej. Tillåt at jag omfamnar Min Bror, med mycken respect och tillgifvenhet, utan at för denna gången tillägga något annat än mitt lumpna namn

Leopold.

Min vördnad till Nåd. Cousine. — Nå hur lefver Brodren Axel? Har han blifvit svåra lärd ännu? — Vet Bror at vi ha en dedication gemensam? — Också jag är en *hög Gynnare*, men det är ej underligt med alla de många stora tittlarne jag finner mig på en gång i besittning af.

* * *

[Forts.]

ling blefve tryckt. Dem äger du icke, men jag har sådana, som hörer till den Classen. Du mocquerar dig öfver mig, men jag försäkrar att om de voro samlade och med urval trycktes, skulle de göra Epoque i brefstil, så mycket säkrare, som vi i den genren äga inga inhemska modeller».

1) Härom se Lindbloms bref af d. 9 Juni! I ett bref af d. 14 Nov., skrifvet efter hemkomsten från en Stockholmsresa, skrifver Lindblom ytterligare härom. »— — — Det enda som föll mig svårt var att tillfredsställa dem, som frågade hvad det lider med Leopolds arbeten. Jag försäkrar dig att de med otålighet väntas. Sedan vi nu fått Kellgrens, Sjöbergs, Oxenstjernas skördar, börja vi bli hungriga på det sköna, det är uttydt, begifna på dylika stycken och vi tro att ingen kan behagligare tillfredsställa detta behof än du. Tag detta för alvare, som det i sanning är, och nyttja den ledighet, du nu har, och rangera dina materialier. Denna möda blir icke otacksam — — —». [Otryckt del af brefvet N:o 19 i Brinkm. Arkiv.].

Skrifter i Svensk Literaturhistoria.

Efterföljande uppsats meddelas i den förmodan, att det för hvar och en, som sysslar med svensk literaturhistoria, bör vara af nytta att på ett ställe återfinna titlarne på, om icke alla, så åtminstone de flesta mera viktiga arbeten, hvilka behandlat en eller annan fråga inom det rikhaltiga ämnet. Från denna redogörelse hafva uteslutits alla sådana skrifter, hvilka icke betrakta ämnet från historisk synpunkt och hvilkas författare såsom intresserade parter bedöma en eller annan stridsfråga. På grund häraf har t. ex. WALLMARKS *Om föremålet och beskaffenheten af tvisten inom vår litteratur* ej medtagits. Ej häller har jag ansett lämpligt att här uppräkna arbeten, som behandla lefvande eller nyss aflidne författare. Slutligen bör jag tillägga, att efterföljande uppsats endast afser att utgöra en vägledning för nybörjaren, och jag vill uttryckligen betona, att förteckningen ej gör något som hälst anspråk på fullständighet [1]) eller bibliografisk noggrannhet i återgifvandet af boktitlarne. Särskildt i det förra fallet skall tvifvelsutan den kunnige läsaren hafva många anmärkningar att göra, men måhända skall äfven han bland här anförda skrifter finna någon, han förut ej uppmärksammat, och må han då låta denna förtjänst utplåna uppsatsens alla underlåtenhetssynder. [2])

Literaturhistorien är en jämförelsevis ung vetenskap. Den förste, som i vårt land författat ett till denna vetenskap hörande

1) Denna brist visar sig särskildt beträffande den finsk-svenska literaturen. Tyvärr lemnar den literära samfärdseln mellan Sverge och Finland ännu ganska mycket öfrigt att önska.

2) I *Framtiden* för 1870 har R. HJÄRNE infört en uppsats med något liknande syfte: *Om Svenska litteraturen och dess historia.*

arbete, var en främling, JOH. SCHEFFERUS från Straszburg († 1679[1]). 1680 utkom hans posthuma arbete *Svecia Literata*[2]). Andra upplagan tryktes i Hamburg 1698 och försågs med tillägg och rättelser af dansken JOH. MOLLERUS.[3]) Arbetet är endast en katalog öfver svenska författare och deras arbeten; några omdömen meddelas ej, men genom sin relativt stora fullständighet och sina i det hela noggranna uppgifter har förteckningen ännu ej förlorat sitt värde[4]). Brukbarheten förringas ej obetydligt däraf, att boktitlarne alltid angifvas på latin, äfven där originalen äro på svenska. Ett arbete af mera begränsadt innehåll är *Bibliotheca Svecana* af HEISIG (adlad RIDDERSTIERNA). Detta arbete, som aldrig tryktes, men som i handskrift förvaras på Ups. Bibl., upptager endast svenska böcker. Ett annat af Heisig författadt bibliografiskt arbete, äfven upptagande latinska skrifter, förvaras i ELIAS PALMSKÖLDS (1669—1719) samlingar. Själf har denne märklige man ej författat något arbete i svensk literaturhistoria, men genom sina ypperliga afskrifter af en mängd, nu ej sällan förlorade handlingar och skrifter har han skaffat senare forskare ett material, hvars värde ej kan nog högt skattas. Omkring 1692 lär Palmsköld hafva börjat sina samlingar, af hvilka en icke ringa del omfatta svensk vitterhet, biografi och bibliografi. Den af ungefär 500 volymer bestå-

1) MESSENIUS i *Scondia illustrata*, efter författarens död (1637) utgifven af Peringskjöld (1700—1705), BAAZIUS i *Inventarium ecclesiæ sveogothorum* (1642) och RANGO i *Svecia orthodoxa* (1688) hafva väl flere viktiga literaturhistoriska notiser att meddela, men dessa anföras endast i förbigående.

2) Bland Schefferus' efterlemnade skrifter fanns dessutom ett — enligt författarens egen uppgift — till tryckning färdigt arbete *De fato literario per Sveciam orationes seu dissertationes tres*, hvars första del handlat om hednatiden, den andra om medeltiden, den tredje om perioden från och med Gustaf Wasa. Arbetet synes redan tidigt hafva gått förloradt. Schefferus var äfven berömd såsom utgifvare af *Konungastyrelsen* (2:dra uppl. 1669), Israel Erlandis *Vita S. Erici* (1675) och *Chronicon Archiepiscoporum* (1673). Dessutom skref han mot de understuckna anteckningar, som tillskrefvos Biskop Karl af Västerås, och författade några minnestal (öfver Lenæus och Stigzelius).

3) Äfven i Mollerus' stora arbete *Cimbria literata* (1744) förekomma flera biografier öfver svenskar.

4) BENZELIUS försåg arbetet med några tillägg. Dessa, som i handskrift förvaras på Linköpings bibliotek och i Vestinska samlingen i Upsala, äro dock ganska värdelösa.

ende samlingen inköptes efter hans död för Ups. Bibl., där den nu förvaras.

Den förste svensk, som på allvar egnat sig åt literaturhistoriskt författareskap, var A. A. VON STIERNMAN (1695—1765). Redan 1719 utgaf han *Aboa literata*, en förteckning på finska skriftställare och deras arbeten. Lefnadsteckningarne äro här något mer utförda än hos Schefferus. Den närmaste förebilden var VON DER HARDTS [1]) *Holmia literata*, ett slags Stockholmskt författarelexikon (trykt 1701), hvars andra, mycket ändrade upplaga utkom 1707 [2]). Ett annat literaturhistoriskt arbete af Stiernmans hand var *Anonymorum centuria prima* (trykt 1724), 1726 efterföljdt af *Centuria secunda* [3]). Denna ofta citerade, ehuru numera ej särdeles viktiga skrift tyder 200 svenska anonymer och 10 pseudonymer, men står i rikhaltighet vida tillbaka för APELBLADS (1717–1786) på Ups. Bibl. förvarade handskrift *Anonymi et Psevdonymi Sueciæ* (fyra band och ett suppl.[4]). Stiernmans mest omfattande arbete var *Bibliotheca Sviogothica*, hvaraf dock endast det andra bandet tryktes (1731); hela arbetet (sju delar) förvaras i handskrift på Ups. Bibl. [5]) Det är en från älsta tider gående, kronologisk förteckning på svenska författare och deras arbeten, ofta med ganska upplysande biografier. Sju år före sin död framträdde Stiernman med ännu ett arbete, som, därest man undantager Dalins obetydliga afhandling (se nedan), kan betraktas såsom det första försöket att på svenskt språk gifva en historisk skildring af den

1) Von der Hardt utgaf ock i tre delar det oviktiga arbetet *Periculum antiquitatum* (1701, 1709), hvars enda betydelse ligger i en där meddelad självbiografi af Olavus Petri.

2) Redan dessförinnan hade dock utgifvits *Dorpatum literatum* (af D. EBERHARDUS 1698), *Revalia literata* (af J. R. BREHM 1699), *Riga literata* (af J. J. PHRAGMENIUS 1699), *Narva literata* (af S. D. GEBBEKENS 1703) och *Pernavia literata* (af G. SIOEBBERG 1703—1705). Äfven för de då under svenska kronan lydande Bremen och Stade utkommo liknande arbeten.

3) En handskrifven fortsättning förvaras på Ups. Bibl.

4) På Ups. Bibl. förvaras i tre band Apelblads *Bibliotheca illustris*, ett arbete i samma stil som Schefferus' Svecia literata. Dock redogöres där blott för svenske adelsmäns skrifter. Bokförteckningarna inledas af några ytterst knapphändiga biografier.

5) I tidskriften *Suomi* för 1844 tryktes *Utdrag rörande Finland utur de otryckta delarna af A. A. von Stiernmans Bibliotheca Suio-Gothica.*

svenska literaturens öden. Stiernmans *Tal om de lärda vettenskapers tilstånd i Svearike, under hedendoms och påfvedöms tiden* (1758) — hållet vid præsidiets nedläggande i Vetenskapsakademien — är än i dag en bland de utförligaste framställningar, vi äga af vår medeltidsliteraturs historia, och trots sina många brister värdt den största uppmärksamhet[1]. Stiernman var äfven värksam såsom utgifvare af äldre historiska författares arbeten, och hans inledningar och anmärkningar till dessa innehålla många literaturhistoriska upplysningar af värde[2]. Hans något äldre samtida ERIK BENZELIUS var likaledes en för sin tid ypperlig utgifvare. Särskildt bör hans upplaga af Vastovius' *Vitis Aquilonia* (1708) nämnas för de många värdefulla notiser rörande vår medeltidsliteratur, som där förekomma. Äfven hans samlingsvärk *Monumenta historica vetera ecclesiæ sveogothicæ* (1709) afser medeltiden och upptager flera, sedermera dock till större delen omtrykta handlingar och skrifter från sagde tid. Han var också den förste utgifvaren af det för vår medeltidsliteratur så viktiga arbetet *Diarium Wazstenense* (1721). Synnerligen rik på upplysningar i vår lärdomshistoria är hans och broderns af Lidén 1791 utgifna brefväxling. Lidén utgaf s. å. *Repertorium Benzelianum,* innehållande en förteckning på Benzelius' till Linköpings Bibl. skänkta samling af handskrifter och bref. Benzelius var också den egentlige grundläggaren af den första vetenskapliga tidskriften i vårt land *Acta Literaria Sveciæ* (1720—39[3]), i hvilken han anmälde flere literaturhistoriska arbeten, såsom Stiernmans Centuria anonymorum m. fl. Den första på svenska skrifna kritiska tidskriften, *Tidningar om The lärdas arbeten* (1742[4]) utgafs af OL. CELSIUS

1) Talet framkallade en stridsskrift, författad af IHRE. Härpå svarade STRAND och EKHOLM med hvar sin ströskrift.

2) Bland dessa bör särskild uppmärksamhet egnas åt Raymundius' *Historia liturgica,* som innehåller åtskilliga från annat håll ej kända bidrag till den liturgiska stridens historia.

3) Från 1773 utkomma *Nova Acta regiæ societatis scientiarum Upsaliensis.*

4) Såsom fortsättning härpå började L. SALVIUS att 1745 utgifva *Lärda Tidningar,* hvilken tidskrift fortfor till utgången af 1773. Redan i jan 1774 började dock Gjörwell utgifvandet af *Nya Lärda Tidningar,* som upphörde med 1775, men fortsattes i *Stockholms Lärda Tidningar* (1776—80).

d. y. [1]). Den flitigaste af 1700-talets tidskriftsutgifvare var C. C. GJÖRWELL [2]). En stor mängd af hans publikationer äga intresse för literaturhistorien. Särskildt kunna framhäfvas *Den Swänska Mercurius* [3]) (1755—65), *Det Swenska Biblioteket* (1757—61; åtskilliga bref af intresse meddelas), *Allmänna Biblioteket* (1776—78; innehåller bl. a. en uppsats af E. Ekholm om Atlantican), *Collectio Gjörwelliana* (1777—79, ny uppl. 1781—95; innehåller en uppsats af E. Ekholm om olika upplagor af Psaltaren på svenska, bref rörande 1600-talets lärdomshistoria m. m.) och framför allt *Kongl. Bibliotekets tidningar om lärda saker* (1767—69), en bland 1700-talets yppersta tidskrifter [4]). Äfven en annan af 1700-talets tidskriftsutgifvare förtjänar att här ihågkommas, nämligen den tyske pastorn C. W. LÜDEKE, som i sju band utgaf *Allgemeines Schwedisches Gelehrsamkeits-Archiv* (1781—96), innehållande recensioner öfver nyutkomna arbeten.

Bland 1700-talets samlare intager den lärde, fast besynnerlige GAHM PERSSON ett framstående rum. Hans afskrifter, nu förvarade på Ups. Bibl., kunna fortfarande med fördel anlitas. I elfva band har han samlat handlingar om förbjudna böcker, och i *Archivum literarium* har han i tjugo band sammanfört andra bidrag till literaturens historia från Gustaf I till Gustaf III. Hans förträffliga biografiska samlingar upptaga sjutton band [5]). En samlare i annan riktning var C. H. BRAAD, hvars *Ostrogothia literata*, en serie af

1) Dennes samlingsvärk *Monumenta Politico-ecclesiastica* (1750—53) innehåller åtskilliga för den historiska och teologiska literaturen viktiga handlingar.

2) 1804 utgaf han *Förtekning på alla de af trycket utgifna arbeten, som blifvit författade, utgifne eller förlagde af Carl Christoffersson Gjörwell.* I den nya upplaga, som utgafs 1806, upptager förteckningen 227 nummer.

3) Titlarna varierade något under tidskriftens fortvaro, och den kallades sedermera Den Swenska Mercurius, Den nya Swenska Mercurius (1761 och 1762 utg. af E. EKHOLM) och Swenska Mercurius (1763—65.). Ekholm utgaf ock *Den Swenska Fatburen* (1767—71) och *Nytt och Gammalt* (1767—70).

4) Af de där intagna uppsatserna kunna följande framhållas: En kort historia om Kongl. Biblioteket, Lars Skytte, Erasmus Nicolai, en genomgående anmälan af Lidéns Historiola, Vitæ Katarine, Förteckning på böcker, som funnits i Sverige under medeltiden, Typotius m. m.

5) På Sko finnes en ganska god afskriftssamling, gjord af den kände samlaren GREFVE C. G. BIELKE på Salstad.

biografier och bibliografier, författade af Braad öfver östgötiske skriftställare, ännu kan betraktas som mönster för dylika arbeten. Tyvärr blef det aldrig trykt [1]). Handskriften förvaras i Linköpings Bibl. Ett annat exemplar finnes i Vestinska samlingen (Upsala Bibl.). Ett liknande arbete är SOMMELIUS' stora disputationsserie *Lexicon eruditorum scanensium* (1776—97, afbrutet i den tredje delen [2]). En utmärkt forskare var äfven C. G. WARMHOLTZ, som i sitt ännu oöfverträffade, femton band upptagande arbete *Bibliotheca Historica Sueo-Gothica* (1782—1817) lemnat en med stor lärdom och kritisk skärpa gjord bibliografisk framställning af vår historiska literatur. Äfven arbeten i lärdoms- och literaturhistoria anföras och bedömas. En samlare af lägre rang var B. BERGIUS, hvilken likväl förtjänar att ihågkommas såsom utgifvare af *Nytt förråd af äldre och nyare handlingar* (1753, 54), hvari bl. a. intagits en (troligen af LIND författad) uppsats om 1526 års testamente [3]) Mest berömd är Bergius för sina samlingar. Hans afskrifter (tjugo band) af handlingar rörande Sverges politiska historia och lärdomshistoria öfverlemnades efter hans död till vetenskapsakademien, där de nu förvaras. En särdeles brukbar samling är U. VON TROILS 1790—91 trykta *Skrifter och handlingar til uplysning i Swenska kyrko- och reformationshistorien*. De flesta af bröderna Petris skrifter finnas här omtrykta i ganska goda upplagor.

Sjuttonhundratalets styrka ligger i samlandet. Det literaturhistoriska författarskapet är mindre framstående. De första försöken till en ordnad, historisk framställning — LAGERLÖFS och

1) 1769 tryktes ett litet arbete *Östgötars Minne*, men tryckningen afstannade med det första häftet.

2) I Kongl. Bibl. finnes i handskrift *Upsalia literata*, skrifvet af A. B. OLLMAN. Samme författare skall före Braad hafva skrifvet ett arbete, kalladt *Ostrogothia literata* (Warmholtz 9029).

3) Bergius utgaf ock *Konung Carl IX:des Rim-Chrönika* (1759), försedd med en synnerligen rik samling af bilagor, hvilka ofta innehålla literaturhistoriska meddelanden, samt tidskriften *Små-Saker til nöje och tidsfördrif* (1756—57), innehållande dikter och prosauppsatser, alt blandadt huller om buller. Bland annat, som där intogs, kan nämnas Ingrid Pärsdotters bref, Nicolaus Bothniensis anteckningar m. m. Ingrid Pärsdotters bref finnes dessutom i flere andra arbeten, bl. a. i tidskriften *Nytta och Nöje* (1793).

DJURBERGS *De Skaldis veterum hyperboreorum* (1685) och TÖRNERS *De poesi skaldorum septentrionalium* (1717) — röra endast den isländska poesien. Den älsta afhandling, som afser den rent svenska literaturen, är E. NOREENS 1716 utgifna disputation *De versionibus S. bibliorum sveogothicis*, en visserligen kortfattad, men ej illa skrifven historik öfver de svenska bibelöfversättningarna. Redan under samma århundrade ersattes detta arbete af tvenne andra: S. LOENBOMS *Utkast til en historia om swenska bibel-öfwersättningar* (1774) och SCHINMEIERS visserligen alt för mångordiga, men innehållsrika *Versuch einer vollständigen Geschichte der schwedischen Bibel-Uebersetzungen* (1777—82). Trots sina brister är detta arbete ännu det i sitt slag fullständigaste. 1783 författade Schinmeier ett annat, nu dock föga brukbart arbete *Lebensbeschreibungen der drey schwedischen Reformatoren.* Våra psalmer blefvo äfven tidigt föremål för literaturhistorisk forskning. 1728—30 utkom PLANTINS förtjänstfulla *De auctoribus hymnorum ecclesiæ sveogothicæ*, 1736 efterföljd af HÖGMARCKS fullständiga och för sin tid ganska goda *Psalmopoegraphia.* Båda dessa arbeten äro nu på ett lyckligt sätt ersatta af J. W. BECKMANS *Den nya swenska psalmboken, framstäld uti försök till swensk psalmhistoria* (1845 ff.)[1]) Äfven de lärda sällskapen och universiteten blefvo föremål för goda monografier. Älst är WESTÉNS ännu läsvärda disputation *De societatibus literariis et scientiarum* (1734), som nästan uteslutande behandlar de lärda sällskapen, särskildt Vetenskapssocietetens historia[2]). KYHLSTEDT i sin af KÄMPE fortsatta afhandling *De Aca-*

1) Beckman har dessutom skrifvit *Konung Gustaf II Adolfs krigspsalm* (Vitt. Hist. och Ant. Akad. Handl. 1869) och *Schwedische Bearbeitungen und Uebersetzungen der Sequensen Dies iræ und Stabat mater* (Sthlm 1843), *Svensk psalmhistoria i sammandrag* (1863) och *Svensk psalmhistoria i kort sammandrag* (1863).

2) 1789 höll E. PROSPERIN ett *Tal om Kongliga Vetenskaps Societeten i Upsala*, hvilket anförande 1791 tryktes i Vetenskaps Akademiens præsidietal. Ungefär ett halft århundrade därefter (1845) skref J. H. SCHRÖDER en historik öfver *Kongl. Vetenskaps-Societeten i Upsala*, hvilket arbete året därpå utkom i fransk öfversättning. Vid Upsala universitets jubelfest 1877 utgaf O. GLAS *Essai sur la Société Royale des Sciences d'Upsal et ses rapports avec l'université d'Upsal.* Äfven de öfriga akademierna hafva erhållit sina historieskrifvare. 1771 höll S. SANDEL ett s. å. trykt *Tal om Kongl. Svenska Vetenskaps Aka-*

demiis orbis Lutherani (1743—64) behandlar däremot universiteten, mest dock de utländska. Den första svenska universitetshistorien skrefs af J. J. VON DÖBELN, som 1740—42 utgaf *Historia academiæ lundensis* [1]). Sedermera har Lunds universitets historia skrifvits af STENSTRÖM (1803) och LINDFORS (1809—21), P. G. AHNFELT [2]) (1859; endast första delen utkom) samt WEIBULL och TEGNÉR (1868). Upsala universitets historia påbörjades 1752 af ARRHENIUS och fortsattes sedermera af KNÖS, hvars arbete dock uppbörde (1795) utan att vara afslutadt. I våra dagar har ANNERSTEDT ånyo påbörjat en skildring af det nordsvenska universitetets öden. Den första delen (1877) af detta om en storartad lär-

---

demiens inrättning och dess fortgång til närvarande tid. 1811 utkom ROSENHANES vidlyftiga historia (se nedan.) För Vitterhets, Historie och Antiquitets Akademiens stiftelse och älsta öden lemnade akademiens sekreterare B. E. HILDEBRAND 1853 en kortfattad, men innehållsrik redogörelse, införd i första delen af akademiens handlingar (nya följden). Svenska akademiens historia tecknades vid dess femtioårsfest i några korta drag af B. VON BESKOW, hvarvid historien dock erhöll ett väl apologetiskt tycke. En sida af akademiens värksamhet skildrades af samme författare i afhandlingen *Om Svenska Akademiens ordboks-arbete* (Del 27; jämf. därmed *Om förflutna tiders svenska ordboks-företag* i Del 31 af Akad. Handl.) I del 45 lemnade RYDQVIST en utförlig historik öfver arbetena med *Svenska Akademiens ordbok.* Vid jubelfesten 1886 utkom LJUNGGRENS fullständiga historia (se nedan). Konstakademiens historia tecknades 1885 af C. R. NYBLOM i *Minnesskrift vid hundrafemtioårsfesten i Kongl. Akademien för de fria konsterna.* Af L. LOOSTRÖMS utförliga *Den svenska konstakademien* har hittills (1887) blott det första häftet utkommit. För fullständighetens skull kan dessutom nämnas, att C. F. ADELCRANTZ redan 1795 i ett *Tal* vid præsidiets nedläggande skildrat akademiens öden. Talet tryktes 1803. J. P. CRONHAMNS *Kongl. Musikaliska Akademien. Historiska anteckningar* (1871) är egentligen blott en matrikel. En utförlig historik lemnas däremot af JACOB BJÖRKLUND i *Berättelse om Göteborgs Kongl. Vetenskaps- och Vitterhets Samhälle*, 1878 trykt i samhällets handlingar.

1) *Hypomnemata* utgåfvos 1757—63 af G. SOMMELIUS.

2) Samme författare hade 1857 utgifvit *Studentminnen*, innehållande skildringar ur den senare tidens universitetslif. Den andra uppl. utgafs 1882—83. I Nord. Univ. Tidskr. IV skref FR. BRAUNE *Några anteckningar om studentlifvet under Lunds universitets första århundrade.* I föregående del af samma tidskrift hade J. G. EK infört en uppsats *Gamla bruk och ceremonier vid ett svenskt universitet.* Memoarer rörande Upsala universitet utgåfvos 1879 af R. HJÄRNE under titel *Från det förflutna och närvarande* och 1884 af J. SUNDBLAD (*Upsalalif.*)

dom vitnande arbete behandlar tiden till 1654 [1]). En mindre del af samma ämne (perioden 1593—1637) hade förut behandlats af NORLIN i en ganska förtjänstfull uppsats i Nord. Univ. Tidskr. B. X. 1842 skref J. H. SCHRÖDER ett kort *Bidrag till Upsala universitets historia*, berörande brytningstiden i slutet af 1500-talet (tr. i Frey, sedermera i Schröders Saml. Skr.) För fullständighetens skull kan nämnas, att ROLOTT redan 1682 i sin afhandling *De professoribus academicis* lemnat några knapphändiga biografier öfver Upsala professorer. Det finska universitetets historia skildrades (1770—1776) af BILMARK. [2]) Samtidigt skref den lärde POR-

1) I anledning af jubelfesten 1877 utgåfvos äfven ett antal nationshistorier: Östgöta af C. FALK (1885), Gotlands af G. A. GUSTAFSON (1877—78), Gestrike och Helsinge af F. v. SCHÉELE (1877), Stockholms af L. H. ÅBERG (1877), Värmlands af E. H. LIND (1877), Uplands af E. LEWENHAUPT (1877), Smålands af J. G. W. PALMBERG (1877), Göteborgs af K. WARBURG (1877) och Västmanlands-Dala af G. H. ENESTRÖM och M. B. SWEDERUS. Den sistnämnde hade redan 1868 utgifvit några mindre *Anteckningar om Westmanlands och Dala nation i Upsala.* Vid samma jubelfest utgaf M. B. Swederus en historik öfver *Botaniska trädgården i Upsala.* I sammanhang härmed kan nämnas, att Swederus i Nord. Tidskr. 1878 infört en uppsats *Olof Rudbeck d. ä. hufvudsakligen betraktad i sin verksamhet som naturforskare.*

2) *Hypomnemata* utgåfvos 1819 af WALLENIUS. Det forna svenska universitetets i Dorpat-Pernau historia skildrades 1790—96 i en disputationsserie, författad af G. SOMMELIUS. I samband härmed må antecknas några arbeten rörande skolans historia. Vidlyftigast anlagd torde A. G. HOLLANDERS *Svenska undervisningsväsendets historia* vara. Ännu har blott första delen (1884) utkommit, behandlande tiden till 1724. Författaren sysselsätter sig mycket med rent literaturhistoriska frågor, men metoden är ej den bästa. För sin tid mera lyckad var RIETZ' *Skånska skolväsendets historia* (1848). Ganska omfattande och innehållsrik är äfven WIESELGRENS i tredje och femte bandet af Skandia intagna uppsats *Bildningsanstalterne i Sverige.* Uppsatsen afbröts, när författaren hunnit till 1700-talet. Kortfattad, men som det synes ganska redig är J. A. HALLGRENS *Den svenska elementarundervisningens historia* (1877). Alldeles obrukbar — åtminstone för den äldre tiden — är P. PAULSSONS *Historik öfver folkundervisningen i Sverige* (1866). Af samme författare utkom 1868 *Lärobok i svenska folkskolans historia.* Öfver enskilda skolor finnas goda monografier såsom SJÖSTRANDS *Maria skola* i Stockholm (1882), STRIDSBERGS *Klara skola* i Stockholm (1880), *Wexiö skola och gymnasium* (1882), *Lunds domskolas historia* (1861 och 1865), *Några blad ur Malmö Allmänna Läroverks arkiv* meddelade af C. L. WÅHLIN (1884), *Några drag ur Norrköpings Elementarläroverks forntid* (1859), *Bidrag till Nyköpings Elementarläroverks historia* af G. V. SCHOTTE (1879—84), *De gymnasio regio Gevaliensi* (1788; præs. E. M. FANT), *De schola triviali Gevaliensi* (1785; præs. BERGSTEN), RYDHENIUS' 1676 hållna tal *Historia scho-*

THAN [1]) Åbobibliotekets historia [2]). Redan förut (1745) hade OL. CELSIUS författat Upsala universitetsbiblioteks historia[3]), och hans broder

læ gymnasiique Skarensis, *De schola Helsingburgensi* (1810; præs. N. SJÖBORG), *De westrogothorum gymnasio regio et schola triviali Scarensi* (1827; præs. OL. KOLMODIN), *Strängnäs läroverks arkiv* af J. A. DRYSÉN (1876), *Historik öfver Visby läroverk* af O. W. LEMKE (1875), *Några upplysningar om Frösö trivialskola* af S. KARDELL (1871). Priset tages af K. F. KARLSONS utförliga och innehållsrika arbete *Blad ur Örebro skolas äldsta historia* (1871—75). Ypperliga kulturhistoriska bidrag finnas äfven i *Hågkomster från hembygden och skolan* (1830; fjärde och senaste uppl. 1861) af SAM. ÖDMANN. De flesta af dessa arbeten återfinnas i vederbörliga skolprogram. Till skolprogramsliteraturen kunna ytterligare läggas H. HERNLUNDS *Bidrag till den svenska skollagstiftningens historia* (1882) och *Bidrag till den svenska elementarlagstiftningens historia* (1880) samt LÖFSTEDTS *Sveriges skolor före 1571* och *1571 års skolordning* (Nisbethska flickskolans i Upsala program för 1876 och 1878). Äldre afhandlingar äro MURBERGS *Om Konung Gustaf I:s vård om allmänna uplysningen och undervisningen* (Vitt. Hist. och Ant. Akad. Handl. I) och *Collegium regium et illustre* (därsammastädes VIII). En akademisk disputation af såväl pedagogiskt som literaturhistoriskt värde är B. LUNDSTEDTS *Grekiska språkets studium vid de svenska läroverken* (1875). I Pedag. Tidskr. B. XIV har WADSTEIN infört en uppsats om *1610 års skolordning* och i femtonde bandet af samma tidskrift finnes några notiser om *Bellum grammaticale* en latinskt, af Andreas Guarno författad formlära, som begagnades här i landet under 1600-talet. Om *Den svenska skolordningen af år 1649* finnes en uppsats af G. SUNDBÅRG (Högre Reallärvoverkets i Stockholm inbjudningsskrift 1886). I sammanhang härmed kan nämnas, att HAMMARSKÖLD 1817 utgifvit *En förteckning på . . . . schole- och undervisnings-böcker*. Af de under FANTS præsidium ventilerade afhandlingarne beröra några pedagogikens historia såsom *De institutoribus liberorum regiorum in Svecia* (1791) och *De institutione publica juventutis patriæ* (1782, 1786). Under J. H. SCHRÖDERS præsidium ventilerades 1842 en afhandling *De institutione nobilium in patria sæculo XVII*. Af värde äfven för oss svenskar är LEINBERGS *Handlingar rörande finska skolväsendets historia* (1884). och AKIANDERS *Skolverket inom forna Wiborgs och nuvarande Borgå stift* (Finska Vetenskaps Societetens Bidrag B. IX). En äldre tid behandlades i ALCENIUS' disputationer (1848) *De scholis Fenniæ ante reformatam ecclesiam* och *De scholis Fenniæ post reformatam ecclesiam usque ad motos liturgicos*. Jämf. äfven Warmholtz 9119—9148.

1) Porthan äger sin egentliga betydelse såsom *finsk* literaturhistoriker, men hans ypperliga upplaga af Juustens *Chronicon episcoporum finlandensium* (1784—1800) är af stort värde äfven för kännedomen om Sverges medeltid.

2) 1813—27 utkom PIPPINGS *De bibliothecariis academiæ aboensis*.

3) Bland öfriga biblioteksbeskrifningar kunna antecknas *Linköpings bibilioteks handlingar* (1793—95; ett synnerligen viktigt arbete), *Bibliotheca templi cathedralis Stregnensis* (utg. af AMINSON 1863—64), *Historiola bibl. regii gymnasii Aros.* (J. H. SCHRÖDER 1811—16), *Nyköpings läroverks bibliotek* af A. BAGGE, *Catalog öfver Skara Kongl. Gymnasii bibliothek* (1830) af W. LUTH,

MAGNUS VON CELSE Kongl. Bibliotekets (1751 [1]). Om medeltidens boksamlingar skref P. F. AURIVILLIUS en förträfflig afhandling *De bibliothecis medii ævi in Sviogothia* (1782), ett bland 1700-talets värdefullaste bidrag till medeltidens lärdomshistoria. Sedermera (1814) utgaf han en likaledes ypperlig katalog öfver boksamlingen i Ups. Bibl. *Catalogus librorum impressorum bibliothecæ regiæ academiæ upsaliensis*, ett bland literaturhistorikerns viktigaste hjälpmedel. I sammanhang härmed kan nämnas, att J. ALNANDER redan 1722 skrifvit en historik öfver de svenska boktryckerierna *Historiola artis typographicæ* [2]), ett för sin tid synnerligen godt arbete, hvilket dock numera genom G. E. KLEMMINGS och J. G. NORDINS

Förteckning öfver Kalmar H. Elementarläroverks boksamling (1876), *Förteckning på handskrifter i Westerås Allm. Läroverks bibliotek* (af MOLÉR, i skolpr. för 1882). Om biblioteket i Lund hafva flere disputationer utgifvits af A. LIDBECK *De bibliothecæ Lundensis initiis et præcipuis incrementis usque ad annum MDCCXXIX* (1801), *De bibliothecæ Lundensis præcipuis incrementis ab anno MDCCXXIX usque ad annum MDCCLXIX* (1802), *Memorabilia bibliothecæ Lundensis* (1803—1813). 1818 påbörjade N. LOVÉN en andra del, som dock afstannade året därpå. 1830 utgaf WIESELGREN *Catalogus manuscriptorum bibliothecæ academiæ lundensis*. Om hans *De la Gardiska Archivet* skall talas i det följande. I *Handlingar ur L. von Engeströms bibliothek* (1809—1824; ett femte häfte utkom 1865) finnes den Engeströmska handskriftssamlingen (nu i Kongl. Biblioteket) förtecknad. Sedan 1878 utgifves *Kongl. Bibliotekets handlingar*, innehållande bibliografier, af hvilka några omnämnas annorstädes i denna uppsats. Sedan 1877 utgifves äfven årliga *Meddelanden från Svenska Riks-Archivet*, innehållande historiska handlingar, bidrag till Riksarkivets historia, kataloger öfver dess samlingar m. m. Se härom äfven STYFFES uppsats i Sv. Tidskr. 1874 *Om svenska statsarkiverna*. Bland kataloger öfver privata bibliotek och handskriftssamlingar kunna framhållas LUNDSTEDTS öfver Finspong (1883) och SCHRÖDERS öfver Sko (Skand. Handl. XII—XV). I samma stora samling — *Handlingar rörande Skandinaviens historia* — finnes en mängd manuskriptkataloger, flere öfver synnerligen viktiga samlingar. Äfven fortsättningen — *Historiska handlingar* — innehåller dylika kataloger, hvilka i allmänhet torde kunna sägas vara af våra literaturhistoriker för litet observerade. Rörande dessa privatsamlingar bör rådfrågas HELLSTENIUS' intressanta uppsats *Om och ur Sveriges privat-archiver* (Nord. Univ. Tidskr. X.)

1) Af Magnus von Celse finnas i Kongl. Bibl. storartade samlingar till svensk literaturhistoria, biografi och bibliografi.

2) Bland bibliografiska arbeten kunna ock räknas GESTRINS *De libris in typographia Wisingsburgensi impressis* (1793) och SCHRÖDERS *Incunabula artis typographicæ in Suecia* (1842).

Svensk boktryckeri-historia (1883; första uppl. 1871) gjorts obehöfligt [1]). Hans son S. ALNANDER [2]) skref (1764) en ofta citerad afhandling om de böcker, hvilka ansetts förgripliga och i följd däraf förbjudits *Historia librorum prohibitorum* [3]); J. LEXELIUS författade (1741—43) en afhandling öfver ett närbesläktadt ämne *De caussis raritatis librorum*, och C. F. MENNANDER höll 1756 ett — dock föga innehållsrikt — *Tal om bokhandelen i Sverige*, trykt i Vetenskapsakademiens handlingar [4]). S. Alnander var äfven författare till ett synnerligen värderikt arbete i allmän, teologisk lärdomshistoria *Anvisning till et utvaldt theologiskt bibliotek* (1762—72; nio afdelningar). En bland hans korrespondenter var den flitige J. C. STRICKER, med rätta berömd för *Försök till ett svenskt homiletiskt bibliotek* (1767), en med ovanlig noggrannhet värkstäld förteckning öfver vår predikoliteratur.

Den literära biografien inledes af THUN'S förträffliga minnesteckning öfver Palmsköld (*In vita Palmsköldii* 1707), som stundom nästan sväller ut till en 1600-talets lärdomshistoria, och af NILS HUFWUDSON DALS [5]) *Specimen biographicum de antiquariis Sueciæ* (1724), innehållande lefnadsteckningar öfver Hadorph, Brenner, Rugman m. fl. Två år därefter utgaf HALLMAN sin opålitliga, ehuru mycket brukade biografi öfver bröderna Petri. 1728—31 utkom NETTELBLADTS samling *Memoria virorum in Suecia erudissimorum rediviva*. Kort därefter (1741—43) skref NOBERG en disputation om Joh. och Olaus Magnus. OLOF CELSIUS var kanske den värksammaste biografen. Han författade *Vita Urbani Hierne* (1739),

---

1) För Finland utgafs ett dylikt arbete af PIPPING *Några historiska underrättelser om boktryckeriet i Finland* (i Acta Societatis scientiarum fennicæ B. I—VIII). I fjärde bandet af Finska Vetenskapssocietetens Bidrag skref Pipping *Bidrag till en historia om gymnasii boktryckeriet i Wiborg*.

2) Han omarbetade sin faders boktryckerihistoria. Denna nya, betydligt tillökade uppl. utgafs aldrig, men finnes i handskrift på Ups. Bibl.

3) Till denna skrift utgaf P. F. AURIVILLIUS några tillägg *Ad historiam librorum in Suecia prohibitorum hypomnemata* (1809—15).

4) I Svensk Bokhandelstidning 20 april 1867 finnes *Ett bidrag till svenska bokhandelns historia*.

5) Dal öfversatte bl. a. äfven Loccenius' Antiquitates sueo-gothicæ och Schefferus' Memorabilia samt försåg bägge med bibliografiska bihang.

De meritis et fatis Joh. et A. Messeniorum (1741, fortsatt 1753), *De Erico Olai* (1751) m. m., och han påbörjade en biografisk serie, *Lärde swänske*, som dock afbröts efter tvänne biografier. Dessa i det hela torftiga försök öfverträffades vida af JACOB TENGSTRÖMS utförliga biografi öfver *Joannes Elai Terserus* (1795). Tengströms frände J. J. TENGSTRÖM utgaf äfven ypperliga biografier öfver *Gezelius d. ä.* (1825) och *Gezelius d. y.* (1833), båda trykta i Finland. Stora biografier äro ock E. S. BRINGS *Minne öfver And. Rydelius* (1806), *Minne öfver Joh. Schefferus* af E. M. FANT (1782), *Vita et merita M. Isaaci B. Rothovii*, en disputationsserie 1796—1801 utgifven af JACOB TENGSTRÖM, 1808—1810 af FRANZÉN och 1812—1813 af WALLENIUS. Obetydliga äro SCHOLLINS disputation *De meritis Olavi von Dalin* (Greifswald 1805), GODENIUS' *Memoria Stiernhielmiana* (Greifswald 1805) och THYSELIUS' *De meritis literariis Claudii Arrhenii Örnhjelm* (1791). Mera utförlig är den framställning, som JACOB WALLENIUS gifver i *De poetis svecanis celebrioribus* (Greifswald 1807). Stiernhielm, Rosenhane, Wexionius, Runius, Spegel m. fl. behandlas där. Ett för sin tid värkligen godt och ännu ganska brukbart arbete är SUNDELS *Historisk och kritisk afhandling om de böcker och skrifter, tryckte eller otryckte, som i Sverige blifvit författade af konglige personer* (Vitt. Hist. och Ant. Akad. Handl. IX)[1]).

Försöken att teckna literaturen i dess helhet aflupo mindre lyckligt. PRATENIUS' disputation *Poesis svecana hodierna* (1728) är endast ett ästetiskt resonnemang öfver samtidens poesi. OSANDERS *Fama eruditorum*, först trykt som disputation i Greifswald 1725 och sedan intagen i NETTELBLADTS *Schwedische Bibliothec* V[2]), behandlar hufvudsakligen den juridiska literaturen och fornforskningen samt är mera svassande än innehållsrik. LÖNBOHMS *De poesi svecana antiqua et hodierna* (1734) sysselsätter sig föga

1) En tarflig kompilation är signaturen T:s *Svenska konungar såsom författare* (1880).

2) Nettelbladts här omtalade arbete, som utgafs 1728—36, förtjänar på intet sätt det rykte, som kommit det till del. De flesta skrifter, som där finnas intagna, äro annorstädes bättre omtrykta.

med den svenska literaturen. Undantager man några grofva misstag, innehåller denna afhandling intet, som ej förut stått att läsa hos Schefferus. Vida bättre är WÅHLBERGS *De poetis in Svio-Gothia latinis* (1739—40), som dock endast behandlar den latinska poesien i Sverge. Såsom ett motstycke därtill skref ER. HYDRÉN *De fatis literaturæ orientalis in Svecia* (1755). Hans fader LARS HYDRÉN hade några år förut författat den altför litet uppmärksammade disputationen *De primordiis et incrementis poeseos svecanæ* (1748), som lemnar en skildring af den svenska literaturen från älsta tider till och med Stiernhielm och Rosenhane. Icke utan skäl torde denna afhandling kunna betraktas såsom det första försöket till en svensk literaturhistoria. TOLPOS nästan samtidiga disputation *De initiis rei literariæ in Svethia* (1750) är däremot oredig, mångordig och innehållsfattig. Obetydlig är ock HALLENBERGS *De nobilibus in Svio-Gothia litteratis* (1778), hvilket arbete afbröts innan författaren hunnit till reformationen. Den måhända lärdaste af 1700-talets forskare, SVEN LAGERBRING (1707—1787), har likaledes försökt sig såsom literaturhistoriker. 1748 utgaf han sin *Historia literaria.* Arbetet, af hvilket endast första delen utkom, börjar med tiden före syndafloden och slutar med Alexander. Det är af intresse såsom det första försöket till en utförlig, på svenska författad allmän literaturhistoria, men är numera naturligen obrukbart. 1754—58 utgaf han i tre band *Samling af åtskilliga handlingar och påminnelser,* som innehålla flera literaturhistoriska bidrag, bland hvilka särskildt bör märkas *Om wetnskapernes förra öde i Swerige.* Dessutom förekomma där uppsatser om S. Birgitta, Messenius, Peder Månsson, Sparfwenfeldt m. m. Ganska innehållsrik och ännu läsvärd är den under hans præsidium ventilerade disputationen *De statu rei literariæ in Svecia per tempora unionis calmariensis* (1772)[1]), och för sin tid ypperlig är den teck-

1) Denna afhandling intogs sedermera i GJÖRVELLS *Thesaurus sveo-gothicus* (1781). I samma arbete infördes ock RABENIUS' *De fatis literaturæ juridicæ in Svecia* (förut trykt 1772; en mindre del hade — i en annan upplaga — utkommit redan 1770). En kort rättshistoria skrefs 1775 af HOCHSCHILD *Utkast til historisk beskrifning om Svea rikes äldre province- eller landskapslagar så väl*

ning, han i sitt stora arbete *Swea rikes historia* (1769—83) gifver af vetenskapernas öden till år 1400. Denna framställning är både fullständigare och bättre än Stiernmans, som dock går längre fram i tiden och något utförligare behandlar den poetiska literaturen. Värdefulla upplysningar rörande 1600-talets lärdomshisteria finnas i ARCKENHOLTZ' stora arbete *Memoires concernant Christine Reine de Suède* (1751—1760). Särskildt torde I 312—342 böra uppmärksammas; författaren gifver där en 1600-talets literaturhistoria i sammandrag[1]). En bland århundradets dugligaste literaturhistoriker var J. H. LIDÉN, mest bekant för sin *Catalogus disputationum* (1777—80), en förteckning öfver alla i Sverge och Finland ventilerade disputationer[2]). För den senare tiden har arbetet fortsatts af MARKLIN (1820, 1856) och WAHLBERG (1877). Därjämte författade Lidén det sakrika arbetet *Historiola litteraria poetarum svecanorum* (1764—72)[3]). Till de fyra häften, af hvilka detta arbete bestod, lades sedermera (1801—1808) trenne nya, författade af BROOCMAN och HUMBLE. Äfven P. A. SONDÉNS[4]) *In historiam poeseos Sve-*

som allmänna stads- och landslagen. Nästan inga historiska upplysningar kunna hämtas ur TIBURTIUS' *Fata juris canonici in Svecia (1729).* Öfverhufvud taget är vår rättshistoriska literatur ej stor. Grundläggande är STIERNHÖÖKS så ryktbara arbete *De jure sveonum et gothorum vetusto* (1672), som dock blott obetydligt sysselsätter sig med själfva den yttre rättshistorien. Denna behandlas däremot uteslutande i WILDES 1736 utgifna *Sveriges beskrifna lagars grund, art och upprinnelse samt ålder, omskiftelser och förnyelse,* ursprungligen ämnad att tjäna som företal till 1734 års lag. I första afdelningen af sin uppsats — *Kritisk afhandling om provins-lagarnes ålder och hvad anledning de gifva till närmare kännedom om nationens tillstånd,* införd i Vitt. Hist. och Ant. Akad. Handl. VI. — söker FAHLE BURMAN att bestämma landskapslagarnas ålder. Men då man i vissa fall ännu stod kvar på rudbeckianernes ståndpunkt, kom man ej till något vetenskapligt tillfredsställande resultat. Ett godt prof på dessa besynnerliga fantasier lemnar LUNDIUS' skrift *Zamolxis primus getarum legislator* (1687). Om rättshistoriska skrifter i detta århundrade se s. 146.

1) Om Kristinas egna literära arbeten har E. MEYER i Samlaren V (1885) författat en läsvärd uppsats. Om hennes bibliotek i Rom skref F. F. CARLSON i Skandia VIII.

2) Redan 1765 hade CEDERHAMN utgifvit *Catalogus dissertationum, quæ ad illustrandas res svecicas faciunt.*

3) En af Liden omarbetad upplaga finnes i handskrift på Ups. Bibl.

4) I tidskriften *Theophrosyne* (1823—25) offentliggjorde Sondén tvänne biografier öfver Olavus och Laurentius Petri.

canæ hypomnenata (1817) kunna betraktas såsom ett tillägg till Lidéns arbete. Detta var länge den fullständigaste historik, man ägde öfver 1600-talets poesi, och den torde ännu med fördel kunna användas. Lidéns samtida, den lärde, aldrig fullt uppskattade OL. KNÖS författade (1776—96) ett både för lärdom och omdöme utmärkt arbete *Historiola literaria poetarum Vestrogothiæ latinorum*[1]). Mellan åren 1787—96 utgaf han *Analecta epistolarum*, en — dock föga ordnad — samling af bref, mest berörande vår lärdomshistoria. Ungefär samtidigt skref E. M. FANT en utförlig framställning af den grekiska literaturens öden i vårt land. Denna skrift *Historiola litteraturæ græcæ in Svecia* (1775—84; suppl. 1785—86) ansågs af författaren själf såsom en utvidgad och förbättrad upplaga af PLANTINS i Wittenberg trykta *Hellas sub Arctoa* (1736). Efter afslutandet af Fants afhandling utkom 1785—89 FLODERUS' *De poetis in Sviogothia græcis*. En finsk motsvarighet är J. J. TENGSTRÖMS *De viris in Fennia peritia literarum græcarum claris* (1814—16; fragment). Äfven i sina öfriga disputationer har Fant lemnat många värdefulla bidrag till vår äldre literaturhistoria. Bland dessa märkes först och främst hans om en storartad lärdom vitnande förteckning på alla intill år 1600 i Sverge trykta skrifter[2]) *Annales typographici* (1793—1800), ett arbete som ännu ej öfverträffats[3]). Af de talrika afhandlingar, hvilka ventilerats under hans præsidium kunna framhäfvas *De statu rei litterariæ in Svecia sub moderamine Stenonis Sture* (1793), *De Statu rei litterariæ sub imperio Gustavi I (1785)*, *De unione ecclesiæ reformatæ cum lutherana sec. XVI in Svecia tentata* (1782), *De historicis R. Gustavi primi* (1782), *Brevis conspectus historicorum Sveciæ* (1796), *De fatis mucices in Svecia* (1797; författaren SV. YCKENBERG presiderade själf för den

---

1) Ett liknande arbete är P. SVEDELIUS' *De poetis latinis dioceseos Westmanno-Dalekarlicæ* (1785—1802). I senare tider har man föga sysselsatt sig med dylika ämnen. Ett undantag bildar C. J. LUNDVALLS i Vitt. Hist. och Ant. Akad. Handl. XVI införda afhandling *Om romerska vältaligheten vid Upsala universitet under 17:de och 18:de seklerna.*

2) Äfven utrikes trykta, men af svenskar författade arbeten medtogos.

3) Här kan dock meddelas, att en fullt kompetent hand f. n. är sysselsatt med en bibliografi, hvilken tvifvelsutan skall göra Fants arbete öfverflödigt.

andra delen), *Historiola hymnorum ecclesiæ svecanæ* (1798), *De motibus liturgicis in Svecia* (1788), *De studiosis in seminariis jesuitarum* (1794), *De apostatis svecanis* (1791), *Historia librorum symbolicorum in Svecia* (1782), *Observationes in Atlanticam Olai Rudbeck* (1800), *De scriptoribus suecis sub prima libertatis preli periodo* (1809), *De controversia inter Petrum Eliæ Gavelium et Johannem Schefferum* (1798), *De vita Abrahami Andreæ Angermanni* (1802), *De Johanne Brask* (1790), *Vita Jesperi Swedberg* (1787), *De Petro Magni* (1793), *De meritis Jacobi Ulphonis* (1784) samt hans stora disputationsserie *Observationes selectæ historiam svecanam illustrantes* (1785—1805), innehållande en stor mängd för 1500- och 1600-talens literaturhistoria viktiga bref och upplysningar. En annan äfvenledes viktig disputationsserie var *Acta et littere ad historiam reformationis in Svecia* (1803—1807)[1]. Slutligen kan nämnas, att

1) Här kunna några andra upsaladisputationer nämnas såsom G. F. Fants *Historia librorum catecheticorum in Svecia* (1794—95), Silléns *Heptaemeron svecanum Haquini Spegel* (1837), Duvæbus' *Conspectus rei literariæ* (1781; blott hednatiden) och Lindbloms *Merita Joh. Skytte senioris litteraria* (1786). Skyttes politiska och literära förtjänster behandlades äfven af Nejkter och Kolmodin (1800—1813). Bland den samtidiga lundensiska literaturen märkas Sv. Brings (sedan Lagerbrings) *De liturgia romano-svetica* (1754; redan 1729 hade Linder i Upsala disputerat om samma ämne), och *Hypomnemata Laurentii Petri* (1755), E. S. Brings *De vita academica, quam Londini Gothorum degit Sam. Pufendorf* (1781), J. Lundblads *De literarum svecanarum progressione Christina regnante* (1794) och *De historia Alexandri Magni a Boetio Jonæ filio suecicis rhythmis composita* (1802), C. Lundblads *Vita et ingenium Joh. Henrici Kellgren* (1824), Hylanders *De literarum in Svecia studiis sæculo XV* (1818), Brunnérs *De statu rei literariæ in Svecia seculo XVI* (1831), Sylvanders *Tegel et Celsius* (1846), Bruzelius' *De controversiis ecclesiis sacramentariis regnante Erico XIV in Suecia motis* (1822) och Aspelins *De progressibus poeseos svecanæ regnante Gustavo tertio* (1803).

I samband härmed kan påpekas, att viktiga literaturhistoriska upplysningar äfven stå att hämta ur stads- och klosterbeskrifningar, af hvilka några (jämte deras præsides) här kunna antecknas: *De Stockholmia* (Arrhenius och Törner 1724—26), *De templo S. Nicolai* (Fant och Lilljenwalldh 1788—91), *Fata templi Riddarholmensis* (Ol. Celsius och Stricker 1748—50). *De templo et paroecia S. Jacobi* (Georgii 1763—67), Wittings *St. Jacobs minne* (1771; utvidgning af föreg., som ock författats af Witting), *Sigtuna stans et cadens* (Wallin 1729—32; viktig), *St. Claræ minne* af Nordberg (1727), *Arboga känning* af Lohman (1737), Wallins *Gothländska samlingar* (1747 och 1776), Peringskjölds *Monumenta Uplandica per Thiundiam* (1710) och dess fortsättning

Fants namn är förbundet med ett af den svenska literaturens viktigaste samlingsvärk *Scriptores rerum svecicarum medii ævi.* Detta arbete, som länge blifvit förberedt, särskildt af Nordin, hvars rika handskriftssamlingar till en del värkstälts just i och för en blifvande upplaga af våra medeltidsförfattare, har nu utkommit i tre foliodelar. Den första utgafs 1818 af Fant, den andra 1828 af GEIJER och SCHRÖDER, den tredje 1871 och 1876 af CL. ANNERSTEDT. Samlingen, som naturligen är afsedd för den politiska historien, innehåller dock många literaturhistoriskt viktiga skrifter, såsom klosterdiarier, legender och officier. Egentligt värde äger blott den tredje delen; de båda första äro ej utgifna med den handskriftskritik, som i våra dagar erfordras. De flesta af de af där intagna skrifterna äro ock senare omtrykta[1]). Till den grupp af författare, som här skildrats, bör äfven JACOB VON ENGESTRÖM hänföras. Hans *Uplifvadt minne af framfarna åldrars vittre landsmän* (Vitt.

Monumenta Ullerakerensia (1719, en högeligen viktig beskrifning öfver Upsala, särdeles rik på biografiska upplysningar i första hand), *Monasterium Sko* (ALSTRIN (1728), *De coenobiis birgittinis* (OL. CELSIUS 1714—17), *Ad historiam coenobii birgittini Wadstenensis accessiones* (GEIJER 1819), NETTELBLA'S *Nachricht von einigen Klöstern der H. Schwed. Birgitta ausserhalb Schweden* (1764), SCHÖNBERGS *Berättelse om nunneklostret vid Aspenäs* (Vitt. Hist. och Ant. Akad. Handl. VI), SILFVERSTOLPES *Klostret i Vadstena* (Hist. Bibl. I, 1875), *Monasterii Gudhemensis historia* (OL. CELSIUS 1716), *De monasterio Warmhemensi* (OL. CELSIUS 1723), *De Schedvia Wester-Gothiæ urbe* (FRONDIN 1734), *Alvastra in O. Gothia monasterium* (HERMANSSON 1722), *Coenobium Wretense* (TÖRNER 1724), *Askaby-anum in Ostro-Gothia coenobium* (STOBÆUS 1740), *Klosterväsendet inom Linköpings stift* (K. NILSSON 1879), *Coenobii Nadhendals historia* (SCARIN 1744), *Analecta quædam historiæ coenobii Nådendahlensis* (BILMARK 1775), *Handlingar rörande Nådendals kloster* (i Handlingar till upplysning i Finlands kyrkohistoria, utg. af W. G. LAGUS, ett arbete innehållande många värderika bidrag till Finlands teologiska literaturs historia), *De initiis monasterii Vallis Gratiæ* (REIN 1850), *Monasteriologia Upsaliensis* (J. E. FANT 1842), *De claustris Svio-Gothicis* (WIKSELGREN 1832) och RHYZELIUS' *Monasteriologia* 1740). Jämför för öfrigt Warmholtz nr. 2201—2264.

1) I samband härmed kan påpekas ett annat stort samlingsarbete, *Handlingar rörande Skandinaviens historia.* Det första bandet utkom 1816, det fyrtionde 1860 (ett registerband utkom 1865). Sedan 1861 fortsättes arbetet under titel *Historiska Handlingar.* Äfven i denna samling förekommer en mängd literaturhistoriskt viktiga skrifter och handlingar, hufvudsakligen från 1500- och 1600-talen.

Hist. och Ant. Akad. Handl. IV.; talet hölls 1787) är ett försök till en fullständig svensk literaturhistoria. Ofta nedsjunker författaren till ett tort uppräknande af namn, men i följd af sin sakrikedom har hans uppsats ännu ej förlorat sitt värde. Till samma skola kan man ock räkna den lärde SCHERING ROSENHANE D. Y., som i några af sina skrifter berört literaturhistorien. Särskilt förtjänar i detta fall nämnas hans inträdestal i Vitt. Hist. och Ant. Akad. (*Historiens öden inom fäderneslandet)*, en för sin tid ganska god historiografi, trykt i femte bandet af akademiens handlingar, och *Anteckningar hörande till Kongl. Vetensk. Akademiens historia* (1811), ett i bibliografiskt afseende förträffligt arbete. Den siste af denna skola var den bekante J. H. SCHRÖDER, som i svensk literaturhistoria författat en stor mängd, ofta ganska värdefulla afhandlingar. Mest bekant är kanske hans *De poesi sacra latina medii ævi in Svecia* (1838), en för sin tid ganska god framställning af de medeltida hymnernas historia[1]).

Styrkan hos den grupp literaturhistoriska författare, som nu skildrats, ligger i deras lärdom., De fleste äro nitiske samlare, de genomleta bibliotek och arkiv, deras arbeten öfverflöda af faktiska uppgifter, men de visa ej alltid samma förmåga, då det gäller att kritiskt sofra det funna materialet. Ofta förblanda de viktigt och oviktigt samt ådagalägga sällan någon ästetisk omdömesförmåga. För poesien visa de i allmänhet ringaktning, och

---

1) Bland Schröders öfriga disputationer märkas: *Itinera et labores Joh. Gabr. Sparfvenfeldii* (1830), *De universitate parisiensi a svecis medio ævo frequentata* (1830), *Translatio S. Catharinæ* (1832), *In vitam S. Brynolphi svethice prolegomena* (1836), *Vita S. Brynolphi svetice* (1836), *Legenda svecana vetusta S. Magni* (1839), *Liber qui inscribitur Um styrilse kununga ok höfdinga* (1839), *Joh. Magni Gothi labores* (1842), *Glossarii latino-svethici specimen* (1845), *Contentio inter animam et corpus* (1842), *Legenda svecana vetusta S. Helenæ* (1845), *Stjernhjelms Hercules dramaticerad* (1848), *Legend om Påfven Gregorius den store* (1848), *Eric Sparre Pro rege, lege et grege* (1854) m. fl.

Första delen af CARL SÄVES på sin tid berömda, men i själfva värket ganska svaga afhandling *Eriksvisan* (1849) ventilerades under Schröders præsidium Ett arbete af bestående värde är Säves inträdestal i Vitt. Hist. och Ant. Akad. Det handlar om *Sigurdsristningarne å Ramundsberget och Gök-Stenen* (se N. F. VI).

de flesta föredraga att syssla med ren lärdomshistoria. Men vid midten af 1700-talet uppstod en ny skola, hvars egentliga blomstring inträffade under Gustaf III och Gustaf IV Adolf. Denna skola lägger hufvudvikten på det, den äldre riktningen försummat, och ringaktar det, som denna vördat. Poesien blir nu literaturhistoriens egentliga föremål, och vetenskapernas historia försummas nästan alldeles. Vår latinska literatur, hvilken af den äldre riktningen behandlats med stort intresse, anses nu för ett lärdt pedanteri. Man öfvergifver den gamla disputationsformen med dess torra lärdom och dess för allmänheten obegripliga språk, och den forna, med fakta späckade framställningen ersättes af en retorisk, vattenhaltig stil, som ofta förlorar sig i tomma deklamationer. Det nu sagda gäller dock endast riktningens mera utpräglade representanter. Flere af 1700-talets författare stå på gränsen mellan de båda nu skildrade skolorna.

Den nya riktningen inleddes af skalden O. v. DALIN, som i första bandet af Vitterhetsakademiens handlingar (1755) skref en *Inledning till dessa Kongl. Vitterhets Akad. handlingar.* Dalin söker där gruppera Sverges författare. Han inordnar dem i fyra olika tidehvarf (det fjärde inledt af Lovisa Ulrika) och gifver några allmänna karaktäristiker af dessa. I detta mera historiska framställningssätt ligger Dalins företräde framför den äldre riktningen. För vår tid är afhandlingen naturligen alldeles värdelös. I andra bandet af samma akademis handlingar (1776) försökte sig hans lärjunge LILIESTRÅLE med ett — fullkomligt obetydligt — tal om skaldekonstens öden i Sverge, och i det fjärde bandet infördes en af B. FRONDIN författad *Afhandling om swenska folkets lärdom och vitterhet.* Denna — aldrig fullbordade — historik behandlar hufvudsakligen den hedniska tiden. I tredje årg. af Läsning i Blandade Ämnen (1799) infördes en anonym uppsats, skrifven af LEOPOLD och kallad *Svenska vitterhetens historia.* Författaren anser, att literaturen före Dalin ägde »nästan ingenting märkvärdigt.» Dessa gamla författare kunde endast intressera »den lärde tom-skrifvaren», som »behåller dem för att gifva åt sina

skrifter en tillbörlig vidd.» Fortsättningen på denna uppsats — som nästan uteslutande behandlar Dalin — utkom aldrig. Leopolds efterapare I. R. BLOM lät i Sv. Akad. Handl. B. IV (1809) införa *Utkast till en historisk och kritisk afhandling om svenska vitterheten före v. Dalins tid,* mest utmärkt för det olidliga bildningshögmod, med hvilket författaren bedömde eller — kanske rättare — fördömde den äldre literaturen. Vida bättre är JACOB AXELSON LINDBLOM. Hans *Tal om svenska predikosättet före och närmast reformationstiden*[1]) (hållet 1802 i Vitt. Hist. och Ant. Akad. och trykt i Handl. VIII) är skrifvet icke utan sakkunskap, ehuru man äfven där stötes af upplysningstidehvarfvets ohistoriska uppfattning. De älsta lefnadsteckningarna i Sv. Akad. Handl. kunna äfven sägas vara affattade i enlighet med denna skolas program. De flesta äro skrifna af C. G. NORDIN. Denne var eljest en värkligt lärd man. Hans disputation *Monumenta sviogothica vetustioris ævi falso meritoque suspecta* är kanske den första rent filologiskt-literaturhistoriska afhandling, vi äga, och hans handskriftsamling, nu förvarad på Ups. Bibl. och synnerligen rik äfven på manuskript rörande vitterhetens historia, är måhända den största, som sammanförts af en enskild svensk man, men hans literära biografier — öfver Stiernhielm, Dalin, Spegel, Ihre m. fl. — äro alla affattade i upplysningstidehvarfvets innehållslösa manér. De literära tidskrifter, hvilka kunna anses såsom ett uttryck för denna skolas smak, innehålla blott sällan några literaturhistoriska afhandlingar. Dock kan antecknas, att i *Svenska parnassen* (utg. 1784—86) förekomma några mindre uppsatser om Stiernhielm och Triewald. En lefnadsteckning i denna stil är S. GAGNERUS' *Äre-minne öfver Krigs-Rådet Georg Stiernhielm* (1776), ett svassande och tämligen innehållslöst arbete. Den kanske sista epigonen var den först 1867 aflidna MARIANNE D'EHRENSTROEM, hvilken 1826 utgaf *Notices sur*

1) Lindblom skref ock en disputation *Observationes nonnullæ circa fata eloquentiæ svecanæ post renatas litteras* (1785). 1700-talets predikokonst behandlades efteråt (1818) af ROGBERG i disputationen *Sciagraphia progressuum homiletices svecanæ.*, *Sec. XVIII*.

la Littérature et les Beaux Arts en Suède. Hon skref äfven en biografi öfver Leopold (1830).

En ny skola grundades först med HAMMARSKÖLD. Hans *Svenska vitterheten* utkom under åren 1818 och 1819 och framkallade en förbittring, hvilken knapt ännu fullkomligt lagt sig. Hammarskölds omdömen — särskildt om den senare tidens literatörer — utmärkte sig ofta för en onödigtvis hård form, någongång för värklig orättvisa, men i allmänhet torde han kunna sägas hafva bedömt äldre författare med större oveld och billighet än gustavianerne gjort. Såsom nyromantiker ägde han en mera omfattande poetisk beläsenhet än desse, hvilka åtminstone i regeln endast kände den franska literaturen, och såsom bibliotekstjänsteman hade han haft tillfälle att studera den äldre svenska poesien. Hans ästetiska smak var således i viss mening mera skolad och mindre ensidig än gustavianernes, och detta visar sig ock i hans arbete, hvars domar — ofta bestridda — dock fortfarande citeras. Det har blifvit en vana att tala om Hammarskölds onöjaktiga uppgifter, och i det hela är denna anmärkning berättigad, men betänker man arbetets storlek och dess banbrytande karaktär, måste man ursäkta en stor del af dessa fel. I den nya uppl. (1833), öfversedd af P. A. SONDÉN, hafva äfven rättats de mest i ögonen fallande misstagen. Med Hammarskölds meningsfrände ATTERBOM tog literaturhistorien ett ytterligare steg framåt. Atterboms förnämsta arbete *Svenska siare och skalder* (1841—55) är en samling skaldeporträtt, tecknade med ett utsökt behag och en lefvande åskådlighet. Dock kan anmärkas, att Atterbom till fromma för sina älsklingsförfattare handskats väl lättvindigt med bref och andra handlingar. I dessa porträtt är skildringen af skaldeindividualiteten hufvuduppgiften; för det historiska sammanhanget ägde Atterbom däremot mindre sinne [1]). I denna punkt — om också endast

1) Atterboms arbeten i allmän literaturhistoria falla ej inom ramen af denna uppsats. I disputationsform offentliggjorde han *Bidrag till svenska skaldekonstens historia* (1842—45), *Den Kellgrenska Stockholms-Posten* (1846), *Strödda bidrag till svenska vitterhetens häfder* (1848) och *Sveriges komiska vitterhet i Bellmans tid* (1851). Alla äro fragment.

där — har Atterboms lärjunge B. E. MALMSTRÖM ingripit kompletterande [1]). Hans *Grunddragen af svenska vitterhetens historia* — ursprungligen akademiska föreläsningar, efter författarens död utgifna (1866—68) af Bergstedt — röja otvifvelaktigen mera historisk blick än Atterboms arbete, och Malmström förstår bättre än denne att genom jämförelser med utlandets literatur belysa vår egen, men å den andra sidan visar han en i ögonen fallande brist på själfständiga studier. Det hela är knapt något annat än ett kompilationsarbete, hvars utgifvande — på hvilket Malmström själf ej tänkt, åtminstone ej i *den* formen — mera skadat än gagnat den begåfvade skaldens minne. Ett kompilationsarbete, ehuru kanske något för strängt bedömdt, är äfven LÉNSTRÖMS *Svenska poesiens historia* (1839—40.)[2]) Det är ganska innehållsrikt, ett beröm som ingalunda kan gifvas åt ASSAR LINDEBLADS floskulösa *Svenska sången* (1832). Som i viss mening ett storvärk måste däremot PETER WIESELGRENS *Sveriges sköna litteratur* (1833—1849; första delen utkom i nya uppl. 1847 och 1866) betraktas. Författarens omdömen förete en brokig blandning af genialitet och — man kan nästan säga — barnslighet. Uppställningen är vanligen absurd och de faktiska uppgifterna ej sällan väl hastigt nedskrifna, men trots dessa fel är arbetet likväl ovärderligt genom sin oerhörda rikedom på uppgifter. Wieselgren förtjänar äfven ett namn såsom utgifvare af *De la Gardiska archivet* (1831—44), där flera literaturhistoriskt viktiga handlingar finnas intagna. I det stora arbetet *Biographiskt lexicon*, grundadt af SONDÉN och PALMBLAD, var Wieselgren länge den ledande anden och författade där en mängd literära biografier, alla utmärkta för denna originella, af lif-

1) Malmströms inträdesföreläsning, som behandlade den svenska literaturens utveckling från Stiernhielm till Gustaf III:s tidehvarf, finnes trykt i *Fyra inträdes-föreläsningar* (1860). I *Litteraturhistoriska studier* (1860) har Malmström infört några uppsatser om Geijer, Franzén och Atterbom.

2) 1841 utgaf samme författare *Sveriges literatur- och konst-historia* samt 1857 *Svensk literaturhistoria i sammandrag*. 1838 påbörjade han ett *Litterärt porträttgalleri* af svenska skalder, hvaraf dock endast det första häftet, behandlande Stiernhielm, utkom. Bland hans disputationer märkes en öfver åstetikern Lars Fornelius (1838).

lighet, lärdom och nonchalance präglade stil. Den äldre följden, omfattande 23 band, utkom mellan åren 1835 och 1857. Af de åtta första delarna har sedermera en ny reviderad uppl. utgifvits af K. F. WERNER, hvilken bl. a. i *Adeliga ätten Silfverstolpe* (se neden) infört en synnerligen omsorgsfullt skrifven monografi öfver G. A. Silfverstolpe. Den nya följden af Biographiskt Lexicon har till redaktörer haft: Wieselgrens son, HARALD W., — dessutom författare af ett stort antal biografier, bland hvilka märkes den särskildt utgifna skriften *Lars Johan Hierta* [1]) (1880), ett högeligen värdefullt bidrag till pressen historia — ELOF TEGNÉR — hvilken därjämte genom sin bibliografi *Kongl. Bibliotekets samling af svenska brefvexlingar* (1880) och i sitt spännande arbete *Gustaf Mauritz Armfelt* (1883, 1884; tredje delen ännu ej utgifven) [2]) lemnat många värdefulla bidrag till vår literaturhistoria — och (för den nionde delen) O. SJÖGREN, som äfven författat den särskildt utgifna biografien *Karl August Grevesmöhlen* (1882) [3]).

1) Bland Wieselgrens öfriga literaturhistoriska uppsatser kan här antecknas *Några notiser om Bengt Lidner* (Samlaren III). I Nord. Tidskr. 1878 meddelade hans broder S. WIESELGREN *Några anteckningar om Bengt Lidners föräldrar och födelseår.*

2) I Samlaren finnas tvänne uppsatser af Tegnér, *Armfelt och Leopold* (Samlaren II), samt *Samuel Ödmann och nya skolan* (Samlaren IV).

3) Bland öfriga biografiska hjälpmedel kunna antecknas G. ANREPS *Svenska adelns ättar-taflor* (1858—64), Anreps sedan 1871 utgifna *Svenska slägtboken*, SCHLEGELS och KLINGSPORS *Den med sköldebref förlänade men ej å riddarhuset introducerade svenska adelns ättartaflor* (1875); KLINGSPORS *Sveriges adel under 1600—1700* (1876—77; samtida biografier i likpredikningar o. d.), A. A. VON STIERNMANS *Swea och götha höfdinga-minne* (1745; andra uppl. 1836 och 1835), LÅSTBOMS *Swea och götha höfdinga-minne* (1842—43), HOFBERGS *Svenskt biografiskt handlexikon* (1876), *Gezelii biographiska lexikon* (1778—1787), *Lefnadsteckningar öfver Kongl. Svenska Vetenskaps Akademiens efter år 1854 aflidna ledamöter* (två band utgifna), B. MEIJERS *Svenskt literatur-lexikon* (1884—86) *Qvinnan inom den svenska literaturen* af TVÅ DAMER (1873) samt de olika stiftens herdaminnen: WESTÉNS *Svenska kongl. hofclericiets historia* (1799—1814; den fjärde delen utgafs 1850 af WENSTRÖM), HAMMARINS *Carlstads stifts herdaminne* 1846—49), *Götheborgs stifts historia och herdaminne* af S. P. BEXELL och J. G. BEXELL (1835), *Göteborgs stifts herdaminne* af S. PETTERSSON och A. R. LITZÉN (1872), *Göteborgs stifts herdaminne* af C. W. SKARSTEDT (1878—85), *Hernösands stifts historia och herdaminne* af BIBERG (1876), *Linköpings stifts herdaminne* af JOH. IS. HÅHL (1846—47), *Lunds stifts herda-*

Bland öfrige författare, hvilka behandlat större eller mindre partier af Sverges literaturhistoria märkes STURZENBECKER (Orvar Odd) med sina kåserande och starkt färglagda, men kvicka och ofta träffande sex föreläsningar öfver *Den nyare svenska skönliteraturen och pressen* (1845), sedermera omarbetade och intagna i *Grupper och personager* (1861), samt den norske konsthistorikern DIETRICHSON (då docent vid Ups. Univ.), hvilken 1862 utgaf det ytliga arbetet *Inledning i studiet af Sveriges literatur i vort aarhundrede* [1]. Samma tid behandlades med vida större talang af FRYXELL i *Bidrag till Sverges litteraturhistoria* (1860—61), en visserligen ganska otillförlitlig partiskrift, riktad företrädesvis mot nyromantiken, men lifligt skrifven och vanligen röjande en i det hela sund, historisk blick. Hans många faktiska misstag och hans

---

minne af S. CAVALLIN (1854—58), *Bidrag till Lunds stifts herdaminne* af »ett sällskap» (G. H. MELLIN, WIESELGREN m. fl. 1846), *Tjenstemän vid församlingarne och läroverken uti Kalmar stift* af N. J. LÖFGREN (1836—41; fortsättning 1885 af P. SJÖBRING), *Skara stifts herdaminne* af J. W. WARHOLM (1871), *Strängnäs stifts herdaminne* af AURELIUS och FOLLÉN (1785—1817), *Upsala ärkestifts herdaminne* af J. E. FANT och A. T. LÅSTBOM (1842—45), *Westerås stifts herdaminne* af J. F. MUNCKTELL (1843—1846; en fortsättning utgafs 1880 af P. A. LJUNGBERG), *Hernösands stifts herdaminne* af J. F. BIBERG (1876 ff.), *Visby stifts herdaminne* af O. W. LEMKE (1868), *Herdaminne för forna Wiborgs och nuvarande Borgå stift* af MATTHIAS AKIANDER (Finska Vetenskaps Societetens Bidrag B. XIII och XIV), *Åbo stifts herdaminne* af C. H. STRANDBERG (1832—34). Hit kan ock räknas CORNELIUS' *Några bidrag till theologiska fakultetens historia* (1874, 75), RHYZELIUS' *Episcoposcopia sviogothica* (1752), S. A. HOLLANDERS *Biskopar och superintendenter i Sverige och Finland efter reformationen* (1874). Öfver universitetens och skolans ämbetsmän finnas ock biografiska arbeten, såsom SCHEUTZ' *Lektorer vid Wexiö läroverk* (1878—80), DRYSÉNS *Lektorer vid Strengnäs Gymnasium* (1871) och STÅHLS *Professorer vid Kongl. Universitetet i Lund* (1834). Äfven Sverges läkare äro biograferade i flera arbeten. Här må antecknas SACKLÉNS *Sveriges läkare-historia* (1822—24 supplement 1835; ett nytt supplement utgafs 1853 af HILARION WISTRAND), *Sveriges läkare-historia, ny följd*, utg. af HILARION WISTRAND, A. J. BRUZELIUS och CARL EDLING (1873), *Sveriges apotekare historia* (1833), *Sveriges apotekare-historia, ny följd* utg. af A. J. BRUZELIUS (1878). Ett bibliografiskt storverk är det väldiga, af H. LINNSTRÖM redigerade *Svenskt boklexikon* (1867—84).

1) Samme författares *Læredigtet i Nordens Poetiske Litteratur* (1860) sysselsätter sig också med svenska författare. I den danska Nordisk Tidsskrift for Literatur og Kunst (1862—63) har Dietrichson skrifvit en uppsats om *Det svenske drama og det svenske Theater før og nu*.

ofta ganska orättvisa underskattande af nyromantiken bemöttes sedermera af B. NORLING i *Nya Skolan* (1880), ett synnerligen lofvande arbete [1]). Äfven i sitt stora hufvudarbete — *Berättelser ur Svenska Historien* — sysselsatte sig Fryxell ganska utförligt med de literära företeelserna [2]). Följande delar kunna särskildt framhäfvas: IX (om Messenius), X (literaturen under Kristina) XVIII och XX (literaturen under Karl XI), XXVI och XXVII (literaturen under Karl XII), XXXII och XXXIII (literaturen under Horn), XXXVIII (literaturen under frihetstidens midtperiod), XLIII (literaturen under frihetstidens slutperiod, särskild Swedenborg), XLIV (fortsättning, behandlande Ihre, Dalin m. fl.), XLV (Fru Nordenflycht, Creutz och Gyllenborg samt Bellman). Redan hans skildring af Swedenborg hade framkallat gensägelser, och hans biografi öfver Bellman uppväkte en fullkomlig storm af ovilja, som särskildt tog sig ett uttryck i EICHHORNS motskrift *Bellman och hans senaste biograf* (1879). Fryxell hade äfven här begått en mängd faktiska misstag — ofta dock mindre betydande —, men kritiken förbisåg, att arbetets syfte kanske i högre grad varit ett praktiskt än ett historiskt. Den öfverdrifna och osunda Bellmansförgudning, som särskildt genom Atterbom blifvit satt i scen och

1) Såsom svar på de kritiker, detta arbete framkallade, utgaf författaren *Nya skolan, bedömd i nutidens press* (1882). Mot Fryxells Bidrag hade redan 1861 en motskrift utkommit, författad af S. A. HEDIN och hufvudsakligen riktad mot Fryxells uppfattning af Geijer. För fullständighetens skull kan nämnas, att C. S. WARBURG 1864 i Svensk Månadsskrift offentliggjort en synnerligen partisk uppsats *Till Phosphorismens Historia.* Warburgs utmärkt väl redigerade tidskrift innehåller föröfrigt flera värdefulla bidrag till vår kulturhistoria, särskildt under 1700-talet.

2) Äfven andra historiska arbeten kunna med skäl påpekas i denna uppsats. ODHNERS båda arbeten — *Sveriges inre historia under drottning Christinas förmyndare* (1865) och *Sveriges politiska historia under konung Gustaf III:s regering* (1885; ännu blott första delen utkommen) — äro rika på literaturhistoriska upplysningar. Sådana finnas, ehuru i mindre grad, i F. F. CARLSONS *Sveriges historia under konungarne af Pfalziska huset* (1855—85), och i det bekanta arbetet *Sveriges Historia*, utgifvet på Hjalmar Linnströms förlag 1877. H. HILDEBRAND skall i sitt ännu under utgifning varande arbete *Sveriges Medeltid* (1879 ff.) egna en särskild del åt literaturen och konsten. Väl skrifna och innehållsrika äfven i literaturhistoriskt afseende äro AHLQVISTS skrifter, särskildt *Konung Erik XIV:s sista lefnadsår* (1878).

som — enligt Fryxells väl i det hela riktiga öfvertygelse — skadligt invärkat på vårt folks moral, framkallade den gamle historikerns alt för långt gående opposition. Denna strid har kanske rigtigast bedömts i en uppsats, författad af signaturen X och införd i Ny Svensk Tidskrift för 1883. Fria från all polemisk tendens äro BAGGES och FLODMARKS gedigna forskningar om den Bellmanska musiken. Den senares arbete, *Bellmansmelodiernas ursprung*, först infördt i Svensk Musiktidning, utgafs särskildt 1882. Den förres anteckningar läsas i Samlaren för 1881 [1]). Före Fryxell hade Bellmans skaldskap öfvervägande ur ästetisk synpunkt, tecknats af GUSTAF LJUNGGREN i *Bellmans och Fredmans epistlar* (1867). Tre år tidigare hade samme författare utgifvit *Svenska dramat*, obestridligen det grundligaste och mest historiska arbete, som den svenska literaturhistorien då kunde uppvisa [2]). 1873 började Ljunggren utgifvandet af det ännu ej afslutade arbetet *Svenska vitterhetens häfder efter Gustaf III:s död*, som genom författarens samvetsgranna källforskning, lugna framställning och fina, ästetiska omdömesförmåga med alt skäl räknas såsom det yppersta arbete, vi inom literaturhistorien äga. Bland Ljunggrens öfriga arbeten märkes hans sakrika, med värklig objektivitet skrifna

---

1) I Sohlmans *Nordisk Tidsskrift* (1852—53) förekommer en föga observerad artikel *Bellmansliteraturen*. Samma tidskrift innehåller en afdelning *Frågor och Anmärkningar* upptagande flera literaturhistoriska smånotiser af intresse.

2) 1820 hade IMNELIUS (eller Hammarsköld?) utgifvit en liten skrift, kallad *Anteckningar till svenska theaterns historia*. En mindre del af detta ämne hade utförligt behandlats af RYDQVIST i *Nordens äldsta skådespel* (Skandia VII och i Vitt. Hist. och Ant. Akad. Handl. XIX). *Om de folkliga beståndsdelarna i det svenska skoldramat* har J. A. LUNDELL sedermera skrifvit en uppsats, bifogad författarens förträffliga upplaga af *En lustig Comoedia om konung Gustaf then första* (1883). Inledningen till K. FR. KARLSONS upplaga af *Darius* innehåller ock några literaturhistoriska upplysningar. Ganska läsvärda äro psevdonymen ERIK LUNDS (C. J. Broberg) *Blad ur svenska teaterns historia* (Nu I) och O. STRANDBERGS *Gammalt nytt från Kongl. Theatern* (Nu II). En eländig kompilation, nästan alls intet berörande svenska förhållanden är MANKELLS *Medeltidens skådespel* (1866). Den älsta uppsatsen rörande teaterns historia torde vara C. G. TESSINS *Pro Memoria, hwad betänkligheter som kunde wara at förbinda swenska comoedier*, nu offentliggjord i Samlaren IV (1883). Af intresse äro äfven G. J. EHRENSVÄRDS *Anteckningar om den svenska teaterns uppkomst*, intagna i dennes *Dagboksanteckningar* (1877).

Svenska Akademiens historia (1886). En del af hans talrika, hufvudsakligen i rektorsprogram införda specialundersökningar finnas sammanförda i *Smärre skrifter* [1]) (1872—81), af hvilka hittills tre häften utkommit. Af öfriga literaturhistoriker vid Lunds universitet märkas ACH. KAHL, känd genom det bekanta arbetet *Tegnér och hans samtida i Lund* (1851; andra uppl. 1868), TH. LYSANDER, som dels i Nord. Univ. Tidskr. 1857 skrifvit en uppsats *Om sagospelet Lycksalighetens Ö*, dels författat en högst upplysande lefnadsteckning öfver C. J. L. Almqvist (i sista bandet af dennes *Valda Skrifter*), A. FRIEDLANDER, som 1884 utgaf en skrift om *Gustaf III som dramatisk författare*, E. RUNNQVIST, som 1882 utgaf en disputation om *Euphrosyne* [2]), och framför alt K. F. SÖDERVALL, mest bekant genom den stora medeltidssvenska ordbok, som f. n. utgifves af Sv. Fornskr. Sällskapet. I anledning af detta sällskaps öfriga publikationer har Södervall i Sv. Tidskr. för 1873 lemnat en framställning af den svenska medeltidsliteraturen, kallad *Svenskt fornspråk och fornsvensk literatur*. I en särskild afhandling, *Studier öfver konungastyrelsen*, införd i Lunds Univ. årsskr. för 1878—79, har Södervall på ett synnerligen grundligt sätt un-

---

1) Bland dessa kunna här anföras: *Det nyromantiska i sagospelet Lycksalighetens Ö*, *Tegnér och Oelenschläger*, *Tegnérs Epilog*, *Natursinnet i folkvisan*, *Tegnérs Frithiofs saga*. *En nyromantisk skaldinna* (Euphrosyne), *Sången öfver Creutz*, *Selma och Fanny*, *Några anmärkningar rörande Esaias Tegnérs bildspråk*, *Skaldemötet i Lunds domkyrka 1829*, några småstycken om Lidner, Thorild, Kellgren, Nicander, Hammarsköld, m. m. I rektorsprogram har Ljunggren dessutom publicerat uppsatser om C. J. Lindegren (1879), *Svea* (1882) och *Studier öfver Runeberg* (1883). Hans inträdestal i Vitt. Hist. och Ant. Akad. handlade om *Den nationella rörelsen inom Svenska Vitterheten år 1811* (Akad. Handl. 1880). I Nord. Univ. Tidskr. förekomma några sedermera vidare utarbetade uppsatser, i den tredje årg. *Om det humoristiska elementet i Fredmans epistlar samt om de i dem uppträdande personer* och i den åttonde *Johan Messenius såsom dramatisk författare*. I anledning af det nyfunna 1772 års manuskriptet af Bellman har Ljunggren dessutom författad en uppsats, införd i Sv. Tidskr. 1872. En annan Bellmansstudie finnes i Ny Illustr. Tidn. för 1867 (jämf. företalet till Bellman och Fredmans epistlar).

2) En författare, hvilken studerat vid Lunds universitet, är A. STERNER. Han utgaf 1887 i Link. Lärov. progr. en afhandling om *Den svenska hexametern*.

dersökt denna både språkligt och literaturhistoriskt märkliga skrift samt påvisat dess utländska förebilder. Några smärre tillägg till denna afhandling gjordes i Vitt. Hist. och Ant. Akad. Månadsblad för april 1880. NYBLÆUS' stora arbete *Den filosofiska forskningen i Sverige från slutet af adertonde århundradet* (1873 ff.) faller väl hufvudsakligen inom filosofiens område, men berör ofta äfven den rena literaturhistorien. I de nu utkomna tvänne banden (det tredje är ej afslutadt) behandlas bl. a. Thorild, Ehrensvärd, Leopold, Geijer och Tegnér [1]).

Äfven vid Helsingfors universitet hafva framgångsrika forskningar i svensk literaturhistoria drifvits. Den äfven såsom kritiker och konsthistoriker utmärkte C. G. ESTLANDER har i Finska Vetenskaps Societetens Förhandlingar B. XVIII och i Finsk Tidskr. 1877—78 och 1880 infört några väl skrifna uppsatser (*Lidner och hans finska vänner*, *Lidners finska resa*, och *Ur Franséns brefväxling.*) Hans docens V. VASENIUS har i Historialinen Arkisto VIII offentliggjort en synnerligen intressant uppsats om skalden Frese[2]). En duglig afhandling är äfven A. HIELTS *Några bidrag till Auraförbundets historia* (1886). Dennes fader OTTO HJELT hade 1868 utgifvit en äfven för Sverge viktig afhandling om *Naturhistoriens studium i Finland under sjuttonde och adertonde seklet* [3]). 1877 utgaf han en afhandling om *Carl von Linné såsom läkare och*

1) Före Nyblæus hade den flitige HAMMARSKÖLD i *Historiska anteckningar rörande fortgången och utvecklingen af det philosophiska studium i Sverige* (1821) tecknat den svenska filosofiens historia till den tid, då Nyblæus' arbete vidtager. Arbetet berömdes af en så fin kännare som Geijer. Äldre är en obetydlig disputation af WESTMAN *De fatis philosophiæ in Svecia* (1779), som afbröts, när författaren hunnit *till* Gustaf Wasas tid.

2) I samma tidskrift (B. II) har S. G. ELMGREN infört det af honom funna fragmentet af Konungastyrelsen, Klosterregler för Vadstena-nunnor och invigningsformulär för klosterfolk. En uppsats öfver Mörk, författad af V. VASENIUS, lär inom kort komma att där tryckas. Hans uppsats om Frese förekom i annat skick i Nord. Tidskr. 1884.

3) I samband härmed kunna påpekas JOHAN GUSTAF ACRELS *Tal om läkarevetenskapens grundläggning och tilväxt vid rikets älsta lärosäte* (Vetenskaps Akademiens præsidietal 1796), WAHLENBERGS uppsats i Svea för 1822 *Linné och hans vetenskap* samt NORDENSKIÖLDS *Ett blad ur de svenska naturvetenskapernas historia* i Framtiden för 1877.

hans betydelse för den medicinska vetenskapen i Sverige[1]. I en disputation (1861) lemnade S. G. ELMGREN en bibliografisk *Öfversigt af Finlands litteratur ifrån 1542 till 1770*, två år därefter följd af en annan afhandling, som fortsatte förteckningen till 1863. En god disputation är äfven INGELIUS' *Om medeltidens skådespel* (1861). Såsom universitetsprogram har H. RÅBERGH offentliggjort tvänne i Sverge alt för litet uppmärksammade afhandlingar *De reformatoriska ideernas utveckling i Finland* (1880) och *Den evangeliska predikoverksamhetens grundläggning och utveckling i Finland* (1883). 1866 utgaf GABR. LAGUS en kortfattad, men om en god historisk blick vitnande framställning af *Den Finsk-Svenska litteraturens utveckling* från midten af 1600-talet till Gustaf III:s död, sedermera fortsatt till Runebergs första uppträdande. Hans äldre broder W. LAGUS[2] torde vara Finlands störste, nu lefvande kännare af svensk literatur. Särskildt kan här anföras hans *Skalden Johan Henrik Kellgrens finska lefnadsminnen* (1884), som i sakrikedom — om än icke i konstnärlig form — torde kunna sägas äga få likar. Äfven hans samling *Strödda ólad* innehåller åtskilliga bidrag till Finlands svenska literaturs historia, (märk särskildt en biografi öfver Forskål och en uppsats om *Åbo Literaturtidnings under-*

---

1) Af den mycket rika Linnéliteraturen må här blott antecknas: *Festen till Carl von Linnés Minne i Upsala den 10 januari 1878*; E. ÅHRLINGS *Några af de i Sverige befintliga Linnéanska handskrifterna, kritiskt skärskådade* (1878), LJUNGGRENS rektorsprogram *Carl von Linnés vistande i Lund* (1878), P. H. MALMSTENS *Minnesord öfver Carl von Linné* (1878), J. G. AGARDHS *Om Linnés betydelse i Botanikens historia* (1878).

2) I Finska Vetenskaps Societetens Förhandlingar B. XVI har W. Lagus skrifvit *Notiser om K. J. Ingman (Manderfelt) och hans förbrytelser*. B. VII af samma sällskaps förhandlingar innehåller en mycket läsvärd uppsats af E. J. W. AF BRUNNÉR *Notiser om typografiska sällsyntheter af medeltidshandskrifter på universitets-biblioteket i Helsingfors*. I Finska Vetenskaps Societetens Bidrag förekomma flera intressanta afhandlingar, af hvilka åtskilliga nämts i annat sammanhang. Här kunna antecknas PIPPINGS *Historiska bidrag till Finlands Calenderiografi* (B. I, IV, V; innehåller biografier öfver Forsius m. fl.), GABR. LAGUS' *Bidrag till kännedom om Finlands svenska tillfällighetspoesi under frihetstiden* (B. VII) och A. E. ARPPES *Anteckningar om finska alkemister* (B. XVI).

gång) [1]. Jämte C. G. Estlander är Lagus en af de ledande i det 1885 bildade *Svenska literatursällskapet i Finland.* Sällskapet har bl. a. utgifvit *H. G. Porthans bref till M. Calonius* och *Förhandlingar och Uppsatser,* innehållande flere värdefulla literaturhistoriska afhandlingar [2].

Äfven vid Upsala universitet har af C. R. NYBLOM [3]) och hans lärjungar bildats ett dylikt sällskap *Svenska Literatursällskapet i Upsala* [4]), hvilket dels omtrycker äldre arbeten, dels utgifver tidskriften *Samlaren,* som hittills innehållit uppsatser af K. WARBURG [5]),

1) Andra delen af samma ämne hade han förut behandlat i en synnerligen läsvärd uppsats, införd i Finska Vet. Soc. Bidrag B. XVII (*Förteckning öfver anonyme författare i äldre årgångar af Åbo tidningar*), och i B. XIV (*Förteckning öfver författarne i Allmän litteraturtidning, utgifven af ett sällskap i Åbo år 1803*). I Finska Vet. Soc. Förhandlingar B. XIII har han dessutom meddelat ett *Tillägg* till den förra af de båda sistnämda uppsatserna,

2) Bland dessa kan här nämnas W. LAGUS' *Om F. M. Franzéns bortflyttning från Finland* (1887).

3) De flesta af Nybloms uppsatser i svensk literaturhistoria finnas intagna i *Estetiska studier* (1873—84; tre band). Bland dessa märkas *Svenska literaturens förhållande till andra länders under olika tider* och *Om periodindelningen inom den svenska literaturhistorien.*

4) I samband härmed kan nämnas, att i Stockholm utgifves sedan år 1879 *Svenska Autografsällskapets tidskrift.* Äfven från denna torde några literaturhistoriska notiser kunna hämtas.

5) *Anders Wollimhaus' Dido; Om författarskapet till vår äldsta roman; Lidneriana; En förebild till Asteropherus' Tisbe.* Warburg är den flitigaste af våra yngre literaturhistoriker. Bland hans många arbeten kunna här anföras *Olof Dalin,* hvilken skrift 1882 af Sv. Akad. belönades med dess stora guldmedalj och nu finnes intagen i 59:de delen af samma akademis handlingar, *Det svenska lustspelet under frihetstiden, Om förebilderna till Gustaf III:s dramer* (Sv. Tidskr. 1876), *Om författarskapet till »Tillfället gör tjufven»* (Göteb. Vetensk. och Vitt. Samh. 1878), *Holberg i Sverige* (Göteb. Vetensk. och Vitt. Samh. 1884), en biografi öfver Fru Lenngren (ännu ej i bokhandeln) m. m. I en särskild uppsats, införd i Nord. Tidskr. 1887, har Warburg biograferat Fru Lenngrens fader, och i en annan, intagen i fjärde häftet af den illustrerade tidskriften *Norden,* har han utvecklat skaldinnans förhållande till den samtida dansk-norska skämtdikten. Fru Lenngrens skaldskap har förut behandlats af FLODMAN i Kritiska Studier (1872). I samma arbete sysselsätter sig Flodman äfven med Franzén och Fredrika Bremer. I sammanhang härmed kan påpekas ett motstycke till Warburgs bok om Holbergs betydelse för den svenska literaturen, nämligen finnen BOLINS *Hamlet in Schweden* och *Zur Shakespeare-Literatur Schwedens* (införda i B. XIV och XV af *Jahrbuch der deutschen Shakespeare-Gesellschaft*).

H HERNLUND[1]), L. BYGDÉN[2]), E. LEWENHAUPT[3]), G. FRUNCK[4]), I. FEHR[5]), G. STJERNSTRÖM[6]), H. SCHÜCK, E. MEYER m. fl. annorstädes nämde författare. Bland Nybloms öfriga lärjungar märkas G. GÖTHE (*De vittra samfunden i Sverige* 1875), R. GEETE[7]) (*Eufemiavisorna* 1875), K. A. MELIN (*Om sonettdiktningen under det s. k. Stjernhjelmska tidehvarfvet* Skolprogr. för Nya Elem. i Stockh. 1887), J. LINCK (*Om Lars Johansson* 1876), E. SELLIN (*Svenska dramat under Karl den elftes regering* 1877), W. SVEDBOM (*Frihetstidens tragiska diktning* 1872), C. L. LOOSTRÖM (*Det gustavianska tidehvarfvets dramatik* 1875), L. RIBBING (*Olof Bergklint* 1874), C. F. BAGGE (*Carl Fr. Dahlgrens skaldeverksamhet* 1869), BECKMAN (*Om Franzén som lyrisk skald* 1866), GYLLENHAAL (*Karl August Nikanders skaldeverksamhet* 1872), ÖSTERGREN (*Om Vitalis* 1869), FORSMAN och PISCATOR (hvilka lemnat bidrag till vår musiks historia). Såsom i viss mån literaturhistoriska arbeten

1) *Svenska Tungomålsgillet; Några anteckningar om Dalins Svenska Friheten; Huru Fru Nordenflycht fick statspension* m. m. Bland Hernlunds öfriga skrifter kan här antecknas hans *Förslag och åtgärder till svenska skriftspråkets reglerande 1691—1739* (1883).

2) *Ur Lidénska brefsamlingen.* Därjämte har han tillsammans med E. Lewenhaupt utgifvit *G. Benzelstjernas Censorsjournal.*

3) *Johan Gabriel Werwing; En literär strid i Sverige 1738; Några anteckningar om den Westinska handskriftssamlingen; Bref från Leopold till J. Axelson Lindblom* m. m. Samma författare har i Nu III offentliggjort en uppsats *En svensk föregångare till Dumboms lefverne.*

4) *Ett bidrag till Israel Holmströms monografi.* För samma sällskaps räkning har Frunck utgifvit *Skrifter af C. G. Tessin* och påbörjat en upplaga *Bref rörande Nya Skolans historia.* Dessutom har han utgifvit Gyllenborgs *Mitt lefverne* (1885).

5) *Kärleken och Dårskapen.* Såsom gradualdisputation utgaf Fehr *Studier i Frihetstidens Vitterhet* (1883). Han har dessutom författat en mindre afhandling om *Anders Odel* (Nisbethska flickskolans program för 1880) och *En svensk uppfostringslära från medlet af 1700-talet* (Strengnäs lärov. program för 1884).

6) *Tvänne lustspel i svensk öfversättning från frihetstiden.* För samma sällskap har han utgifvit *Dagboksanteckningar af J. G. Oxenstjerna* och — tillsammans med A. NOREEN — *En svensk ordeskötsel af Samuel Columbus.* I Nord. Tidskr. för 1880 förekommer en af honom författad, kort biografi öfver Ihre.

7) Geete har bl. a. utgifvit Konungastyrelsen i en i typografiskt hänseende synnerligen vacker upplaga (1878).

torde man kunna räkna L. BYGDÉNS biografi öfver filosofen *Benj. Höjer* (1872) och E. M. DAHLINS *Bidrag till de matematiska vetenskapernas historia i Sverige* (1875)[1]. En öfversikt af språkstudiernas utveckling lemnades 1883 af AD. NOREEN i en uppsats, införd i den belgiska tidskriften Muséon. Uppsatsen finnes dessutom separat under titel *Aperçu de l'Histoire de la Science linguistique suédoise*[2]. Äfven tvänne teologer, tillhörande Upsala universitet, hafva lemnat bidrag till vår literaturhisteria, nämligen R. SUNDELIN genom *Svedenborgianismens historia* (1886) och H. TOTTIE genom *Jesper Svedbergs lif och verksamhet* (1885—86), båda skrifterna grundade på goda källforskningar. Vårt lands äldre kyrkohistoriska författare[3]) hafva vanligen i sina arbeten berört literaturhistorien. I sitt stora och sakrika värk *Svenska Kyrkans Historia* (1838—66) har REUTERDAHL med noggrannhet och kritisk skärpa behandlat medeltidsliteraturen, i det sista bandet äfven de första reformationsskrifterna[4]). Med samma noggrannhet, om ock mindre utför-

1) Ett bidrag till den svenska matematikens historia föreligger ock i F. W. HULTMANS *Georg Stjernhjelm*, införd i Tidskr. för matematik och fysik för 1870.

2) Bland öfriga upsalafilologer, hvilka behandlat delar af vår literaturhistoria, må här nämnas O. KLOCKHOFF, hvars afgörande arbete om *Eufemiavisorna* tryktes i universitetets årsskrift för 1881. Samtidigt tryktes där LINDS viktiga och väl utförda afhandling *Om Rim och Verslemningar i de svenska landskapslagarne*. I Samlaren III har Lind dessutom värkstält en *Förteckning öfver Upsala biblioteks handskrifter rörande svenska språket*.

3) Redan SPEGELS *Skrifteliga bevis* (1716) innehålla flera bref, som icke äro utan betydelse för den teologiska literaturens historia.

4) I B. XVIII af Vitt. Hist. och Ant. Akad. Handl. har han därjämte infört en afhandling om våra älsta bibelöfversättningar. I B. XV af samma akademis handlingar läses en af honom författad, för kännedomen om vår historiografi ganska viktig uppsats *Öfversigt af den behandling, som det hedniska Sveriges historia erhållit före medlet af 17:de århundradet*. Jämte J. H. THOMANDER utgaf han *Theologisk Qvartalstidskrift* (utgifven — dock med afbrott — 1828-40), innehållande bl. a. en uppsats af BEXELL om rättegången mot Terserus och en annan af REUTERDAHL om förföljelserna mot den halländske presten Frisius. Under åren 1825—29 utgafs af ROGBERG och WINBOM *Ecclesiastik Tidskrift*, hvari bl. a. meddelas en svensk öfversättning af Fader vår från 1300-talet, åtskilliga ecclesiastika handlingar m. m. 1861 började A. F. BECKMAN utgifvandet af *Theologisk Tidskrift*, som ännu fortfar ehuru med annan utgifvare. Bland där intagna uppsatser märkas NORLINS om *Svenska kyrkans*

ligt, har ANJOU i sina båda arbeten *Svenska kyrkoreformationens historia* (1850—51) och *Svenska kyrkans historia* (1866) tecknat den teologiska literaturen under 1500- och 1600-talen. I tidskr. Frey för 1840 har han dessutom infört en uppsats om bibelarbetet under Gustaf I:s första regeringsår[1]). Den lärde, altför tidigt bortgångne TH. NORLIN har i sin ofullbordade *Svenska kyrkans historia* (1864—71) egnat ett ej obetydligt utrymme åt den religiösa literaturen under 1600-talets förra hälft, en tid som han genom några ypperliga uppsatser om Joh. Rudbeckius (i en disputation 1860, i Teol. Tidskr. B. X och i Hamiltons Nord. Tidskr. 1868—69) ytterligare belyst[2]). En annan gagnande forskare på den teologiska literaturens område var A. E. KNÖS, som i Upsala univ. årsskr. för 1861 lemnat en särdeles god framställning af bibelarbetet under 1500-talets sista hälft. Äfven hans uppsats i Nord. Univ. Tidskr. II om striden mellan Karl IX och Olaus Martini är ej utan värde. Goda afhandlingar äro ock HANNGRENS om de *Syncretistiska stridigheterna* (1866) och A. HILDEBRANDS *Svenska kyrkans psalmbokskomitéer och psalmboksförslag under 1700-talet och början af 1800-talet* (1884)[3]).

---

författning och disciplin vid ingången af det sjuttonde seklet, *Fredrik Menius, Fyra svenska judaister på Gustaf II Adolfs tid*, *Småbidrag till Svenska kyrkans historia* m. m. Dessutom läsas där ENGLUNDS *Om predikosättet i den svensklutherska kyrkan* och H. HJÄRNES *Ett nytt intyg om biskop Petrus Magni*, hvilken uppsats framkallade ett svar af den katolske pastorn A. BERNHARD.

1) I PALMBLADS tidskr. *Läsning för bildning och nöje* (1848) har han undersökt, huruvida Laurentius Petri studerat i Wittenberg eller ej. Samma uppsats intogs i omarbetad form i P. E. THYSELIUS' *Smärre Bidrag till svenska kyrkans historia*, af hvilken tidskr. blott första häftet utkom (1851). I Frey för 1848 finnes en uppsats af Anjou *Strödda anmärkningar rörande svenska kyrkoreformationens historia.*

2) I G. K. Hamiltons Nordisk Tidskrift har han dessutom skrifvit *En svensk religions- och högmålsprocess i det sjuttonde århundradet* och om *Några forna vidskepelser i Sverige.*

3) Bland teologiskt-literaturhistoriska afhandlingar böra ock antecknas TH. STRÖMBERGS *Laurentius Andreæ* (1879), THUNANDERS *Öfversigt af den andeliga digtningen i Sverige under adertonde århundradet* (1881), KLEBERGS *Den svenska högmässan från reformationen till närvarande tid* (1882), J. A. LINDGRENS *Bidrag till den svenska pietismens historia* (1879), och J. E. STRÖMBERGS *Om Konung Johan III som liturgisk reformator* (Örebro skolpr. 1863). SKARSTEDTS

I Svenska Akademien har under detta århundrade en liflig literaturhistorisk värksamhet utvecklats, särdeles sedan FRANZÉN började författa de årliga minnesteckningarna. Han är den förste, som lyckas gifva värkligt åskådliga porträtt af de personer, han önskar teckna, men nekas kan ej, att han var alldeles för litet forskare för att kunna skänka dessa bilder den rätta historiska bakgrunden. Hans äreminnen öfver *Joh. Rudbeckius*, *Laurentius Petri* m. fl. utmärkas visserligen ofta för träffande omdömen, men de stå tillbaka för de porträtt, vid hvilka en rent literaturhistorisk forskning varit öfverflödig, såsom t. ex. vid teckningen af *Anna Maria Lenngren*[1]). GEIJER, som närmast efterträdde honom, skref ett — tämligen innehållslöst — äreminne öfver *Georg Stjernhjelm*. Bättre lyckad är ATTERBOM, isynnerhet i den mästerliga teckningen af *Olof Rudbeck*, som här framstår med en åskådlighet och ett lif, till hvilka akademiens forna minnesbilder ej erbjuda något motstycke; — måhända dock att färgerna äro något ensidigt ljusa[2]). Atterbom efterträddes af BERNH. V. BESKOW[3]), hvars biografier — vanligen skrifna på ett konstnärligt utarbetadt språk, som endast sällan kan sägas vara öfverlastadt af falska prydnader — i regeln torde vara grundade på ganska goda källstudier[4]). Det är därför

---

Predikoverksamhetens historia (1879) synes ej — åtminstone beträffande äldre tider — vara grundad på tillräckliga källstudier. Ett mästervärk i klar och öfvertygande framställning är däremot O. I. COLLIANDERS *Om den kyrkliga psalmen*. Afhandlingen, som 1880 tryktes i Helsingfors, tyckes i Sverge ej hafva ådragit sig förtjänt uppmärksamhet

1) Af Franzéns minnesteckningar kunna dessutom följande antecknas *Johan Skytte*, *Andreas Rydelius*, *Erik Lindskjöld*, *Gustaf Philip Creutz*, *Johan Stjernhöök*, *Bengt Lidner*, *Henrik Gabriel Porthan*, *Pehr Wilhelm Wargentin* och *Det nationliga och fosterländska i svenska vitterheten under Gustaf III:s tidehvarf*.

2) Dessutom skref Atterbom om *Samuel Columbus* och *Carl Michael Bellman*.

3) Beskow skref de årliga minnesteckningarna från 1850—1864. 1852 skref dock FAHLCRANTZS om *Jesper Svedberg*.

4) Af Beskows i Sv. Akad. Handl. intagna afhandlingar kunna här nämnas *Urban Hjärne*, *Swedenborg*, *Torbern Bergman*, *Carl Gustaf af Leopold*, *Karl Kristofer Gjörwell*, *Karl Gustaf Tessin*, *Om den estetiska betydelsen af Thorilds strid emot Kellgren och Leopold*. I Vitt. Hist. och Ant. Akad. Handl. (B. XVI) skref Beskow en minnesteckning öfver Ehrensvärd.

sorgligt, att man svårligen skall kunna frikänna Beskow från böjelsen att för vissa syften vilja förvrida fakta. Vida högre står BÖTTIGER, jämte Ljunggren vårt lands främste literaturhistoriker. Hos honom är forskningens grundlighet förenad med framställningens opartiskhet och behag. Bland hans monografier märkas *Samuel Ödmann*, *Johan Henrik Kellgren*, *Erik Johan Stagnelius*, *Nils von Rosenstein*, *Bidrag till kännedomen om Leopolds tidigaste skaldeförsök* och *Aurora-förbundet i Upsala*[1]. Monografier hafva dessutom författats af SVEDELIUS (*Olaus Petri*, *Erik Sparre* och *Johan Upmarck-Rosenadler*), LJUNGGREN (*Freese*, *Jemförelse emellan Ehrensvärd och Winckelmann såsom konstfilosofer*, *Om Ehrensvärds konstfilosofiska ståndpunkt*, *Vitalis*, *Om Tegnérs Frithiofs saga*) och C. D. AF WIRSÉN (*Joh. Gabr. Oxenstjerna*)[2]. Ypperst bland dessa lefnadsteckningar torde FORSELLS grundlärda biografi öfver *Erik Benzelius* vara[3]. Slutligen förtjänar ISRAEL HWASSER att här ihågkommas för sina — i Akad. Handl. dock ej intagna — min-

---

1) Bland Böttigers småuppsatser kan här anföras en i Frey för 1844. Han visar där, att den bekanta kärleksvisa, som fordom tillskrifvits Erik XIV, först senare öfversatts af Vivallius från ett tyskt, af Opitz författadt original.

2) Redan 1870 offentliggjorde Wirsén i Svensk Tidskrift en uppsats om *Claes Leväjn*, som i viss mån kan anses grundläggande för en rättvisare uppfattning af nyromantiken i vårt land. I anledning af denna uppsats införde K. F. WERNER några *Anteckningar* i Svensk Bokhandelstidning för 1870 (Jan.), innehållande en skarp gensaga mot Malmströms framställning af nyromantikens historia.

3) Forsell har äfven utgifvit *Valda Skrifter af Hans Järta* (1882—83) och inledt denna upplaga med en mästerligt skrifven biografi. Af literaturhistoriskt intresse äro trenne af JÄRTAS i detta arbete intagna afhandlingar, nämligen *Svenska lagfarenhetens utbildning; Förbättring af lagskipningen i Sverige* och *Svenska kyrkans yttre skick efter reformationen*. Den juridiska literaturens historia är föröfrigt ej synnerligen rikhaltig. Utom förut nämda arbeten kunna här blott antecknas J. A. POSSES *Bidrag till Svenska lagstiftningens historia* (1850), DELLDÉNS *Bidrag till fäderneslandets laghistoria* (Svea 1828) samt framför alt inledningarna till SCHLYTERS upplagor af våra medeltidslagar (*Corpus juris Sveo-Gotorum antiqui* 1827—77). Äfven hans *Juridiska afhandlingar* II, (1879) böra rådfrågas. Slutligen kunna här antecknas G. E. KLEMMINGS *Upplysningar och anmärkningar om Söderköpingsrätten* (Vitt. Hist. och Ant. Akad. Handl. N. F. V.) och HJÄRNES *Om förhållandet mellan landslagens båda redaktioner* (Ups. Univ. Årsskr. 1884).

nesbilder af *Pehr Hoffvenius* och *Olof Rudbeck*, båda intagna i Hwassers *Valda skrifter* (1868—70)[1]).

Ett rum bland svenska literaturhistoriker förtjänar ock den visserligen som vetenskaplig forskare föga framstående engelsmannen G. STEPHENS. Genom sitt lifliga intresse för nordens äldre literatur har han värkat mer än mången med större kunskaper och mera vetenskaplig anläggning. Tillsammans med G. HYLTÉN-CAVALLIUS utgaf han den från forskningens nuvarande ståndpunkt ganska otillfredsställande samlingen *Svenska folksagor och äfventyr* (1844, 1849)[2]), som dock var det första mera betydande försöket att bevara denna så viktiga literatur. Ett motstycke därtill är BÄCKSTRÖMS för sin tid goda, men nu föråldrade upplaga af *Svenska folkböcker* (1845, 1848)[3]). Stephens och Hyltén-Cavallius' aldrig afslutade samling *Sveriges historiska och politiska visor* (1853) är mindre viktig. Intresset för våra under upplysningstidehvarfvet ringaktade s. k. folkvisor vaknade först med nyromantiken, och 1816[4]) utgaf ATTERBOM i *Poetisk Calender* en

---

1) Biografier förekomma naturligen äfven i de flesta af våra äldre författares Samlade eller Valda Skrifter. Några af dessa hafva annorstädes påpekats. Här må ytterligare nämnas CARLÉNS biografi öfver Bellman (i praktupplagan af dennes Saml. Skr. 1861), S. A. HEDINS öfver Blanche (i Saml. Arb. 1870—78), GRAFSTRÖMS öfver Franzén (i Saml. Skr. 1867—69), HELLSTENIUS' öfver Geijer (i Saml. Skr. 1874—76, suppl. 1876—77) med ett tillägg af A. F. LINDBLAD *Erik Gustaf Geijer som tonsättare*, B. NORLINGS öfver Hammarsköld (i Humor. och poet. Skr. 1882), HEDENIUS' öfver Hvasser (i Valda Skr. 1868—70), SANDERS öfver Lidner (i Saml. Skr. 8:de uppl. 1878), NYBLOMS öfver Runeberg (i Saml. Skr. 1870) och Nybom (i Saml. Dikter 1880), LJUNGGRENS öfver Orvar Odd (i Valda Skr. 1881—82) och Strandberg (i Saml. Vitterhetsarb. 1877—78) EICHHORNS öfver Stagnelius (i Saml. Skr. 7:de uppl 1881), BESKOWS öfver Wallin (i Vitterhetsarb. 1863—64), C. A. FORSELIUS' öfver Vitalis (i Saml. Skr. 1873) och Böttigers öfver Tegnér (först offentliggjord 1847, senast omtrykt i den ypperliga af ELOF TEGNÉR ombesörjda jubelfestupplagan af Esaias Tegnérs Saml. Skr.).

2) Öfvers. på tyska 1848 af OBERLEITNER.

3) Redan 1819 utgåfvo L. HAMMARSKÖLD och IMNELIUS tre af våra folkböcker under titel *Svenska Folksagor*.

4) Redan 1813 skref HAMMARSKÖLD en kort uppsats i Svensk Literatur-Tidning n:r 12 *Underrättelse om några gamla Svenska Folkvisor*. 1817 innehöll samma tidskrift en uppsats *Strödda anteckningar rörande svensk folkläsning* (n:r 30 och 31).

samling, kallad *Nordmansharpan* och försedd med ett synnerligen karaktäristiskt företal. Redan förut (1814—16) hade dock A. A. AFZELIUS och E. G. GEIJER — i lika litet trogen form — utgifvit en samling af då ännu sjungna folkvisor[1]). A. J. ARFWIDSSONS *Svenska fornsånger* äro däremot aftrykta från gamla handskrifter, och i detta arbete lemnar utgifvaren en — efter dåtida fordringar — tämligen noggrant återgifven text af medeltidens och 1500-talets namlösa dikter[2]).

Bland våra äldre utgifvare förtjänar J. E. RIETZ[3]) att ihågkommas för sin samling *Scriptores suecici medii ævi cultum cultur-*

---

1) En del af denna samling utgafs i tysk öfversättning af G. MOHNIKE *Volkslieder der Schweden* 1830. En fortsättning utkom 1836 under titel *Altschwedische Balladen, Märchen und Schwänke.* 1857 publicerades en annan tysk öfversättning af WARRENS *Schwedische Volkslieder der Vorzeit.* Af den svenska texten utkom 1880 en ny, af R. BERGSTRÖM redigerad upplaga, utmärkande sig för en mängd goda literaturhistoriska anmärkningar.

2) Bland öfriga samlingar af folkliteratur kunna här några arbeten anföras: *Svenska folksagor* (1882), *Halländska sagor* (1880; på bygdemål och mindre ändrade), *En saga från Dal* (1885), alla tre af A. BONDESON; *Sagor och äfventyr berättade på svenska landsmål* (1883) och *Ur Nerikes folkspråk och folklif* (1861), båda af G. DJURKLOU; *Nerikes gamla minnen* (1868) och *Svenska folksägner* (1882), båda af H. HOFBERG; *Folkdiktning*, samlad och upptecknad i Skåne af EVA WIGSTRÖM (1880; andra samlingen utkom 1881). Folkvisor och sägner finnas samlade i *Runa* (1842—45, 1847—50, samt i fol. 1865—76) utg. af R. DYBECK; *Svenska fornminnesföreningens tidskrift* (1872 ff.); *Bidrag till Södermanlands äldre kulturhistoria* (1877; utg. af AMINSON) och i *Nyare bidrag till kännedomen om de svenska landsmålen ock svenskt folklif*, utgifven (sedan 1878) af J. A. LUNDELL. Märk särskildt Lundells där intagna bibliografi *Öfversikt af de senaste årtiondenas värksamhet för kännedom om folkmål och folklif i Sverige och andra länder.* Om fornminnesföreningarnes värksamhet se S. BERGHS uppsats *Om historiska föreningar i landsorten* (Hist. Tidskr. V). HYLTÉN-CAVALLIUS' stora etnografiska arbete *Wärend och Wirdarne* (1863—68) innehåller jämförelsevis få upplysningar af vikt för literaturhistorien. I en tysk dissertation — *Studien über die Schwedischen Volksmelodien*, Leipzig 1885 — har K. VALENTIN undersökt melodierna till våra folkvisor. Samma ämne hade förut behandlats af HÆFFNER i en uppsats — *Anmärkningar öfver gamla nordiska sången* — införd i Svea för 1824. I *Framtiden* för 1871 finnes en uppsats af P. A. GÖDECKE *Studier öfver våra folkvisor från medeltiden.*

3) Äldre än Rietz är G. W. GUMELIUS, som i nionde och tionde häftet af *Iduna* utgaf *Hertig Fredrik af Normandie.* I en uppsats införd i samma tidskrift fästade han först uppmärksamheten på den fornsvenska krönikan om Didrik af Bern.

amque respicientes (1843—45)[1]. Samtidigt med detta arbete grundades af Stephens, Hyltén-Cavallius, A. I. Arfwidsson m. fl. det *Svenska Fornskriftsällskapet*, hvilket från 1844 till närvarande stund utgifvit det ena bandet efter det andra af våra medeltidsskrifter. Den första publikation, sällskapet utgaf, redigerades af d. v. studeranden (nu Öfverbibliotekarien) G. E. KLEMMING, vid detta tillfälle endast 21 år gammal. Därmed inleddes en värksamhet, som varit af oskattbar betydelse för den literaturhistoriska forskningen. Fornskriftsällskapets flesta publikationer äro af honom utgifna[2], genom hans försorg har en mängd af våra älsta trykta arbeten framträdt i nya upplagor, våra latinska medeltidshymner äro af honom samlade och utgifna[3], och hans bibliografiska arbeten[4] äro att anse som mönster i sitt slag. Bland af honom författade skrifter märkas *Ur en antecknares samlingar*

1) Första delen innehåller Bonaventuras meditationer och Vita Gregorii; den andra *Legendæ svecanæ;* den tredje *Claustrum animæ*, *De vita coenobitica*, *Margarethæ chronicon de Birgitta* jämte några småstycken. I disputationer följde sedan *De ludo scacchorum*, *Legenda S. Catharinæ*, *En Vadstena-nunnas bönbok*, *En syndares omvändelse*, *Fabula Alexandri Magni* och *En svensk järteckenpostilla* (sist — 1850 — utgifven och afbruten sid. 168). Af Rietz ederad lär ock vara *Fabula Caroli Magni svecana* (1847), ehuru afhandlingen ventilerades under Brings præsidium.

2) Klemming har utgifvit *Flores och Blanseflor* (1844), *Namnlös och Valentin* (1846), *Svenska medeltidens bibelarbeten* (1848—53), *Konung Alexander* (1862), *Skråordningar* (1856), *Heliga Birgittas uppenbarelser* (1862—84), *Bonaventuras betraktelser* och *Gregorius af Armenien* (1860), *Svenska medeltidens rimkrönikor* (1865—68), *Själens tröst* (1871—73), *Klosterläsning* (1877), *Svenska medeltidspostillor* (1879—80), *Medeltids dikter och rim* (1881—82), *Läke och örteböcker* (1882—86) samt *Småstycken på fornsvenska* (1868—81). Dessutom har Klemming utgifvit en mängd andra arbeten såsom t. ex. *Olai Petri Svenska Krönika* (1860) och *Gustaf I:s Krönika af Peder Swart* (1870).

3) Denna samling — *Latinska sånger fordom använda i svenska kyrkor, kloster och skolor* — har fullständigt utkommit i tre delar (1885—1887). En fjärde del (redan under tryckning) innehåller medeltidens politiska dikter på latin.

4) Bland dessa må här upptagas *Sveriges dramatiska literatur* (1863—79), *Anteckningar om Rudbecks Atland* (1863), *Förteckning öfver Kongl. Bibliothekets samling af samtida berättelser om Sveriges krig* (1867), *Sveriges kalendariska literatur* (1878—79; jämte G. ENESTRÖM), *Sveriges äldre liturgiska literatur* (1878), *Sverige till främmande makter* (1880—82), *Birgitta-literatur* (1883) m. m.

(ny uppl. 1880--82)[1]), *Ur en samlares anteckningar* (1883—86) m. fl. förut nämda arbeten. Äfven F. A. DAHLGREN — mest bekant för sina omsorgsfullt gjorda *Anteckningar om Stockholms theatrar* (1866) — har för Fornskriftsällskapet utgifvit några publikationer[2]). I flera uppsatser, införda i den af Svenska Historiska Föreningen utgifna *Historisk tidskrift* har E. HILDEBRAND på ett synnerligen talangfullt sätt behandlat delar af medeltidens och reformationsperiodens historiska literatur[3]). I samma tidskrift och i dess föregångare — *Historiskt bibliotek*, utg. af Silfverstolpe — finnas dessutom flera viktiga literaturhistoriska uppsatser, författade af R. BERGSTRÖM[4]), SKOGLAR BERGSTRÖM[5]), H. WIESELGREN[6]), AHLQVIST[7]), WEIBULL[8]), H. HILDEBRAND[9]), H. HERNLUND[10]) och C. SILFVERSTOLPE. Den sistnämde har därjämte författat *Svenska theaterns äldsta öden* (1882)[11]) och utgifvit det biografiska praktvärket *Några anteckningar om adeliga ätten Silfverstolpe* (1884). P. E. THYSELIUS — äfven känd för en kortfattad skrift om *Olaus Martini* (1880),

1) Detta arbete offentliggjordes först i Svensk Bokhandelstidning 1867—73 samt i Nordisk Boktryckeritidning. Den första upplagan (trykt 1868—73 i 150 exempl.) utdelades blott till vänner och bekanta.

2) *Skrifter till läsning för klosterfolk* (1875) och *Konung Erik XIV:s krönika* (1847). STEPHENS har utgifvit *Patrikssagan* (1844), *Ivan Lejonriddaren* (1845—49) och *Ett fornsvenskt legendarium* (1847—74). HYLTÉN-CAVALLIUS ederade *Peder Månsson* och *Didrik af Bern*, LINDSTRÖM *Vadstena Klosterregler*, AHLSTRAND *Hertig Fredrik*, H. WIESELGREN *Helige Bernhard* och R. BERGSTRÖM *Suso*.

3) *Om äktheten af den Peder Swart tillskrifna biskopskrönikan öfver Vesterås stift* (H. T. I), *Den svenska kolonien i Rom under medeltiden* (H. T. II), *Svenska publikationer af historiska handlingar* (H. T. VI), *Hemming Gads oration mot danskarne* (H. T. VI) m. m.

4) *Axel och Valborg* (H. B. III), *Elisifsvisan* (H. B. IV). I *Framtiden* för 1877 har Bergström skrifvit om Staffansvisan och om Liten Karin.

5) *Wulff Grijp emot Lars Wiwallium* (H. B. VII).

6) *Gregorius Borastus* (H. T. II), *Rålambska handskriftsamlingen på K. Biblioteket* (H. T. VII).

7) *Anteckningar om en svensk språklära under 16:de seklet* (H. B. VI).

8) *En vigtig handskrift till Birgitta-literaturen* (H. T. VII).

9) *Olaus Magni och hans krönika* (H. T. IV).

10) *En undertryckt historisk akademi* (H. T. V).

11) I något olika form föreligger denna bok i *Källor till svenska teaterns historia* (Framtiden för 1877).

en uppsats om äktheten af Laurentius Petris bref till Erik XIV (Skandia III)[1]) m. m. — har i *Bidrag till svenska kyrkans och läroverkens historia* (1848), *Handlingar rörande svenska kyrkans och läroverkens historia* (1839—41) och *Handlingar rörande Sveriges inre förhållanden under konung Gustaf I* (1841—45) infört dokument af vikt äfven för literaturhistorien[2]). För vår kunskap om 1600-talets poesi hafva vi i icke ringa mån att tacka den nitiske P. HANSELLI, hvilken 1856—78 trykte den af 22 band bestående samlingen *Samlade vitterhetsarbeten af svenska författare från Stjernhjelm till Dalin*[3]). Vid utgifvandet af några delar biträddes han af CHR. EICHHORN, hvilken själf varit mycket värksam såsom editor (Tisbe, Ehrensvärd, Bellman m. m.) och dessutom författat flere ganska upplysande literaturhistoriska uppsatser, de flesta införda i *Svenska Studier* (1869—72) och *Nya Svenska Studier* (1882)[4]). I *Portefeuille* (1837—45) och *Karaktäri-*

1) Bidrag till 1500-talets literaturhistoria finnes ock i hans *Reformationens införande och fortgång i Sverige* (1843), ny uppl. i *Smärre bidrag* 1851.

2) Några, ehuru få literaturhistoriska notiser torde ock vara att hämta ur BEXELLS, AHLQVISTS och LIGNELLS *Bidrag till svenska kyrkans och riksdagarnes historia ur prestesåndets arkiv* (1835). MÜNTERS *Magazin für Kirchengeschichte* (1792—95) innehåller ock några bidrag till den liturgiska stridens historia. Ytterst intressanta äro bilagorna till THEINERS *Schweden und seine Stellung zum heiligen Stuhl unter Johannes III, Sigismund und Karl IX* (1838—39).

3) Dessutom utgaf Hanselli Fru Nordenflycht, Hallman, Bellman, Kexel, Wallenberg m. fl. svenska författare. Bekant för bibliofiler är Hansellis *Ur en samlares papper*, innehållande strödda, vanligen förut ej publicerade dikter af 1700-talets författare. Själf utgaf Hanselli två delar (1868, 69); efter hans död utkom en tredje, kallad *Blandsäd* (1876—79).

4) Bland dessa uppsatser böra särskildt framhållas *Vår prosadikt under frihetstiden*, *Politiska betraktelser från Sveriges medeltid* (om en skrift af Peder Månsson), *Sällskapspoesien under Karlarnes tidehvarf*, *Det publicistiska lifvet under vår första tryckfrihetstid*, anteckningar rörande Tilas, Hallman, ett af 1600-talets dramer, 1772 års Bellmansmanuskript m. m. Bland hans öfriga i denna samling ej införda uppsatser märkas hans högst upplysande anteckningar om *Bellmansfigurerna*, hvilka anteckningar återfinnas i Ny Illustr. Tidn. för 1867 och 1868. I Svenska Studier förekommer ock en uppsats *Skriften Les Anecdotes de Suède och dess verklige författare*, först införd i Nord. Univ. Tidskr. VIII. Den framkallade inom kort en motskrift, införd i X:de bandet af samma tidskr. och författad af BERNH. VON BESKOW, som nyss förut i Vitt. Hist. och Ant. Akad. Handl. N. F. II trykt en uppsats rörande detta tvisteämne. Ett nytt uppslag i frågan har nyligen gjorts af HOLDO STRÅLE i Hist. Tidskr. VII. År 1857 utgaf Eichhorn den lilla, blott sex trycksidor upptagande förteckningen

stiker (1851) meddelade den bekante CRUSENSTOLPE åtskilliga för literaturhistorien upplysande bref och anteckningar[1]). Äfven i hans öfriga arbeten (särskildt i *Huset Tessin*[2]) 1847—49) förekommer stundom en och annan bilaga af literaturhistoriskt intresse. En viktig publikation är ock G. ANDERSSONS *Handlingar ur v. Brinkmanska Arkivet* (1859—65). Några utdrag ur J. G. Oxenstjernas dagböcker meddelas af O. ENEROTH i *Litteratur och Konst* (1860—76) och af A. HJELT i Samlaren III. Bland utgifvare af senare tiders literatur märkes R. HJÄRNE, hvilken 1882 publicerade *Dagen före drabbningen*, en samling ungdomsbref från Hammarsköld m. fl. nyromantiker. Hjärne har dessutom författat *Götiska förbundet* (1878), några uppsatser i tidskr. *Nu* (om Geijer, Ling, Esaias Tegnérs förebilder) m. m. Äfven A. AHNFELT har förvärfvat sig en viss — dock ej smickrande — uppmärksamhet som utgifvare. Hans literaturhistoriska publikationer torde likväl stå något öfver hans historiska. Bäst lyckad är kanske hans biografi öfver *C. J. L. Almqvist*[3]). Bland literaturhistoriker kan slutligen nämnas EMIL

Librorum in Svecia prohibitorum seculorum XVII et XVIII elenchus. Upplagan var blott 16 exempl.

1) En först af A. Ahnfelt utgifven samling *Medaljonger och statyetter* (1882) innehåller en mängd intressanta biografier. Ett mera bredt anlagdt arbete är C. A. ADLERSPARRES *Anteckningar om bortgångne samtida* (1859—62), med biografier öfver Tegnér, Geijer, Agardh, Lars Hjortsberg, v. Braun m. fl. I samband härmed kan påpekas hans farbroders C. ADLERSPARRES samling *Historiska handlingar* (1793—1824), som bl. a. innehåller åtskilliga dokument om Messenierna.

2) Utdrag ur C. G. Tessins dagbok meddelas i *Tessin och Tessiniana* (1819) och *Carl Gustaf Tessins dagbok (1757)*. Den förra skriften, som utgafs af EHRENHEIM, framkallade en skriftväxling mellan denne och G. ADLERSPARRE. Den senare skriften utgafs 1824 af G. MONTGOMERY.

3) 1869 hade han utgifvit en disputation om samme skald. Bland Ahnfelts öfriga skrifter kunna framhållas *L. F. Rääf af Småland* (1879), *Bellmanska sällskapet* (1877), *Tankar och löjen af Joh. Henr. Thomander* (1876), *Ur Karl af Kullbergs portfölj* (1879), *Eldbränder och gnistor, humoresker af H. P. Palmér* (1876), *M. J. Crusenstolpe* (1880), *Nektar och gift* (1881; innehåller flere intressanta bref från Atterbom till Geijer, Hedborn och Almqvist, dessutom småplock om Thorild, Fru Lenngren, Ehrensvärd m. fl.), *Ur svenska hofvets och aristokratiens lif* (1880—83), *Carl von Linnés lefnadsminnen* (1877; synnerligen dålig), *Interiörer ur det literära Stockholmslifvet* (1877). Ss. 469—764 i andra

KEY, ehuru hans arbete *Försök till svenska tidningspressens historia* (1883) måste anses såsom synnerligen misslyckadt[1]).

Som man kunnat vänta har Sverges literaturhistoria äfven behandlats af utländske författare, men desses arbeten äga i regeln för oss svenskar endast kuriositetens intresse[2]). Undantag härifrån gör blott en eller annan undersökning såsom i främsta rummet VON DER ROPPS skarpsinniga *Zur deutsch-skandinavischen Geschichte des XV Jahrhunderts* (1876), som vitnar om en för en utländing rent öfverraskande kunskap om vår historiska medeltidsliteratur, RÉNANS väl skrifna biografi *La bienheureuse Christine de Stommeln*[3]),

delen af sitt otillförlitliga kompilationsarbete *Verldsliteraturens historia* (1875—76) meddelar Ahnfelt en öfversikt af den svenska literaturens utveckling. Några literära småsaker hafva utgifvits af TH. EKBLUND i *Förbisedda blad* (1880) och *Vittra skuggbilder* (1886). En samling af kanske öfvervägande skönliterärt syfte är SCHÖLDSTRÖMS *Förbiskymtande Skuggor* (1883). Af särskildt intresse är den där införda uppsatsen *Lars Johansson Lucidor*, förut (1872) publicerad såsom kuriositetstryck.

1) Äldre försök finnas. Redan 1752 utgaf SEPELIUS den obetydliga disputationen *De novellis historicis*. 1811 tryktes i *Journal för litteraturen och theatern* (nr 37 ff.) en uppsats *Kronologisk förteckning öfver svenska periodiska skrifter ifrån deras upphof till närvarande tider* (af THOLANDER). B. ROSENBLADS *Några ord om publicitetens uppkomst och öden i Sverige isynnerhet emellan 1719 och 1772* tryktes 1824. Två år förut hade utgifvits *Strödda handlingar isynnerhet till publicitetens historia i Sverige under de sistförflutna femtio åren*. Ett därmed sammanhängande ämne behandlades af RYDIN i *Om yttrandefrihet och tryckfrihet* (1859). Af synnerligen stort intresse är L. BYGDÉNS *Några anteckningar rörande censurväsendet i Sverige* (såsom inledning till G. Benzelstjernas Censorsjournal). W. E. SVEDELIUS' uppsats *Om förföljelsen emot Castovius och Billberg* (Frey 1842) och R. M. BOWALLIUS' *Bidrag till yttranderättens historia i Sverige under enväldstiden* (Frey 1842) samt Wieselgrens förut nämda biografi öfver Hierta böra i detta sammanhang ihågkommas.

2) Några kunna här antecknas såsom MARMIERS *Histoire de la litterature en Danemark et en Suède* (Paris 1839), 1841 öfversatt på italienska af Bardi; RÜHS' *Ueber die Schicksale der schönen Redekünste in Schweden* (Greifswald 1802) och SCHLÖZERS *Neueste Geschichte der Gelehrsamkeit in Schweden* (Rostock und Wismar 1756—60). F. n. torde utländske läsare känna Sverges literatur företrädesvis genom dansken WINKEL-HORNS *Geschichte der Literatur des skandinavischen Nordens* (1880) och tysken SCHWEITZERS *Geschichte der altskandinavischen Literatur* (1886).

3) Denna biografi finnes i 28:de bandet af Hist. lit. de la France. Kort förut hade Rénan i Revue des deux Mondes för 1880 behandlat samma ämne (*Une idylle monacale au XIII:e siècle*). G. ENESTRÖMS uppsats *Anteckningar om matematikern Petrus de Dacia och hans skrifter* (Öfvers. af Vetensk. Akad.

hvilken hufvudsakligen handlar om Petrus de Dacia, och TAFELS stora samlingar till en biografi öfver Swedenborg *Documents concerning the life and character of Emanuel Swedenborg* (1875—77)[1]. GEFFROYS ypperliga arbete *Gustave III et la cour de France* (1867; öfvers. redan 1864 från Revue des deux Mondes, där arbetet först publicerades) är väl egentligen ett rent historiskt arbete, men innehåller förträffliga literaturhistoriska karaktäristiker. I främsta rummet göra naturligen danska och norska författares arbeten undantag från den nyss uppstälda allmänna regeln. Bland de senare böra särskildt uppmärksammas GUSTAV STORMS *Sagnkredsene om Karl den store og Didrik af Bern* (1874) samt uppsatsen *Om Euphemiaviserne* (Nord. Tidskr. for Fil. og Ped. N. R. I). De resultat, till hvilka den både lärde och snillrike författaren kommer, hålla kanske ej alltid stånd inför kritiken, men i hvarje fall äro hans undersökningar synnerligen väckande. Ett viktigt arbete är äfven P. A. MUNCHS *Om kilderne til Sveriges historie i den førchristelige tid* (först trykt 1850, omtrykt i Munchs Saml. Afhandl. II), ett i flera fall banbrytande arbete. En oundgänglig uppslagsbok för hvar och en, som sysslar med medeltidens och reformationens personalhistoria är L. DAAES *Matrikler over nordiske studerende ved fremmede universitet*, af hvilket arbete det första häftet utkom 1885. Mindre tillfredsställande är däremot Daaes *Hvem er forfatter til digtet Querelæ svedicæ* (Hist. Tidskr. III, äfven separat 1875), hvari han tillägger Erik XIV författarskapet af denna latinska smädedikt. Till norske vetenskapsmän, hvilka gjort sig förtjänte om svensk literaturhistoria, kan man måhända ock räkna den frejdade språkforskaren S. BUGGE, hvilken genom sina snillrika undersökningar af den viktiga runinskriften å Rökstenen (Ant. Tidskr. f. Sv. B. V.)

Förh. 1885—86) sysselsätter sig blott med Petrus de Dacias danske namne. Däremot skildras den svenske författaren i WOLLERSHEIMS *Das Leben der ekstatischen und stigmatischen Jungfrau Christine von Stommeln* (1859). I QUÉTIFS och ECHARDS stora arbete *Scriptores ordinis prædicatorum* (Paris 1719) finnas naturligen äfven biografier öfver de svenska dominikanermunkar, hvilka utmärkt sig som författare.

1) Samme författare skref i Framtiden för 1870 en kort uppsats om Swedenborg, naturligen från den s. k. nya kyrkans synpunkt. Uppsatsen är ytterst egendomlig.

kastat en ny och oväntad belysning öfver vår hedniska literatur. I Danmark har vårt lands literaturhistoria länge utgjort ett föremål för studier. Redan 1794 skref JENS KRAG HØST *Forsøg til en udsigt over de skjønne videnskabers skiæbne i Sverige*, och 1817[1]) utgaf MOLBECH tredje delen af sina *Breve fra Sverrige*, hvilka afslutades med en *Kort udsigt over epokerne i den svenske nationalliteraturs historie* (samma år öfvers. på svenska). Ehuru ingen numera just kan hafva något att lära af detta — dessutom högst partiska — arbete, bör man ihågkomma, att det i fullständighet öfvergick hvarje i Sverge då författad literaturhistoria. Genom skandinavismen främjades naturligen ytterligare intresset för svensk literatur. En bland riktningens banérförare var FR. HAMMERICH, hvilken genom sina tvänne biografier *Den hellige Birgitta* (Kjbn 1863) och *En skolastiker og en bibelteolog* (Kjbn 1865) — det senare arbetet handlande om Birgittas lärare, magister Matthias — visat en en ganska vidsträkt beläsenhet i vår medeltidsliteratur[2]). Ett arbete af synnerligen vidt omfattande anläggning är ROSENBERGS *Nordboernes aandsliv* (1878—1885). Af denna genom författarens död tyvärr afbrutna historia föreligga nu tre delar, behandlande hela forntids- och medeltidsliteraturen samt den religiösa literaturen från reformationen till år 1720. Arbetet är skrifvet med en lågande hänförelse och vitnar om en värkligen stor beläsenhet äfven i svensk literatur. Författarens framställning af medeltiden och reformationen öfverträffar obestridligen alt hvad svenskarna själfva åstadkommit. Dock kan ej nekas, att han i följd af sin skarpt utpräglade grundtvigianism mången gång bedömer de literära företeelserna skeft och ensidigt[3]). Ett

1) 1813 skref RASMUS NYERUP en biografi öfver *Olof Rudbek den ældre.*

2) I Nord. Univ. Tidskr. VIII skref han en uppsats *Den hellige Birgitta som forlöber for reformationen i Norden.* Hans broder MARTIN HAMMERICH skref i B. VI af samma tidskr. *Om Nordens universiteter*, hvilken uppsats äger betydelse äfven för kännedomen om de svenska studenternas universitetslif under medeltiden.

3) Rosenberg har ock offentliggjort en uppsats om *Leopold* och en annan om *Gustaf den tredie och det Svenska Akademi* (Dansk Maanedsskrift B. IX. 1863). I K. G. Hammiltons Nord. Tidskr. skref han en uppsats om *Messenius som skandinav.*

annat dock vida mindre betydande arbete med skandinavisk tendens är FR. BAJERS *Nordens politiske digtning 1789—1804* (Kjbn 1878)[1]. Fri från denna ofta vilseledande grundåsikt är GEORG BRANDES' så olika bedömda biografi öfver *Esaias Tegnér* (Kjbn 1878). Att författaren såsom främling misstagit sig om åtskilligt[2]) samt att han af sin metod någon gång låtit förleda sig till konstruktion, må gärna medgifvas, men i det hela torde man kunna säga, att Tegnér först genom denna studie framstått i sin sanna, rent mänskliga storhet, och man bör äfven medgifva, att just Brandes' egenskap af främling kommit honom att se en mängd företeelser med vida klarare och mera oförvillad blick än vi själfva förmått.

Till slut må med några ord påpekas vår läroboksliteratur. Det älsta försöket torde vara I. M. WINGES *Ydun* (1835). Efter en kort ästetisk inledning följer *Svenska skaldekonstens historia*, hvarefter arbetet afslutas med en större samling diktprof. Såsom karaktäristiskt för denna vår älsta literaturhistoriska lärobok kan antecknas, att den isländska literaturen här intagits såsom »fornsvensk», ett misstag, från hvilket skolboksliteraturen som bekant ännu ej befriat sig. Den kortfattade öfversikt öfver den svenska literaturens utveckling, hvilken finnes intagen i A. FRYXELLS *Svensk språklära* (1832 ff.), är knapt annat än ett namnregister, som dessutom synes vara meddeladt blott i språkligt syfte. Den egentlige grundläggaren af den literaturhistoriska läroboksliteraturen var HERMAN BJURSTEN, hvilken 1859 utgaf *Öfversigt af svenska språkets och literaturens historia*, två år därefter åtföljd af en läsebok. Bjurstens arbete, som 1863 utkom i en ny upplaga[3]), utmärker sig för den klara, praktiska, om ock ofta ohistoriska uppställning, som sedermera blifvit följd. En annan egendomlighet — beroende därpå,

---

1) I Nord. Tidskr. för 1869 skref Bajer en längre uppsats *Det Skandinaviske Literaturselskab*. I Framtiden för 1871 finnas tvänne af honom författade uppsatser *Om en jämförande nordisk literaturhistoria* och *Fornminnenas återuppväckelse i Nordens literatur*, hvilket intressanta ämne tämligen ytligt behandlas.

2) Några mindre misstag påpekas i BÖTTIGERS motskrift *Förklaring* etc. (Ups. 1878).

3) Under mellantiden hade G. H. MELLIN utgifvit en *Lärobok i svenska literaturens historia* (1860). Nio år därefter utgaf LUNDBLAD en annan lärobok.

att ämnet i skolan läses i samband med svenska språket — var den sammanblandning af språkhistoria och literaturhistoria, från hvilken senare författare ej häller lyckats att fullt befria sig. På grundvalen af Bjurstens arbete utarbetade G. CLAËSON sin värkligt ypperliga lärobok, som utkom i fyra upplagor (den sista 1877). Arbetet äger alla de för en lärobok erforderliga egenskaperna: säkerhet i uppgifterna, klarhet i uppställningen och sund, ästetisk kritik. Sedan författaren förklarat sig ej vidare vilja utgifva några nya upplagor af sin — äfven vid universitetet — använda lärobok, utgaf KARL WARBURG en *Svensk literaturhistoria* (1880), lifligt skrifven, men behäftad med åtskilliga fel i detaljen; i den följande upplagan (1883) blefvo dock de flesta af dessa rättade, och arbetet torde nu kunna betecknas såsom det bästa i sitt slag, ty Claësons lärobok innehåller flere nu föråldrade uppgifter och de sista upplagorna hafva svält ut öfver det för en skolbok lämpliga omfånget[1]). I hvarje fall tyckes Warburgs bok hafva ett afgjordt företräde framför SUNDÉNS *Kort öfversigt af svenska vitterhetens historia* (1881, 2:dra uppl. 1885), som dels röjer brist på historiskt sinne, dels är öfverlastad af oviktiga bibliografiska notiser samt mer eller mindre svulstiga citat. En god lärobok är däremot VASENIUS' — dock blott för Finland afsedda — *Lärobok i Sveriges och Finlands literaturhistoria* (1886)[2]).

1) Af Warburgs bok utgaf H. ODHNER ett sammandrag för folkhögskolan (1881).

2) 1874 hade K. V. BREMER utgifvit *Kurs i den svenska literaturens historia för fruntimmerskolan i Helsingfors.*

Den nyfunna Birgittahandskriften.

I uppsatsen *En vigtig handskrift till Birgittaliteraturen*, intagen i 1887 års första häfte af Hist. Tidskr., yttrar Prof. Weibull följande ord, hvilka delvis angå en af mig i arbetet *Svensk Literaturhistoria* meddelad uppgift:

Hvad vi särskildt här fästa uppmärksamhet vid, är . . . . . att den tionde boken innehåller den latinska texten till den så ofta omtalade handskriften »Jungfru Marie örtagård», hvilken liksom den latinska texten — *obekant om den finnes annorstädes*[1]) — hittills förblifvit otryckt. *Om denna skrift har stor oklarhet härskat.* Stiernman, då han omtalar den under den senaste medeltiden af generalkonfessorn i Vadstena Nils Ragvaldsson värkstälda svenska öfversättningen, yttrar, att den latinska texten varit af »mäster Peder sammanskrifven vid pass år 1386.» *Därvid har det sedan fått förblifva.* Wieselgren upprepar året 1386, men då han förmodligen insett dess orimlighet, enär magister Peder dog redan 1378, har han funnit utväg att rädda årtalet genom att skjuta författareskapet öfver på priorn Peder, hvilken dog först 1390. *Schück återställer magister Peder som författare och tillerkänner honom på grund af skriften en plats bland medeltidens självständige författare*[2]). *Men det är en upplysning, som*

---

1) Alla kursiveringar äro gjorda för denna uppsats och finnas ej i Prof. Weibulls artikel.

2) I *Svensk Literaturhistoria* s. 172 står:

»Birgittas trogne följeslagare, magister Petrus, måste äfven räknas till medeltidens *självständiga författare.* Han *redigerade* den i Vadstenakloster förekommande ritualen med dithörande hymner och lectier. Mot medeltidens slut öfversattes och utlades detta arbete på svenska af Nicolaus Ragvaldi. Såväl den latinska ritualen som den svenska utläggningen (Jomffru Marie Yrthegardher) äro ännu outgifna.»

Därefter nämnes, att han och prior Petrus *författat* den älsta Birgittabiografien. Hufvudsakligen på grund *häraf* upptages han bland »medeltidens självständiga författare.» Beträffande det föregående arbetet har jag med flit valt termen »redigerade», emedan jag anser det ovisst, om han författat *hvarje* hymn i ritualen. Någon eller några kunna ju vara hämtade från numera okända samlingar.

kan hämtas af denna handskrift, hvilken visar de från Birgitta härrörande skrifterna i deras följd och sammanhang med hvarandra, *att Celeste Viridarium måste tillskrifvas Birgitta själf* på samma sätt och med lika mycken rätt, som själfva Salvatorsregeln och öfriga på uppenbarelsens grund hvilande skrifter. Det har vanligen altför litet blifvit framhäfdt, att den h. Birgittas ingifvelse — det är hennes ordens trosgrund — är grundvalen icke blott för de egentliga Revelationes, hvilka upptecknats och bragts i den form de äga af hennes skriftefäder och vänner, magister Peder, priorn Peder af Alvastra och biskoperemiten, spanioren Alfonso af Jaen, utan detsamma gäller också i lika hög grad om själfva ordensregeln — regula S. Salvatoris — som är »revelata», samt om ordens hela gudstjänstordning, ritualen med hymner och lektier. Men denna gudstjänstordning är just den, som innehålles i Celeste Viridarium. Därför får också denna i handskriften, såsom vi sett, tillägget (Celeste Viridarium) S:te Birgitte. Den tillskrifves henne i 10:de boken på samma sätt som klosterregeln i den 11:te. Detta hindrar icke, att magister Peder, såsom det också säges i Prologen till »Jomfru Marie Yrthegardher» är den, af hvilken »S. Salvatoris systra Wikusangh är diktader oc sammansatter», nämligen på samma sätt som Vadstena Diariet kan kalla priorn Peder »conscriptor maxime partis revelacionum». Birgitta och hennes båda skriftefäder hade uppgått i en oskiljaktig enhet. Hon talade; de uppfattade och upptecknade.

Att jag i min literaturhistoria endast angifvit själfva faktum utan något bevis, beror därpå, att jag af hänsyn både till arbetets omfång och till dess lättfattlighet måst nöja mig med att meddela blott de resultat, till hvilka jag eller andra kommit. Men då uppgiften blifvit bestridd, må det tillåtas mig att anföra de skäl, på grund af hvilka jag ansett och fortfarande anser, att »S. Salvatoris systra wikusangh» eller — såsom den ock kallas — »Cantus sororum» värkligen är af magister Petrus *författad*, ej blott *öfversatt* eller *afskrifven:*

1) I Diarium Wazstenense förekommer följande uppgift:

»In crastino octav. nativitatis beate Marie virginis (1378) obiit magister Petrus, primus confessor generalis in Wazstenom. Hic magister et confessor fuit sancte Byrgitte, permanens in virginitate per omne tempus vite sue. Hic dictavit Cantum sororum, de quo multa bona alibi inveniuntur».

Med »dictavit» kan svårligen afses annat än själfständigt författareskap. På helt annat sätt talas om Prior Petrus, som kallas

»translator et conscriptor (= afskrifvare) maxime partis revelationum divinitus ostensarum beate Byrgitte.»

2) I Cod. Benzel. 5 förekomma tvänne latinska strofer, den ena om magister Petrus, den andra om S. Catharina. Då den senare strofen med säkerhet är helgonets grafskrift, är det ytterst sannolikt, att äfven den förra kopierats från inskriptionen på magister Petrus graf. Strofen, som i tryck finnes hos Vastovius ed. Benzelius, s. 74, lyder:

ANNIS MILLENIS REVOLUTIS SEPTUAGENIS
AC TER CENTENIS EXHINC OCTO QUASI PLENIS
A PARTU CHRISTI MORTEM BONE PETRE TULISTI.
VIRGO VIXISTI, CONSCRIBENS DOGMATA CHRISTI
TRADITA QUÆ LATE BIRGITTÆ GLORIFICATÆ.
AC MENSURATE CANTUS DEPROMITUR A TE,
QUEM STUDIO MORUM NUNC CONCINIT ALMA SORORUM
CONCIO, FACTORUM SIC COMMEMORANDO TUORUM.

Äfven här angifves ett olika förhållande till revelationerna, hvilka han afskref (conscribens), och Cantus sororum, som togs ur egen fatabur (depromitur a te).

3) I Revelationes Extravagantes (kap. 10--11 i den svenska texten) utvecklas detta än ytterligare:

Nar sancte birgitte scriptafadher oc mästare diktade Sancti saluatoris ordens systra sangh Oc j enne ympno twäkandis meente at jomfru marie siäl war Christi brudh En dagh äpther thz at han haffde sakt mässo Tha fik sancta birgitta j andanom tässa reuelacionem som här äpther följhia:

»En dagh naar herra pädher, helga aminnelse sancte birgitte scriptafadher, haffde sakt mässo j capelleno for henne Tha sagde gudh fadher til sins sons brudh . . . . . . Framdelis sigh them samma prästenom, At han läti staa the ympnona som är, Sponse iungendo filio etc.[1]), som han haffwir henne saat, For thy at mädhan the hälga kirkia, hon kalla alla siäla mins sons brudher, Mykit meera maa marie siäl, kallas hans brudh».

Naar sancte birgitte scriptafadher oc mästare storlika twingadis oc dröffdis i sinom hugh ffor ens manz ordh som talade mote gudhi Oc hanom dik-

1) I dikten Sponse iungendo filio förekomma följande verser:
Venter Marie thalamus
Sponsaque eius anima
Sponsusque Christus dominus
Vestis trabea carnea.

tandis sancti saluatoris ordens systra sangh Oc mykit wttrykte j hanom the aldra hälgasta trefalloghetz loff Taa syntis jomfru marie sancte birgitte theeandis huat storom lönom han wärdogher war när gudhi Oc hwi hanom giffuit war then sangin at dikta:

»Gudz modher talar til Christi brudh ...... Sigh ther näst thinom mästara .... At han är aff them prästom, Hwilka gudh mäst älska j jordherike, ffor hwilkit hanom är giffwit thän sangen at dikta, Hwilken är gudheliker, Oc hwilkin manghom skal vara til hugnadh.»

Den latinska texten är härmed öfverensstämmande.

Som man märker, förklaras uttryckligen, att magister Petrus själf diktat Cantus sororum. Han likställes i detta fall fullkomligt med magister Matthias, som likaledes rörande en tvifvelaktig punkt i ett af honom författadt, teologiskt arbete erhöll en af Birgitta framförd, gudomlig uppenbarelse.

4) I Bodleyanska biblioteket i Oxford finnes en handskrift, Cod. Rawlinson C 781, hvilken jag endast känner genom den trykta katalogen. Det är en membran från början af 1400-talet. Titeln är följande:

»Ordo servicii sororum ordinis sancti Salvatoris, traditus et ordinatus ex precepto sanctissime matris Birgitte, immo verius Ihu Xri, per magistrum Petrum Olavi, confessorem ipsius beate Birgitte, dividitur principaliter in septem historias, quas sorores dicti ordinis impermutabiliter cantare debent omni septimana per totum annum exceptis diversis festivitatibus inferius annotatis.»

Här hafva vi således en handskrift af Cantus sororum, i hvilken magister Petrus förklaras på Birgittas befallning hafva redigerat och i klostret infört ordensritualen. Jämf. härom Revel. extrav. kap. 4 (lat. text) eller 9 (sv. text).

5) Härmed må jämföras en dansk Vadstenahandskrift från 1450, nu förvarad i Kongl. Bibl. i Stockholm (gammal signum A, 51). Det är en gudstjänstordning, indelad i 25 kapitel, af hvilka det första och egentliga är en sammandragen upplaga af Cantus sororum [1]). De öfriga kapitlen innehålla ritualen för de hälgdagar

1) Själfva psalmerna, hymnerna o. s. v. upptagas ej, utan blott de två eller tre första orden. Det är således egentligen blott en anvisning på den ordning, i hvilken officiets olika delar följa på hvarandra.

och fester, hvilka ej upptagits i Cantus sororum. Handskriften börjar med en mycket dålig öfversättning af ofvanstående latinska titel, och i själfva företalet följer ett slags ytterligare utläggning af samma punkt:

..... thenna æffteskreffuæn orden Allæs ordinarius j gutheligh ämbede ok daghxens ok nottens tither æffter gamlæ ok sannæ stiktilssa hetherligh fathers ok herræ mæster pæthers fforthum mæstære ok confessoris wor hælghæ mothers sancte Birgitte, hwilken først ok framptz aff Christi buthord æmbedit ok tithernæ mz sin song giorthe ok skikkæthæ Ok æffter skikkælssæ sommæ the førstæ ok ælstæ brøthers sancti saluatoris ordens hwilkæ han mæstær pæthær gangendis vtaff thænnæ wæreld skikkethæ at fulkommaskolendæ noghre stykkæ hwilkæ han forekommen af døthen æy fulkommathæ etc.

Satsfogningen — liksom språket — är visserligen så dålig, att meningen *kan* missförstås, men om man öfversätter den miserabla danska texten tillbaka till latinet, skall man finna, att det är magister Petrus och ej Birgitta, som här tillskrifves författareskapet af Cantus sororum. Bokens följande kapitel innehålla förmodligen de öfriga munkarnes tillägg.

6) Slutligen kan för fullständighetens skull anföras den uppgift, som hittills varit det enda stödet för magister Petrus' rätt till ifrågavarande arbete. Nicolaus Ragvaldis svenska utläggning af Cantus sororum (nu i Kongl. Bibl.) börjar:

Här æpther börias prologus ower the bok som kallas iomffru maria yrtegardher Oc ær hon en wttydilse ower sancti saluatoris systra wikusangh Hwilken sangher diktadher oc sammansatter ær i then hælga anda aff wærdogasto fadher oc gudhi ælskelikastom hælga mæstar Pædhær sancta birgitta skrifftafadher til iomffru maria höxta loff Hwilken sangh war kære fadher confessor generalis her nigils raualdi haffuer wttyth aff latino oc oppa swænsko gudhi oc iomffru marie til hedher oc idher allom sinom kæra systrom oc döttrom til andeliken hwgnat.

7) Men slutligen kunna vi fråga: är det ens möjligt, att Birgitta författat Cantus sororum i samma mening, som hon författat Revelationes, Regula S. Salvatoris och Sermo Angelicus? Dessa nedskref eller dikterade hon själf på svenska, hvarefter prior Pe-

trus och magister Petrus öfversatte dem till latinet.[1]) Men Cantus sororum är en hufvudsakligen af hymner, sekvenser o. s. v. bestående ritual. Antingen skulle Birgitta då på svenska hafva skrifvit dessa hymner, hvarefter magister Petrus eller någon annan öfversatt dem till latinet, eller också skulle hon själf hafva diktat dem på latinsk vers. Det förra alternativet visar sig orimligt för hvar och en, som läst dessa hymner; de kunna ej vara öfversatta, utan måste från början hafva nedskrifvits på latin. Det senare antagandet stöter på den svårigheten, att Birgitta säkerligen ej ägde tillräckliga insikter i latinet. Detta språk lärde hon sig först, då hon vid framskriden ålder begaf sig till Rom.[2]) Äfven om man antager, att Cantus sororum ej diktats redan i Sverge och således innan Birgitta lärt sig det latinska språkets element, är det dock tydligt, att hennes kunskaper aldrig nådde den utsträckning, att hon med ledighet kunde uttrycka sig på romarspråket, mycket mindre dikta några latinska hymner. Hennes ifrige beundrare, prior Petrus, nödgas rörande denna punkt lemna henne ett tämligen matt erkännande: »ipse testis audiebat ipsam dominam Brigidam loquentem congrue et prolixiores sermones facientem latinis verbis, quam, dum esset XL annorum, ipse testis cognouit rudem et omnino in scientia grammaticali insciam.» Ett annat vitne, Nicolaus, grefve af Nola, intygar uttryckligen, att hon — som vid det afsedda tillfället dock redan 20 år vistats i Rom — måst begagna tolk vid sitt samtal med påfven, »quia nesciebat bene grammaticam nec intellexit bene linguam dicti domini pape»[3]). Det torde således få anses nästan bevisligt, att hon icke *kunnat* dikta några latinska hymner.

Att Birgitta dock värkligen ansetts såsom författare till Cantus sororum på samma sätt som till Revelationes och Regula S. Salvatoris, beror säkerligen på en sammanblandning med ett annat af hennes arbeten, nämligen Sermo Angelicus. Dess prolog lyder:

1) Se den 1373 författade biografien i Scriptores III s. 196.
2) Se den nyssnämda biografien i Scriptores III s. 202.
3) Scriptores III s. 223—224.

Cum Beata Brigitta Principissa Neritiæ de Regno Suetiæ per plures annos habitaret in Roma in domo Cardinalatus, quæ est contigua Ecclesiæ Sancti Laurentij in Damaso, tunc ipsa ignorante quales Lectiones deberent legi per Moniales in Monasterio suo, quod Christus constitui præceperat in Suetia, Cuius Regulam ipsemet dictauerat ad honorem B. Virginis Matris suæ. Illico ipsa Beata Brigitta orante et super hoc dubitante apparuit ei Christus dicens ei. Ego mittam tibi angelum meum, qui lecturam in Matutinis legendam per Moniales in Monasterio tuo ad honorem Virginis Matris meæ tibi reuelabit, et ipse eam tibi dictabit, et tu scribe illam, prout ipse tibi dixerit. Igitur Beata Brigitta habens Cameram, cujus fenestra ad altare majus respiciebat, vnde corpus Christi quotidie videre poterat, præparabat se quotidie in eadem Camera ad scribendum cum pugillari et carta et penna in manibus, postquam horas et orationes suas legebat, et sic parata Angelum Domini expectabat. Qui veniens ponebat se prope eam a latere eius et stabat erectus honestissime, habens semper faciem cum reuerenti gestu respicientem versus Altare, vbi corpus Christi reconditum erat. Et sic stans dictam lecturam, id est infrascriptas Lectiones legendas in Matutinis Sororum in dicto Monasterio, quæ tractant de excellentissima excellentia ab æterno Beatæ Mariæ Virginis, ipse dictabat distincte et ordinate in lingua materna Beatæ Brigittæ . . . . . Ex tali modo ab ore Angeli iste infrascriptus Sermo Angelicus de excellentia Beatæ Mariæ Virginis dictatus et conscriptus fuit. Et etiam divisus fuit ab Angelo per Lectiones ad legendum in Matutinis Sororum per Hebdomadam per totum anni circulum, vt infra sequitur.

Detta arbete innehåller blott lektier, och det är dessa, som Birgitta nedskrifvit på svenska, hvarefter de af hennes biktfader öfversatts till latinet. Någon vers förekommer här ej, och — som man märker — talar prologen också blott om de efterföljande lektierna, ej om någon af hymner, sekvenser o. d. bestående ritual. Men då dessa lektier enligt prologens uppgift lästes under morgonmässan, var det ganska naturligt, att Sermo Angelicus ofta i samma handskrift sammanfördes med själfva officiet. Så är förhållandet i Cod. Benzel. 8, så vidt jag vet den enda i Sverge befintliga handskrift af Cantus sororum[1]. Den börjar med Sermo Angelicus, och

1) Utrikes finnas flere (jämf. s. 161). Sedan ofvanstående skrifvits, har jag af Öfverbibliotekarien G. E. Klemming erhållit den öfverraskande upplysningen, att officiet t. o. m. är trykt, nämligen i Genua 1570. Det troligen unika exemplaret äges af den bekante hymnologen D:r Linke. Den af Prof. Weibull funna handskriften af Cantus sororum är således ej den enda.

efter *Explicit legenda per totam ebdomadam* följer själfva officiet omedelbart på nästa sida. En handskrift (Cod. 215), som finnes i Merton College i Oxford och hvilken jag blott känner genom den trykta katalogen, tyckes hafva samma anordning. Sermo Angelicus kallas där helt enkelt *Officium S. Brigittæ, cui titulus Sermo Angelicus* etc.[1]). En annan handskrift (Cod. 225) i Ballial College i Oxford låter däremot Sermo Angelicus föregå det af ärkebiskop Birgerus Gregorii författade officiet till Birgittas ära. På grund häraf förefaller det ganska naturligt, att Sermo Angelicus redan under medeltiden sammanblandats med Cantus sororum. Så sker värkligen i den mot slutet af 1400-talet skrifna Birgittabiografi, som finnes aftrykt i *Wadstena Kloster-Reglor* (S. F. S. S. 1845):

I rom tedhis hænne j gudhelike ok andelike syn . . . . . Oc tedhe gudz ængil hænne dyrasta loff af jomfru maria høgheliko æro hulkit hon skreff af ængilsins mwn ok systrana læsa nw thet daglika *ok sunga i sinom ottosang.*

Misstaget får dock skrifvas på den svenske öfversättarens räkning, ty det latinska originalet — bevaradt i Cod. Benzel. 23 — erbjuder ingen motsvarighet till de här kursiverade orden:

Conscripta vero regula cum circa matutinalem legendam pia sollicitudine moveretur misit ei Christus angelum suum, qui sermonem pulcherrimum mira divine et angelice caritatis suauitate redolentem de beatissime matris excellentia precelsa cunctisque fidelibus amiranda dictavit ipsaque conscripsit et ad finem usque conplevit.

Då jag ej sett den af Prof. Weibull omtalade handskriften, är det måhända djärft att våga en gissning om dess anordning, men då handskriften synes mycket fullständigt upptaga all Birgittaliteratur och Sermo Angelicus ej särskildt nämnes, förefaller det ganska möjligt, att ordningen här varit densamma som i Cod. Benzel. 8, d. v. s. att den tionde boken börjat med Sermo Angelicus och att officiet följt därefter.

---

1) Af slutorden är det dock ej klart, om officiet värkligen följer på Sermo Angelicus.

Öfverskriften[1]) är i hvarje fall oriktig, ty officiet kan på intet sätt betraktas såsom något utdrag ur revelationerna, och Alfonsus har därmed säkerligen ej haft något att skaffa. I den af honom författade Prologus, som vanligen föregår den åttonde boken, yttrar han ej ett ord om detta författarskap, men väl säger han om magister Petrus: »Alter vero pater spiritualis istius dominæ erat quidam presbyter de Suetia, virgo etiam venerabilis et sanctissimæ vitæ, qui totam domum prædictæ dominæ regebat et eam cum filia sua grammaticam et cantum ex præcepto Christi docuit.» Dessutom förtjänar det att anmärkas, att Alfonsus först så sent som 1370 erhöll någon befattning med revelationerna, och vid denna tid var Viridarium antagligen redan färdigt.

På grund af dessa skäl torde man — åtminstone till dess att några motbevis förebringas — äga rätt att anse magister Petrus såsom författare af Cantus sororum.

Äfven rörande en annan punkt synes man vara befogad att hysa en från Prof. Weibulls afvikande mening. Prof. Weibull anser, att Sionsmanuskriptet 1416 eller[2]) 1427 afskrifvits från en nu förlorad Linköpingshandskrift, som innehållit originalet till Birgittas uppenbarelser. Han yttrar s. 91: »I Linköpings domkyrka altså har varit förvarad en originalurkund till den heliga Birgittas uppenbarelser samt andra från henne härrörande skrifter och akter. Ingenting synes också i självfva värket vid närmare eftertanke vara naturligare.» I en not tillägger Prof. Weibull:

---

1) Liber X, qui dicitur Celeste Viridarium beate Birgitte, contextum de quibusdam revelationibus celestibus per venerabilem fratrem Dominum Alfonsum quondam Gien. Episcopum.

2) Se bevisen Hist. Tidskr. VII, 93. På Prof. Weibulls ståndpunkt förefaller denna tvekan onödig, se nämligen det sid. 173 meddelade notarialintyget, som bestämdt angifver ej blott året, utan äfven månaden, dagen och t. o. m. klockslaget. Året 1416 synes osannolikt redan däraf, att Petrus Svenonis nämnes såsom Notarius Publicus. Denne dog nämligen så sent som 1461 och innehade väl svårligen redan 1416 en så pass ansvarsfull syssla. I Scriptores III 181—182 anföres värkligen ett notarialintyg, hvilket 1417 utfärdades af tre notarii publici från Linköping, men bland dessa återfinna vi ej Petrus Svenonis. Jämf. vidare om honom Link. Bibl. Handl. I, s. 95, Hadorphs Konglige och Furstlige Förlijkningar etc., s. 74, Wadstena Kloster-Reglor s. 54, Klemmings-

Att Vadstenaklostret självt ägt urkunder, som tillskrifvits liknande värde, är bekant. De båda Vadstenamunkarne, hvilka 1492 i Lübeck ombesörjde utgifvandet af Reuelationes S. Birgitte, omnämna i sitt Epigramma »vera et indubitata originalia una cum declarationibus et defensoriis, que habentur et observantur in cenobio Watzsten. in regno Swecie.» Det värde, som fästes vid urkunden i Linköpings domkyrka, ådagaläggesemellertid bäst därigenom, att afskriften för det engelska Sion lemnades efter denna.

Att den handskrift »*Acta et processus canonizationis S. Birgitte,*» hvilken, härrörande från Vadstenaklostret, nu förvaras i Kgl. Biblioteket under märket A 14, endast är en pappershandskrift, kunde tänkas äga sin förklaring däri, att den dyrbarare pergamentshandskriften fanns vid stiftskyrkan i Linköping. Kanske hörde dessa handskrifter till den skatt af dylika, hvilken den siste katolske Linköpingsbiskopen förde med sig, då han lemnade sitt stift för att flytta till Polen. Om så varit, ha vi nu i Englnnd funnit bestyrkta afskrifter af dessa förlorade originalurkundar.

Birgittas egna handskrifter komma här naturligen ej i betraktande, då ju dessa voro på svenska, och med original måste här tydligen menas den handskrift, hvilken allmänt ansågs såsom principalcodex och väl äfven härrörde från Birgittas skriftefäder. Men denna originalurkund fanns *icke* i Linköping, utan -- såsom naturligt var — i Vadstena. Efterföljande notarialintyg, i koncept förvaradt i Cod. Benzel. 31, visar nämligen, att biskopen af Linköping, då han behöfde ett officielt utdrag ur den som original ansedda handskriften af revelationerna, måste begifva sig *från* Linköping och *till* Vadstena, där »de första, sanna, otvifvelaktiga och omedelbara originalen» funnos.

In nomine domini amen. Anno domini nativitatis eiusdem MCDLVJ die X mensis ianuarii pontificatus sanctissimi in Christo patris domini Kalixti digna dei prouidencia pape . . . . Anno . . . . indicionis. *In mei notarii et testium infrascriptorum precencia* In oppido watzstenensi dioceseos lincopensis in regno suecie Constitutus venerabilis in Christo pater dominus N. dei gratia Episcopus lincopensis *vna cum venerabili in Christo patre ; domino N. dei gratia Episcopo etc.* . . . . Mandauit mihi notario

---

upplaga af Birgitta V, ss. 139. Vita Nicolai, som ock förekommer i denna afskrift, *författades* troligen ej förr än 1417 eller samtidigt med Vita Brynolphi och det nu förlorade Vita Ingridis.

infrascripto requisitus et rogatus ex parte personarum monasterii watzstenensis, quatenus reuelationem infrascriptam et ejus rubricam atque declarationes super eodem reuelatione editas et confectas hic inferius subsequentes ex suis primis veris et indubitatis atque immediatis originalibus copiare, et in publicam formam redigere deberem *et ad abundantiorem cautelam exemplaris* cum periculosum sit propter viarum discrimina et terrarum disturbia huiusmodi earum originalia passim quibuslibet exhiberi et per locorum distancias deportari. Ego igitur reuelationem atque rubricam et declarationes huiusmodi in presentatis suis originalibus vidi et de verbo ad verbum diligenter perlegi et conspexi non cancellatas neque rasas nec in aliquo viciatas sed omni prorsus vicio et suspicione carentes primo in quodam magno libro et volumine totum corpus et omnes libros reuelationum beate birgitte veraciter et integre continente rubricam et reuelationem seu capitulum sub tenoribus istis qui sequuntur et sunt tales etc.

De birgittinska originalhandskrifternas historia kan för öfrigt följas både långt tillbaka och långt fram i tiden. Den svenska sierskans arbeten bestå som bekant af *åtta* böcker revelationes, *en* bok revelationes extravagantes, Regula S. Salvatoris och Sermo Angelicus. Om originalmanuskripten till de båda sistnämda finnas inga säkra underrättelser, men vi känna desto bättre till de båda förstnämda.

1370 öfverlemnades större delen af Birgittas revelationer till Alfonsus, biskop af Jaen, hvilken ordnade och fördelade dem i åtta böcker (Scriptores III 204), hvarefter han sannolikt öfverlemnade den sålunda värkstälda samlingen åt Birgittas rättsinnehafvare, i främsta rummet åt dottern Catharina[1]. En del fanns dock kvar hos prior Petrus, och om denna, de s. k. Revelationes extravagantes, berättar företalet:

Postquam Dominus Alphonsus quondam Episcopus Giennensis et postea Eremita probatissimus ex præcepto Christi Reuelationes cælestes factas Sanctæ Birgittæ de Regno Suetiæ in libros distinxisset, Dominus Petrus Prior Alvastri. ipsarum Reuelationum primus conscriptor aliquas alias Reuelationes extra libros originales prætermissas redegit seorsum in

1) Under Birgittas egen lifstid voro revelationerna troligen ordnade i tidsföljd. Så snart Birgitta mottagit en uppenbarelse, tyckes någon af hennes biktfäder hafva öfversatt och infört den i en därför särskildt upprättad bok. Detta faktum synes mig framgå af Magnus Petris vitnesmål i Scriptores III 223.

cædulas et sexternos. Quas in præsentia Reuerendi Patris beatæ memoriæ Domini Nicolai tunc temporis Episcopi Lincopensis, aliorumque plurimorum Dominorum Sæcularium et Ecclesiasticorum tradidit Fratribus primitivis Monasterij Vuatzstenensis. Affirmans in verbo veritatis Reuelationes illas et plures alias, quas in suo Monasterio Aluastri. repositas habebat, B. Brigittæ diuinitus reuelatas et per se ab ore eius translatas fideliter et conscriptas. Quarum Reuelationum aliquæ propter Conuenientiam, quam habent ad Reuelationes in Libris originalibus contentas tamquam declarationes earumdem et additiones diligenti præhabita discussione ipsis originalibus Libris hinc inde pio conamine sunt insertæ. Reliquæ vero studiose in vnum recollectæ volumen patebunt numero et ordine infrascriptis.

Dessa ord återfinnas i den af Vadstenamunkarna 1492 utgifna upplagan af Birgittas skrifter, och i följd häraf är det tydligt, att originalmanuskriptet till Revelationes extravagantes funnits i Vadstena från tiden strax efter Birgittas död till 1492 och förmodligen ända till klostrets upplösning[1]).

De nyssnämda åtta böckerna voro en därifrån skild samling. Den andra gången vi höra dessa omtalas är 1377, således fyra år efter Birgittas död. Catharina, prior Petrus och magister Petrus läto då värkställa en mängd afskrifter, hvilka af Gregorius XI öfverlemnades till den komité, som hade att döma om Birgittas helgonförklaring. Emedan Catharina och hennes båda reskamrater föranstaltade om afskrifterna, förefaller det som om *de* innehaft eller ansågos innehafva själfva originalmanuskriptet.

1379 — då kanonisationen åter afhandlades — skyndade man att ånyo låta taga en hop afskrifter, hvilka strax därefter spriddes kring de flesta europeiska land. Ehuru Turrecremata, från hvilken dessa båda uppgifter hämtats, ej med uttryckliga ord nämner, att dessa afskrifter kopierats från det manuskript, som ägdes af Catharina, prior Petrus samt Vadstenamunkarna Andreas Olavi och Magnus Petri, synes detta dock framgå af sammanhanget. Att ori-

1) Måhända fanns originalhandskriften kvar ända till 1620. Bland åtskilliga böcker, som då »lefwereredes vr Librijet som kom ifrå Wastena», upptages »än en (S. Birgitte bok skrif:n på latijn) in folio på Permant, Extravagantes.» Burei anteckningar. Samlaren IV, 73.

ginalet då ännu ansågs tillhöra Vadstena kloster, tyckes dessutom följa af det nyss citerade företalet till Revelationes extravagantes, hvilket afser en tidpunkt före 1390, prior Petrus' dödsår.

Då frågan om kanonisationen för sista gången förehades, 1390 och 1391, infann sig Vadstenakonfessorn Magnus Petri i Rom, hvarvid han »volumen geminum Pontifici obtulit, quorum alterum illius (Birgittæ) revelationes, alterum vero liber Attestationum nuncupatum, vitam, genus, mores et miracula continebat. Jussit præterea Magnus, adhibita triginta amanuensium opera, postremi voluminis exemplaria sedecim pretio viginti nummorum aureorum in singula quam celerrime conscribi, quæ cardinalibus totidem dono dedit»[1]). Detta är sista gången vi höra, att svenska munkar till utrikes ort medfört den kostbara boken. Förmodligen ansågs det altför vågsamt att utsätta denna för resans faror, och man nöjde sig därför med att vid behof medföra bevitnade utdrag. Ett dylikt omtalas 1417, och underrättelsen härom är intressant äfven därför, att den gifver oss en noggrann beskrifning på själfva handskriften:

Demum die Mercurii XXVIII predicti mensis Aprilis apud monasterium sanctarum Marie et Birgitte in Wasteno, ordinis sancti Augustini, Sancti Saluatoris nuncupati, Lincopensis dyocesis, nobis commissariis personaliter constitutis ad instancias dictorum procuratorum et sollicitatorum, citatis prius per nos citandis ad nonnullos actus iuxta interrogatoria suprascripta, quamuis non super articulis prelibatis, super vita tamen et sanctitate dicti venerabilis patris Brynolphi, quondam Scarensis Episcopi et eius meritis nos processisse noueritis in hunc modum:

Eadem die hora sextarum vel quasi in loquutorio fratrum dicti Monasterii in Wastenis intra cancellos, venerabiles et religiosi ac deo deuoti fratres, dominus Ericus Johannis Prior totusque conuentus ibidem Monasterii eiusdem coram nobis Commissariis prelibatis extra eosdem cancellos pro tribunali sedentibus personaliter constituti ac generaliter in verbo veritatis et sacerdotii interrogati et requisiti de et super fama, vita et sanctitate venerabilis patris domini Brynolphi quondam Scarensis Episcopi prelibati, vt si et in quantum eis aut eorum alteri de huiusmodi et sanctitate constaret, semotis odio, timore vel amore, prece vel precio et quacumque alia subtractionis causa, nobis fideliter referre curarent. Ad quam quidem

1) Orden återfinnas hos Bueus (s. 369), som här stöder sig på ögonvitnet Laurentius Romanus' skildring.

requisitionem seu interrogationem et sicut premittitur per nos factam, dictus dominus prior et statim in continenti afferri mandans quendam librum celestium reuelationum beate Birgitte, alias Brigide, quondam fundatricis et spiritualis patrone eiusdem Monasterii in Wastenis, dum in humanis ageret, diuinitus factarum, in pergameno et littera ytalica conscriptum, quatuor tenacula argentea deaurata et zonis sericeis auro contextis affixa et ad modum manuum formata habentem, a cuius quidem libri vtroque latere super balteo serica ab extra inter solem et lunam deauratos et stellas argenteas hinc inde insertas perpendiculariter, vt prima facie apparuit, continebantur hec verba: liber celestis reuelationum dei. Cuius etiam prologus in octavo folio a principio numerando sic incipit: Stupor et mirabilia audita sunt in terra nostra etc. Finis autem eiusdem libri in rubro talis est: Explicit vltimus liber celestium reuelationum Christi ad sponsam beatam Birgittam. Et aperiens idem dominus prior eundem librum capitulum vltimum secundi libri, infrascripti tenoris, digito demonstrans, nobis ad inspiciendum, legendum et examinandum tradidit et produxit, dicens, hoc capitulum vltimum de ipso venerabili patre Brynolpho, quondam Episcopo Scarensi, pie memorie debere intellegi et exponi, et de nullo alio sancto, saltem ab eo loco vbi dicitur: hic sanctus cum temporaliter vixit et cetera usque ad finem, excepto illo Redaro de quo ibidem fit mentio. Et hoc idem affirmabant omnes et singuli fratres conuentus eiusdem monasterii, ibidem presentes et auscultantes, dicentes, se hoc firmisse credere et super hoc audere mori, eo quod sic veraciter a patribus et senioribus eorum dici audiuerant et sic audita communiter predicauerant in ambone. Vnde ad corroborandum huiusmodi dictum suum prelibati fratres prior et conventus quendam alium librum papireum priori libro omnino dissimilem et difformem duo tenacula dumtaxat habentem, qui liber attestationum beate Birgitte alias Brigide vulgariter nuncupatur, in medium produxerunt etc. (Scriptores III, s. 176).

Nästa gång vi höra talas om denna handskrift är i det ofvan citerade notarialintyget från 1456, och då slutligen utgifvarne af 1492 års upplaga förklara denna vara från »vera et indubitata originalia una cum declarationibus et defensoriis, que habentur et observantur in cenobio Watzstenensi in regno Suecie», så synas vi vara skyldiga att tro dem.

Originalen till de öfriga i Sionsmanuskriptet införda skrifterna tillhörde likaledes med all sannolikhet Vadstena bibliotek. Särskildt gäller detta Vita Catharine, som mellan åren 1407 och

1422 skrefs i Vadstena af Vadstenamunken Ulpho. 1427 — sex år före författarens död — kan ej gerna originalet till denna legend hafva öfverflyttats till Linköping. Öfverhufvud är det blott *en enda* skrift af alla de i Sionsmanuskriptet intagna, hvars original kan tänkas hafva befunnit sig i Linköping, och denna skrift är den *sista* i hela samlingen, nämligen Vita Nicolai eller biografien öfver *Linköpingsbiskopen* Nicolaus.

Mot de skäl, jag här framstält, kvarstår dock alltid det notarialintyg, som Prof. Weibull anför s. 98 och som han förklarar »*sluta handskriften*»:

Testificatio Petri Suenonis Notarij Publici de accuratione et fide Libri Apographi de reuelationibus b. Birgitte etc. de vero originali in Ecclesia Lincopensi reseruato descripti rogatu Johannis Hartman, procuratoris religiosorum virorum fratrum Roberti Belle et Thome Sterinton professorum in monasterio de Syone ordinis S. Augustini, S. Salvatoris nuncupati, Londonensis dioces. regni Anglie.

Prof. Weibull förklarar s. 91 denna i manuskriptets slut intagna handling vara »ett i vederbörlig form utfärdadt svenskt notarialintyg»; men på sin höjd torde man kunna anse dessa ord vara en rubrik öfver eller en resumé af ett notarialintyg. Och ett dylikt referat skulle afsluta handskriften?

Vid ett besök på Kongl. Bibl. kom jag att för Bibliotekarien H. Wieselgren omtala mina dubier rörande detta intyg. Till min öfverraskning nämde han då, att han redan 1864 sett ifrågavarande handskrift och då gjort en kort beskrifning däröfver, hvilken beskrifning han med sedvanlig välvilja stälde till mitt förfogande. Enligt Bibl. Wieselgren slutar handskriften också med ett notarialintyg — men med ett annat än det Prof. Weibull meddelat. För att få klarhet i denna fråga afskref jag de båda intygen, sände dem till British Museum och har nu från Mr E. Maunde Thompson, chef för dept. of mss., erhållit till svar:

1) Det af Prof. Weibull meddelade notarialintyget *finnes alls icke i handskriften.*

2) Handskriften innehåller intet annat notarialintyg än det af Bibl. Wieselgren afskrifna, och detta slutar manuskriptet.

Under förutsättning att Mr Thompsons uppgift är riktig, har således Prof. Weibull låtit förleda sig att tro på den *trykta* katalogen, där de citerade orden värkligen förekomma såsom en — visserligen oriktig — *sammanfattning* af själfva intyget[1]). Detta åter har följande lydelse:

Et ego Petrus Suenonis clericus lincopensis dioceseos publicus auctoritate Imperiali notarius quia presentis libelli de vero originali in ecclesia lincopensi reseruato transsumpcioni copiacioni ac de verbo ad verbum diligenti collacioni seu perlectioni jn presentia reuerendissimorum patrum dominorum prepositi et capituli ecclesie lincopensis in loco capitulari personaliter constitutus nec non cujusdam Johannis Hartman multum specialiter pro parte religiosorum virorum dominorum fratrum Roberti Belle et Thome Stevinton professorum in monasterio de Syon ordinis sancti augustino Sancti Saluatoris nuncupati Londoniensis dioceseos in regno Anglie pro nunc in monasterio Watzstenensi lincopensis dioceseos regni Swecie personalier existencium instantissime requisicioni originalis libelli productioni et presentacioni copie presentis tradicioni et recepcioni Anno domini millesimo Quadringentesimo Vicesimo septimo Jndictione quinta mensis maij die vicesima tertia hora quasi septima ante meridiem in loco capitulari predicto Pontificis sanctissimi in Christo patris et domini Martini digna dei providentia pape quinti anno decimo Omnibusque aliis et sin-

1) I den trykta katalogen I, s. 389 beskrifves handskriften på detta sätt:

612.

Codex membranaceus, vegrandis molis, in quo continentur,

1) Celestium revelationum B. Birgitte de Suecia, Libri XII cum prologis· defensoriis etc. . . . . Col. 1.

2) Attestaciones facte pro canonizacione B. Birgitte, in quibus examinantur et declarantur vita, revelationes, et miracula ipsius B. Birgitte; et tandem per Rom. Pontificem approbantur . . . . Col. 826.

3) Attestaciones seu deposiciones Testium super vita, conversacione et miraculis recolende memorie Dñe Birgitte Principisse Nobilis de Suecia, Col. 942,

4) Tenor sive summa abbreviacionis tocius Processus Canonizacionis B. Birgitte de Swecia . . . . Col. 1102.

5) Liber de Legendis Dñe Katerine filie dñe Birgitte, et Dñi Petri Olai, et Dñi Nicholai Episcopi Lyncopensis . . . . Col. 1147.

6) Testificatio Petri Suenonis Notarij Publici de accuratione et fide Libri Apographi de revelationibus B. Birgittæ etc. de vero originali in Ecclesia Lincopensi reservato descripti rogatu Johannis Hartman, Procuratoris Religiosorum virorum fratr. Roberti Belle et Thome Sterinton, Professorum in Monasterio de Syone, Ordinis S. Augustini, S. Salvatoris nuncupati; Londonensis Dioces. in regno Anglie.

gulis supradictis dum sic ut premittitur agerentur et fierent Vna cum infrascriptis testibus videlicet dominis Suenone Petri et Olavo Jacobi presbyteris presens interfui eaque sic fieri vidi et audiui jdeoque presentem libellum manibus duorum scribarum fideliter scriptum me aliis arduis negociis prepedito signo et nomine meis solitis et consuetis consignaui una cum appensione verorum sigillorum predicti domini kanuti et capituli sui lincopensis me subscripsi Rogatus et requisitus in fidem et testimonium omnium et singulorum premissorum.

Tvänne slutsatser kunna dragas ur detta testimonium.

1) Det intygar *blott* att *Vita et Miracula S. Nicolai*, efter hvars slut notarialhandlingen följer, kopierats från ett original i Linköping. Detta är tydligt redan af det skälet, att diminutivet »libellus» ej kan afse den foliovolym »vegrandis molis», som på omkring 1200 spalter upptager nästan hela Birgitta-literaturen. Om revelationes nämnes — som läsaren märker — i detta intyg ej ens ett ord.

2) Ej ens Vita Nicolai har afskrifvits omedelbart från originalet i Linköping, utan från en kopia af detta original. Detta är klart af följande skäl.

Notarialintyget uppgifver, att biskop Knut och Linköpings domkapitel vidfogat sina sigill under handlingen. Nu finnas — enligt Bibl. Wieselgren — ej ens några spår till sigill under detta testimonium, hvilket således måste vara en afskrift af det med sigill försedda originalet. Men är notarialintyget afskrift, är Vita Nicolai en kopia i andra hand. Äfven ett annat skäl kan anföras. Skulle de båda Linköpingsrenskrifvarnes kopia värkligen hafva stått i denna prakthandskrift, hade notarius publicus svårligen kunnat undgå att nämna något om detta förhållande. Nu gick det antagligen till på så sätt, att tvänne skrifvare i Linköping togo en sedermera af notarius publicus vidimerad och af vederbörande bevitnad kopia af Vita Nicolai. Denna afskrift fördes till England af Robert Belle och Thomas Stevinton. *I England* gjordes sedermera en praktupplaga af en mängd Birgittinerarbeten, och i manuskriptets slut infördes såväl Vita Nicolai som notarialintyget om den första afskriftens trohet. Att den stora prakthandskriften *icke*

— såsom Prof. Weibull förmodar — utgör något prof på svensk konstskicklighet, utan på engelsk, förefaller troligt redan på grund af de notiser, som Prof. Weibull själf meddelat om denna handskrift. Så t. ex. förekommer i facsimilet s. 89 en så afgjordt osvensk form som *Breigitte.* I Lib. XII, som innehåller defensorierna, upptagas endast de *engelska* författare, hvilka uppträdt till Birgittas försvar. Bland dessa nämnes äfven Galfridus de Bellando. Af dennes skrift finnes en annan kopia Ups. Bibl. Cod. Leg. 1, och denna slutar med följande ord:

Explicit declaratio quorundam articulorum excerptorum de reuelationibus sancte birgitte edita per venerabilem patrem abbatum galfridum de bellaland anglicum sacre theologie professorem eximium qui eam misit domino episcopo londoniensi in basiliam Anno domini 1435.

Är denna uppgift riktig och är således Galfridus' skrift från 1435, så följer däraf med nödvändighet, dels att notarialintyget från 1427 ej afser den i Sionsmanuskriptet införda afskriften af Vita Nicolai, dels att självfva Sionsmanuskriptet *efter* 1427 afskrifvits *i England.*

Upsala i April 1887.

Smärre meddelanden.

Vår älsta folksaga.

Som bekant har man först i detta århundradet börjat uppteckna våra folksagor[1]). Mot slutet af 1700-talet utkommo väl några folkböcker af svenskt ursprung, men dessa kunna å den andra sidan ej betraktas såsom sagor. Utländska noveller finnas visserligen i svensk öfversättning redan från 1600-talets förra hälft, och berättelser med legendarisk anstrykning förekomma i mängd i medeltidens många exempelsamlingar, men någon värklig, svensk *fé*saga har man före detta århundrades början hvarken funnit i tryck eller i handskrift. Den bekanta historien om Kung Rakka och Snyo, hvilken ingår i *En deel af danske Krönika j hedendomen* är ingen fésaga, utan ett slags tendentiös anekdot, som i Sverge måhända aldrig varit känd utanför en politisk intresserad krets[2]). Det är därför af en viss be-

1) De så vidt jag vet älsta uppteckningar, som finnas af utländska fésagor, äro Straparolas Le piacevoli Notti (1550) och Giambattista Basiles Pentamerone (älsta kända uppl. 1637).

2) Krönikan meddelas i Klemmings Småstycken. Berättelsen (s. 243—247) består i själfva värket af två alldeles skilda historier. Sägnen om hunden, hvilken upphöjes till konung, var troligen redan på 1100-talet gemensamt nordisk. I Saga Hákonar goða kap. 13 berättar Snorre om »Upplendingakonungr» Eysteinn, som satte sin hund Saur till konung öfver trönderna, i hvilkas bygd denna berättelse sedermera lär hafva dröjt kvar såsom lokalsägen (Munch Saml. Afh. II s. 511). Troligen var det där som en svensk i Karl Knutssons följe gjorde dess bekantskap, och — okunnig om den rätta betydelsen af ordet »Upplendingakonungr» — drog han ej i betänkande att inkorporera berättelsen i den senare redaktionen af Pros. Krön. Därifrån öfvergick den till Lilla Rimkr. och Ericus Olai (jämf. Småstycken s. 227, Medeltidens rimkr. 1 218 och Scriptores II 21). I Danmark förekom samma sägen i en något olika form. Den återfinnes där i Series runica (Langebek I s. 32), Chronicon Erici (Langebek I s. 151) och Annales Esromenses (Langebek I. s. 225), och äfven där är det en *svensk* konung Athils,

tydelse att redan under 1600-talets andra årtionde kunna påvisa tillvaron af en äkta svensk fésaga. Den ifrågavarande sagan återfinnes i en handskrift af Olavus Petris krönika (E. 8. Ups. Bibl.), som 1612

som sätter sin hund Rakki till konung öfver danskarna. Hos Saxo (ed. Müller s. 352) förekommer sagan i den formen, att en svensk sätter sin hund till konung, ej öfver danskarna, utan öfver norrmännen, och på grund af denna uppgift hos Saxo anser sig Petrus Olai (Langebek I, 80) äga rätt att förneka trovärdigheten af denna för danskarna så nedsättande sägen. Äfven senare danska författare såsom Swaningius (Refut. Calumn. 1560 H — H 2), Erasmus Lætus (Margaret. 1573 s. 248—249) och Pontanus (Rerum dan. Hist. 1631 s. 29) stödja sig på Saxo. Hos Swaningius användes dennes auktoritet till att gendrifva svenskarnas smädelser. Från Annales Esromenses öfverfördes sägnen till svenska i Een deel af danske krönika j hedendomen, och därifrån öfvergick den först till Pros. Krön. och därifrån till Lilla Rimkr. och Ericus Olai, ehuru den där redan fanns i den norska versionen (Småstycken 228, Medeltidens rimkr. I 219 och Scriptores II 21). I Heming Gadhs oration anspelas ock på denna sägen (Scriptores III 60), hvilken naturligen ej häller förglömmes af Joh. Magnus (Lib. II. Cap. 21; den norska versionen Lib. VII Cap. 16). Den sanningsälskande Olavus Petri sökte förgäfves att göra opposition emot den orimliga anekdoten. »Hvad nw sannast wara kan — yttrar han ed. Klemming s. 25 — om thenna twå hundar Swerring och Racka låter jach andra döma om. En mechta stoor forachelse haffuer thet warit om så skeedt är. Kan henda at Swerring och Racke haffua warit twå Män, the ther slitzke haffua warit såsom hundar, och för then skul haffua wordet kallade hundar, efter som the fordomdags plåghade bruka fabeler och förtekt ord». Under en tid af ursinnigt danskhat kunde denna förklaring ej gärna blifva antagen. Gustaf Wasas mera undergifne historieskrifvare Laurentius Petri upptog pliktskyldigast både den danska och norska versionen (Scriptores II 23, 39), af hvilka den förra återkommer hos Paulinus Gothus (Hist. Arct Lib. II, Cap. 13). Messenius, hvars klara förstånd naturligen genomskådade det orimliga i denna historia, anför likväl utan reservation på flere ställen den norska traditionen (Scondia Illustr. Lib. I s. 5, 53, Lib. XI s. 33, Lib. XV, s. 3), hvilket ej hindrar honom från att Lib. XIII s. 26 räkna den danska till »deliramenta in odium conficta gentis danicæ». Äfven Verelius, som (Epit. Hist. Lib. I s. 21—23) berättar historien om Rakka och Snyo, slutar med en försäkran, att han ej höll den för otrolig. Den siste historieskrifvare, som ansett sig kunna göra bruk af berättelsen är A. A. Afzelius, som i Svenska Folkets Sagohäfder I s. 103, 165 anför både den danska och den norska traditionen. Den sistnämda har sedermera behandlats på vers i ett skämtsamt poem, författadt af W. v. Braun och infördt i kalendern Farbror Mårten. För fullständighetens skull kan slutligen nämnas, att denna egendomliga sägen redan på 1500-talet varit känd i Tyskland. Den förekommer nämligen i Paulis Schimpf und Ernst ed. Österley s. 257.

Den andra berättelsen — om de tre sanningarna — förekommer först hos Babrius och har sedermera fått en synnerligen vidsträkt spridning. De sagohistoriska hänvisningarna meddelas i Gesta Romanorum ed. Oesterley s. 722 och i Gerings Islendzk Æventyri II s. 180.

tillhörde en för öfrigt okänd Olaus Laurentii Calmariensis. I slutet af boken har denne påbörjat den saga, som här meddelas. Antecknaren afskref blott början, och denna berättas så oredigt, att man nu har svårt att fullt begripa sammanhanget. Förmodligen äro dessa anteckningar gjorda endast i afsikt att för berättaren framhäfva några af sagans viktigare moment. Men vare sig därmed huru som hälst, det obetydliga fragmentet är emellertid till berättelsens gång och till hela tonen så fullkomligt öfverensstämmande med de folksagor, hvilka upptecknats först i våra dagar, att vi med full rätt kunna draga den slutsatsen, att 1500- och 1600-talens svenskar ägt en oskrifven folksago-literatur, som varit väsentligen ensartad med den, hvilken förekommer i Fru Wigströms med fleres samlingar.

Om en bonde som hade en doter och en lega drengh och wülde nöda sina doter till at hawa lega drengen och honn haffde en oxa och hwar och en gångh som hon gaf oxan äta så gråt honn och oxen sporde henne åt, hwadh hon grät och hon sade min fader wil nöda migh till att hafua wår lega drengh oxen swarade gråt ikke: pigan sade, och the willia taga tigh till brölops kwst: oxen sade j moran så tagh tin kläde och gack och gif migh äta: tå måranen kom gick hon til oxan, sade nw wila wi färdas: hon sate sigh på oxan rygh och drogo der hän, så komo the till en *ale skogh*, och oxen sade tagh intet af thena bladh, om tw tager, så gelder thet wåra lif och hon togh ithe bladh och stopade i sin barm och hon blef clädh *j mesingh* så komo en wargh löpandes efter them tå sade oxen: haffer tu iket taget bladh af skogen nw gäler wårt lif, gak bårt på markene och se at (?)lät migh sij om iagh kan weria migh. tå språngo te till hopa och oxen ref j hell wargen. kom hit och wi wilom färdas och the drogo fram så komo the till en *hasele skogh* och oxen sade till hene iagh förbiwder tigh at tw tager intet af thena skogen och hon togh it bladh och stopade i barmen. tå kom ther twå warga löpandes äfter them och oxen sade til hene hafer tu ike tagit bladh aff skogen. gak bårt. thet gäler wårt lif och hon blef *kledh i selfer* och the sprwngo till hopa och oxen reff i hel båda wargena. kom hit wij wilom färdas och the drogo theär fram och kom til *linde skogh* och oxen sade till hene tagh här intet af om tw tager her tåf så gäler wårt lif och hon togh et bladh och ståpade i barmen och hon blef *kläd i gul* och theär kom tre warga efter them och oxen sade hafer tu ike tagit bladh af thene skogen nw

gäler thät mit lif, när the hafa refet ihäil migh så tagh och flå mägh och tagh hwdena och swöp om tigh och flå thä wenstra hornet af hwdena och göm tin kläde theär wti och hon giorde som oxen badh och gik till konwngs gården och sade åt cåcen får jagh ike wara här wti köket och han sade ia far tu wäl gå här och twäta fat och thät led till söne dagen och alle gingo til kiyrkio och hon sade til koken lät — — —

En fransk öfversättning, med kommentarier,

af

Kellgrens Nya Skapelsen.

KELLGRENS *Nya skapelsen* — på en gång ett poem, en sonat och ett filosofem — är en dikt af så hög ordning, att äfven en öfversättning af den, till och med på ett språk, i hvilket en sådan knappt kunde lyckas, kan antagas påräkna intresse. En fransk öfversättning af dikten meddelas derför, efter ett tryck i fyra qvartsidor från C. Deléen 1806. Det exemplar, vi begagnat, har i margen en del i synbar hast nedskrifna anmärkningar, om hvilkas värde meddelaren är jäfvig att yttra sig, enär han i dem med rörelse igenkänt sin fars hand.

Grefve WASSILI (Basile) SANTI har äfven öfversatt den bekante C. D. HUMMELS *Qvinnan*[1]) och — ej osannolikt från A. G. SILVERSTOLPES svenska öfversättning — GRAYS kyrkogårdselegi[2]). Han var af genuesisk slägt och sekreterare vid ryska regeringens legation i Stockholm[3]), vistades här i minst tre år, då han med flit och framgång idkade studier i svenska språket för en svensk lärd, jämväl för-

1) *Les femmes.* Petersbourg 1809.

2) *Le cimetière de village. Traduite de l'Anglois par ***.* Stockholm, C. Deleen [Sic!], 1818.

3) Enligt förteckningen på Målare- och Bildhuggare-Akademiens exposition 1807, der han hade en tafla, en utsigt från Genua i gouache, utstäld under n. 186.

fattare och poet[1]) P. A. WALLMARK, var i December 1808 i Köpenhamn[2]) men skall senare åter hafva förekommit i Stockholm, der den andra af nyss nämda öfversättningar trycktes. Mera kan om honom inhemtas i WALLMARKS brefvexling åren 1810—18.

La nouvelle création.

Ode,

Traduite du Suédois de Mr. KELLGREN,
Par le C. de SANTI.

De beautés, d'attraits et d'amour
O doux et céleste assemblage![3])
Je te vis . . . t depuis ce jour
Partout je vois ta seule image.

Jusq'ualors[4]) pour mes foibles yeux
Etoit morte la terre entière[5]);
Lorsque soudain sur moi[6]) des cieux
Descend un rayon de lumière.

Dans la nature en ce moment
Circule une flamme[7]) nouvelle:
Son air devient plus imposant[8]),
Sa voix[9]) devient touchante et belle.

Mon foible horison[10]) s'agrandit,
Je vis paroître un nouveau monde.
La Muse des cieux[11]) descendit
Et la beauté sortit de l'onde.

Je me crus être issu des[12]) Dieux,
Et tout à coup je pus comprendre[13])
Tous ces prodiges merveilleux[14])
Qu'en vain le sage crut entendre[13]).

1) Enligt en efterskrift af HUMMEL till *Les femmes.*

2) Enligt ett bref från honom till HUMMEL, bifogadt dennes nyss nämda efterskrift. SANTIS öfversättning af *Qvinnan* var började i Petersburg och fullbordades i den danska hufvudstaden. — 3) Construction vicieuse; il faudroit transposer ces deux vers, pour la rétablir. *Assemblage d'amour* prète aussi à la critique. — 4) *Jusqu'alors,* locution prosaique. — 5) L'Auteur parle de la mort de la nature: on comprend cela, mais *la mort de la terre!* — Ce vers péche aussi par la construction, et de plus, il manque d'élégance. — 6) *Un rayon qui descend sur moi* n'est pas bien exprimé. Ce *sur moi* est très fautif. — 7) Il faudroit *feu*: la *flamme* ne se prend au figuré que dans un seul sens; c'est au lieu *d'amour.* — 8) *Imposant,* epithète impropre. — 9) Quelle voix? Celle de la nature? Cette locution a un sens tout différent. — 10) *L'horison* n'est ni fort, ni foible; il est vaste ou borné. — 11) Amphibologie. Est ce *la Muse des cieux* ou *la Muse qui descend des cieux?* — 12) *Issu.* Ce terme sent trop le blason. — 13) *comprendre — entendre.* Ces deux termes ont le double défaut d'être trop rapprochés l'un de l'autre pour la signification et d'être trop communs, trop prosaiques pour l'Ode. — 14) *Prodiges merveilleux,* bis in idem. Tous les prodiges sont merveilleux.

Jadis[1]) je ne vis que grandeur,
Que mouvement et que puissance,
Des vallons que la profondeur,
Des monts que l'étendue[2]) immense.

Mais alors des célestes choeurs
Sur les monts[3]) j'entends l'harmonie.
Dans l'abyme les cris vengeurs
Des Euménides en furie.

Aux champs sourit alors la paix:
Des jeux[4]) ils sont l'aimable empire;
Dans le sein des sombres forêts
La douleur se cache et soupire.

Le ruisseau coule avec douceur
Et la mer écume de rage;
L'astre du jour a la grandeur[5]),
Phébé la pudeur en partage.

Avec fureur souffle le vent[6]),
La vengeance arme le tonnerre:
La fleur ouvre un sein ravissant[7]),
Le pin lève une tête altière[8]).

Profonde secret du sentiment,
De la nature et du génie,
O beauté céleste! un amant
Seul te connôit et t'apprécie[9]).

En un ciel de félicités[10])
Lorsque tu transformes la terre,
Je n'y vois partout répétés[11])
Que les beaux traits de ma Glycère[11]).

Le monde, aux yeux de son amant[12]),
Prend une forme enchanteresse[13])
Et devient un temple éclatant[14])
Dont elle seule est la déesse.

De beautés, d'attraits et d'amour
O doux et céleste assemblage!
Je te vis . . . et depuis ce jour
Partout je vois ta seule image.

1) Il y a bien loin de jadis à nos jours. On ne peut guère dire *jadis* en parlant de soi, car la longevité de l'ancien testament n'existe pas. — 2) *Étendue* n'est pas l'expression propre aux montagnes. — 3) Nouvelle amphibologie. Entend il les choeurs qui sont sur les monts ou est il sur les monts pour entendre les choeurs? 4) Ce rapprochement de *jeux* et *d'empire* ne plait pas. Ce second vers ne se trouve d'ailleurs pas dans l'original, et le beau vers correspondant de celui-ci n'est pas du tout rendu dans la traduction. — 5) Ce terme n'est pas heureux: il rappelle d'abord la grandeur materielle du soleil, qui sans doute est immense: mais l'expression de l'auteur, *majestät*, dit toute autre chose. — 6) Mauvaise construction. — 7) C'est bien fort pour une fleur de jardin, car il n'y a pas là de métaphore. — 8) *Altière*. Cette epithète n'est pas mauvaise, mais il faudrait savoir éviter les epithètes. L'auteur n'eu a point dans ces deux vers. — 9) Cette stanze me parait joliment tournée. — 10) Mauvais goût. 11) C'est bien commun; *les beaux traits* surtout sont d'une sterilité insoutenable. — 12) L'auteur n'y va pas si vite; il n'ose pas se qualifier *amant*. — 13) *Forme enchanteresse* est une expression qui ne va pas bien avec *monde*. Il faut une epithète plus forte, une image qui a plus d'élevation. — 14) *Eclatant* est une epithète oiseuse, palpablement employée à cause de la rime.

Partout sont tes traits enchanteurs[1]),
Toujours nouveaux, toujours aimables:[1])
Le Lys retrace tes couleurs
Et prend tes formes adorables[2]).

Tu prêtes au jour ses rayons[3])
Et dans la fleur je te respire;
Philomèle emprunte tes sons;
Ta marche est celle du Zéphire.

Tu parois — la nuit s'éclaircit[4]),
Le doux plaisir succède aux larmes,
Au désert la rose fleurit
Et les ruines ont des charmes.

Mais[5]) quoi! lorsqu'au milieu des cieux
Plane mon esprit téméraire,
Quand partout mon oeil curieux
Cherche[6]) l'auteur de la lumière;

Quand je cherche[6]) les traits heureux[7])
Sous lesquels ce Dieu bon et sage
Daigne accepter[8]) mes foibles voeux,
Il se montre sous ton image.

Dans les palais bryans des rois
Glycère seule m'accompagne:
Et seule encor je la revois
Chez l'habitant de la campagne[9]).

L'étude[10]) eut pour moi des appas[10]);
Tu m'en fit quitter la carrière.
Je voulus chanter des combats,
Mon luth ne nommoit que Glycère,

Des places[11]) j'ai brigué l'honneur.
Mais je t'ai vu et t'ai suivie;
Dans l'or j'ai cherché le bonheur,
Je ne l'ai dû qu'à mon amie.

Hélas! le sort plein de rigeur[12]),
De te voir m'ôte l'avantage[13]),
Mais tu domines[14]) dans mon coeur,
Il est rempli de ton image[15]).

---

1) *Aimables* ne vaut plus rien après *enchanteurs*. Il faut que la dernière epithète renforce l'image; sans quoi elle la gâte. — 2) Comment le Lys prendroit il ces *formes* là? Il est impossible de prendre *formes* autrement que matériel, surtout lorsqu'il s'agit d'une comparaison avec les formes de Glycère. — 3) Vers obscur et alambiqué: idée qu'on pourrait dire *tirée à quatre epingles*. L'auteur traite cet endroit bien differement. — 4) *La nuit* ne *s'éclaircit* pas. Dès que les ténèbres s'éclaircissent, il n'y a plus de nuit. — 5) Ce *mais* ne fait pas bon effet, car il n'y a pas là d'antithèse. — 6) Cette répétition du mot *chercher* est sans grace. — 7) *Traits heureux* est bien foible, lorsqu'il s'agit des signes distinctifs de la divinité. — 8) On agrée ou acceuille des voeux; on ne les accepte pas. — 9) Cette stanse ne s'offre pas à la censure grammaticale, mais elle est lâche et foible, et ce défaut vaut tous les autres. — 10) *Etude* — *appas*; qui croiroit que se deux mots se rapportent l'un à l'autre? — 11) Mot impropre pour la haute poesie. — 12) *Plein de rigueur* — trivialité. — 13) Ce vers traîne. — 14) *Dominer*. Ce verbe ne se dit pas au lieu de *regner*, N. B. lorsqu'il s'agit des *coeurs*. — 15) Vers très foible pour finir une ode.

R. Bergström.

En svensk boksamling 1598.

Vid den 15 Augusti förrättadt arfskifte efter handelsmannen i Stockholm Mårten Andersson upptogs bland det i öfrigt ej särdeles dyrbara boets tillgångar följande böcker.

Böker

In folio:

Biblia Swenska[1])
Postilla Simonis Pauli på Tijdsko 2 parter[2]).
Secundus Tomus Georgii Majoris 1 part[3]).
Vandaliæ et Saxoniæ historia 1 part[4]).
Practica observatio juris[5]).
Tomus primus Johannis Brentii[6]).

In Octavo.

Annotationes Viti Theodori in novum Testamentum[7]).
Epistola Luthnæri ad Leonem Decimum[8]).
Cronica Carionis 2 parter[9]).
Pars tertia Methodorum Simonis Pauli[10])
Euclides Elementa lib. 15[11]).

---

1) Biblia Sacra, thet är, all then Helgha Skrifft på Swensko. Ups. 1540—41.

2) Simon Pauli: Postilla d. i. Auslegung der Epist. u. Evangelien an Sonntagen u. Festen. Magdeb. 1574 Th. 1—3.

3) Georgius Major: Opera I—III. Witteb. 1569—70.

4) Alb. Krantz: Saxonia. Francof. 1575—80. Wandalia. Francof. 1580 eller möjligen Wand. et Saxoniæ Alb. Kr. continuatio 1500—41 cum præf. D. Chytræus. Witteb. 1586.

5) Kan ej närmare bestämmas.

6) Johannes Brentius: Opera I—VIII. Tubing. 1576—90.

7) Vitus Theodorus: Annotationes in Nov. Test. Francof. 1545. Qu.

8) Martin Luther: Epistola ad Leonem X. Basel 1524. O.

9) Joh. Cario: Chronica. 1 uppl. 1528.

10) Simon Pauli: Methodorum aliquot locum doctrinæ ecclesiæ Dei I—IV. Rost. 1569—79.

11) Euclides Elementa Libri XV. 1558 m. m.

Lagboken Swenska en härlig Book then hafwer Carl Oluffsson.
Laurentii Vallensis Epitome[1]).
Precationes Johannis Avenarii[2]).
Catechesis Chitræi[3]).
Lexicon Juris[4])
Methodi aliquot locorum doctrinæ Simonis Pauli Prima Pars[5]).
Erotemata artis Dialectices[6])
Erotemata Dialecticæ[7]).
Ethicæ Doctrinæ Elementa Phillippi Melanchtonis[8]).
Francisci Hotomanni Juris Consultis legum Roma. index[9])
Germanorum Res præclaræ olim gestæ[10]).
Precationes Musculi[11]).
Confessio Augustana cum Apologia[12]).
Divi Augustini Hipponensis Episcopi Confessionum libri 13[13]).
David Chitræus in Catonem Majorem[14]).
Arithmetica Practica Gemmæ Frisii[15]).

1) Laurentius Walla: Paraphrasis seu potius Epitome — in Elegantiarum libros Laur. Wallæ. Paris 1548. O.

2) Johannes Avenarius: Præcationes quotidianæ. Witteb. 1596. D.

3) David Chytræus: Catechesis. Rost. 1572.

4) Antagligen Lexicon Juris civilis et canonici. Lugd. 1574.

5) Simon Pauli: Methodorum aliquot locorum doctrinæ ecclesiæ Dei I—IV. Rost. 1569—79.

6) Phil. Melanchton: Erotemata Dialectices. Witteb. 1548—80. O.

7) Lucas Lossius: Erotemata Dialecticæ et Reth. Melanchtoni etc. Witteb. 1564. O.

8) Phil. Melanchton: Ethicæ Doctrinæ Elementa. Witteb. 1554. O.

9) Franc. Hotman: Index Legum Roman. Basileæ 1558. O.

10) Kan ej närmare bestämmas.

11) Andr. Musculus: Præcationes ex veteribus Orthod. doctoribus hymnis Ps. Dav. coll. Lips. 1578. O.

12) Confessio Aug. cum Apologia. Ed. prima. Wittb. 1531.

13) Aur. Augustinus: Confessionum Libri XIII.

14) Kan ej närmare bestämmas.

15) Reinerus Gemma Frisius: Methodus Arithmeticæ Practicæ. Antw. 1540. O.

[Efter original i Westinska Saml. å Ups. Univ. Bibl. meddeladt af E. Lewenhaupt].

Ytterligare om "Siri Brahe".

Tillägg till sid. 72.

Ytterligare bidrag till kännedomen om det sätt, på hvilket »Siri Brahe» emottogs af allmänheten, lemnas af följande i Gustav. Saml. XX. Folio. förvarade odaterade biljett från Ristell till G. M. Armfelt, på hvilken min uppmärksamhet blifvit fästad först sedan Bil. A. redan var tryckt.

»Lördags morgon.

Melle Löf har svarat mig at hon ännu är ganska matt och vågar i dag intet spela af fruktan at ännu en gång manquera på samma sätt som sist. Önskeligt vore at hon kunde doublera; Det är olyckligt at ej kunna ge et spektakel som theaterns affärer så väl behöfver, I dag kan ej bli annat än *Oförmodade uptäkten* och *Wimmerberg*, som publiquen ej lär stort bry sig om, emedan allas längtan är nu efter Siri Brahe. Det är ovisst om ändringarne i *Optäkten* hinner läras till i afton, emedan vi först fick dem i går.

aldraödmjukast af

Ristell.»

Då den *Oförmodade upptäkten* af J. M. Lannerstjerna uppfördes på teatern i Bollhuset 23 Febr.—29 Mars 1788 och *Marcus Wimmerberg*, imitation af Molierès Georges Dandin ou le Mari confondu af Ristell, uppfördes första gången 4 Dec. 1787, men dessa bägge pjeser, att dömma af tidningsannonserna, ej uppförts tillsammans andra Lördagar än den 1 och den 29 Mars 1788 och Siri Brahe som bekant gafs den 18, måste ofvanstående biljett vara skrifven sistnämnda Lördag.

Kellgrens bref till Rosenstein.

(Rättelser och Tillägg).

Årg. VII s. 87. Brefvet till Zibet äges af hr C. Hammer och har aftrykts i Dagens Nyheter för den 7 Febr. 1880. Denna uppgift har benäget meddelats mig af Kamrer K. F. Werner. Den från Lagus hämtade notisen, att brefvet aftrykts i Freja för 1842 (n:r 42), torde bero på ett misstag.

Årg. VII s. 88. Det ena af de i Sv. Akademiens ägo varande brefven (af den 7 Aug. 1789) har in extenso aftrykts i Fryxells Bidrag till Sveriges Historia efter 1772 ss. 129—135.

Årg. VII s. 91. Med den dåvararande hofkansleren menas ej Baron Malte Ramel, utan Grefve Fredrik Sparre, hvilken skötte hofkanslersämbetet från 1773 till 1781, då han efterträddes af Ramel.

Årg. VII s. 113. Kellgren tyckes äfven hafva haft en femte pension (utom den i Samlaren VIII s. 38 nämda). Den 31 Juli 1792 skrifver nämligen G. E. Haartman till Calonius:

»Hvad man mycket fägnar sig öfver är, at Hertigen indragit den til flere pensionairer distribuerade Lapp-Directionsfonden til en summa af 1700 rdr om året, så att de arma Lapparne nu ändteligen lära kunna få några Catecheser. Härigenom har Wallqvist förlorat 700 Rdr, Edelcrantz 200, Kellgren 200, Nordin 400 och Leopold 200. Måtte det så gå med alla rofferier!» (Svenska Literatursällskapets i Finland Förhandlingar och Uppsatser. II s. 236).

Årg. VII s. 116. Angående Leopolds och konungens dramatiska arbeten se Lewenhaupts exkurs i Samlaren VIII s. 69—75.

Årg. VII s. 118. »Ode till Hans May:t Konungen» är ej intaget i Saml. Skr.

Årg. VII s. 44. Supplique är trykt i Hansellis Ur en Samlares Papper I s. 117.

Svensk literaturhistorisk bibliografi.

VII.

1886.

Upprättad av E. H. LIND.

---

1. Allmän literaturhistoria.

Audic, C. Literaturbref från Frankrike. I. Något om Victor Hugo. II. Den nuvarande poesien i Frankrike. III. Prosaister. Dramatiska författare. IV. E. Renan: 1802, tillfällighetsstycke i en akt, uppfördt på Théatre français 1886. Le prêtre de Némi, drame philosophique, 1886. L'Abbesse de Jouarre, drame, 1886.

Ny svensk tidskr. 1886 s. 122—126, 300—308, 550—555 och 616—626.

Bokfiender. (Fritt efter »Börsenblatt).

Svensk bokhandelstidning 1886. N:r 8, 9.

Bolin, W. Henrik Schück's Shakspere-forskningar.

Finsk tidskr. 1886, 2 s. 187—199.

Brandes, G. Paul Heyse. Literär karakteristik. Sthm. 8:o. LXI s.

Tryckt såsom inledning till Paul Heyses Noveller öfvers. af A. G. Engberg. B. 1.

Bring, Th. Några drag ur Johannes Gossners lif och verksamhet. Bearbetning och öfversättning från tyskan. Ups. 8:o. 29 s.

Läsning för hemmet 1886.

Fant, C. L'image du monde poème inédit du milieu du XIII:e siècle, étudié dans ses diverses rédactions françaises d'après

les manuscrits des bibliothèques de Paris et de Stockholm. Akad. afh. Upsala. 8:o. 2 + 78 s. Kr. 1,50.

Särtryck ur Upsala universitets årsskrift 1886.

[**Feilitzen, U. v.**] Iván Sergejevitsch Turgénjev.

Fri forskning 1886 s. 98—120. — Undert.: *Robinson*.

[**Feilitzen, U. v.**] George Sand och George Eliot. Aforismer af *Robinson*.

Ny illustr. tidning 1886 s. 101.

Gustafsson, F. Literära förhållanden under Roms kejsartid.

Finsk tidskr. 1886, 2 s. 1—24.

Hagberg, T. Literaturhistoriska gengångare. Taflor ur förflutna tiders vitterhet. III. Calderons Lifvet är en dröm. Ups. 8:o. 4 + 69 s. Kr. 0,80.

Hammarskjöld, A. Leopold von Ranke. [Levnadsteckning].

Sv. familj-journalen 1886 s. 326—329.

Hansson, O. Det unga Frankrike. Literära silhouetter. I. Paul Bourget.

Framåt 1886 N:r 19.

Helen Jackson, skald och regeringsombud.

Tidskr. för hemmet 1885 s. 273—284.

Jensen, Alfr. Nekrassoff, ett ryskt skaldeporträtt.

Finsk tidskr. 1886, 1 s. 341—362.

Kaufmann, R. Modern fransk literatur.

Finsk tidskr. 1886, 2 s. 153—160.

Leopold von Ranke. †.

Ny illustr. tidn. 1886 s. 199. — Undert.: D— r.

L. von Ranke †.

Hist. tidskr. 1886 s. 187—189.

Lindgren, H. George Eliot.

Finsk tidskr. 1886, 1 s. 450—456.

Lindgren, H. Romantismen i Frankrike. Några karaktersdrag.

1886. Revy i literära och sociala frågor, s. 27—40.

Lindgren, H. Dickens som menniska och författare.
Ny illustr. tidn. 1886 s. 254, 258 och 268.

Lord Macaulays föräldrar och hans förhållande till dem. Efter *W. G. Blaikie* m. fl. Ups. 8:o. 17 s.
Läsning för hemmet 1886.

Minnesteckning öfver Annie Keary, af hennes syster. (I sammandrag från engelskan). Ups. 8:o. 46 s.
Läsning för hemmet 1886.

Mosén, Hj. Joaquim Manoel de Macedo. En brasiliansk skald.
Ny sv. tidskr. 1886 s. 513—528.

Om den samtida amerikanska romanliteraturen. (Undert. *S. R.*)
Dagny 1886 s. 289—294.

Ribbing, Sev. En bygdemålsdiktare [R. Burns] för hundra år sedan. Föredrag hållet vid elevmöte å Hvilan den 19 febr. 1886.
Folkhögskolebladet 1886 N:r 10, 11.

Roos, M. Några ord om Nordaus författareskap och Frans von Schéeles kritik deraf: Nutidslögner eller framtidssanningar?
Ny svensk tidskr. 1886 s. 594 – 604.

Sjögren, O. En medeltidsskald [Walter von der Vogelweide].
Kalendern Polstjernan 1887 s. 23—32.

Solter, M. George Eliots ethiske betydning.
Nordisk tidskr. utg. af Letterst. fören. 1886 s. 291—311.

Stave, E. Blaise Pascal. Efter Max Reichard. Ups. 8:o. 50 s.
Läsning för hemmet 1886.

U[llman], U. L. Den evangeliska reformationens inflytande på poesien och konsten.
Tidskr. för kristl. tro och bildning 1886 s. 241—256.

Victor Hugo. [Dödsruna].
Svenske arbetaren 1885 s. 289—291.

Öman, V. E. Den klassiska literaturen. En folkets bok. Efter H. Grey's »The classics for the million». Sthm. 16:o. 12 + 366 s Kr. 2,50.
Anm.: Finsk tidskr. 1886, 2 s. 140, av I. A. Heikel.

2. Nordisk literaturhistoria.

Ahnfelt, A. Lefnadsteckning [öfver H. B. Palmær].
Tryckt såsom inledning till Eldbränder och gnistor. Humoresker af H. B. Palmær. 3 uppl. Sthm 1886. 8:o. 53 s.

Anna Maria Lenngren.
Illustr. svenskt folkbibl. 1886, 1 s. 243—250.

Bergstrand, C. E. Tal vid minnesfesten öfver Carl Vilhelm Scheele på hundrade årsdagen af hans död den 21 maj 1886. Sthm. 8:o. 21 s. Kr. 0,50.

Blomstrand, C. W. Minnesteckning öfver Carl Vilhelm Scheele föredragen inför kongl. vetenskapsakademien på 100:de årsdagen af hans död den 21 maj 1886. Sthm. 8:o. 40 s.

Boksamling 1486. (Meddel. av *G. E. Klemming*).
Samlaren 1886 s. 139—141.

Bredman, L. Om Egill Skallagrimsson.
Förr och Nu 1886 sp. 111—116, 131—134, 197—204.

Bref rörande nya skolans historia med anmärkningar utgifna af *Gudmund Frunck*. I. 1810 [Jan.—18 april]. II. 1810 [18 april—30 augusti]. Ups. 8:o. 4 + 128 s.

Carl Fredrik Ridderstad.
Sv. familj-journalen 1886 s. 261—262.

C. F. Ridderstad. [Levnadsteckning med porträtt].
Hemvännen 1886 s. 65—66.

Carl Wilhelm Scheele. [Levnadsteckning].
Hemvännen 1886 s. 41.

Cederschiöld, G. Huru den gamla isländska literaturen kommit till oss. Sthm. 8:o. 20 s.
Särtryck ur Nord. tidskr. utg. af Letterst. fören. 1886.

[**Cederström, C.**] En mot tio. Litterära vensterns program — Revy 1885 — granskadt af Carl Carlsson. Sthm 1885. 8:o. 129 s. Kr. 1,50.

Cleve, P. T. Carl Wilhelm Scheele. Ett minnesblad på hundrade årsdagen af hans död. Sthm. 8:o. 54 s. 2 pl. och 1 faksimile. Kr. 1,75.

Den heliga Birgitta. Historiskt utkast.
Svenske arbetaren 1886 s. 70—74 och 103—112.

De sex osynliga fåtöljerna i svenska akademien. Också ett hundraårsminne. (Särtryck ur Handelstidningen). Gbg. 8:o. 16 s.

Edvard Bäckström. [Levnadsteckning med porträtt].
Hemvännen 1886 s. 21—22.

Ekelund, T. J. K. Askelöf och Svenska Minerva. En literaturhistorisk anteckning.
Nissekalender 1886 s. 140—142.

Ekelund, T. Vittra skuggbilder. Literaturhistoriska anteckningar. Sthm. 8:o. 8 + 208 s. Kr. 2.
Anm.: Finsk tidskr. 1887, 1 s. 223.

Erdmann, N. August Strindbergs »Jäsningstid». Betraktad i sammanhang med hans literära produktion.
Ur dagens krönika 1886 s. 849—862.

Erdmann, N. Ann Charlotte Edgren-Leffler. En essay.
Ur dagens krönika 1886 s. 661—679.

Estlander, C. G. C. D. af Wirsén och idealismen.
Finsk tidskr. 1886, 1 s. 180—201.

Estlander, C. G. Svenska akademiens stiftande.
Finsk tidskr. 1886, 1 s. 263—283.

Estlander, C. G. J. L. Runebergs religiösa verldsåskådning. Föredrag vid årsmötet den 5 februari 1886.
Skrifter utg. af Sv. literatursällsk. i Finland. II. Förhandl. och upps. 1, s. 1—14.

Ett bidrag till Tycho Brahes historia. Tycho Brahe till Erik Sparre.
Historisk tidskr. 1886 s. 250—253.

Förteckning öfver svenska akademiens handlingar 66 delar. Handlingar ifrån 1786. Del. 1—5. Handlingar ifrån 1796. Del. 1—61. Sthm. 8:o. 16 s.

Förteckning öfver tidningar och tidskrifter innehållande teaterpjeser. Gbg. 8:o. 8 s.
Efter »Sveriges dramatiska literatur af G. E. Klemming».

Geijerstam, G. af. Om den unga literaturens ställning. Ett inledningsord.

1886. Revy i literära och sociala frågor s. 1—17.

Grotenfelt, O. Den nyaste finska novellistiken.

Finsk tidskr. 1886, 1 s. 1—15.

G[rotenfelt], O. Senaste års finska novellistik.

Finsk tidskr. 1886, 2 s. 228—236.

Heikel, I. A. Våra folkskrifter.

Finsk tidskr. 1886, 1 s. 95—107.

Henrik Gabriel Porthans bref till Mathias Calonius [utg. af *W. Lagus*]. 1. (Åren 1791—1796). 2. (Åren 1797—1800). Hfrs. 8:o. 10 + 342 + LXVIII och 18 + 343—606 + CVI + 2 s.

Tillhör skrifter utgifna af Svenska literatursällsk. i Finland. *Anm.:* Finsk tidskr. 1887, 2 s. 56, av M. G. S[chybergson].

Hernlund, H. Ytterligare »ännu några ord om Dalins Svenska friheten». (Med anledning af ett genmäle af dokt. Karl Warburg).

Samlaren 1885 s. 187—188.

Hernlund, H. »Mörks Prins Theodorik» under kanslikollegii granskning, ett bidrag till censurens historia under frihetstiden. (Ur kanslikollegii protokoll den 28 april 1749 pag. 389).

Samlaren 1885 s. 170—173.

Hernlund, H. Från frihetstiden. Några arkivanteckningar. Ups. 8:o. 35 s.

Särtryck av uppsatser i Samlaren.

Hildebrand, E. Svenska publikationer af historiska handlingar.

Hist. tidskr. 1886 s. 317—367.

Hjelt, A. J. Några bidrag till Aurora förbundets historia. Hfrs. 8:o. 2 + 70 + 2 s. Kr. 1.

Hofsten, J. C. v. Johannes Evald. En lefnadsteckning. Ups. 8:o. 23 s.

Läsning för hemmet 1886.

Hodell, Fr. August Blanche som teaterförfattare.

Nissekalender 1886 s. 30—42.

H[olmbe]rg, C. Edvard Bäckström †.

Folkhögskolebladet 1886 N:r 5.

Höjer, N. Norsk nationel historieskrifning. I.
Hist. tidskr. (svensk) 1886 s. 123—176.

Johan Ludvig Runeberg.
Illustr. svenskt folkbibl. 1886, 1 s. 324—332.

J. O. Åberg. [Levnadsteckning].
Tule 1886 s. 2—3.

Karl Adam Lindström. [Levnadsteckning].
Svenske arbetaren 1885 s. 227—231.

[**J. H.**] **Kellgrens** Bref till Rosenstein. [I. Utg. af H. Schück].
Samlaren 1886 s. 87—137.

Kieler, Laura, Ibsen. Tecknad af — —.
Dagny 1886 s. 261—264.

[**Klemming, G. E.**] Ur en samlares anteckningar. Sthm—Ups. 1883 —86. 4:o. 2 + 254 s.
Särtryck av uppsatser i Samlaren och Nyare bidrag till kännedom om de svenska landsmålen.

Krohn, J. Kalevala-studier. I—IV.
Finsk tidskr. 1886, 2 s. 99—112, 177—186, 241—249.

Leopold, C. G. af, Bref till J. Axelsson-Lindblom 1774—1815, utgifna af Eugène Lewenhaupt. I. Upsala. 8:o. 2 + 124 s.
Särtryck ur Samlaren 1886.

[**Lewenhaupt, Eug.**] Minnestal öfver Mårten Gås [Anders Flodman] hållet i Samfundet S. H. T:s Moderloge den 6 December 1884.
Tal och qväden i Samfundet S. H. T. 1884, 1885, 1886 s. 3—16. — Undert.: *Opp i Gasken.*

Lind, E. H. Svensk literaturhistorisk bibliografi. V. 1884. Ups. 8:o. 11 s.
Bilaga till Samlaren 1885.

Lind, E. H. Svensk literaturhistorisk bibliografi. VI. 1885. Ups. 8:o. 11 s.
Bilaga till Samlaren 1886.

L[inder], N. Mårten Birger Richert. †.
Ny illustr. tidn. 1886 s. 313.

Ljunggren, G. Svenska akademiens historia 1786—1886, på akademiens uppdrag författad. Del 1, 2. Sthm. 8:o. X + 398 och VI + 518 s. Kr. 12.

Anm.: Finsk tidskr. 1886, 1 s. 464, av C. G. Estlander. — Historisk tidskr. 1886 s. 27, av K. F. Werner. — Ur dagens krönika 1886 s. 504—512, av Ignotus. — Ny sv. tidskr. 1887 s. 124, av E. Lidfors.

L[junggre]n, G. Svenska akademien. 1786—1886.

Ny illustr. tidn. 1886 s. 110—111.

Lundstedt, B. Svenska tidningar och tidskrifter utgifna inom Nord-Amerikas förenta stater. Bibliografisk öfversigt. Sthm. 8:o. IV + 2 + 53 s.

Kongl. bibliotekets handl. 8. 1885. — Även i särtryck.

Meijer, B. Svenskt literaturlexikon. Häft. 4, 5. Sthm. 8:o. s. 289—500.

Samling af facklexika. Under redakt. af B. Meijer. B. 4.

Meijer, B. Onkel Adam (Carl Anton Wetterbergh).

Julqvällen 1886 s. 16.

Müller, S. Literaturbref från Danmark.

Finsk tidskr. 1886, 1 s. 70—77.

N[ordensvan], G. Konst och literatur. II.

Kalendern Nornan 1887 s. 161—167. — En översikt av årets inhemska literatur.

Nordensvan, G. Vårt nyaste drama. Sthm. 8:o. 22 s.

Särtryck ur Nord. tidskr. utg. af Letterst. fören. 1886.

Nyblom, C. R. Johan Ludvig Runeberg. [Levnadsteckning].

Inledn. till Runebergs Saml. skrifter. Sthm 1886. XXXII s.

Odhner, C. T. Minnesteckning öfver Bror Emil Hildebrand. Inträdestal i svenska akademien. Sthm. 8:o. 65 s.

Särtryck ur sv. akademiens handl. D. 62.

Palmén, E. G. Anders Fryxell och hans berättelser ur svenska historien. Ett uttalande på finska.

Ur dagens krönika 1886 s. 532—554.

Piæ cantiones. S. Trinitas. Iesus Christus. S. Spiritus. S. Maria. Collectionum nostri ævi supplementum e fontibus sueticis depromtum. Sthm. 8:o. 6 + 192 + 2 s.

Omslagstitel: Latinska sånger fordom använda i svenska kyrkor, kloster och skolor. Treenigheten. Jesus Christus. Helge and. Jungfru Maria.

Rancken, J. O. I. Leistenii lefnadsteckning och utdrag ur hans bref
I Samlade dikter af J. G. Leistenius. Wasa 1886. S. 1—95.

Register öfver svenska akademiens handlingar från 1786 till 1795, delarne 1—5, och från 1796, delarne 1—62.
Sv. akad.:s handl. D. 62 s. 299—318.

Samlaren. Tidskrift utgifven af Svenska literatursällskapets arbetsutskott. Årg. 6 1885. H. 2. Ups. 8:o s. 77—188 + 11 s. Kr. 2. — Årg. 7 1886. Ups. 8:o. 4 + 141 + 11 s. Kr. 3,25.

Schück, H. Den vandrande juden. Föredrag hållet vid landsmålsföreningarnas fest i Upsala den 23 februari 1884.
Ny svensk tidskr. 1886 s. 114—121.

Schück, H. Svensk literaturhistoria. H. 3, 4. Sthm. 8:o. S. 129—256. Kr. 0,90 häfte.
Anm.: Nord. tidskr. utg. af Letterst. fören. 1886 s. 340, av G. Cederschiöld.

Schück, H. Medeltidsstudier. (Forts.).
Samlaren 1885 s. 156—169.
Inneh.: 5. Tolf mästare af Paris. 6. Öfversättaren af Barlaam och Josaphat. 7. Ars moriendi.

Schück, H. Striden mellan Olavus Petri samt Peder Galle och Paulus Heliæ. [Ups.]. 8:o. 24 s.
Särtryck ur Samlaren 1886.

Schück, H. Anteckningar och samlingar rörande svensk literaturhistoria. Ups. 8:o. 164 s.
Särtryck av uppsatser ur Samlaren 1885 - 1886.

Schück, H. Domarereglerna.
Samlaren 1886 s. 73.

Schück, H. Cancelleren Laurentii Andreæ tankar om presterskapet.
Samlaren 1886 s. 71—72.

Schück, H. Gustaf Adolfs krigspsalm.
Samlaren 1886 s. 74—86.

Schweitzer, Ph. Island, Land und Leute, Geschichte, Literatur und Sprache. Leipzig 1885. 8:o. VIII + 203 s. M. 4.

Anm.: Nord. revy 1884—85 sp. 441, av R. Arpi. Jfr sp. 470—475. — Magasin für die Lit. des In- und Auslandes. 1885 s. 804, av K. Maurer.

Schweitzer, Ph. Geschichte der skandinavischen Litteratur von ihren Anfängen bis auf die neueste Zeit. 1. Theil: Geschichte der altskandinavischen Litteratur von den ältesten Zeiten bis zur Reformation. Leipzig. 8:o. XXIII + 226 s. M. 4.

Utgör B. VIII, 1 av Geschichte der Weltlitteratur in Einzeldarstellungen.

Anm.: Nord. tidskr. utg. af Letterst. fören. 1886 s. 340, av G. Cederschiöld. — Literar. Centralbl. 1886 sp. 1124, av E. M[ogk].

Schöldström, B. Pehr Johan Höppener. [Levnadsteckning].

Sv. familj-journalen 1886 s. 261.

Schöldström, B. Fredrik Bogislaus von Schwerin. [Levnadsteckning].

Sv. familj-journalen 1886 s. 5.

Schöldström, B. Gustaf Henrik Mellin. [Levnadsteckning].

Sv. familj-journalen 1886 s. 101—106.

Schöldström, B. August Theodor Blanche.

Sv. familj-journalen 1886 s. 9—12.

Schöldström, B. Gröna stugan.

Kalendern Polstjernan 1887 s. 143—157.

Skrifter utgifna af Svenska literatursällskapet i Finland. II. Förhandlingar och uppsatser. I. 1885—1886. Hfrs. 8:o. 6 + LXII + 112 s.

Anm.: Finsk tidskr. 1887, 2 s. 215, av A. L[önn]b[ec]k. — Historisk tidskr. 1886 s. 183.

Stave, E. Hans Larsen Martensen, biskop öfver Seelands stift. En lifsbild. I sammandrag efter A. Mickelsen. Ups. 8:o. 41 s.

Läsning för hemmet 1885.

(Strandberg, Sigrid). Biografiska anteckningar öfver medlemmar af familjen Strandberg. Sthm 1885. 8:o. 27 s. + 1 tab.

Strindberg, A. Den literære Reaktion i Sverige efter 1865. (Af et Foredrag holdt i Paris den 25 Nov. 1885).
Tilskueren 1886 s. 388—399.

Sundberg, A. N. Tal vid svenska akademiens hundraårsfest den 5 april 1886. Sthm. 8:o. 31 s.
Särtryck ur sv. akademiens handl. D. 62.

Svensén, E. De döde. Januari—oktober 1886.
Kalendern Nornan 1887 s. 204—222.

Svenska akademien 1786—1886. Ett hundraårsjubileum.
Svenske arbetaren 1886 s. 97—102.

Svenska literatursällskapet i Finland.
Finsk tidskr. 1886, 1 s. 153—156.

Söderhjelm, W. Zu den Plautinischen Einflüssen bei Holberg. Eine vergleichende Studie.
Öfversigt af finska vetenskapssocietetens förhandl. 27. 1884—85, s. 43—60.

Tingstadius, J. A. Inträdestal, hållet i svenska akademien den 12 febr. 1795. [Minnesteckning över Olof Celsius].
Sv. akademiens handl. D. 5, ny uppl. s. 259—285.

T[opelius], Z. Biskop Franzén i Helsingsfors.
Förr och Nu 1886. Omslaget till häftet 3. Avtryck ur tidn. Finland.

Tottie, H. W. Jesper Svedbergs lif och verksamhet. Bidrag till svenska kyrkans historia. Senare delen. Akad. afhandl. Ups. 8:o. 4 + IV + 280 s.
Anm.: Nord. tidskr. utg. af Letterst. fören. 1886 s. 417, av P. Sondén. — Hist. tidskr. 1887 s. 4, av P. Eklund.

Ur Fredrika Bremers bref till Thekla Knös och Lotten Wennberg.
Tidskr. för hemmet 1885 s. 265—272.

Warburg, K. Ännu några ord om Dalins Svenska Friheten. (Med anledning af rektor Hernlunds uppsats i Samlaren VI, 1).
Samlaren 1885 s. 185—187.

Vasenius, V. Lärobok i literaturhistorien. Hfrs. 8:o. VIII + 56 s. M. 2.
Anm.: Finsk tidskr. 1887, 2 s. 229, av A. L[önn]b[er]k.

Vedel, V. Carl Snoilskys digtning særlig i dens senere fase. Sthm. 8:o. 18 s.

Särtryck ur Nord. tidskr. utg. af Letterst. fören. 1886.

[Victorin, K. A]. Förteckning på en rikhaltig samling svensk literatur [tillhörig v. häradshöfding Rob. Bovallius] hufvudsakligast bestående af dramatik, vittra småskrifter och kalendrar samt tidningar — — —. Sthm. 8:o. 172 s. Kr. 0,25.

W[ieselgren], H. Edvard Bäckström †.

Ny illustr. tidn. 1886 s. 59.

W[ieselgren], H. Bilder till svenska akademiens minnesfest.

Ny illustr. tidn. 1886 s. 111—114.

W[ieselgren], H. Biskop Thomas.

Ny illustr. tidn. 1886 s. 158.

W[ieselgren], H. Carl Fredrik Ridderstad †.

Ny illustr. tidn. 1886 s. 289.

Wieselgren, H. Carl Fredrik Ridderstad. [Dödsruna].

Kalendern Svea 1887 s. 236—242.

Wieselgren, H. Edvard Bäckström. [Dödsruna].

Kalendern Svea 1887 s. 224—228.

Zanders, A. Georg Adlersparre. [Levnadsteckning].

Sv. familj-journalen 1886 s. 36—43.

Zanders, A. Johan Gabriel Richert. [Levnadsteckning].

Sv. familj-journalen 1886 s. 293.

Ährling, E. Om Karl von Linné. Linné d. y., Linnean society of London, Linnéska institutet, Linnéska samfundet och Linnéska samlingarna. (Aftryck ur Nordisk Familjebok). Sthm. 8:o. 13 s.

Bihang.

Hagberg, T. Rolandssagan till sin historiska kärna och poetiska omklädnad. Ups. 1884.

Anm.: Finsk tidskr. 1886, 2 s. 143, av W. Söderhjelm.

Wirsén, C. D. af. J. G. Oxenstierna (Sv. akad:s handl. D. 61).

Anm.: Ny sv. tidskr. 1887, s. 126, av E. Lidfors.

Af Svenska Literatursällskapet utgifna skrifter:

1880—81.

Samlaren, Tidskrift: I, 1. Pris i bokh. 3 kr.
" " I, 2. " " " 2 "
Dagboks-Anteckningar af J. G. Oxenstjerna: I. Pris i bokh. 2 kr.
Ur en Antecknares samlingar: sidd. 1—64.

1881—82.

Samlaren, Tidskrift: II, 1. Pris i bokh. 2 kr.
" " II, 2. " " " 1 " 50 öre.
Dagboks-Anteckningar af J. G. Oxenstjerna: II. Pris i bokh. 3 kr.
En Svensk Ordeskötsel af Samuel Columbus. " " " 2 "
Ur en Antecknares samlingar: sidd. 65—192.

1882—83.

Samlaren, Tidskrift: III. Pris i bokh. 2 kr.
Ur en Antecknares samlingar (slutet). 6 kr.
Skrifter af C. G. Tessin: I och II. Pris i bokh. 2 kr. 50 öre.

1883—84.

Samlaren, Tidskrift: IV, 1. Pris i bokh. 2 kr.
" " IV, 2. " " " 2 " 50 öre.
G. Benzelstjernas Censorsjournal: I. Pris i bokh. 2 kr.
1500- och 1600-talens Visböcker: I. Harald Oluffsons Visbok. 1 h.
Pris i bokh. 1 kr. 25 öre.

1884—85.

Samlaren, Tidskrift: V. Ej i bokhandeln.
G. Benzelstjernas Censorsjournal: II. Pris i bokh. 2 kr.
" " " III. " " " 1 "
1500- och 1600 talens Visböcker:
I. Harald Oluffsons Visbok: 2 h. Pris i bokh. 1 kr. 25 öre.
II. Bröms Gyllenmärs Visbok: 1 h. " " " 2 ".

1885—86.

Samlaren, Tidskrift: VI, 1. Pris i bokh. 2 kr.
" VI, 2. " " " "
1500- och 1600-talens Visböcker: II. Bröms Gyllenmärs Visbok 2 h. Pris i bokh. 1 kr. 75 öre.
Samlade Dramer af J. Messenius: 1 h.
Bref rörande Nya Skolans historia: 1 h.

1886.

Samlaren VII. Pris i bokh. 3 kr. 25 öre.
Samlade Dramer af J. Messenius: 2 h.
Bref rörande Nya Skolans historia: 2 h.

1887.

Samlaren VIII: Pris i bokh. 4 kr.
Samlade Dramer af J. Messenius: 3 h.
1500- och 1600-talens Visböcker II. Bröms Gyllenmärs Visbok. 3 h. (sluthäfte.) Pris i bokh. 2 kr.

För angelägenheter rörande tidskriften samt sällskapets öfriga publikationer hänvände man sig till Sällskapets sekreterare Biblioteks-Amanuensen Grefve Eugène Lewenhaupt, Upsala.

Upsala i Nov. 1887.

Svenska Literatursällskapets Arbetsutskott.

Obs.! **Samlaren** III, V, VII och VIII äro fullständigt utkomna, hvardera i **ett** häfte.

Obs.! Af Docenten *H. Schücks* i Samlaren VIII intagna uppsats "**Skrifter i svensk Literaturhistoria**" finnes ett mindre antal separatexemplar till salu à 1 kr.

